

@kurdbook

نووسهر: محهممهد بههرهوهر

ناوی کتیب: سواره و پهخشانی کوردی نووسهر: محهممهد بههرهوهر پیتچین: ریزان موتیعی

پٽرست

کورتهی ژیانی سواره	1
وتهيهك	٣
سواره و پهخشانی کوردی	7
سواره / عهزیز کهیخوسرهوی	£ 9
ئاورێك وەسەر سوارە / ح . بەفرين	٥٨
سواره لهبهر تیشکی نووسراوهکانیدا / ئهحمهد شهریفی	70
ده سالّ دوای سواره / سهلاحهددین موهتهدی	٨٧
چاو خشاندنیّك به سهر شیّعری "شار"ی سواره / باوکی تارا	1+4
رهخنه له سهر رهخنهی شیّعری (۱) / مارف ئاغایی	177
رهخنه له سهر رهخنهی شیّعری (۲) / مارف ئاغایی	371
وهلامی رهخنه / عهلی ریّبوار	187
بەرەو شار / سەلاحەددىن عەرەبى (ئاشتى)	17.

ژیاننا <i>مهی سواره / عومه</i> ر ئی ّلخانی	177
سواره بوت نیه! / جهلال مهلهکشا	197
كيّ كوتوويه "سواره بوته"؟ / عومهر ئيّلخاني	4.5
لێکدانهوهی خهوه بهردینه (۱) / مارف ئاغایی	317
لێکدانهوهی خهوه بهردینه (۲) / مارف ئاغایی	777
سواره / محهمهد حهمهباقی	789
هێندێك تێبینی له سهر لێکدانهوهی خهوه بهردینه / ئهحمهد قازی	771
ولامي رهخنه / مارف ئاغايي	475
دروشانهوهی سواره / شهمال	۲۸۰
دو صمیمی / صلاحالدین عربی (آ شتی)	710
كوا شەنگەسوار؟ / سەلاحەددىن عەرەبى (ئاشتى)	798
من ئەليّم / سەلاحەددين عەرەبى (ئاشتى)	٣٠٢
سواره و دوو جار مهرگ / عومهر ئیلخانی	٣٠٧
شـهنـگهسـوار / مهنسوور حامیدی	٣١٠
سواره و سیّ سهرنج / عبدوالخالق یهعقووبی	***
كتيّبيّك له گفت و گوّدا / سهلاحهددين موهتهدى	***
سێبەرى ''سوارە'' ھێشتا / سەلاحەددين موھتەدى	۳۸٦
وێِنهکانی سواره	273
سەرچاوەكان	273

کورتهی ژیانی سواره

کاک سـواره، سـالّی ۱۳۱۶ی هـهتاوی لـه گونـدی تورجانی بوّکان له دایک بـوو. خوینـدنی سـهرهتایی لـه مهکتهبخانهی تایبهت لـه لای ماموّسـتا شـیّخ ئهحمـهدی کهسنهزانی له گوندی قهرهگویّز دهست پیّکـرد. سـی کلاسی ههوه آلی ناوه ندی لـه بوّکـان خوینـد، بـوّ تـهواو کردنی ناوه ندی دهچیّته تهوریّز. سـالّی ۱۳٤۱ی هـهتاوی دیپلوّمی له دهبیـرستانی لوقمان ــ ی تهوریّز وهرگرت. هـهر ئهو ساله له تاقی کردنـهوهی زانـستگهی تـاران وهرگیـرا و له زانکوّی حقوقی بهشی قهزایی دهسـتی بـه خویندن کرد.

سواره، له سالی ۱۳٤۳ی هـهتاوی بـو مـاوهی شـهش مـانگ لـه بهنـدیخای "قزلقـهلا"ی تـاران کهوتـه ژیـر بیر همانـهترین ئهشـکهنجه و ئـازاری سـاواک، بـهلام پالهوانانـه خـوی راگـرت و شـیعره مهشـهووره کهی "سوورهقهلا، دایکی بهلا"ی له زینداندا هونییهوه.

سواره، دوای نهوهی له زیندان هاته دهر، خویندنی زانستگای دریّره پیّدا و له سالی ۱۳٤۷ی ههتاوی خویّندنه کهی تهواو کرد. سالی ۱۳٤۶ی ههتاوی له بهشی کوردی رادیوی تاران دهستی به کار کرد و بوو به کاربهدهستی دهولهت.

سالّی ۱۳۵٤ی ههتاوی به هوّی تهسادوفی ماشیّن له تاران، له نهخوشخانهی "میساقیه" کوّچی دوایی کـرد و تهرمهکهی هیّنراوه گورستانی بنهمالهکـهی لـه گونـدی "حهمامیان"ی بوّکان.

وتهيهك

ئهم کتیبه کوکرانهوه و لیککدانهوهی بهشیک له تاپووبوومهلیل تاپووبوومهلیلی سواره ئیلخانیزادهیه. تاپووبوومهلیل زور لهوه زیاتر و زانستیانهتر ههلدهگری که له سهری بنووسری بهلام لهم دهرفهتهدا ههر ئهوهنده لوا. هیوادارم ئهم کاره ببیته سهرهتایهک بو ئهوهی لیکولهرانی خاوهن بههره، پتر به بهرههمهکانی ئهو هونهرمهنده هیژا و قهلهم رهنگینهدا بیچنهوه. بو ریز لینان له زهحمهت و ماندوو بوونی ئهو کهسانهی له سهر سواره دواون، بهرههمهکانیان کراوهته

پاشکوی ئهم کتیبه، ههروهک دهزانن لهسهر کاک سواره نووسراوه زورن، بهلام من ههر ئهوهندهم بو کوکراوهتهوه.

ریّن و سپاس بو برایان کاک سهلاحهددین ئاشتی، ئهحمهد بهحری، ناسر باباخانی که یارمهتیان کردم.

محهمهد بههرهوهر

E.Mail:

mohamad_bahravar@yahoo.com

سواره و پهخشاني كوردي

محهمهد بههرهوهر

نووسین له سهر بهرههمهکانی کاك سواره پیویستی به لهخو رادیت و شارهزایییهکی زور له سهر رابردووی ئهم نووسهره ههیه. به لام من پیم وایه ههرکهس له قهدهر توانایی خوی دهکری را و بوچوونی ـ ههلبهت به پیی به لگه ـ دهر ببری.

من نامهوی باسی ئهوه بکهم، که کاك سواره له پلهی هونهری شیعر و شاعیریدا، چ دهور و شینوازیکی بووه و تا چ رادهیهك لهم بوارهدا سهرکهوتوو بووه، یان چ ئالوگوریکی به سهر قوناخی شیعرا هیناوه. ئهوه ئهرکی تویژهوهرانه و تاکوو ئیستا به دهیان کهس لهم مهیدانهدا قهلهمیان

كهوتۆته گهر و بير و بۆچوونى خۆيان سهبارەت بهم شاعيره مهزنه دهربريوه و ليكدانهوهكانيان له زۆربهى گۆڤار و حهوتهنامه و وهرزنامهكانا بلاو بۆتهوه.

هـهر وهك دهزانـن، كـاك سـواره تـهنيا شاعيــر نـهبوو، لـه نووسـينى پهخشانيشا ليوهشاوه و شارهزا بـوو. بـه قهلهمه سيخراوييهكهى بهشيكى بهرچاوى لـهم مهيدانـهش بـپداوه و بايخداربوونى نهسـرى كـوردى كـه لـه لايهن بهرمى ماموستايان: هـهژار، هـيٚمن، قزلجى، شـوكور مـستهفا و... بـه هيّنـد دهگيــرێ و گهشـه دهكا، بـرهوى زيـاتر پيـدهدا و دهبيّتـه هـوّى سـهر ههلـدانيكى نــوێ لـه پهخـشان و ئـهدهبياتى كورديـا. كـه وابـوو بـه بــێ ليكدانهوه و شىكردنــهومى ئاســتى تــاپو و بوومــهليّل، ههلـسهنگاندنى پهخشانى كوردى، ههلسهنگاندنيكى ناتهواوه.

کتیبی تاپو و بوومهاییل، دووههمین شوینهواری پربایهخ و گرینگی کاك سوارهیه که کاتی خوی له رادیو بلاو دهبووه و کوی پتر له شیست بهرنامهیه و له ههریهك لهم بهرنامانهدا لایهنیکی ژیانی کومهلگای کوردهواری ـ به ناحهز و جوانهوه ـ شی دهکاتهوه و بهرزی و دهولهمهندی پهخشانی کوردی، به شیوهیهکی رهوان و جوان و سرنج راکیش دههخاتهروو. "تاپو و بوومهلیل" سالی ۱۳۵۱ سهرهتا له رادیو تاران و له پاشان له رادیو کرماشان و مههاباد بلاو دهبیتهوه، لیرهدا پیویسته ئهوه بینم که لهو سهردهمدا کتیب و نووسراوهی کوردی زور کهم بوو، تهنیا ژمارهیهکی که له و سهردهمدا کتیب و نووسراوهی کوردی زور کهم بوو، تهنیا ژمارهیهکی کهم له رووناکبیسران به نهینی وهگیسران دهخست و

کاتیک کاک سواره، بوو به کاربهدهستی دهولهت له رادیو تهلهویزیون، تاقمیک له رووناکبیران پینی ههلبهزینهوه، لهبهر ئهوهی ئهم ناوهنده له ژیر چاوهدیری توندی دهولهتا بوو، بو کهسایهتی سیاسی، بهتایبهت یهکی وهک سواره جیگای گومان و پرسیار بوو، ئاخر کاک سواره، به پینی رابردووی سیاسی، دژی ئهم چهشنه دام و دهزگایانه بوو و له زیندانی قزلقه لادا یه کیک بوو لهو بهندییه بویرانه یکه وهک "قارهمان" و نهبهز ناوبانگی دهرکرد و قه لای خوراگری هاوبهندییهکانی پتهوتر کرد و ورهی زیندانییهکانی برده سهر.

کاك سواره، يـهكێك بـوو لـهو كهسايهتيه سياسيانهى، كهسايهتى بـه ئـهدهبيات كـرده بـاو و رابـردووى خـۆى لهبيـر نـهبردهوه. ههلومـهرجى قۆستهوه و نووسينى بهرنامهى تاپۆ و بوومهلێلى بـه پێـى بهرنامـه گهلاله كرد و له بلينگۆى دوژمن ئـهوپهرى كـهلكى وهرگـرت و شێوازێكى نـوێـى لـه پهخشانى كوردى وهرێخست. بيـر و بـرواى سياسـى خـۆى ــ هـهر وهك لـه نووسراوهكانيا بـهرچاو دەكهوى ــ كرده نێوئاخنى بهرنامهكان.

کاك سواره، بو سیاسهت و نیشتمان پهرستی له بیانوو دهگه پی و به ههر جوریک و به ههر جوریک و به ههر جوریک و به ههر دهرده بوی بلوی، ههستی نیشتمان پهروه ری خوی دهرده بری و دهیکاته چیژ و تامی بهرنامه که و بیره وه ری رووداوه کان له دلی کومه لا زیندوو ده کاته وه. له تاپویه کدا، شیعریکی نیوه چلی یاساغی شاعیریکی گهله که ی ده کاته ده سپیکی به رنامه که ی و ده نووسی:

"روّله من بیرم له توّ زیاتره..." دیاره ئهمه له کاتیکا دهنووسی که له ئیرانی ئهو سهردهمهدا کهم کهس له خوّی رادهدی لهم بواره بدا. "کهلّ به

موو بهند بوو"؛ به لام كاك سواره، ههل و دهرفهت دهقوزيّتهوه و له دريّژهى به رنامه كهى دا باسى:

تفهنگ، سهنگهر، شورش، برینی گولله، سهروّك و شههید دهكا و به نیوه چلی چهند نیوه شیّعری نیشتمانی دیکه له بهرنامهکهیدا دهگونجیّنی:

"داری ئازادی به خویّن ئاو نهدری قهت بهر ناگری، له دهوری دهست و تفهنگت گهریّم که روّژی خهبات له حاستی ههانمهتی تیـژت چ ناگری بهرگه، پیّی ناوی بو شههیدی وهتهن شیوهن و گرین".

ئهم تاپۆیه، تهواو سیاسی و نیشتمانییه و شوینیکی گرینگی لهو ههلومهرجه ناسکهدا له سهر گهشانهوهی ههستی نهتهوایهتی گویگر و خوینهر داناوه. سواره، لهم بهرنامه کورتانهی که له رادیو بلاو دهبوونهوه، دهرد و زام و مهینهت و ئیشی هاوبهشی کومهلگای، سنووری دهستکردی دوژمنی لاسار و داگیرکهری نهتهوهی کوردی وهلا دهنا و زولام و زوری ئهم دوژمنه سویندخورانهی کوردستانی له ههر بهشیکی ئهم خاکه پیروزه له قاو دهدا. له تاپویهكدا سووتانی گوندیکی کوردستانی عیراق به دهستی خوینهر بو لای خوینری به عسی داگیرکهر دهکاته تابلویهك و سرنجی خوینهر بو لای وی رادهکیشی، ههستی نهتهوایهتی دهبووژینیتهوه و دهنووسی:

"ئەگەر ھەسىتى برايەتى لە ھەريەنىك كوژاوە، لە ھەريەيكى تىر دەبووژيتەوە."

بهم شیّوه، ههستی هاورهگهزی و برایهتی خهلکی کورد بو هاودهردی و یارمهتیدانی گهلی کوردی ئاوارهی ئهو دیو زیندوو رادهگری. گهلی کورد له ههر شویّنیّك بن، برا و هاوپشتی یهکن و دابهشکردنیان نابیّته هوی لیّكدابرانیان.

کاك سواره، ئاشقه و جوانی پهرست، به لام به پنی نووسراوه کانی زیاتر له هه موو شتیك ئاشقی زید و نیشتمانی خویه تی راونان و له به ندیخانه بوونه که که به لگه کی زیندوون بو ئه م مهبه سته.

سـواره خولقینـهریکی بالادهسـت و رووناکبیـریکی شـارهزای زمـان و کلتووری کومهلگای کوردهوارییه. ئهم تابلویانهی که له تاپو و بوومهلیلدا خولقاندوونی رهنگه له نهسر و پهخشانی کوردییا کهموینــه بــن و قافلهسالاری ئهم مهیدانهیه. به یهکهوه سرنج دهدهینه تابلوی "ئهوین":

"وا دیاره کاتی گلی ئادهمیزادیان خوش ئهکرد، ئاوی ئهوینیان لی پژاند یا کلی ئادهمیزادیان به ئاگری ئهوین ههلگرساند.

ئهوینی ئینسان، تهنیا برووسکهیهکی یهزدانییه که مروّ ئهباته لای سهرتری بارهگای فریشته خوداوه، ئهوین ههوینی ههست و ههناسه و ههبوونی ئینسانه.

ئەوين پەرەدارترە لەوە كە تەنيا لە نيگاى حەز لىكارييا، يا لە شۆر و شۆقى بە يەك گەيشتنى پياويك و ئافرەتىكا بگونجى.

کاك سواره، بۆ به كار هێنانى وشه و رستهى جوان و رەسەنى كوردى، پێم وايه يەكێكه لهو مامۆستا كوردى زانانـهى كه به دەگمـهن جێگاى پر دەبێتهوه. زاڵ بوونى سواره به سەر زمان و فۆلكڵۆرى كوردىدا، لــــــه نووسراوه كانىدا زۆر زەق و بەرچاون و رەسەنى و رەوانى نووسراوەكان بۆخوێنهر ئاشنان.

قه له می سواره، ههر وه ک چون ئهوینی پی پازاوه ته وه، ههر به م شیوه له باری خهم و په ژاره و دهرد و ئیشیشدا، ده که ویت که و به نووسینی کورتترین پسته، جوانترین په خسان ده خولقینی و ئینسان به

خویندنهوهی نهم رهسته کورت و کوردییانه، هیندهی دیکه زال بوونی کاك سوارهی به سهر زمانی کوردیدا بو دهردهکهوی و له کاتی ناره حهتی و چهوتی روزگارا، به وه بیر هینانهوه و خویندنهوهی نهم نووسراوه به پیز و خومالیانه شان وه بهر کهند و کوسپی ژیان دهدا و به شوین ریگاچارهدا دهگهری. با بزانین بو خهم و ناره حهتی چی وتووه:

"بهلام دەركى ئادەمىزاد شيوەى كەولىكى بچووكى ھەيە و ھەزار دەريا خەم ئەبا... ئەگەر ئادەمىزاد جادووى لەبىر چوونەوەى نەبوايە، چۆن ئەيتوانى لە ژير بارى خەما خۆى رابگرىخ؟!".

پیکم وایه، سواره، قه لهمی کردونه جادوونووس و ئینسان به چاو پیکهوتنی ئهم هونهره بهرزهی هونهرمهند، که وا لهم چهند دیرهدا نواندوویهتی، خهم و پهژارهی رابردووی ـ ئهگهر له بیریش مابی _ فهراموش دهکا و ئافهرین دهنیری بو ئهم قه لهمه بههیز و جوانهمه رگه.

کاك سواره، ریّز دادهنی بو ئینسانانهی که له پیّناو سهربهستی گهلهکهیاندا گیان فیدایی دهکه و دهبنه هوی شهکاوهیی ئالای نهتهوهکهیان. شانازییان پیّوه دهکا و پیّی وایه مایهی سهربهرزی گهان و ناوی پیروزی شههیدیان له سهر دادهنی، ئهو کهسهش به شههید دهزانی که له پیّناو خاك و نیشتماندا سهری دادنی.

شههید له ناو زوربهی گهلانی ئهم سهرگرده زهوییه، شانازی پیدهکری و ههرکهسه له روانگهی خوی را بوی دهچی و پیی ههلدهلی. کاك سواره، له دیریکدا جوانترین تابلو بو شههیدی نهتهوهکهی دهرازینیتهوه و دهنووسی:

"لهشی خاوینی شههیدیک له ناو سهنگهرا کهوتبوو و به خوینی پاکی بهردی مهتهریز نهخشابوو." رهنگه تابلوی وا سرنجراکییش و جیوان و پرناوهروک به بیری کهم کهسا هاتبی.

کاك سواره، کوره عهشيرهت بوو، تێکهڵاوی لهگهڵ خهڵکا زور بوو، رهنگه ههر ئهو نزيکی له خهڵکه بووبێته هوی ئهوه که دهرد و ئێش و ژانی ئهم گهله چهوساوه چاکتر ههست پێبکا و به زمانی ئهوان پهخشانی دهوڵهمهندی کومهڵی کوردهواری برازێنێتهوه و دهوڵهمهندتری بکا.

سواره، باس له ههر شتیك ده کا ههر ده لیّی به سهر خوّی هاتووه و له خوّی رووی داوه. رهنگه رهمزی سهر کهوتنی کاك سواره ههر لهمهدابی. له تاپویهكذا خهمی کیژیکی که دایکی له په لاماریکی فروّکه ی دوژمنا له خوینی خوّی گهوزیوه بهم شیّوه دهردهبری:

"دایکی دوو جار بهرگی سووری کردوّته بهر، جاریّك که ئهبوو به بهوك و ئههات بو کوشکی رهنگاورهنگی بهخت و ئهوین، ئهو جارهی له زمان دایکییهوه بیستبوو، بهلام جاری دووههم خوّی دیبووی که دایکی جلی سووری کرده بهر و بوو به بووکی مردن."

تابلوی لهمه جوانتر بو دایك مردن رهنگه تاكوو ئیستا به قه نهمی كهم كهس نه خشابی و نووسرابی. به خویندنه وهی ئهم نووسراوه به وه زن سووك و قیمه گرانه، ئه و راستییه مان بو دهرده که وی که سواره، له لایه ک ریخ داده نی بو دایك و له لایه کی دیکه شهوه، ئه وه مان وه بیر ده خاته وه که به رهی ژنیش وه ک پیاوان له مهیدانی شه را و له سه ر خاکی نیشتمان خوینییان ده رژی و دوژمنی پی سه رشور ده که ها ده دوهها

مهیدانی خهبات به هاوبهشی کردنی ئافرهتان بهربلاوتر دهکا و ههستی هاوبهشی و شورشگیری له ناو ژناندا گهشه پیدهدا.

کاك سواره، لای وایه "ئینسان له ههموو ههل و مهرجیکا مافی ژیانی ههیه و به دریدران و بهفر و بهفر و به دریدرایی میروو ژیاوه و لهبهر توفان و با و بوران و بهفر و سهرما وهستاوه."

پاراستنی مافیی ژیان کهند و کوسپی زور پرمهترسی و ههوراز و نشیوی له پیشه و مالویرانی و دهربهدهری به دواوه و ههزاران مهترسی گهلیتر، بهلام رهورهوهی میروو راناوهستی، ماندوو نهبوونی گهرهکه و دوزینهوهی ریگا چاره.

کاك سواره، رووناکبيـرێکی شارهزایه له سهر رووداوهکانی ناوخوّ و دهرهوه و له ههمان کاتیشا له بارهی ژیاندا لێکوٚڵینهوهیهکی تێـر و تهسهل دهکا و له ئهنجاما دهنووسێ:

"تۆ ئەزانى تەنيا يەكجار بەزين، تەنيا يەكجىار ترسىان، كۆتىكى ئەخاتە گەردنت كە ھەرگىز لە دەستى رزگار نابى. بىر ئەكەيەوە سى رىگا ھەيە:

یهکهم سهرکهوتن و پر به ههموو دهشت و دوّلی چیا سهربهرزهکانت نهراندن:

ئهی خو بهختکارانی پیشوو، من سهرکهوتووم، من روّلهی حه لالی ئیّوه بووم. داری خیّر و خوّشی و ئازادی بهری هیّنا، دادگهری سهرکهوت! دووههم، کوّلنهدان و مردن، که خوّی چهشنیّکی تره له سهرکهوتن. سیّههم، بهزین و سهرشوری."

کاك سواره، سالی ۱۹۷۵ واته سالی ههرهسی شوّرشی کوردستانی باشوور، له لایهك دهرد و مهینهتی گهلی کورد بهیان دهکا و له لایهكی تریشا درهندیی داگیرکهران، دهرحه قبهم گهله به شخوراوه له قاو دهدا و به پهخشانیکی تهواو سیاسی و کوّمهلایهتی، ئهرکی نیشتمان سیوه و پهخشانیکی تهواو سیاسی و کوّمهلایهتی، ئهرکی نیشتمان سیوه رووناکبیری خوّی له کهش و ههوایهکی نهگونجاودا، به چاکترین شیّوه گهلاله دهکا، سینوور بو گهلی کورد دانانی، ئهم لیّقهوماویی و ئاواره بوونهش، به زیندوو بوونی گهلی کورد دهزانی و له ژیّر سهردیّری برژی؛ بوونهش، به زیندوو بوونی گهلی کورد دهزانی و له ژیّر سهردیّری برژی؛ باوا دهنووسی:

"خیوهتی سباتی مانگهشهو به سهر دهشتی بیدهنگا ههلدراوه، ههزاران خیوهتی شینکی بچووك لهم پهری دهشتهوه تا ئهوپهر ئهتگوت مولی وشتری ماندوون و بو پشوودان یخ دراون. له ژیر ههر خیوهتیکا چهند ئادهمیزاد ئهژین و له دلی ههر کامیاندا پهنگاوی بیرهوهرییهك شهپول ئهدا، شهپولی رهق، توله. لیره هیچ سنووریك بو جیاوازی نهماوهتهوه، تهنانهت گهرهك و کولان و مال، دهردی هاوبهش، ههموویانی کردووه به یهك گیان، تهنانهت به یهك لهش."

کاك سواره، ئاواره بوونی گهلی کورد به دهسکهوتێکی ژیاری دهزانێ، بوّ ئیسیاتی ئهم بوٚچوونه درێژه به پهخشانهکهی دهدا و دهنووسێ:

"خوای گهوره هوزیکی لهمیژینه و خانهدان، ههموو پیاوی مهردی مهیدان، ههموو ژنی پاك داوین، سهرچاوهی ئهوین و ژیان، ههموو شهستیار و دهروون جوان، لیبراوه، له مال و زهوی تاراوه، ئهكری بگوتری بیچاره یا ناوی بنین ئاواره!؟"

شهر دیاردهیهکی ناخوش و مالویرانکهره، بهلام ئهوه داگیرکهره که شهر به سهر گهلانی چهوساوه بهتایبهت به سهر گهلی کوردی نهبهزا دادهسهپینن، چونکه به بیانووی شهر ئهوپهری بیبهزهیی یان دهرحهق به مالا و منالی خو بهختکارانی رینگای ئازادی ئهنجام دهدا و دهستیان له هیچ چهشنه جنایهتیک نهگیراوهتهوه، بو ئهوهی ورهی رووناکبیران و خهباتکاران کر کهن. بهلام ورهی پولاینی ریرهوانی رینگای ئازادی و سهرچاوهی پشتیوانی له بن نههاتووی گهلی کورد نهخشه و پیلانی دوژمنی له هیموو کاتیکا کردوته بلقی سهرئاو و باسکی به هیری رولهکانی بههیزتر کردووه.

کاك سواره، ئەنجامى بەرنامەكەى بە دژى شەر لە چەند دێرێكا لە زمان دايكێكى كورد بەم شێوە رادەگەيەنى:

"دەنگى لاى لايــهى دايـك دێتــه بــهر گـوێـم و ئــهروٚم بـوٚ گهشـتێك لـه جيهانى جوانى شێعر و موٚسيقادا. شهپوٚلى نــهرمى دەنگى بهسوٚز ئــهمبا و ئهمگهيهنێته جێگايهك كه ئيتـر شهر نهبى‹ كوٚلارەى فروٚكه گـهرووى كـهو باړى چيا و كهڵهشێرى بهيانى ئاوايى نهبهستىٰ."

کاك سواره دهوری هونهرمهند له ناو كۆمه لا دهخاته بهر باس و لايكۆلاينهوه، زۆر شارهزايانه بۆچوونی خۆی بهرامبهر بهم چينه دهردهبری و به نهسریکی رهوان و جوان شی دهکاتهوه، به لیزگهی وشه شیرنییهکانی نهسری كۆمهلی كوردهواری دهرازینیتهوه و له تاپویهکا سرنجی خوینهرانی بهرنامهکهی بۆ پهخشانی دهولهمهندی كۆمهل رادهكیشی:

"باسی هونهریش ههر یهك باسه، ههر باسی جوانی و شكوّیه، به لام ههركهس به چهشنی به تان و پوّی هونهرا ئهچی و له روانگهی تایبهتی

خویه وه نه روانیته سه رحیهانی بژوین و هه میشه به هاری هونه ر. ئه لینی هونه رکوشکیکی به رزه به هه زار په نجه ره وه که هه رکام له و په نجه رانه به ره و جیهانیک به رفو به کمریته وه. جیهانیک به جه نگه لیکی کاتی پاییزه وه که گه لاریزان رووی تیک ردووه و به لووره که هه رکزبایه که گه لایه که به سه مای مه رگه وه به ره و زه وی شور ئه بیته وه."

مهرگ بو ههموو بوونهوهریک، تهنانهت گیا و گژیش ناخوشه، بهلام کاک سواره به کهلک وهرگرتن له وشهی "سهما" که تایبهتی کاتی خوشحالی و زهماوهنده، وهرینی گهلای وهرزی پاییزی، که بهرهو نهمان دهکهویته سهرزهوی له بیر دهباتهوه و به وشهی "سهما" که له پیش مهرگه، مهرگ له بیر ئینسان ئهباتهوه.

سواره، شاعیر لهگهل خهلکی ئاسایی دهخاته بهر نیگایهکی تیژبینانه و دهنووسی:

"شاعیـر لهگـهن خهنـکی ئاسایی تـهنیا جیـاوازی لـهوهدا نیـه کـه جادووگـهری بـه دهسـهنتی و حـاره و ئـهتوانی بـه تهردهسـتی و پسپوری گهوههری وشه بهونینتهوه، بهنـکوو گهورهترین جیـاوازی ئهمهیـه که شاعیـر به ههستی تیژ و چاوی وردبینهوه زووتر ههسـت بـه مهبهستی ژیان ئهکا و ئـهزانی کام کوسـپ و قورت و گـری دینـه سـهر رینگا. شاعیـر نابینـه شاعیـر تـا لـه پـیش هـهموو شـتیکا نهبینـه کومـهناس، نهبیتـه نابینـه شاعیـر تـا لـه پـیش هـهموو شـتیکا نهبینـه کومـهناس، نهبیتـه نویننگهی ئاواتی سبهینیی کومهن و مهکوی زانیاری دوینیی کومهن..."

کاك سواره لهم چهند رسته کورتهدا دنیایهك تیبینی بهنرخ و گرینگ، وهك کوهمهلناسیکی شارهزا و خاوهن بروا دهخاته روو، ئهرکی شاعیر زور به گرینگ دهزانی و لای وایه، شاعیر دهبی خاوهنی ئهم تایبهتمهندانه بی

که ئاماژهی پیکردن، سهرهنجام ئهم رسته جوان و بهنرخهش پیشکیش به بارهگای هونهر دهکا:

"هونهرمهند ئهندازيارى كۆشكى ئاواتى بهيانى گەله."

مهسهلهی چینایهتی، قسه و باسیکی دوور و دریزی له سهره و ئیستاش نهبراوهتهوه و بنهبر نهبووه و رهنگه بهم زوانهش تووبر نهبی.

کاك سواره، که باسی چینایهتی ده کا پیاو پێی وایه کوڕه رعێته و زوڵم و زوٚری دهورانی دهرهبهگایهتی به چاوی خوّی دیوه و به لهش ههستی پێکردووه. بو دهبرینی ئه ههسته چیروکێکی کورتی کوردی به کوردییه کی پهتی و خوٚماڵییانه ـ که دهردهدلّی دایکێکی دیهاتییه بو کورهکه ی به زمانیکی ساکار بهلام پر نێوهروٚك و دلتهزین ده کاته دیاری بو گویگرانی بهرنامهکهی و تهکینهوهی خوّی له خووخده ی دهرهبهگایهتی پێشان دهدا. دایکی کوره پووره پیروزه و تاپوکه ناوی "چاوهروانی"یه، به یهکهوه سرنج دهدهینه بهشیک له چیروٚکهکه:

"بهلّی میرزا. ئاغا کردیه سهرمان که بچی بو دیّی ئهوبهری ئهم کیّوه و لهوی هیّلکه و مریشك بکری بو میوانه کانی ئاغا. نهخوش بوو. لهشی وهك بریّشکهی سهر سیّل له چهقوچو دابوو. ددانی ددانی نهدهگرت: پیّش ئهوه گزیری ئاغا بیّته سهرمان به چهند لیّفهی گهرم دامپوشیبوو. تهندووره کهشم بو نیّل دابوو. نازانی ئهو روّژه چ توّف و سهرمایهك بوو. تفت ههلاویشتبا له حهوا دهیبهست. گزیری ئاغا هات و کوتی، ئهبی زوو بروا و زوو بگهریّتهوه. من کوتم، نهخوشه و چهقوچوّیهتی، ناتوانی بچی. گزیری ئاغا کوتی، چاره نیه، فهرمانی ئاغایه، میوانی ههیه. من لهبهری

پارامهوه، داویننم بادا، به سهر دهست و پییدا کهوتم، وهرینهگرت. به حالهوه ههستا رقیشت. لالاییم گاتی، پووزهوانهکانی درابوون، کالهی شری لهپی دابوو. کاتی گهیشته سهر ئهم پردهی بهرمالی خومان ئیتر لهبهر چاوم گوم بوو.

کرێوه به باوه ئهيهێنا و ئهبوو به ديوارێکی سپی و بهرچاوی ڕێبواری ئهگرت. ئهو ڕۆژه ده زستانی به سهراهاتووه و من چاوم لهم ئاسۆيهيه کهی ئهگهرێتهوه. دلنيام ئهگهرێتهوه. ئهو منی خوش دهوێ. دايکی پيـر و لێقهوماوی خوّی خوش ئهوێ.

پووره پيرۆز بيدهنگ بوو و من گريانم پي بچووك بوو".

دوایسین دیّسری کساك سسواره لسه بهرامبسهر ئسهم دایکسه بسی ئسهنوا و دلّ برینسدارهدا ئهمسه بسوو. "بلیّس لسهم کوشسکانهش، روّژیّسك خوّره تساو نهتوریّ؟!."

به پێی ئهم نووسراوه، کاك سواره، سهره رای سوننه تشــــکێنی دژی چینایه تی بووه و ده توانین بێـژین، هانـدهر و رێنـوێنێکی چاك بـووه لـهم بوارهدا. دیاره هیچ شتێك به بـێزهحمه و تێکوٚشان نالوێ.

كاك سواره، له تاپويهكى ديكهدا پيداگره له سهر كار و جوولانهوه و دهنووسي:

"تهنیا یهك شته كه ههمیشه تازهیه، كار، كار كه جگه له ژیان مانایهكی تری نیه. ژیانی بیكار وهك روژی بی بهیان، وهك قهسیدهی بی تهغهززول، وهك ههمیشه له جیگایهكه مانهوه وههایه!"

ههرچهند ئهم دیمهنه بهروالهت ئاسایییه و له وانهیه روّژی چهندین جار لهگهلی رووبهروو بینهوه، که چی ههستی پیّناکهین و تهنیا ئهوانهی

دوور دەروانن ئەم جياوازييە ھەست پيدەكەن. بىڭۇمان سوارە، يەكىكە لەو كەسانە و ھەلكەوتووى سەردەمى خۆيەتى و بەگويرەى بارودۆخى كۆمەلايەتى، سياسى، ئابوورى و فەرھەنگى ئەو سەردەمەى نووسيوە.

تهنز دیاردهیهکی شارستانییه و نووسهرانی بهناوبانگی وهك: چیخوف، ئاناتول فرانس، ئارت بوخوالد، عهزیز نهسین، لهم مهیدانه دا قهلهمیان كهوتوته گهر و به نووسینی تهنزی سیاسی و كومهلایهتی زولم و زورداری زالمان و ملهورانیان له قاو داوه. زور مهبهست له دلی كومهلا ههیه كه به ئاشكرا ناگونجی دهری بری، بهلام له قالبی تهنز تا رادهیهك دهرده خری و كومهلا وهریده گری، دهنگوی لیدهکهویتهوه و زور زوو جیلی خوی دهکاتهوه.

به لام به داخه وه، ته نز له نیو کومه لگای کور ده واری دا، چاك نه که و توته گه پر و کهم که ساوری وید اوه. کاك سواره، له به رنامه یه و و گهر و کهم که ساوری وید اوه. کاك سواره، له به رنامه یا ماژه به ته نز و چه شنه کانی ده کا:

"تــهنز، بــه چهشـنه نووســینیک ئــهکوتری کــه لــهودا مهبهسـتی کومهلایهتی، به شیوهیهکی گالاتهچیانه دهر ئـهخری. لـه راسـتیا نووسـینی جیـددی و ئاسـایی لهگـهل شیوهی تـهنزا هـهر یـهك بـاری کومهلایـهتییان ههیــه، بــهلام لـه شـیوهی تــهنزا لـه قهشمــهری و گــهپ و گالاتــه کهلــك وهرئـهگیـری بو ئـهوهی له تـالایی دهربـرینی راسـتهقینه کـهم کاتـهوه. تـهنز چهشن و جوری زوره و دهتوانین تهنزی کومهلایهتی و سیاسی ناو بهرین.

تهنزنووس له ههمووشتیك بو نواندنی مهبهستی خوی که لك و درده گری. له زمانی پهلهوهرهوه، له زمانی پرسونیل و قارهمانی ئهوتووه که له ناو ئوستووره و ئهفسانه کانا ههن قسه ئه کا."

19

سواره، ههر وهك له زانستهكانى ديكهدا شارهزا و خاوهن بير و رايه، لاى وايه تهنزيش زانستيكه و گهشه پيدانى بو كومهلگاى كورد پيويسته. بهيهكهوه سرنج دهدهينه تهنزيكى كوردى به ناوى:

"له گورگی برسییهوه پیشکهش بو بهرانیدا بهستهی بهریز!"

"پیش ههموو شتیك له خودای مهزن ئهپاریمهوه که ژیانی درید ترت این مهرو شتیك له خودای مهزن ئهپاریمهوه که ژیانی درید ترکاته نسیب. بیگومان لهم مانگه موبارهکهدا زمانم به روژووه و له گوناه ئهوهنده دوورم که باپیره گهورهم له رشتنی خوینی کوری یهعقووب دوور بوو." گورگ چاكوخوشی لهگهل بهران دهکا و دهلی:

"بهراست کاك بهران چۆنى؟ چاكى شوكر؟ پيم بلنى برانم خهوت چۆنه؟ دويشهو باش خهوتى، يام گۆلەبۆرى خوينتالى ئيسكگران ههر به دەورى گەلەخانەكەتاندا هەلسوورا و حەپەى هات. ئەم خۆشيرين كردن و كلكه سووتهى سەگيشم به لاوه زۆر شوورەيىيە كە بۆپارووه نانيك ئەيكا. جا ئەگەر ئيمە بە يەكەوە باش بوليەين ئادەمىزاد چۆن ئەيتوانى ئەم چەرمەسەرىيەمان بە سەر بينىن؟!

بروانه گاجووت بهم ههموو زلییه به ئۆحهیهکی جووتیار وهك میّو و رفن له سهر خهتی جیووت ئهگهریّتهوه. کاتیّکیش له گیرهیان کرد، دهمبیّنی ئهکهن، نه کا دهم بو دهنکه گهنمیّك بهری که به رهنجی شان و پیلی ئهو هاتوته بهرههم. دلّی بهمه خوشه که یهکهم گیانداریّکه که یارمهتی خیّلی ئادهمیزادی داوه. تکایه له زمانی منهوه بهم گایه بلّی نهیبیستووه که ئادهمیزاد له ناو خوّیانا ئهلیّن: "جیووت بهندهی باش ئهو کهسهیه که گای لاواز بی و سهگی قهلهو!" ئهگهر مانای ئهم قسهیهشی لی پرسی ههر له زمان منهوه پیّی بلّی که گا ئهبی زوّر کار بکا. بووره و بهیار

و چرگهن و جاره فریزو دهر بهینی، تا ئهو لاواز بی و سفرهی ئادهمیزاد برازیتهوه، سهگیش که جگه له پاسهوانی کاریکی له دهس نایه ئهبی تیر و تهسهل بی تا بتوانی قازانج و سوودی ئادهمیزاد باشتر بپاریزی. ئهمه پیی دهلین: "کار بهنانهزگی."

کاك سواره، لهم تهنزهدا، مهته ل و كايهى منالانه و زوّلم و زوّرى ئادهميزادى له گيانداران، به روانينيكى تيژبينانه وه بير خوينهر هيناوهتهوه:

"دایه مهمده به گورگی، گورگ ددانی تیژه، توبه ی گورگ مهرگه" به لای گورگ ددانی تیژه، به لام به مدانه تیژانه وه نیوه ی ئاده میزادی نه وسنی تیزنه خور، خوینخور نیه، گورگ گوشتخوره، به لام ئاده میزاد گوشت ئه خوا، گژ و گیا ئه خوا، میوه ئه خوا... تو هیچ درهنده یه که قه سابی دانابی ؟"

کاك سواره، له زوربهی تاپوكانیدا، باسیکی كومهلایهتی دهخاته به رباس و لیکولینهوه و دهرد و مهینهتی كومهلیگای كوردهواری، راستهوخو یان له سهر بنهمای رووداویکی كومهلایهتی دهكاته بهرنامهیهكی سهربهخو و سرنجراكیش، ئهوهنده به تام و چیژ رووداوهكان دهخولقینی، پیاو پیی وایه به سهرخوی هاتووه. له ههمان كاتیشا چارهسهری گرفتهكان بو خوینهر دیاری دهكا.

"ئەسىكەندەر شاخى ھەيم" چيىرۆكێكى سەربەخۆيە و لەودا باسى پياوێكى تەمەن سى ساللەى ڕێكوپێك و مات و مەلوول و خەمبار دەكا. لە سەرەتاوە ڕواللەتى پياوەكە دەگێرێتەوە؛ لە پاشان لە زمان كابراوەكە باسى خەم ئەكا، ئەنووسى:

كوتم: "باسى خەم ئەكەى. لات وانيە ئەگەر بيدركێنى خەمەكەت لە سەر سووك بـێ؟"

کوتی: "نهزیلهی ئهسکهندهر و شاخیّتی." کوتم: "نهمبیستووه" کوتی: "ئهلیّن ئهسکهندهر شاخی ههبوو. ههر سهرتاشیّك سهری ئهتاشی بهم رازهی ئهزانی؛ بهلام ههموویان به دهستووری ئهسکهندهر ئهکوژران. تا یهکیّك لهو سهرتاشانه که خزمی سهربری ئهسکهندهر بوو بهرهلا کرا. سهرتاش به نهیّنی ئهژیا و نهشیئهتوانی رازی ئهسکهندهر بدرکیّنی، تا تووشی نهخوشی هات. حهکیمان پیّیان کوت، تو رازیّکت ههیه و له دلّتا بوته گریّ. ئهگهر رازهکه دهرخهی رزگار ئهبی. سهرتاش ناچار چووه بوتی: قامیسشهلانیکهوه و لهوی چهند جار له ژیّسر لیّسوهوه کسوتی: "ئهسکهندهرشاخی ههیه."

با، ئهم دهنگهی کرد به گهرووی زهل و قامیشهکانا. ههر کات "با" ئههات یا ههرکات زهلیکی ئهو قامیشهلانه ئهکرا به بلویر و بلویزژهن فهوی پیا ئهکرد، ئهم دهنگه له گهرووی قامیشهکان ههلاهستا؛ "ئهسکهندهر شاخی ههیه!"

ئهم نهزیله پره له مهبهست و وشه و رستهی جوان، که ههرکام له وانه پیویستی به لیکدانهوهیهکی تیر و تهسهل ههیه. به لام زور به کورتی ئاماژهیهك به مهبهستی نهزیلهکه دهکهم.

لهم نهزیلهدا، ئهوهمان بو دهردهکهوی، که ئادهمیزاد، ئهگهر نهتوانی به ئازادی بیر بکاتهوه، تووشی ئهم چهشنه نارهحهتییانه دهبی و ههزاران گیر و گرفت و کهند و کوسپی تر. ههروهها دوا که توویی له ههموو بوارهکانی ژیاندا. چونکه ئادهمیزاد به ئازادی له دایك بووه و دهبی به

ئازادیش بیر بکاتهوه. بنهمای ههموو پیشکهوتیک ئازادییه، ئازادییه هوی پیشکهوتی بیر بکاتهوه. بنهمای ههموو پیشکهوتی، ئابووری، سیاسی، کومه لایه تی و گهشه کردنی هونه به ههموو چهشنهکانییهوه پیک دینی.

کاك سواره، یهکیکه لهو رووناکبیرانهی که به تهواوی ئاگاداره له سهر شیوهی ژیانی دانیشتوانی ئاوایی. کو و کوبوونهوهکان، گیروگرفتی روژانه، چونیهتی دیوه خانی ئاغا، فهقیری و دهسکورتی و بی ئهنوایی قهرهکان، گزیری و زور شتی تر به زمانیکی شیرین و پهتی دهگیریتهوه و له دیوه خانی "ئاغا"وه دهست پیدهکا:

"شهویان شوورهیی کردبوو به قسهی پر و پووچ. ههندی کوتبوویان که بهیانی راوی قهل و مراوی و پور خوشه و ههندی لایهنگری راوی کهرویشک بوون. سهری شهو ههندی له رهشایییهکان یا له سهرمای مالهکهیان رایانکردبوو یا له بولهی خیزانیان لهبهر نهکرینی کهل و پهل و لینهکردنی زمههری زستان و کهوتوویی منالهکهیان، له مال تاراندبوونی و روویان کردبووه دیوه خانی ئاغا یا گزیر دهنگی دابوون بهیانی بهفری سهربانی ئاغا یا گزیر دهنگی دابوون بهیانی بهفری سهربانی ئاغا به باین و هساتبوون بلسین وهروهرهیان نیسه یا بیارینهوه که بهیانی ئهچن بو شار و منالهکهیان ئهبهن بو دهرمانگا."

به خویندنهوهی نهم چهند دیره، له لایهك لایهنگری، کاك سوارهمان بو دهردهکهوی له چینی هه ژار و له لایهکیش له قاودانی زولم و زوری چینی دهرهبهگ که به راستی ژیانیان له کومهلگای کوردهواری کردبووه ژان و کهس نهیدهویرا له به رامبه ریاندا بلی لهل. بو جیاوازی نهم دوو چینه سرنج بدهنه دیمهنی زستان و خولقینه ری کاك سواره:

"پاش ماوهیه دی دامرکابوو. دهنگی لورهی گورگ و وه په سهگ تیکه لوورهی بای ساردی زستان ببوو که بهفری له کولانهکان پائهپیچا و ئهیکرد به گهردهلوول و چال و قوولی تیک کولانهکان پائهپیچا و ئهیکرد به گهردهلوول و چال و قوولی تیک ئهکردوه، سهرما وهك گیانی مردووی سهرگهردان خشکهی ئهکرد بو کهلین و قوژبنی ناو مالهکانی ئاوایی، بهلام له دیوهخانی ئاغا کلیهی سوبه به قهلاشکاری وشك، لهشی پیاوی خاو ئهکردهوه و مزگینی خهویکی خوشی پیوه بوو."

له شویننیکی ترا دهنووسی:" ئهگهر جووتیار بوخوی بچینی و بوخوی بدرویتهوه، دهرهبهگ کوا کوشکی چهند قاتی بو بهرز ئهبیتهوه؟"

کاك سواره، سهنگهر به رهمزی قه لای ههرمانی گهل دهزانی و ههر جارهی به شیوهیهك دهیكاته نیوناخنی تاپوکانی و جوانترین نهسر و پهخشانی كوردیان پی دهرازینیتهوه و ئهدهبیاتی دهولهمهندی كوردیان پی دهولهمهندتر دهکا.

ههروهها تورهمهی گهلهکهی له بهرامبهر چهکی مالویرانکهری دوژمندا وه خهبهر دینی و به گژ جهللادهکهیدا دهباتهوه.

مهبهستی لهم کاره، له لایهك وره و هیّز وهبهرنانه و له لایهكیش درهندیی دوژمنی بو شی دهکاتهوه. له تاپویهكدا بسه نساوی شسهرگه دهنووسی:

"سی روژه که سیووری ئیسسرافیلی شهر لیدراوه، ئیمرو ئیاگر لید دراوه، ئیمرو ئیاگر لید هموو روژیک به بهربیت به هموو روژیک به بهربیت به بهربیت به همووش و پهلاش ئهیتهنیه وه و ئههاته پیشهوه. ئهتکوت ماری سوجهی سووره و گهرمای هاوین ورووژاندوویهتی، لوورهی مهرگ بی وچان ئههات،

گهرووی تینووی تینوی و رهشاش خوینی گهشی لاوهکانی قوم قوم فوم نهخواردهوه، به لام سوکنایی نهدههات، لهو سهنگهره دا که منی تیدا بووم. دوو لهشی بی گیان دریش بیدون. یه کیان دهستی گرتبوو به زامی سهرسینه یه وه و به دهرد و ئیشهوه گیانی دهرچووبوو. نهوی تریان که تازه مووی ریش و سمیلی بور کردبوو، به دهم بزهیه که وه ههناسه ی دوایی هه لکیشابوو."

ههموو کهس پێی وایه که دوو لایهنی شهر، زوّر لێك دوورن و هیچ هاوبهشێکیان له نێواندا نیه، بهلام کاك سواره، لهم تهشبیهه جوانهدا، دژی ئهم بوٚچوونه به شێوهیهکی عالمانه بهیان دهکا:

"مردن وهك دهواريّكى زل، سپاى ئيمه و ئهوانى داپوٚشى. مردن تهنيا شتيّك بوو كه له نيّوانمانا جياوازى نهبوو. ههردووكلامان ليّى ئهترساين و ههردووك لاشمان بوّى ئه چووين، لهپر بيرم كردهوه ئهگهر وهك له سهر مردن پيّكهاتووين و بروامان بوّته يهك، بوّ ژيان وهها بوايهين، ئيّسته ئهم لاوه دوژمنه كه له سهنگهرى منا كوژراوه و ئهم ههوالهى من كه وردهيهك ليّرهوبهر گيانى دهرچوو، زيندوو بوون و ئيسته له جياتى شهر و كوشتار، من باسى توّم بوّ ئهم لاوه ئهكرد كه ئهكرا دوّست بى و دوژمن نهبى و ئهويش بى گومان باسيكى ههبوو كه بوّ منى بگيّريّتهوه سهبارهت به دايكى چاوهروانى، سهبارهت به نيگاى سلّ و رهوهكى چاويّكى كارمامزى."

ئا لیّرهدا بوّمان دهردهکهوی که کاك سواره، شهری پی کردهوهیهکی ناحهزه. ههرچهند داگیرکهران، نهتهوهکانی بهشخوراو به دهسپیّکی شهر دهزانن، به لام ئهوه دوژمنی نهتهوهکانی چهوساوهن که بو مانی خوّیان و شاردنهوهی راستییهکان گیرهشیّویّنی دهکهن و شهر ساز دهکهن.

25

كاك سواره، بو ئاگادارى كومهل له هوكارهكانى شهر، لهگهل شهركهريكى پيرا ئهكهويته ئاخاوتن و بهم شيوه مهبهستهكه دهخاته بهر توژينهوه و دهنووسى:

"هـهموو كـهس خـهريكى دۆزينـهوهى ئـهم پرسـيارهيه، كـه بـۆ چ شـهر ئـهكا؟ بۆچى ئـهكوژرىخ؟ بـهلام هيچ كهس دهريناخا. شهركهريكى پيـر لهبـهر خۆيـهوه ئـهلىخ:

"شەر بۆ ئازادى، مردن بۆ ژيان!" له ئەنجاما ئەلى: "بەلام لە شەر ناخوشتىر ئەمەيە كە تەسلىم بوون و سەر شور كردىمان پىئ ناخوش نەبى."

بهراستی ئهم ههمووه ته شبیهه جوانانه ههریه که پهراویکن که ئهکری سهدان لاپهرهیان له سهر بنووسری و جوانی و هونهری شاراوهیان بخریته بهرچاو.

کاك سواره، به راگهیاندنی ئهم مهبهسته ئهوهمان بو روون دهكاتهوه، که پیویسته شهرکهری نیو سهنگهریش، ئهوه تیبگا که شهر یانی چی و که پیویسته شهرکهری نیو سهنگهریش، ئهوه تیبگا که شهر یانی چی و لهبهر چی بهشهر دی. پیشکهوتوویی ههموو گهنیك پیوهندی راستهوخوی ههیه لهگهل ئاستی تیگهیشتوویی جهماوهرهکهی. ئهوهش ئهرکی رووناکبیرانه، لیرهدایه که بومان دهردهکهوی که رووناکبیر ئهرکییی قورس و گرینگی له سهر شانه و دهرکی بهرهی نهخویندوار دهباته سهر و کومهنگی بهرهی نهخویندوار دهباته هوی کومهنگی پین بهختهوه دهکا، رووناکبیسری ئهوتو دهبیته هوی سهرکهوتوویی و رزگار بوونی گهلهکهی و ناوی بو ههمیشه زیندوویه.

پیم وایه کاك سواره، لهم بوارهدا رچهی شكاندووه و سهبارهت به ئهركی خوی کهمتهرخهمی نهکردوه و له ههمان کاتا خهلكیش به

سهرچاوهیهکی له بن نههاتووی پشتیوانی رووناکبیر دهزانی و پینی وایه پیوهندی و یه گرتنی ئهم دوو توییژه دهبیته هوی بهختهوهری ژیانی مروقد.

کاك سواره، رووناكبيريكى دل فرهوانه و هونهرمهندى كورد و غهيره كوردى لا بهريزه. له تاپويهكا، باسى ئهم هونهرمهندانه دهكا و دهلّى كى ئهتوانى بلّى "بيتهوٚڤين" و "باخ" و "فردهوسى" و "عهلى بهردهشانى" و "بوو عهلى سينا" و "ئيديسوّن" مردوون؟! له پاشان ديّته سهر ژيانى هونهرمهند و پهخشانیكى جوان و هونهرمهندانه به "هونهرمهندان" تهرخان دهكا به ناوى گوران و سيّحرى بهيان:

"هونهرمهند دوو ژیانی ههیه. ژیانیّك لهو کاتهدا که زیندووه و وهك خهلکیتر ههناسه ئهکیشی، ئهبزوی و له ناو کومهلا دیّت و دهچیّت. به کورتی ژیانیّك که ژیانی لهشه و ژیانی لهش سنووریّکی ههیه و پاش ئهوه گهیشته سنوور ئهبریّتهوه و بهروالهت مهرگی بهسهرا دیّت. بهلام لیّرهدا هونهرمهند و ههموو ئهو کهسانه که به چهشنی کاریان کردوّته سهر کومهل و شویّنهواری باشیان له پاش بهجیماوه، له خهلّکی ئاسایی و عادهتی جیا ئهبنهوه. مهرگ تهنیا دهستی تالانی ئهگاته لهشیان و گیانیان له دهسدریّژی مردن بهرزتره. ژیانی پاش مردنی لهش ژیانیّکی ههتا له دهسدریّژی مردن بهرزتره. ژیانی پاش مردنی لهش ژیانیّکی ههتا ههتایییه و هونهرمهند تا کومهل ههیه و تا شویّنهواری جوان و باش ریّزی ههیه، ئهژی."

ههلبهت ناتوانم بلیم که ههموو لایهنه بههیز و پیزهکانی تاپووبوومهلیلم باس کردووه، بهلام به قهولی کاك سواره، که له باسی گوراندا دهبیژی:"ناتوانین بهلین بدهین که ههموو جوانییهکانی شیعری

27

گۆرانمان باس كردووه، مهولانا جهلالهددينى رۆمى، شاعيىرى ههره گهورهى فارس ليرهدا ئهگاته فريامان و به جوانترين شيوه دهسكورتييان ئهشاريتهوه. مهولانا ئهلي:

آب دریا گر کنی در کوزه ای چند گنجد قسمت یك روزه ای آب دریا را گرنتوان چشید هـم بـه قدر تشنگی باید چشید

به لام ئهگهرچی ناتوانین ههموو ئاوی دهریا هه لمژین، لانیکـــهم بــه ئهندازهی تینوویهتی ئهبی بخوینهوه."

کاك سواره، مریدی گۆرانه و رێز و حورمهتێکی تایبهتی بو دادهنی و پێنج بهرنامهی له سهر ئهم شاعیره مهزنه نووسیوه و به وردی باسی كردووه و لێرهدا تهنیا به هێنانهوهی چهند وێنه و نموونهیهك له بوچوونهکانی له سهر ماموستا گوران ئهم باسه كوتایی پێ دێنم.

"گۆران جگه له دەسەلاتى هەرە زۆر و هەستى ناسكى له شىغىردا خاوەنى پلە و پايەيەكى تايبەتە كە لە شاعىلىرانى تىرى جىا ئەكاتەوە. گۆران دەسپىكەر و دامەزرىنەرى شىنوەيەكى نويىيە كە پاش خۆى بۆتە رىبازى شاعىلىران و ئەتوانىن بلىيىن قاقلەسالارى كاروانى شىنعرى نويى كوردى مامۆستا "گۆران"ە بەلام كاتى گۆران بوو بە رىبوارى ئەو رىگايە، رىگاى شوينى پىيى كەسىكى ترى بە سەرەوە دىار نەبوو."

کاك سواره، تهنیا شاعیر و ئهدیب نیه و له سهر "زمان"یش خاوهن را و شارهزایه و له بهرنامهیه کی تاپو و بوومهلیّلدا به تیّر و تهسه لی باسی زاراوه کانی زمانی کوردی ده کا و جیاوازی ئه زاراوانه، له ناوچه جوّربه جوّره کان شی ده کاته و و دهنووسی:

"کـورد، چـوار زاراوهی گـهورهی ههیـه. کرمـانجی ژووروو، کرمـانجی خواردوو، گۆرانی، کرماشانی.

۱ـ کرمانجی ژووروو، زاراوهی کوردهکانی تورکیه و نهرمهنستانی شوورهوی و کوردهکانی سووریهیه، شیمالی کوردستانی عیراق و کوردهکانی غهربی زریهی به و کوردهکانی قووچان و کوردهکانی دهماوهندیش به کرمانجی ژووروو ئهدوین.

۲ـ کرمانجی خواروو، زاراوی کوردهکانی جنووبی کوردستانی عیّراق و کوردهکانی غهرب و شیمالی غهربی ئیّرانه، ههلّبهت له غهرب، کرماشان و دهورووبهری لی جیا ئهبیّتهوه که ئهوان خوّیان ئهکهونه سهر زاراوهیهکی تر به ناوی کرماشانی و له "شیمالی غهرب"یش دهوروپشتی رهزاییهی لی جیا ئهبیّتهوه که ئهوانیش کوتمان به زاراوهی کرمانجی ژوروو، یا شیمالی قسه ئهکهن.

۳ کرماشانی، که خه لکی کرماشان و سهرپیلزههاو و قهسری شیرین و ئیلات و خیلات دهوروپشتی ئهو شارانه بهم زاراوه قسه ئهکهن.

٤ گۆرانى، ئەم زاراوە زۆر لە فارسى كۆن نزيكە و گۆرانى بە سەرا نەھاتووە. لەبەر ئەمە ھەندى ئەلاين كە رەنگە ئەو زاراوە كوردى نەبى. ئەمە ھەللەيەكى گەورەيە و گۆرانى بى گومان كوردىيە، بەلام كوردىيەكى كۆن و نزيك لە كوردى مادى. تۆفيق وەھبى لە بەشكردنەكىلەن خۆيسا ناويكى لە زاراوەى گۆرانى نەبردووە و بىز مىن دەركەوتووە كە چۈن لايكۆلەر و كورد ناسىيكى وەك وەھبى بەم بى دەربەستىيە بە سەر ئەم مەبەستەدا تىپەريوە؟

29

زاراوهی گۆرانی به زاراوهی ههورامی "یش ئهناسری، واته زوّر کهس لهباتی زاراوهی گورانی ئهلیّن زاراوهی ههورامی. له کاتیّکا ههورامی لکیّکه لهباتی زاراوهی گورانی بهلام لهبهر ئهمه له ئیّران و عیّراقا ئهو کهسانه که به گورانی ئهدویّن، زیاتریان لکی ههورامین. ئهم ناونانه باو بووه. کهمایهتی وهك: سیامه سووری و روزژبهیانی و زهنگهنهش ههر له سهر ههورامی ناو ئهبریّن، ههلبهت ئهمه له باری زانستی زمانناسی و تهنانهت کوّمهلّناسی کوردیشهوه ههلهیه، بهشیّکی زوّر له "سیامهسووری" یهکان ئیّسته له ئهفغانستان ئهژین و به گوّرانی ئهدویّن.

هـهر وهك دهزانــن كاك سواره بـه گهنجی واتـه لـه تهمهنی ۳۸ سائیدا مالاوایی لـه هونـهر و ئـهدهبیات كـرد و مـهرگ مـهودای نـهدا زیـاتر لـهوه گهنجی ئهدهبیات گهشه پی بدا. به راستی خهساریکی گهوره وه ئـهدهبیاتی كوردی كهوت و كهلیننیکی پر نـهبووهی لـه دوای خوی بـهجی هیشت. لـهم سهردهمهدا، سی ئهدیب و شاعیـر گهنجی زانكودیتوو واتـه، سـوراه، چـاوه و عـهلی حهسـهنیانی رینبازیکی نوییان گهلاله كـردووه و وهك سیکوچکه و بناغهداریژی ئهم رینبازه ناسراون. بهداخهوه بـه مـهرگی كاك سـواره، ئـهم بناغهداریژی ئهم رینبازه ناسراون. بهداخهوه بـه مـهرگی كاك سـواره، ئـهم شیوازه، نـهگهیشته هموارگهی ئاوات.

خویندهواری گهنجی شارهزای وهك سواره، لهم سهردهمهدا زور كهم بوون، به لام سواره، له ماوهیه کی کورتا، بهم شیوه نووسینه و به قه لهمی سیّحراوی خوّی له ههموو بواریك دا لیّکولینه وهی ئه نجام دا و بیر و فامی هوّگرانی ویّژهی کوردی بو مشوور خوّری له سهر داب و نهریتی گهله که تیژ کرد و بوو به قافله سالار لهم ریّگایه دا.

کاك سواره، له سهر شيعری كوردی ليكولينهوهيهكی تيروتهسهلی ههيه، به لام تهنيا ئاماژه به دابهش كردنهكهی دهكهين كه پينی وایه شيعری كوردی لهم چوار فورم و قالبه پيك هاتووه:

۱۔ شیّعری وتاری یا بہبت ۲۔ شیّعری هیجایی ۳۔ شیّعری عـهرووزی ٤۔ شیّعری نوی.

سـواره تاپۆیــهکی تایبـهت داوه بـه بـهیت و لـه سـهر ئــهم گهنجینـه سـهربهمۆره دهنووســێ: "شــێعری وتــاری" یــا "بــهیت" بــه لای منــهوه گهنجێکی هێژا و سامانێکی گهورهی زهوق و چێشکهی هۆزهکهمانه. ههر له بـهر ئهمهیـه کـه "باسـیل نیکـتین" و "خاچـاتوور ئـهبوویان" شاعیــری ئهرمهنی ئهڵێن: "فۆلکلۆری کوردی ئهوهنده پــپ و بـهرز و خێرومهنده که هۆزهکانی تری هاوسێی کوردیش کهڵکیان لێوهرگرتووه و کهوتوونهته ژێـر تهئسیــرهوه."

ئهم کوردناسانه راست ئهکهن، بۆ نموونه بهیتی "خهج و سیامهند" که "هۆهانس شیراز" شاعیری ئهرمهنی کردوویه به شیعر، تهنانهت ئهوهنده ناوهروکی بهیتهکهی به خومالی زانیوه که سیامهندی کردووه به ئهرمهنی و بهم چهشنه بههرهیهکی له فولکلوری کوردی کردووه به نسیبی هوزی ئهرمهنی.

بسهیت شساکاریکی گسهورهی کوردییسه و زورتسر باسسی رووداوه میژووییسه کانی کسورد ئسهکا و تساکوو ئیستا پشتاوپست هساتووه و سینهی پر له گهنجی بهیتبیشرهکان، ئهم گهنجه سهر به مورهیان له

فهوتان پاراستووه و گرینگی ئهم بهیتانه زیاتر له کاتی لیکوّلینهوهدا دهردهکهوی.

کاك سواره، یهکیکه لهو رووناکبیرانهی که سهبارهت به گرینگی بهیت به تیر و تهسهای دواوه و شی کردوونهوه، تهنانهت بیرورای زانایانی لاوهکیشی به شاهید هیناوه تهوه:

ویژهناسیکی گهورهی شوورهوی، بهیت له بهرزییا ئهخاته پال شانامهی فیردهوسی و به یهکیک له سی شوینهواری گهورهی خورهه لاتی ناو ئهبا.

دەتوانم بلنیم که تاپۆبوومهلیّل دەکری وەك سەرچاوەيەکی ئەدەبى کەلکی لیّوەربگیری، چونکه زوربهی باسه ئەدەبییهکانی له خوی گرتووه و لیکولینهوهی له سەر ئەنجام داون.

کاك سواره، له چهند تاپۆيەكدا باسى وەزنى "عەرووزى" و "وەزنى بەيتى" دەخاتە بەر باس و ليكۆلينەوە، تاقميك له گويكرانى بەرنامەكەى، پييان وايە سوارە دژى شيوەى عەرووزىيە و ئەم شاعيىرە بەناوبانگانە وەك: نالى، خانى، بيكەس، پيىرەميرد، وەفايى، بە نموونە ديننەوە: كە"بۆچ ئيمە لامان وايە شيعرى كوردى ئەبى بگەريتەوە سەر شيعرى بەيتى كە شيوەيەكى سەرەتايىيە و ناتوانى واتەى قوولى شاعيىرانە لەخويا جى بكاتەوە?".

کاك سواره، له ولامدا بهم شيوه بوچوونی خوی دهردهبری و دهنووسی:

"عهرزتان ئهكهین که ئيمه به هیچ باری دژی شيوهی عهرووزی نین،
تهنیا ئهوه نهبی که تایبهتییهکانی ئهو شيوه و چهشنی پهیدا بوونی له
ويژهی کوردییا ئهکهین و ئهلیین که شیوهی عهرووزی لهپیشا نهبووه و
کاتی هاته ناو ویژهی کوردییهوه که زیاتر له ههزار سال بوو له ویژهی

هاوسیکانی کوردا جیگیر ببوو. له راستییا داخوازو نیازی کومهل نهبوو که ئمو ویژهیهی کرد به باو. بهلکوو پیتهویستی کهمایهتییه کی ئهشراف و ئاریستوکرات وهك دهرهبه گی زل و چینه کانی تری حه ساوه و تیروته سهل بوو که نیازی به ویژهیه کی دوور له تیگهیشتنی چهوساوه کان بوو بو خهله تاندنیان و گیژ کردنیان. ئهمه ئیتر وهك روّژ رووناکه که "بهیت" هی خهلک بوو و خهلک لینی تینه گهیشت، به گوی لی بوونی ئهگریا یا پیئه کهنی، یا هان ئه درا و ئه بزووت؛ له کاتیکا که به شیعری مینیاتوری و پر پینه کهنی، یا هان ئه درا و ئه بزووت که باسی واته یه کی به رزتر له وزه ده ده کورتی فامی ئهوانی ئه کرد هه ر ته قه کی سه ریان ئه هات و زاریان تاك ده بوو و می ویردیکی جادووکارانه ببیستن. شاعیری عه رووزی ئه یگوت:

بۆ له سەر چەشمەيى چەشم نەچكى قەترەيى خوين

وشهكان ههموو فارسين، جگه له "بوّ" و "له" كه دوو "قهيد"ى بچووكن.

كاك سواره، له دريزهى باسهكهىدا دهنووسى:

"شاعیران ناچار بوون سهر و گویی وشه بشکینن و له قالبی دارژاروی عهرووزا جیگای بکهنهوه. لهبهر ئهمهیه که ئهنین "در تنگنای قافیه خورشید خر شود" ئهگونجی ئهمهش که ئهنین "یجوز لشا عرما لایجوز لغره" ههر له بهر ناچار بوونی شاعیر بی له پهیرهوی کردنی عهرووز، که وهها بوو کورد بوچ ویدژهی خوی بخاته چوارچیوهیهیکی داتاشراوی دهستی گهلیکی ترهوه، که زوّر تهسك و تهنگ و برستبره. ئایا کهس ههیه که قهدی وهك موو و بهژنی وهك چنار و چاوی وهك ئهستیره و برژانگی وهك شیر و بروی وهك کهوان و زولفی

وهك زريّى پىئ جىوان بىن؟ ئىاخۆ ئەگىەر ئافرەتيّىك بىمە شىكل و سەروسىمايەوە بيّتە خەونى كەسيك ليّى ناترسىخ؟

"حاجى قادر" له غهزهليكا ئهلى:

پێِم خوّشه غهزهل فهرشی قودوومی عوقهلابێ نهك بێِتوو لهبهر كهن جوههلا لهفز و مهعانی

كاك سواره دهلي:

"لهگهلا کین؟ ئهوهشا که "حاجی" بهلامهوه بهریزه، ناچارم بپرسم "جوههلا کین؟ ئهو کهسانهی که دهرهبهگ ریّگای خویندنی لی بهستوون؟ ئهو کهسانهی که تیناگهن لهم ههموو پیچ و قهمچه که شاعیران ئهیدهن به شیعرهکانیان... ئاخو ئهمانه جوههلان؟! ئایا دانهری بهیتی "سهیدهوان" که شان له شانی "ئوتیللو" و "هامیلت" ئهدا جاهیله؟".

کاك سواره، له سهر غهزهلیّکی حاجی قادر که باسی دههان و میان دهکا دهنووسی: "دههان" و "میان" کوردی نین و ئافرهتیّك که "دههان" و "میان"ی دیار نهبی، یهك لهبهر بچووکی و یهك لهبهر باریکی، جوانییهکهی له کوی دایه؟ به لای منهوه ئهمه نهخوشییه... "ئاهو" یهکه ویژهی کوردی گرتوویه و ئهبی تیبکوشین لهوه رزگاری کهین. گوران ئهلی: ئهی قر زهرد، ئهی بهژن و بالا کهلهگهت.

زور ساكار و زور جوان و نزيك له ليكدانهوهى زوربه و قسهى روزانهى خهلك.

کاك سواره زیاتر له سهر باسی عهرووز دهروا و له نووسراوهیهکی ترا دهلی: "بیکومان بیستووتانه که ئهلین فلانه شاعیر یا فیساره هونهرمهند خاوهنی مهکتهبیکی تایبهته و ریگا و شوینیکی تایبهتی خوی له هونهرا

دۆزيوەتەوە. دۆزينەوەى رِيْگا و شوينى تايبەت يانى چى؟ مەگەر ھونەر بۆ نواندنی جوانی و دەرخستنی دزیدی نیه؟ ههموو هونهرمهندیک ئهبی كارى ئەملە بىن و ھەركلەس ئەملە كارى بلوو، ھونەرمەنلە و لەگلەڭ هونهرمهندی ترا نیه. بهلی وههایه، هونهرمهند پردیک ههلئهبهستی له نيّوان كۆمـەلّ و راسـتەقىنەدا و ئەيـەوى ئـەم دووانـە بـە يەكـەوە پەيوەنـد بداو به یهکیان بگهیهنی. واته کاری ئهمهیه که کومهل تیبگهیهنی که راستهقینهی دهور و پشتی چیه؟ ژیان به چ باریّکا کهوتووه؟ بهلام ئاخوّ ههموو ئهندازیاریّك وهك یهك پرد دروست ئهكهن؟ که وهها بوو ئهبوایه پردەكانى تەواوى جيهان يەك چەشن بوايەن. كەچى ئىلمە ئەبىنىن كە پردیک له ناسن و بتونه و ئهویتر له قور و قسله، سیههمیان له دار و پەردووە، يەكيك راستە، يەك كەوانىيە، يەك زۆر لە رووبارە كە بەرزترە و يەكۆك نەوييە. ھەركام لەمانە بۆ ئامانجۆك لەبەر چاو گيـراون. جۆگـاى وا ههیه هاتوچوی زوّر به سهرا نیه، باری قورسی بهسهرا ناروا. ئهگهر له دار و پهردووش بي، قهيدي نيه. يهكيّك له ناو شاره و جگه لهمهي كه پرده، مهکوی خه لکه و جیگای گهشتی ئیوارانه، ئهبی جوان بی، با دراوێکی زوٚریش بو رازاندنهوهی بدرێ. یهکێك که وا نیه، چونکه ئەندازيارە كە بە گويْرەى ليْكدانـەوەى رەقى و نـەرمى خاكەكـە، واى بـاش زانیوه که کهوانی دروست بکا و زۆری بۆ نهیهت. شاعیـریش وههایـه. هـهر کام چەشنى ئەدوى. گاھى بە حەماسە، كاتى بە وشەى نەرمى دلدارانە، دهمی به رازاندنهوهی تهبیعهت و ژیان، تهنانهت گاهی به توانج و تهوس!! ههموو ئهم كارانهش بۆيه ئهكا خهلك تيبگهيهني. له راستييا شيوهى هونهری هونهرمهند بو کورت کردنهوهی نیّوان خهلّك و راستهقینهیه.

ئەڭنن حافز خاوەنى شىنوەيەكى تايبەتـە، ھەروەھا سەعدى، شكسيير، هومێر، فيـردهوسى، گۆران، لئيۆنـاردۆ دواوێنـچى، مـوتزارِت، پيكاسـۆ و زۆر هونهرمهندی تر. ئهوانه که پالیان داوه به لووتکهی بهرزی ناو و نیشانهوه له هونهرا لاسایی کهرهوهی خهلکی تر نهبوون. له تهواوی شیعری شاعیرانی کوردییا بگهریّی، زوّرتر له چهند شاعیرت دهس ناکهوی که لاسایی کهسیان نهکردبیّتهوه و خهلّـك کهوتبیّته شـویّن شـیّوهی ئـهوان. ئيمه له شيعرى كوردييا چهند شيوهى ديار و تايبهتيمان ههيه. شيوهى بهیتی، شیّوهی هیجایی، شیّوهی عهرووزی، شیّوهی نویّ. لهو ناوهدا تهنیا شێوهی عهرووزییه که پاش پاکران و ئاماده بوون به هوّی گهلانی تـرهوه گەيشتۆتە دەستى ئىلمەو ئەگەر مالى خەلكخــۆر نــەبىن، نــاتوانىن بــە خۆمالى بدەينه قەللەم. كە وەھا بى ھەر لە پايەوە بە لاى منـەوە شاعيـرى عهرووزی شاعیر نیه، چونکه جگه لهوه که کهوتوته شوین شیوهی شاعیـریٚکی تـر، شاعیـرهکهی پیشووش کورد نـهبووه. کورد نـهبووه یـانی چی؟ یانی له باری ژیان و خهم و خوشی و میرژوو و خوو و رهوشت و خواست و ویستی کورد نهشارهزا بووه. بهم چهشنه شاعیری عهرووزی ههرگیز نهیتوانیوه پردیک ههلبهستی له نیوان کومهل و راستهقینهدا. چونکه راستهقینهی ولاتی سهرسهوزی کورد و ئابووری تایبهتی ئهم ولاته ئەوە نيە كە شاعيىرى عەرووزى باسى ئەكا، من ئەليّم بە ھيچ باريّك بە شيوهى عهرووزى ناكرى باسى راستهقينهى ژيانى كوردهوارى بكرى، ئهبینین که شاعیری وهك پیرهمیرد و نالی ئهم كارهیان كردووه و باشیش سهرکهوتوون، بهلام شیّوهی نوی باشتـری ئهکا، ههراوتره، دهست و يني شاعير به كۆت و زەنجيرى "مفاعلاتن و مفتعلن" نابەستى.

هـهر وهك لـه پێـشا رامگهیانـد، كـاك سـواره، تاپۆوبوومـهلێێی لـه سهروبهندێك دا نووسیوه كه كهم كهس دهیوێرا لهم بواره بدا، له بهر ئهوهی ئهم بهرنامهیه له ئێـران بـڵاو دهبوٚوه، ههلومـهرجی ئهو كاته دهرفهتی ئهوهی پێ نهداوه كه به تهسهلی باسی شاعیـرانی مـهزنی كوردی ئێران، وهك ماموٚستا هێمن و ههژار بكا و به گهلیان بناسێنێ.

سواره له درێژهی باسهکهیدا ئاوا به وردی دهدوێ:

" ئهگهر دۆزىنهومى رێگاى تايبهت نيشانهى گهورهيى و سهربهخۆيى شاعيىر بى، بۆ گەلىش وەھايە. واته ئهگهر نەتەوەيەكىش رێگا و شوێنى وێژەيى تايبەتى خۆى ھەبوو و دەستى بۆ ھاوسێكانى درێژ نەكرد تا وێـژه و ھونەريان لىن بخوازێتەوە، ئەم گەلە لە وێژەدا سەربەخۆ و مەزنە.

قسهی دواییم ئهمهیه که دلّم ئهسووتی له سهر کانیاویکی خوروّشان که له ژیّر نووری بهفری کوّن دیّته خوارهوه دانیشم و بهردهمم دهشتیکی خهملیوی به شهستپه و شهوبو و شلیره بی و داویّنی چیای ئهو بهرم وهك نوّ بووك تارای سووری داری ئهرخهوانی به سهردادابی و من لهم حالهدا ناچار بم بیر له دهشتیکی قاقری رهملین بکهمهوه که "قهیس"ه شتیّی تیّدا ویّل بوو. ئهوه من و ئیّوهش نازانم!"

تاپۆوبوومهلیّل، له ماوهیهکی کورتدا له نیّو رووناکبیرانا لایهنگری پهیدا کرد و بوو به مهیدانی رهخنه و ئالوگۆری بیر و را دهربرین. گویّگریّك ئهم پرسیاره ئاراستهی نووسهری بهرنامهی تاپو ئهکا و ئهنووسی:

"جیهان و کهون له گۆراندایه بهتایبهت به پێی گۆرانی جیهان خواست و ویستی ئادهمیزادیش ئهگۆری و کاروباری کۆمهلایهتی و ئهوهی وا پێی

ئەكوترى زانيارى كۆمەل و كۆمەلناسى لەگەل چەرخ و خولى جيهانا ئەگۆرى. واتە ئەو شتە كە ئەمرۆ باوە و كۆمەل نيازى پيى ھەيە، بەيانى كۆن ئەبى و لە ريىزى نىياز و پىداويىستەكانى گەل و كۆمەل ئەخرىتە كەنارەوە و شتيكى تازە جيگاى ئەگريتەوە. ئەم گۆرانە وەنەبى ھەر لە هونهرا بیّته پیّش، بهلکوو له ههموو بارولانیّکی ژیانی ئینسانیشا خوّی ئەنۆينى. دوينى كابراى فيلسووف و فيزيكزان كاتى هەسىتى كىرد كىه لىه گـهرماوهدا سـهنگایی ههمووشـت کـهم ئهبێتـهوه، بـه لهشـی رووت لـه گەرماوەكە ھاتەدەر و سەرخۆشانە نەرانى: "دۆزىمەوە... دۆزىمەوە!" پاش ئەو زانايەكى تر لە ژێر دارە سێوێكا دانيشتبوو، سێوێكى گەيشتوو لـە لقى دارهکه بوّه و کهوته سهر کوّشی. بیـری کـردهوه لـه لکی دارهکـهوه تـا سهرزهوی فهزایهکی بهتاله و له دارهکه بهرهو سهرووتریش بهتاله و جگه له ههوا هیچی تـری تێدانيـه. كـه وههايـه بـۆچ ئـهو سـێوه بـۆ فـهزای ژوور ناچێ و ئەكەوێتە سەر زەوى؟ بە بىر كردنەوە بۆى دەركەوت كە ئەبێ كيشهويك لهم زوييهدا ههبي وا ههر شتيك له بهرزاييهكهوه بهرى دهيهوه ئەكەويتە سەر زەوى و لەو رۆژەوە كە "نيۆتىۆن" ئەم رازەى دۆزىيەوە یاسای کیشهری گشتی واته قانوونی جازیبهی عموومی پهیدا بوو. ئهو رِوْژانه بو ئادهمیزاد زور به بایهخ بوون و پیداویستی ئادهمیزاد بوو که سەر لەم رازە دەربىنى. بەلام ئەمرۆ ھەموو منالىكى پۆلى ناوەنىدى ئەم كهشفه زانستييه گرينگانه ئهزاني، كه وههايه ههموو شت له گۆراندايـه و ههموو شت پاش ماوهیهك كۆن ئهبئ و جێگای خوّی ئهدا به شتێكی نـوێ. ئهى لهبهر چى باسى كۆن و نوى له شيعردا نابريتهوه؟ بوچ بهم شيوهيه که شیوهی باوی روزگاری ئیمهیه ئهلین شیوهی نوی؟ جاچ نهققاشی بی،

چ پهیکهرهسازی، چ ویدره؟ ئاخو باشتر نیه ئهم شهری کون و نوییه ببریتهوه، وهك له زانستگا براوهتهوه؟

كاك سواره، ولامى ئهم گويكره له تاپويهكدا بهم چهشنه دهداتهوه:

" له زانستا تاقیکاری ههوینی بنه پهتیه و ههموو شت له سهر ئهو بناغه دائهمهزری. واته زانا ناچاره ئهسله زانستییه کونهکانی قوبوول بی و به پنی ئهوان بجوولایتهوه. یهکهم کهسی که بهرد و ئهستی دوزییهوه، بناغهی دانا بو دوزینهوهی ئاگر و ئاگر بوو به بناغهیهك بو زور شتی زانستی که ئهمرو ههیه. بهلام بناغهی هونه و له سهر عاتیفه دائهمهزری و ئهشزانین که عاتیفهی ههموو کهس چهشنیك نیه."

کاك سواره، ئه لّى: "له كاتێكا هونهر ئهگۆڕێ و له پایهشهوه ئهگۆڕێ. دوێنێ هونهری شێعر و وێژهوانی بو پێههڵكوتنی ئهمیر و پایهبهرزان و بهدهسه لاتان بوو تا شاعیر بهخشش و سیلهیهك که به گوێنی شێعره که وهری ئهگرێ خوٚی به خێوکات، به لام ئهمڕوٚ بوته چهكێك که ئهکرێ سێدارهیهکی بو خنکاندنی دوژمن لێ ساز بکهی. ئیتر شێعری پێههڵکوتن باوی نهماوه. لهبهر ئهمه ئهڵێن شێعری کوٚن و شێعری نوێ، به لای منهوه ئهگهر شاعیرێك بتوانێ له قالبی عهرووزیشا واته و مهفهوومێکی ئیممروٚیی دهربری، شینعرهکهی نوێیه و کونی قالب نابێته کونی شینعرهکهی.

کاك سواره، شارهزای زوربهی زانستهکانه و یهکیك لهم زانستانه، شانوگهرییه. ههرچهند نهم مهسهله لهو سهردهمهدا کهمترباسی لی کراوه، به لام سواره به لیکدانه وهیه کی وردبینانه بایه خی شانوگهری و پیته ویستی

ئهم هونهرهمان بو شی دهکاتهوه و لهگهل زانستی ئهمرو لهبهر یهکیان رادهنی.

پیشینهی تئاتر و شانوگهریمان که چون و له کهیهوه له نیو کومهلا پهیدا بووه و به کوی گهیشتووه و له نیو کومهلی کوردا ئهم هونهره ئهمرو له چ پلهیهكدایه، بو شی دهکاتهوه: "شانوگهری لهگهل نووسینی نومایشنامه جیاوازییان له باری زهمانهوه ههیه، واته پیش ئهوه که نووسین و خهت ههبی، شانوگهری و نیشاندانی مهبهستیکی کومهلایهتی یا ئایینی به چهشنیکی نزیك له تئاتری ئهمرو ههبووه و ئهم نیشاندانه دهگهریتهوه بو هوی هونهری جادووکارانه که کوتمان دایکی ههموو هونهریکی ئهمرو بوه و ههر بهشیکی هونهری که بیگری له ئاکامی پهرهگرتنی ئهو شیوه جادووکارانهی هونهری پیشوودا پهیدا بووه. پهرهگرتنی ئهو شیوه جادووکارانهی هونهری پیشوودا پهیدا بووه.

کاك سواره، پێی وایه ئادهمیزادی بهروو، که شکێی درهنده یا ماری له قور و به وێنهیهکی سهرهتایی دروست کردووه، ئهمه پهیکهره ساز کردن بووه. بۆ تئاتر و شانوگهریش بهم پرسیاره دهست پێدهکا:

"ئهپرسین تئاتر چیه؟ ئاخو تهنیا بو تهفهننون و سهرگهرم کردن پهیدا بووه و بههرهیهکی کومهلایهتی نیه و به ناوی پیتهویستیکی ژیان خوی نهنواندووه؟ وهلام ئهمهیه تئاتر یانی نواندنهوهی ئهو راستهقینه کومهلایهتییانه که ئامبازی ژیانی مروّقن و به چهشنیکی هونهرمهندانه واته به هیزی عاتیفه و به هوی جووله و قسه و حالهتهوه و به کهلك وهرگرتن له وینهسازی بو تهبیعهتی که داستانی رووداوه تئاترییهکهی تیدا ههلکهوتووه.

تئاتر بۆ ئادەمىزادى بەروو، شتىكى خەرىككەرى تەفەننونى نەبووە، بەلالىكو بەشلىكى پىنتەويلىتى ژىلانى ئەو بلووە، كە وەھابوو بەھرەى كۆمەلايەتى ھەبووە. ئادەمىزاد ئەگەر ويستبىتى خوى ساز بكا لەگەلادۇمنىكا شەر بكا لە پىشا بۆ ئەو كارە تەمرىنى كردووە.

تاقمی له خیلهکه بوون به دوژمن و تاقمیکی تر ویستوویانه ئهو دوژمنانه که به والهت کراون به دوژمن، بشکینی و له ناویان به ری نهمه خوی بوته مایهیهك بو شانوگهری بی ئهوه پییهسیک "نومایشنامه" له کارا بی.

له سهرهتای سهدهی شهشهمی پینش له داییك بوونی عیسادا، نومایشنامهی نووسراو له ناو یونایینهکانا پهیدا بووه... سروودی ئاگر "نیایشی ئههورامهزدا" له ئیرانی کونا، سروودی ریز گرتنی خوای شهراب دیونیسووس له جهژنه ئایینییهکانا، سروودی قوربانی کردنی ئاسك، ئهمانه ههموو لهو سرووده تراژدیکه ئایینییانهن... "ئی بیس" گهورهترین تراژیدینووسی ئایینی ناوهراستی سهدهی شهشهمی بهر له میلاد که ئالاوگریکی لهو چهشنه نومایشنامه ئایینییانهدا پیکهینا و دیالوگی هینا ناو سروودهکانهوه."

كاك سواره، له پاشان دهلي:

" ناخو نهم چهشنه شانوگهرییه زور له بهیّته کوردییهکان ناچی که ههندیکیان به قسه و پهخشان بوو و بریّکیان به شیّعر و ههلبهست؟ بهیتخوان له کاتی خویّندنهوهی پهخشانهکهدا ههولی ئهدا بیری گویّگر ئاماده بکا بو پهردهیهکی تر له بهیته نومایشنامهکه و ئهمجاره دهستی ئهکرد به خویّندنهوهی بهشه ههلبهستهکه."

کاك سواره، ئهم نموونهی لهبهر بایخدار بوونی بهیته کوردییهکان هیناوه و پینی وایه شان له شانی نومایشنامهکانی سهرهتای سهدهی شهشهمی پیش له دایك بوونی عیسا دهدهن و له ئاخریدا دهنووسی:

"بهداخهوه له ناو کوردا تا ئهم دوایییانه نومایشنامه نهنووسراوه، به لام شانوگهری ههبووه، زورتری یارییهکانی کوردستان که بهگهل ئهکرین، چهشنه نومایشنامهیهکن. یهکیک لهوانه "میرمیرین"ه که نومایشنامهیهکی کومیدییه و بو رهخنهگرتن و قهشمهری کردن به زوردار ساز ئهکری. هوی ئهمه که بوچ له ناو کوردا نومایشنامه نهنووسراوه ئاشکرایه و لیدوانی ناوی."

کاك سواره، تاپو و بوومهايننى كردوته ههمبانه بورينه و ههموو بابهتنكى تيدا جيئ كردوته وهك ئهدهبيات، شيعر و شاعيرى، هونهرمهندايهتى، تهنز، زاراوهكانى زمانى كوردى، مهسهلهى چينايهتى، ژيانى نيو كومهنى كوردهوارى، سياسهت، ئهوين و جوانييهكانى، بهيت، شانو و نومايشنامه و ... له تاپويهكدا به ناوى "راسپيرى هونهر" به تير و تهسهلى له سهر ئهو باسه دهنووسى:

" زۆر كـهس لـه خــۆى ئەپرســێ كـه ئايـا هونــهر وێنــهى زانــست، پێتهويستى ژيانى ئادەميزداە، يام نه، ئايا هونهر لـه كۆمـهڵا چ نهخشتێكى به دەسته و راسپێيـرى چيه؟ ئاخۆ هونهر بۆ ئامادەميزاد لهو شـتانهيه كـه ئەگەر نهبـێ زيان ئەگەيەنـێ بهمرۆڤايەتى؟

له زور که سمان بیستووه که بو نموونه "هونهری شاعیری" بی بایه خ ئهدهنه قهلهم و تهنانهت تاقمیکیش ههن که شیعر و شاعیری به راگر و گنخینهر و خنکینهری کومهل ئهزانن، ئهوانه بی ئهوه بیر

بکهنهوه که هونه و زانست دوو لفهدوانه ی کوششی میشک و ئاوهزی ئادهمیزادن، لانی لایهنگری زانست ئهگرن و ئهلیّن زوّر خوو به هونه رگرتن و زوّر پهرژانه سهر هونهر ریّگای بهرهو پیش چوونی زانست ئهگری، له کاتیکا ئهگهر میّـژووی خهباتی ئادهمیزاد له ههوهلی پهیدا بوونی کومهلی "کلان"یهوه تا ئهمرو برانن ههرگیز بروایان وهها نابی که ههیه."

كاك سواره، له درێژهى ئهم باسهدا چهند نموونهيهك دهخاته به چاوى خوێنهر:

"ئادەمىزاد جىاوازى ھەرە گەورەى لەگەل گيانىدارى تىرا ئەوەيە كە بەديەننەرى ھونەرە، ھونەر ھەمىشە لە درنىۋايى مىنۋووى ۋيانى ئادەمىزاد چرايەك بووە بۆ رۆشىن كردنەوەى بەر پنى زانىست، ھونەر پردىكە لە واقعىتەوە ھەلبەسىتراوە بۆ حەقىقەت. تەنانەت ئايىن و ئوسىتوورەى "مىا و ر ا الطبيعىه " بەرھەمى پەنجەى يەزدانى و خولقىنىەرى ھونەرن."

کاك سواره، ئهفسانه کانی باوی ناو کۆمه لای کورده واریش به بهرهه م و داهاتلکی زهوقی ئاده میزاد ده زانی که له راسته قینه بی بههره نیه. "قالیچهی بالدار"، "چه کمهی خوش ئاژو"، "دراکوقان" (dracovlan)، "کلاوی سه خری جن"، "هه لفرین و ته نووره ی دیو"، "چه رخ و فه له کی پیره ژن"، هه موو نوینه ری هه لایه ی بی و چانی هونه رن بو دوزینه و ی ریکای زال بوون به سهر فه زا و ئاسمانا و ده رچوون له کیشه رو پیوه ندی خاك، به تایبه ت "چه رخ و فه له کی پیره ژن" ته واو باری سه نعات و زانستی خاك، به تایبه ت "چه رخ و فه له کی پیره ژن" ته واو باری سه نعات و زانستی

43

تییا بههیزه، ئیسته وا باشه ههر کام له سی وشهی "چهرخ" و "فهلك" و "پیرهژن" ورد بینهوه، تا دهرکهوی که ئیستعاره و ئیماژ و سهمبول سازی چ کاریکی کردووه.

"شنيدســـتم كــه هــر كوكــب جهـاني اسـت جداگانه زمين و آسماني است"

كاك سواره، له دريّرْهى باسهكهىدا دهنووسي:

"بهلام بزانین "پیروژن" لهم کارهساتهدا نهخشی چیه؟ پیروژن رهمزی ئادهمیزادیکی پر تاقیکاری و سارد و گهرم چیشتووه و ئهم ئادهمیزاده ئهشی که ریبواری سهفهریکی پر مهترسی بی.

هۆیهکی تریش که پیرهژن بۆ ئهم گهشتی فهزایه لهبهر چاو گیراوه که پیرهژن له ئابووری کۆمه لا پیکهینه الله بهرهه و داهاتیک نیه و ئهگهریش له ناو بچی و بی سهر و شوین بروا زیانیک له کۆمه لا ناکهوی، ههر ئهو ئاواتهیه که له پیشا هونهر نوینهری بوو ئیسته لهم چهرخهدا که ئیمه تیا ئهژین له چهشنی ئاواتیکی ئهفسانهیی دهرچوو و بوته کاریکی زانست، فهزا به ههموو رهمز و رازیکییهوه کهوتوته بهر تیشکی زانست، بهلی ههر وهک له ههوه کوتمان زانست و هونه دوولفهدووانهی تیکوشانی گیان و ئاوهزی ئادهمیزادن و نهوه هونهر ههر تهنیا ریگای بهرهو پیش چوونی زانست ناگری، بهلکوو ئهو ریگایه که بهتهمومژو توز و خول داپوشراوه روون ئهکاتهوه."

له ولاتی ئیمه بهتایبهت لهنیو کومهنی کوردهوارییا، مال ویرانی، دهربهدهری، ههتیوباری، داب ونهریتی ناحهز و کون، دهنگوی جهماوهر له سهر رووداوی بچووك لهنیو ئاوایی، زوربهی شوینهکانی به یهك گهیشتنی خهلک دهگریتهوه. خودا نه کا یه کیک شیتیکی لی بقهومی، وهك قیلی کهوای سپی پیوهی دهنووسی و هیندهی تر بارگرانی ده خاته ئهستوی. زور ووداو ههن که به به روالهت ئاسایین، بهلام هونه رمهندی شاره زای نیو کومهن، لهم رووداوه سادانهش کهلك وهردهگری.

کاك سواره، یهکیّك لهو کهسانهیه که سهره رای شاره زایییه کی زوّر له سهر ژیانی کوّمه لـگاکهی خوی، خولقیّنه ریّکی لیّوه شاوه و رووناکبیریّکی

45

زاله به سهر وشهی رهسهن و فولکلوری کوردیدا، کومسهلی کسوردهواری، یهکیکه لهو گهلانهی که بو چارهرهشی و لیقهوماوی قافلهسالاره. ههروهك ماموستا ههژار دهلی:

مهروانه کهساس و لیّو بهبارم، نهکهمم
بهرزم له ههژارییا، چیای سهر به تهمم
ههر کهس له سهریّکهوه خودا پیّداوه
من خاوهنی شهشدانگی کول و دهرد و خهمم

کاك سواره، به قه لهمه سیحراوییه کهی، بو بهیانی ژیانی کومه لگاکهی له نهزیله و نیوونیتکه و ئهفسانه ش که لك وهرده گری و به زمانیکی پوخت و پاراو و رهسه ن له تاپویه ك دا باسی که سیك ده کا به ناوی "گهوه ره شیت". گهوهر بو شیت بووه و خه لك چونی باس ده که ن، جیگای سرنجه و با بزانین هونه رمه ند به م قه لهمه جوانه ی خوی چ هونه ریکی پیشکه یش به باره گای هونه رکردووه:

"گەوەر ئافرەتىكى شىت و سەرگەدان بوو، كەس نەيدەزانى سى وەرزى دىكە بۆ كوى ئەچى و چۆن ئەژى، لە كانى ژنان، لە سەر خەرمانان، لە مزگەوت و حوجرەى فەقىيان، لە ھەموو شوينىك باسى گەوەرە شىتيان دەكرد. ئەوانەى وا تەمەنيان زۆرتر بوو ئەيانكوت گەوەر تەمەنى لە سى تىناپەرى، زۆر حەستەم بوو كەسى روالەتى تىك شكاوى گەوەر ببينى و بروا بەم قسەيە بكا.

... ئەتكوت بە نووكى گاسىنى رۆژگار، چىمەنى سەرسەوزى تەويْلْ و ... گۆناى ھەزار كووزى خوار و چەوتى تىكراوە، بەتايبەت نىگاى بى گىيان و

بیدهربهستی که نهتئهزانی تهوس و توانجی پتر تیدایه یا رق و توورهیی. همرگیز نهبوو که تو گهوهر ببینی و ترووسکهی بی تین و تیژتیپه پی زهرده خهنهیه که سهر لیوی نهبی، به لام ئهو زهردهیه زوو هیلانهی وشك و چولی به جی ئههیشت و ئهبوه به پهیکهرهی خهم و دهرد. ههموو میژووی ژیانی ئادهمیزاد، ههموو سهرکهوت و تیشکانیک له یهک کاتی کورتا ئهوهنده مهلی نیگای تو له چاوتهوه ههانفری و بگاته سهر وشکاروی پووخساری ئهو، وهک برووسکهی شهویکی به ههوری بههار، پوشن ئهبوو و ئهگوژاوه."

داستانی گهوهر، ههر بهوهنده نابریّتهوه، دیاره بهرداشی زهمان وه سهری پهریوه و تووشی ئهم روّژه رهشهی کردووه. بو ئهنجامی ئهم رووداوه گوی دهدهیّنه وتوویّژی کاك سواره، لهگهل گهوهر.

"کیشیکی بههیز کیشامی و له پال دهستیا دایمهزراندم، بی ئهوه رووی و دربگیری و بزانی من کیم، کوتی:

_"تۆش له تهنیایی وهرهز بووی؟"

هیچ دهنگم نهکرد، دریژهی دا:

ـ"بهلّى ئادهميزاد زوّربهيان تهنيان، لهگهل ئهوهشا كه بهروالهت ههزار ههفال و خزم و كهسوكاريان ههيه."

لام سەير بوو كە ئافرەتىكى شىنت ئەم قىسانە بكا، بە ئەسىپايى و بە چەشنى كە نەيسلامىينمەوە پرسىم:

ـ"تۆش تەنياى؟"

به تهوهسهوه روانی بوم و دیتم که له نزیکهوه ئهکری جاری جوانییهکی نهماو له زهوی پر له خال و خهوشی دهم و چاویا بهدی کهی.

كوتى:

به دوودلاییهوه پرسیم:

ـ" ئەو كىٰ بوو؟"

دیار بوو بیرهوهری تالی هاتوته خروش و سهرریّژ ئهکا. کهمیّك چاوی به دهور و پشتمانهوه نیه، کوتی:

ـ"كۆرپەكەم، كۆرپەى نازار و خۆشەويستم!"

دەنگى ئەتكوت لە ژێىر چاڵێكى بى بنەوە دێتە دەر، كپ و خەماوى بوو. لە سەر قسەكەى رۆيشت:

-" باوکم دەوللەمەنىد بوو، زياتر لە ديوەخانى ئاغا بوو، بەھارىكى سەوزى خەيالاوى كە يەكەم بەھارى گەنجى مىن بوو، فەقى مارف ھاتە ئاواييەكەمان و ھىندەى پى نەچوو كە من و ئەو دىمان دا بە يەك. ھاوين ھات و گەرماى ئەويىنى ئىنمەش لەگەل گەرماى ھەوا ھەر ھات و زۆرتىر بوو، بەلام باوكم ئامادە نەبوو مىن بدا بە فەقىيىەك كە بە واتەى ئەوىن بوو كە بانگى نەيدەزانى كورى كىيە و لە كويوە ھاتووە. لايەكم ئەويىن بوو كە بانگى ئەكردم بى بەھەشتى خەيالاوى ھەمىشە بەھار، ئەو لاى تىرم باوكم بوو كە لە بەر چاوم ببوو بە روالەتىكى دريى و ھەرە شەى لى ئەكردم كە ھەنگاو ئەنىنىم بى لاى ئەو گولزار و بەھارە كە ناوى ئەويىن بوو. كوتم كە مىن گەنىچ بووم، گەنجىكى تازە سال و نەمدەزانى لەم ناوەدا چى بكەم.

با سهرت نههینمه ئیش، من پاش دوو سال ببووم به دایکی کوریک که لهگهل فهقی مارف ئهتکوت سیویکن و کراون به دوو کوتهوه، بهلام فهقی مارف ههر ئهوهنده میردی من بوو، پاشان رویشت و منی تهنیا بهجی هیشت. کاتی کورپهکهم ببوو به ههشت ساله، لهپر نهخوش کهوت، من پارهم نهبوو که بیبهمه لای دوکتور، باوکیشم لیم بهرقدا کــــهوتبوو و ماوه نهو ده ساله قسهی لهگهل نهکردبووم، تهنانهت ئهو روژهش ماوهی ئهو ده ساله قسهی لهگهل نهکردبووم، تهنانهت ئهو روژهش کهچوومه لای داوام کرد پارهیهکم بداتی، به توانجهوه کوتی ئهم کوره باوکی ههیه، بو داوا له فهقی ناکهی پارهی دوکتور و دهرمانی بو بدا؟ پارانهوه و گریانی من دلی وهك بهردی باوکمی نهرم نهکرد، کاتی گهرامهوه، گوشه جهرگم، سوّمای چاوم له جیگا کهیا..."

وا دیاربوو نایهوی لهمه زیاتر قسه بکا، چونکه بیدهنگ بوو و چاوی برییه گورستانی ئهوپهری. رووبارکه تاوی به سهر کشا بوو و له پیکهنینی توانجاوی ئافرهتیکی کورمردوو ئهچوو."

کاك سواره قسهى زور پێبوو بو نهتهوهکهى بهلام مهرگ مولاهتى نهدا. به قهولى خوى که دهلێ:

به قسه خوشه مهترسی مردن کردن تاله ئه هه هه هه مردن کردن مهرگه دی و دوا به ههموو شت دینی ههموو شت دینی ههموو ئاواتی له دل دهستینی

wellow و پهخشانی کوردی

بهداخهوه ئهم گهنجه بهتوانا و خاوهن شیّوه نویّیه تاویّری مهرگ وهبهر خوّی دا، مالئاوایی له گهل و هونهر کرد و شیّوازهکهی بو نهگهیشته ههوارگهی ئاوات.

سواره

عهزيزى كهيخوسرهوى

له تاریکی و شهوهزهنگی سامناك و پر مهترسی دا، که ئالی زالی شهو وهك گهلای داری خهزهلوهر چهمولایی کلولای و چارهرهشی له خهلکی ولاتهکهمان نابوو، ئهستیرهیهکی پر تریفه له ئاسمانی هونهر و ئهدهبیاتی کوردهواریدا ئهنگووت. شاعیریکی خاوهن ههست که وهك ئهستیرهیهك به تیشکی جوانی خوی پهردهی شهوهزهنگی ههلاری و له زهنویری زیرئاژنی

<u>سواره</u>

سای زرینگانهوه می شه و به خور زهمزهمه ی هه نبری. شیّعره جوانه کانی که گهرمتر له پرشنگی تاوی به هاری و به تینتر له روانینی به تاو تینی زاوا و ناسکتر له روومه تی بووکی شمشانی رهشمانی دوّنی هه ندری و له بورجی خاپووری میّژووی ئه ده به راستی وه کوو ئاویّنه ی جیهان نوما، نیشانده ری ته واوی خوّشی و تانی رابردووی گهله که مانه، په چه ی قورسی نیشانده ری ته واوی خوّشتان لادا، شنه ی نه رمه لاویّنی دهم بای خسته نیسیانی له سهر ئه ده ب دوّستان و له شی نه حه ساوه ی ریّبوارانی له ناو کوّری ئه دیبان و ئه ده ب دوّستان و له شی نه حه ساوه ی ریّبوارانی له ریّگای دوور و پر سه خنه تی بی پسانه وه و گه رانه وه ی نه ده بی کورده واری دا حه سانده وه.

ئهو ئهستیره گهشه، شوره سواری مهیدانی ئهدهبی کورد کاك سوارهی ئیلخانیزاده کوری ئهحمهدئاغا، کوری حاجی بایزئاغای کوری حاجی ئیلخانییه که له سالی ۱۳۱۶ی ههتاویدا له گوندی "تورجان"ی سهر به ناوچهی بوکان هاته سهر دنیا.

کاك سواره خويندنی سهرهتایی له بۆكان دهست پیكرد، له كاتی ميرمندالیدا زور بزوز و وريا بوو، بهلام بهداخهوه له تهمهنی ۱۳ ــ ۱۶ سالیدا چهرخی چهوت و چهپگهردی روژگار له گهلی هاته كایهوه و ههوهلین نهیاری خوی له ئاستی دهربری نهخوشی شهپله (فهلهج) پای پرهیزی که له کاتی راو له چروچیاکانی ولاتهکهیدا، یارمهتی دهریکی باش بوو، له هیز و تهوژم کهوت. ماوهی دوو سال له ژیر. چاوهدیری دوکتوریکی ئهلمانی له دهرمانگای بوکاندا بوو.

شهوق و عهلاقهی به زانست و فیربوون به رادهیهك بوو، که لهو ماوهیهدا له قهرهگویز له لای ماموّستا مهلا محهمهد ئهمینی ئهشعهری

کوری حاجی مهلا دهرسی دهخویند. دوایهش گهراوه شاری بوکان و له قوتابخانه شاره نینجه می ناوه ندی قوتابی یه کی (مسستمع آزاد) وهرگیرا و تا پولی پینجه می ناوه ندی لهوی خویندی. چونکوو له و کاته دا له بوکان که شاره دییه ک بوو ریگای خویندنی زیاتر نه بوو، به ناچار له باوه شی گهرمی خاوخیزانی دوور که و تساواره و پهریوه ی تساران بوو. شاری به گرمه و دووکه ک و پر له هاژه و هاره ی ژیانی ماشینی و خه کمی بی به ش له نه شه و شنه.

کاك سواره که له بهرتاوی گهرمی بهر دهواری عهشیرهت گوچ کرابوو، و تهنیا به جامی ئاوی کانیاوی دینهکهی کولی دلی پرزوخی دادهمرکا و بون و بهرامه هی سهرسه کوی کاگلی ئاوپژاوی نیشتمانی جوانی، پی له بیندار ترین عهتره کانی ههنده ران خوشتر بوو، به هه ر کووچه و شهقامیکی تاران دا که به شهله شهل راده برد شه پولی خهم و خهفه ته بهره و دلی ده هات. ههمو و ئه و تایبه تمهندی یه جوراو جورانه ی ژیان وه کوو پهرده ی سینه ما له لاپه ره ی خه وال دا نه خشیان ده به سوور و شینیان ده دا به شاسه واری بی خهوش و گهردی و ره نگی سوور و شینیان ده دا به شیعر و عاتیفه ی گهشی. شوینی ئه م کار تی کردنه ش له شیعره بهرزه کانی دا به تایبه تی له: "شار" "خهوه به ردینه " "کچی به یان" دا به راشکاوی به رجاو ده که وی.

کاك سواره له بهر دهستكورتى و نهبوونى بابى له تاران دهچێته ماڵى حاجى رهحمان ئاغاى مامى و خوێندنى نێوهندى و زانستگا له ريشتهى

<u>سواره</u>

(حقوق قضایی)دا دریزه دهدا. ههمیشهش ژیانیکی ساکاری بووه و به دهست ئیشی لاقیهوه نالاندوویه.

سواره لهش به بار له بزووتنهوه سیاسییهکانی خویندگارانی زانستگادا به شداری دهکرد و ههر به و بونهوه له لایهن رییژیمی شایهتی ئهو سهردهمهوه گیرا و بو ماوهی دوو سال له زیندانی قزلقه لا زیندانی کرا. به و حالهشهوه زوریان جهزرهبه و ئازاردا بهلام به شاهیدی هاوالانی زیندانی خوراگرییهکی زوری له خو نیشان دا و ورهی به زیندانییهکانی دیکهش دهدا.

دوای ئموهش کمه دوو سال لمه تاریکه تاراوگهکمدا زهمانی تمریکی تیپهراند، به هیوا بوو بگرمینئ هموری بمهاری و گشت بهندییمکان له زیندانی بهردینی خارا رهها بن، داخهکهم به چاوی خوی نمیدی که چون هموری رهشپوشی به گرمه و ناله نیازی همزاران گمزیزهی به نازی وهدی هینا و ئاوپرژینی کولی دلی پرزوخی روله کوژراوانی گرته ئمستوی خوی.

پاش بهسهر چوونی دهورهی تهریکی دریژهی به خویندنی خویدا و لیسانسی حقووقی قهزایی وهرگرت. با وهکوو دهیتوانی دهفتهری وهکالهت دابنی که کاریکی پر داهات بوو، یاخو له دادگوستهری دابمهزری، بهلام له بهر ئهوهی ههستی بهوه دهکرد که له هیچیه ک له کارانهدا ناتوانی دهردیکی گهله چهوساوهکهی دهرمان بکا و له لای ترهوه شهوقیکی زوری له سهر شیعر و ئهدهب و فولکلوری نهتهوایهتی گهلهکهی بوو، ههر که پیشنیاری دامهزران له دهزگای رادیوی پیکرا قهبوولی کرد و سهرهرای ئهوهی نیوهروکی بهرنامه رادیویییهکانی به دل نهبوو، له بهشی شیعر و ئهدهبدا دهستی به کار کرد. کاک سواره بهرنامهیهکی رادیویی به ناوی

"تاپۆ و بووممهلیّل" دەنووسى و همەر خۆشى بىمېيۆەى دەبىرد. لىمو بەرنامەدا وەلامى شاعیران و نووسەرانى لاو و تازەكار و نەناسراوى كوردى دەداوە. بۆ باشتر كردنى بەرھەمەكانيان رىنوینى دەكردن. جگە لە مانىەش ئىمدەب و فۆلكلىقرى كوردى لىمو بەرنامەدا شى دەكىردەوە و لىه سىمريان دەدوا. شاعیر و نووسەرەكوردەكانى ئىمو سىمردەمە چ لىم ئىلىران و چ لىم دەرەوەى ولات كەلكىيكى زۆريان لىن وەردەگىرت. دەنگىيكى زۆر گیراى بوو، دەرەوەى ولات كەلكىيكى شىنعرەكانى دەخويندنىموە و بەرنامەكانى زۆر بىم جوانى و رىنىكوپىكى شىنعرەكانى دەخويندنىموە و بەرنامەكانى بەرىدە، ھەر بۆيەش سەرنجى گوئگرانى بەرنامەكەى بىق لاى خىقى رادەكىيشا.

کاك سواره ههر له تافی لاویّتییهوه، لهو کاتهوه که له قوتابخانهی ناوهندی دهرسی دهخویّند، شیّعری دهگوت، ئهو کاتهش که خویّندگاری زانستگا بوو، ههروهها سهردهمیّك که له زیندانی تاغووتدا بـــوو و دوای ئازاد بوونی له زیندانیش شیّعری داناوه، که شیّعرهکانی دوایی به هوّی بـهرهو ژوور چـوونی پلـهی زانـست و ئـهزموونی کوّمهلایهتی لـه بـاری نیّوهروّکهوه ههتا دههات قوولتر و پـپ ماناتر دهبوو و نیشاندهری ههست کردنی شاعیر به دهرد و ژان و ئازاری کوّمهل بوون.

له هونه ری شاعیریدا ریبازی گورانی گرتوته پیش. شیعری خهیبامیشی و مرگیراوه ته سهر کوردی.

کاك سواره که زوربهی تهمهنی کورتی ۳۸ سالهی خوی بو خرمهت به زمان و ئهدهبی کوردی تهرخان کردبوو، له سالی ۱۳۵۶ی ههتاوی دا لــــه نهخوشخانهی میـساقیهی تـاران بـه نهخوشـی سـهرهتان مـرد و داخ و کهسهریکی زوری بو ئهدهبدوستان و هونهرپهروهرانی کورد بهجی هیشت.

سواره

تهرمی پیرۆزی له ناوچهی بۆکان به خاك سپێردرا، سهدبریا مابا و سروهی بههاری ئازادی گهلهکهمانی بهچاوی خوّی دیبا.

جگـه لـه كۆمەلـه شـریتی بەرنامـهی "تـاپۆ و بوومـهلیّل" ئـهم ئەسەرانەشی لـی بەجی ماوە:

۱_ خەوەبەردىنە

۲ قهل و ههلّق: وهرگێڕاوی "عقاب" که شێعری "پوشکین"ه و دوکتوّر پهرویزی ناتیل خانلهری کردوویه به فارسی.

۳۔ بانگەوازى يەنجەرە

٤ تۆ دەريامى

۵ کچی بهیان

٦_ شار

۷_ دیمهنی بهفروزستان

۸۔ مردوو ۔ وهرگێڕاوی شێعری پیټڕوٚس دوریان شاعیری ههرمهنی له فارسییهوه بو کوردی

٩_ ههواره

۱۰_ خێٽي درق

۱۱_ چەند پەخشانى وەك: داستانى چەكوش وەشـێنى رۆڵـە كوژراو ۲۰۰ لاپەرە

ـ داستانی لاس و خهزال ۲۰۰ لاپهره

ـ داستانی ئافرەت ۱۰۰ لاپەرە

ـ لیکولینهوه له سهر بهیتی برایموک و سهیدهوان که هیوادارم ههموو ئه و ناسهوارانه کوبکرینهوه و له چاپ بدرین، که خزمهتیکی زور بهرزه به ئهدهبیات و کهلهپووری نهتهوهکهمان.

شار

كولما

دلم پره له دمرد و کول،

ئەڭيم برۆم لە شارەكەت.

ئەلئىم بە جامى ئاوى كانىياوى دىيەكەم،

عیلاجی کهم کولیدلی پرم، له دمردی ئینتیزارمکهت.

ومرمز بوو گیانی من، له شار و هارمهاری ئهو،

له رۆژى چلكنى نەخۆش و تاو وياوى شەو،

ئەلنىم برۆم لە شارەكەت،

له شاری چاو لهبهر چرای نیئۆن شهوارهکهت،

برۆمه دێ، که مانگهشهو بزیّته ناو بزهم،

چلۆن بژيم له شارەكەت،

که پر به دل دژی گزهم؟

له شارهکهت، که رهمزی ئاسن و منارهیه

مەلى ئەوين غەوارەيە.

ئەلايى لە دەورى دەست و پيم،

سواره

ئەومى كە تىل و تان و رايەللە،

كەلەپچەيە،

له شارمکهت کهمهندی دووکهله

که دیّته دمر له مالی دمولّهمهند،

وه تیشکی بیگوناهی خوّرهتاو ئهخاته بهند.

له ههر شهقام و کووچهیهك شهپۆرې شینه دی بهرمو دلم،

دەستى گەرمى ئاشنا نىيە كە ئەيگوشم،

دەستى چێوەىيە.

له شارمکهت زهلیله شیّر، گولّم

باوی رێوییه،

به همر نیگایهك و پهتایهكا

ئەڭيم برۆم لە شارەكەت، گولام

ئەڭيم برۆم لە شارەكەت،

گولم، ههریّمی زوّنگ و زمل

چڵۆن ئەبنىتە جارە گوڵ

له شاری تۆ، له بانی عهرشه قۆندمرهی دراو

شارمکهت ـ

ئاسكه جوانهكهم!

تەسكە بۆ ئەوين و بۆ خەفەت ھەراو.

كى له شارى قاتلى ھەۋار،

گوی ئهداته ئایهتی پهراوی دلّ؟
منی که گوشی تاوی گهرمی بهر دموارمکهی عهشیرمته،
به داره تهرمی کووچه تهنگهکانی شارمکهت،
رانههاتووه لهشم.
بناری پر بههاری دی
رهنگی سوور و شین ئهدا
له شیّعر و عاتیفهی گهشم
ئهنیم بروّم له شارمکهت گونم،

برۆم له شارمکەت

ئەلتىم

ئاورنىك وه سهر: سواره

ح. بهفرین

گوفاری "سروه" ماوهیهك لهمهوبهر دهرگای له سهر شاعیریکی بلیمهت و بههرهمهندی وهك "سواره ئیلخانی" کردهوه منیش به جینی خویم زانی ههول بدهم به کورتی ههندیک سیما و لایهنی شیعری نویی ئهم شاعیره نهمره به خوینهری "سروه" بناسینم.

کاتی دهچینه سهر باسهکه بهر له ههموو شت نهم پرسیاره سهر قوت دهکاتهوه: شیعری نویّی "سواره" له چ ناستیکدایه و تا چهند توانیویهتی دهستی نوی کردنهوه بو گهردنی بهرزی شیعری کوردی بهری

به بروای من بو ئهوهی ئاسانتر لهگهل "سواره"ی شاعیر ئاشنا بین، پیویسته ئاوریکی کورت له شیعری نویی کوردی بدهینهوه.

له نیوهی یهکهمی سهدهی بیستهمدا، له کوردستانی عیّراق شیّعری کوردی شهپوّلی بزووتنهوهیهکی نویٚخوازی تیّکهوت. سهرهنجام "گوّران"ی نهمر به هوّی لیّهاتوویی و توانایی بیّسنووری خوّی جلّهوی به به موردی در به هو کا لیّهاتوویی و توانایی بیّسنووری خوّی جلّهوی به به برووتنهوهیه گرته دهست و رهگ و ریشهی شیّعری نویّی له باخی شیّعری کوردیدا چهسپاند، بهم کردهوه میّژوویییهیهی گوّران زهمینه بو گهشه سهندن و پهره گرتنی شیّعری سهردهم خوّشبوو که دوای جهنگی جیهانی دووههمیش زوّر چروّی نوی و تازهغونچهی تر چاوی پشکووت، شاعیرانی وهك ع.ح. ب کامهران موکری، دیلان، جهمال شارباژیّری، ههر یهك له لای خوّیهوه پهرهی به نوی کردنهوهی شیّعری کوردی دهدا. لهگهل نهوهش هیچ کام لهو شاعیرانه، برستی نهوهی نهبوو لهو ریّبازه گشتییسه نهوهش هیچ کام لهو شاعیرانه، برستی نهوهی نهبوو لهو ریّبازه گشتییسه درچی که "گوّران" دهقی پیّوه گرتبوو. نهم کیّشهیه تا چهند سال پاش مردنی "گوّران"ی نهمر مایهوه، پاشان به پیّی پیّداویستییسهکانی ژیسان مردنی "گوّران"ی نهمر مایهوه، پاشان به پیّی پیّداویستییسهکانی ژیسان شیّعری نوی شیّوهی سهردهمی خوّی وهرگرت و بهرهو پیّش ههنگاوی گرته شیّعری نوی شیّوهی سهردهمی خوّی وهرگرت و بهرهو پیّش ههنگاوی گرته بهره.

به لام له کوردستانی ئیران ههر چهند هه ژار و هیمن وه ک دوو شاعیری گهوره و به هرهمه ند، له دوای جهنگی جیهانی دوومه وه، به شداری نوی کردنه وه کردنه وه شیعریان کرد، له گه ل ئه وه شدا ئه وانیش برستی ئه وه یان نه بوو له و ده قی ریبازه ده رچن که خووی پیوه گیرابوو. که چی هه ر دوای مردنی "گوران" له م ناوچه یه دا شیعری نوی به ره و باروبو چوونیکی تر هه نگاوی هه لگرت که "سواره ئیلخانی" به رابه ر و پیشه وای ئه و ده ست پیکردنه

دهناسری و دیار و ئاشکرایه ئهگهرچی به مردنی ئهو شاعیره جوانهمهرگه ئیتر ئهو گر و بلیسه گهرم و به تینه وهك گهرووی نهمان ههلیلووشیبی کیپ و خاموش بوو، وهك بلینی ئهم جوره بههره و برسته ههر له "سواره" وه وهشابیتهوه و به جوانهمهرگ بوونی ئهو چرا وهکوژینهی لیکرا.

ههرچهند من نالیّم ئهم چرایه بو ههمیشه کوژاوه، به ایّم ئهوهنده ههیه حالی حازر کپ دهبینری و ههنگاویّك بهرچاو ناکهوی دریّره بهوریّگا سهخته بدا.

ئهگهر دهسبهرداری ئهم باسه کورته بین و بگهرپینهوه بهرهو مالی خنجیلانه و جوانی شیعری "سواره" له گولابژیریکی شیعرهکانیدا بهتایبهتی: خهوهبهردینه، کچی بهیان، خیلی درق، ههلق، بانگهوازی پهنجهره دهبینین که دهنگ و رهنگی تایبهتی "سواره"یان پیوهیه. ئهو جوّره تاقیکردنهوه و روقشنبیری و شارهزایییه کی لهم شیعرانهدا به راشکاوی پرشنگ داوی ئاوردانهوهیهکی تازه و بیر کردنهوهیهکی نوییه سهبارهت به ژیان و لیکدانهوهی خهمی سهردهم، پیم وایه شاعیریکی وهك سواره توانیویهتی به تهواوی بناغه و بنچینهیهکی ریک و رهوانی، دوای اگوران" بو شیعری نویی سهردهم دابین بکا، تهواوی ئهو دهق و خووهی همرهس پی بردووه که شیعری کوردی تا ئهو دهم عادهتی پیوه گرتبوو. "سواره" بهر له ههموو کهس پهی بهو ئهرکه میژوویییه بردووه و به کردهوه سهلماندوویهتی که شیعر کاتی ئهوهی هاتوه رووبهرووی کردهوه سهلماندوویهتی که شیعر کاتی ئهوهی هاتوه رووبهروی و به رووداوهکانی سهردهم بیتهوه ههلابهت ئهم بهرنامه روون و ئاشکرایهی تازه سهواره"ی نهمر له چهشنه تاقیکردنهوه و شارهزایی و بوچوونیکی تازه

بابهتهوه، سهرچاوهی گرتووه. لهپیناو پاراو کردنی دهرد و ئازاری خهلاکدا. لیرهدا ئهگهر له شیعری "کچی بهیان" ورد بینهوه و ههست دهکهین بهرپرسی شیعر له ئاستی رووداوهکانی ژیان بهرپرسیاری شاعیر بهرامبهر ئهرکی شیعر به خو دهگری. به رادهیه که مهرپرسییه قوول دهکریتهوه که دوینی و ئهمرو و بهیانی یه کتر ته واو ده کهن، به دریزایی رابردوو به بهرینی ئیستا، به قوولی داهاتوودا ئهم گهشبینییهی شاعیر دهکیشیت و پهل داوی:

پیّم ئهلیّ: شهو کره، چیا چره راسته گیانهکهم ریّگامان دووره، سهخته، قاقره خوّشهویستهکهم که بهنجهرهی نیوهتاکی بوومهلیّلهوه چاوی من له دیمهنی کچی بهیانییه که که دهنجهره و دهمانهوه که که دهنجهره و دهمانهوه که که دهنجهره و دهمانهوه که دهنجهره و دهمانه و دهم

گویّم له زمزهمهی زولالی خیزه وردهکانی کانییه

لسه روانگهی پیکهیشتوویی و تیگهیشتوویی شاعیریهتی اسواره اوه ئهنجامی لیکدانهوهی خهمی ئاشکرا و نهینی، مروّف به وه دهگا که دهربرینی دهردهداری ئیستای ژیان و سهردهمی ئیستا له سووچی پرسیاریکهوه سهرهتاتکی لهگهل نهبووندا دهکا. بو ئهو ئامیزه سارد و سرهی له ئاستی گهورهیی بوونی ئهم سهردهمه جهنجالهدا والای کردووه:

تۆ بلايى ئەو خەوە ھەستانى بى؟ يانە ئەو قافلە وەستانى بى؟

دەبىنىن "خەوەبەردىنە" ئەو ئەنجامى دەرك پىكردنەيە كە شاعىر فەلسەفەى ژيانى پى يەك لايى كردۆتەوە، تىلىدا سروشىت و ژيىلىنى

كۆمەلايەتى دوو شتى لە يەكچوون. لەو بزووتنەوە نەسرەوتەدا وەك دوو كەنارى دەريايەك كە برانەوەى بۆ نيە، ئەم شىغرە شاكارىكى نەمردووى شىعرى كوردىيە.

لام وایه، شاعیرهتی "سواره" ئهوهنده گوروتینی ناسیکی بیری له "خهوبهردینه"دا ماندوو کردووه، بو کول کردنی ئهو رووداوه گهورهیهی ژیان له پیناو پهراندنهوهی له گهرداوی نهزانییهوه بو سهر خاکی تیکهیشتن، ههر ئهوهشه چهشهیهکی فهلسهفی داوهتی و لهم سهردهمه جهنجالهدا لیکدانهوه تهنها خهمی "خهوهبهردینه"یه وهك ئهوهی ژیان به کوتایی تاریکییهوه ههلواسرابی:

ئهزانم ئهوانهی که پاراوی ئاون بژارن ئهزانم له رپّگا مهترسی گهلی ژمنگ و ژارن بهلام کاکه بهلام کاکه ئهو گشته عمقلی خهسارن له ناو ئهو ههموو ئاوه همر چاوهیهك باوی ههنگاوی، خوشه

به تهنیا ئهوه شارهزای کوّسپ و کهندالی ریّیه ههوهل مهنزلی زیّیه شاواتی بهرزی زریّیه ئهزانی له ههلاییره هاتی به هیّزی

له ئهسکوند و چالایه ههلاان و گیژی پهروِی شینی سهر شانی دهریایه ژینی کهریّزی نهزانی له پی ناکهوی پیاسهی له پی بی بی بیییه، پییلاوی تاسهی پیاسهی له پی بی نهوهستان ئهوهستی به دهستی که خاراوی ئیش و سواوی سوی بی له ههر شویّنی راماوه، داماوه کاری کراوه نهزانی ئهبی و باژوی تا بژی ههر بژی و باژوی تا بژی

هەناوى بە ھەنگاوە نەسرەوتنە، كوولەكەى رۆحى ئاوە

شاعیریکی گهورهی وهك "سوارهی ئیلخانی" ههر بهوهنده مهیسهر نابی، به لکوو به ئومیدی ئهوهی له دهرفهتی تردا بتوانم زور مهسهلهی شیعری بهرزی ئهم شاعیره جوانهمهرگه نهمره به وردی باس بکهم.

تىبىنى:

سهبارهت بهوهی "سوارهی ئیلخانیزاده" بهجییه یا "سوارهی ئیلخانی" مین پینم وایه "ئیلخانی" دروسته. زوّر لهو نووسهر و شاعیرانهی کوردستانی ئیران که من دیومن و ئاشناییم پییان بووه، "ئیلخانی" به

راست دهزانن نازانم بنهمالهی شاعیر خویان رایان به کامیانه روون کردنهوهی ئهمهش زور پیویسته له مهسهلهی ئهدهبدا و ههروا شیتیکی سهرپییی نیه.

سواره له بهر تیشکی نووسراهکانیدا

ئەحمەد شەرىفى

بۆ ناسینی ههرچی باشتری سواره و بیروباروهری دهبی ئاوریک وهسهر دهورانی ژیانی و چاخیکی که تیپیدا ژیاوه بدهین.

سواره له سائی ۱۳۱۱ی هه دایک بووه، له و سهردهمه دا له موکریان بیری کوردایه تی تازه بلاّیسه ی ساندبوو، هه ست و بیری کوردایه تی به هوی شیّعره کانی حاجی قادری کوّیی، خانی و مه لای گهوره ی کوّیه وه له موکریاندا چرای خوّیبوونی کوردی داگیرساندبوو و ته نانه ته هیّندی که س بیرونه پیّرهوی ئه م بیروباوه په و له سهر ئه م ته شک و چه شنه خهریکی شیّعر دانان بوون که ئالا هه لگری ئه م قوّناغه و ئه م بیر و قوتابخانه یه موکریاندا، ده توانین خاله مین به رزنجی، سه یه کامیلی ئیمامی، هه ژار، هیرین، هه باسی حه قیقی و ... دی بزانین. جوولانه و می کورد له تورکیه و

بهتایبهتی له عیّراق کاریّکی گرنگیان کردبووه سهر کوردهکانی ئیّران و ئهوانیش وهجموجوول کهوتبوون.

پیکهاتنی حیزبی بورژوامیلی هیوا له کوردستانی عیّراق بیه سه سهروّکایهتی رهفییق حیلمی و پهیوهندگرتنی ئهم حیزبه لهگها رووناکبیرانی موکریان ئهوهنده ی دیکه ناوری بیری کوردایهتی له ناوچهکهدا خوش کرد و بوو به هوّی وهی که اکومهله ی ژیانهوه کوردستان ژ.ک" له چینی هورده بورژوای میللیی کورد له موکریان پیّک بین، خوا لی خوش بوو میللیی کورد له موکریان پیّک بین، خوا لی خوش بوو مهلاحهسهنی قرنجی دهیگیراوه که پیش پیکهاتنی ژ.ک له مههابادا دوو تاقمه ی تر ههبوون و له سهر شانی ئهم دوو دهسته یه حیزبیک به ناوی "حیزبی نازادیخوازی کوردستان" پیّک هات و کاتی سوپای سوپای سوپای سازه یه سالی ۲۳۱ دا هاته کوردستانهوه و نهم حیزبه له بهیاننامهیه کدا پیشتیوانیی لهم هاتنه کیرد و پاشان شهندامانی نهم حیزبهش تیکهان کومهاکدا پیمون ی دون. هاتنی شووپای سوقیه تو نگوردستان بهتایبهتی ناوچه ی موکریان گرنگییه کی شهبووی که هیشتا لهم بارهیه وه تویژگاریکی نهوتو نهکراوه.

سـووپای سـۆڤیهت بیـروباوه پی یـهکسانی و کمونیستی له موکریان دا بلا وکردۆتهوه، بـووه بـه هـۆی وهی کـه هـورده بـۆرژوای تازهپێگهیشتووی کورد وهخـۆ کـهوی و دهسـت بداتـه جموجـوول و بـیری کوردایـهتیش وهك چهکێك بگرێته دهست، بـهلام سـهره پای وهی کـه بـیری کوردایـهتی لـه ژێـر تیشکی باوه پی کمونیستی دا ژیـابوه، وه جموجـوول کـهوتبوو، هـورده بورژوای کورد نهیده ویرا راسته وخو پال وهباوه پی کمونیزم بدا و تهنانهت

زۆر جاریش حاشای لئ دەكىرد، لله گۆڤارى نیلشتمان ئۆرگانى ژ.ك دا، پێرهوی کردن لهم بیر و حاشاکردن لهم وشهیه به جوانی دهردهکهوێ، پێم وایه ئەویش چەند ھۆی سەرەكى ھەبووە، كە لە لايەكەوە موكريان لەو كاتهدا له ژيْر بارودوٚخي دەرەبەگايەتىدا بىسوو و نىسەدەكرا حيسىزب و كۆمەلەيەك لەو زرووفە تايبەتيەدا نەيارى چينى دەرەبەگ و فيۆدال بىي و تهنانهت ژ.ك له گوڤارى نيشتمان و ناميلكهكانى كه له لاجانى بلاوى دەكردەوە دلنەوازشى لە ئاغاواتەكان دەكرد. لە لايەكى ديكەوە شيخ و مەلا وهك چينێكى سەرەكى خاوەن دەسەلات لە موكرياندا دەوريــان دەگێــرا، بهرژهوهندی وان لهگهل باوهری یهکسانی و کمونیستیدا و بهتایبهت وشهی كمونيستدا ههرگيز ريّك نهدهكهوت و ئاويان به جوّگهيهكدا نــهدهروّيي. لهو كاتهدا شيّخ بهدهگمهن و مهلا بهتايبهتي، بهتهنيا چيني خويّنـدهوار و رووناکبیری کوردستان به گشتی و موکریان بهتایبهت دهژمیّردران. ئهوان ههر تهنیا پیاوی ئاینی نهبوون بۆ كۆمەلگاى كوردەوارى، بەلكوو له سەدەينىك بەرەوە ئەوان رىبەرايەتى زۆربەي ھەرە زۆرى جوولانەوەكانى کوردستانیش بوون و زور جار دژی حاکمهکانی تاران و پاشاکانی تورك راپهريوون و سهروكايهتى گونىدى و ديهاتييان ومئهستو گرتبوو، خاوهنى دەسـەلاتىكى سـەرەكى بـوون و تەنانـەت پـاش و پـىش هـەردوو شـەرى نێوگەلان سەرۆكايەتىي جولانەوەى بيرى كوردايەتى ھەر لەسەر شانى شێخ و مهلاكاني كوردستان بوو.

وهك گوتم شيخ و مهلا نهك ههر تهنيا پياوى ئاينى بوون بهلكوو چينى خوينددهواريش بوون و زوربهى ههرهزورى شاعيرهكانى كوردستان و بهتايبهت موكريانيش ههر لهم چين و تويده ههلكهوتبوون و تهنانهت

بهشیکی سهرهکی پیکینهران و لایهنگرانی "ژ.ك"یش وهك خودا لی خوش بوو عهبدولره حمانی زهبیحی، مهلا قادری موده پیسی، هه ژار، هیمن، خاله مین، مام ههباسی حه قیقی، سه یید کامیل، حاجی په حمانی ئیلخانی و... که هموویان یان پاسته وخو مه لا بوون یان له قوتابخانهی مه لایه تی همه مه کوورابوون و شاگردی ئه م مه کته به بوون. جا له م رووه وه "ژ.ك" که ئالا هه لگری بیری کوردایه تی له موکریان دا بوو له لایه که وه پیی خوش بوو که پیپ خوش بوو که پیپ خوش بوو که پیپ خوش بو و که پیپ خوش بو و که پیپ کوردایه تی له موکریان دا بو و له لایه که وه له به و دوو هو سهره کیه که باسمان کرد پاسته و خو نه یده ویرا توخنی که وی، یان لانی که م له بیچمی زاهیر و ئاشکرادا لایهنگریی لی بکا. به لام له هه موو ژماره کانی گوفاری نیشتمان دا و تاری جوربه جوری سهباره تبه سوفیه ت و شهروکانی کمونیزم دا تیدایه و کاتی ئینسان ده یخوینی ته و لایهنگریی ئه م کومه نیزم و نه م قوتابخانه یه ده ده ده که کومه نه می دام و نه م قوتابخانه یه ده کانی

کاتی "ژ.ك" هه لاه وه شیته وه به گشتی ده بال حیزبی دیموکرات دا نوقم ده بی و گوفاری کوردستان ئورگانی کومیته ی ناوه ندی "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران" بلاو ده بیته وه.

پیم وایه ههر لهبهر نهو دوو هو سهرهکییه واته "دهرهبهگایهتی و دهسهلاتی پیاوانی ناینی" گوفاری کوردستانیش سهره پای لایهنگری له سوفیهت و چاپ کردنی وینه ی لینین له ژماره ی ههوه لی خویدا، ناویری پاسته و خوی له قهره ی قوتابخانه ی کمونیزم بدات، به لام بیری کوردایه تی وه ک دروشمیکی سهره کی دهبیته تیوری نهم حییزبه و لهم ریگایه شدا خهبات ده کا و بو ههوه لین جار له میژووی کوردستان دا

کۆماری کوردستان و دەوللەتی میللی کورد له موکریاندا پیسیك دیسین، سهرۆکایهتی کۆمار و دەوللهتی میللی کورد لهسهر شانی چینی دەرەبهگ و پیاوانی ئاینی و هورده بۆرژوای موکریانه و گوندی و چینی رەنجبهری شار و دی له دەوریان هالاون و پیک هینهرانی هیری پیشمهرگه و ورده کاربهدهستی تری دەوللهتی میللی کورد و کۆماری کوردستانن.

بلاوکراوهکانی حیرب باوه و بیری کوردایهتی گهشه پی دهده و بارودوّخی ئیران و کوردستان زرووفیک دهرهخسیّنی که له موکریان دا مهدرهسه و قوتابخانه لهسهر شیوهی نوی پهرهی پی دهدری و کوپ و کچ روو دهکهنه قوتابخانه و خویّندهواری که ههتا دویّنی پاوان و ئینحساره مافی کوپی دهرهبهگ و پیاوانی ئاینیی بوو دهکهویّته کوشی ههموو چین و تویّیژهکانی کوهمه گای موکریان و ئهمجاره تهنانهت کچیش ههقی ههیه بخویّنی و له کوپر جی نهمیّنی.

شاگردانی ئه قوناغه بیروباوه پنکی تیـژتری کوردایه تییان ههیه و سهره پای لایه نگری لهم بیره، ژیرخانی فکریشیان پیویسته. ئهم بهرهیه و تازه پیگهیوانه راسته و خو له قهرهی کمونیزم دهدهن.

له دهورانی حکومهتی میللی دوکتور موحهمهدی موسهدیقدا ئسسهم چینه و بهره تازه پیکهییوهی کورد له موکریاندا به لایهنگرانی حیزبی تودهی ئیران دهناسران، بهلام له راستیدا ئهم نهوه نوییهی کورد له لایهکهوه لایهنگریان له بیری کمونیزم دهکرد و له لایهکی دیکهوه هوگری بیر و باوهری کوردایهتی بوون، بهلام هیشتا سهروکایهتیی کلاسیکی حیزبی دیموکرات راستهوخو نهیدهویرا خو له قهرهی کمونیزم بدا، ههر ئهوهیه که له دهورانی حکومهتی میللی دوکتور موسهدیقدا که ئازادی ههیه و

بالی نه شکاوه، حیزبی دیموکرات به سهروکایهتی نوییهوه دهبیته هاوپهیمانی حیزبی تودهی ئیران و کادرهکانی کارئازمودهتر دهبن به چهشنی راسته و خو له جولانه وهی جوتیارانی چومی مهجیدخان که دژی دهره به گایه تی را پهریوون لایه نگری ده کات و سهروکایه تی ئه م جولانه وه یه وه نه ستوی خوی ده گری.

به لی نه و جار کاك سواره یه کیکه له شاگردان و پهروهرده ی ئه م زرووف و قوناغهیه و که و توت شد ژیر بار و تیشکی کوردایه تییه کی نویخوازانه و ناسیونالیستانه، ئه گهر چی له بنه مالهیه کی ده ره به گدا به دونیا دی به لام تیکه لامیونالیستانه، ئه گهر چی له بنه مالهیه کی ده ره به گورد و و رده بورژاوی رووناکبیری کورد له ژیر تیشکی کوردایه تی ناسیونالیستانه ده بی و پاشان ئه م بی و ئهندیشه ی له ته واوی ئاسار و شوینه وارید اخوی ده نوینی دی نوینی ده نوینی داد نوینی داد

همر لمم ریبازهوهیم کمه شیعری جوان و پاراوی "دووی ریبهندان" دادهنی و لمم پارچه هونراوهدا کاك سواره پهسهند و ستایهشی بیری کوردایمتی ناسیونالستی کورد و پیشهوا قازی موحهممه و کوماری کوردستان و دهولاهتی میللیی کورد دهکات.

پاش رووخانی حکومهتی میللی دوکتور موسهدیق ئالوگوریکی گرنگ بهسهر بارودوخی ئیران و کوردستاندا دی و ئهم ئالوگوره موکریانیش دهگریتهوه و ههموو چهشنه جولانهوهیهکی سیاسی و رامیاری له سهراسهری ولاتدا قهده نه دهکری و جموجولی سیاسی له نهینی دا پهمهراسهری ولاتدا قهده نه دهکری و جموجولی سیاسی له نهینی دا پهده دهستینی و بو به رگری لهم پهرهسهندنی بارودوخی رامیارییه له ولات دا ساواك، پولیسی تایبهتی رژیم، پیک دی و به قهولی خویان له ترسی نهفووزی شوورهوی له ئیران دا، ئامریکا راسته وخود دهست له کاروباری

ئيران وهردهدا و لهم بسارهوه ئامريكسايى به عهنساوينى جوربه جور به كوردستانيشدا بلاودهبنهوه.

به لام سهره رای ئهم زهبروزه نگهی رژیسم، جموجولی سیاسی له کوردستان دا و به تایبه تی له موکریان دا له ئارادایه و حیزبی دیموکرات وهك ته نیا ریکخراوی سیاسی له کوردستاندایه و به رهیه کی نویخواز له لاوانی کورد دینه مهیدانی خهباته وه.

لاوان و گهنجانی کورد سهر له زانستگاکانی تاران و تهوریّز دهردیّنن و له زانستگهکاندا به وهزعیّکی بهربلاوتر و زانستیتر لهگه لا بیروباوه پی قوتابخانه ی سوّسیالیزم و کمونیزم ئاشنا دهبن، ئهوان ئیدی کهمتر گوی دهدهنه سهرکردایهتی کلاسیکی کورد و چهند کوّ و کوّمهانی مارکسیانه دهگووریّن.

به لام سهره رای ئه وهش ئیستا حیزبی دیموکرات به باوه ری ناسیونالیستانه یه وه وه کالا هه لگری بیری کوردایه تی له ئارادایه.

له کوردستانی عیّراق پاش رووخانی رژیّمی شایهتی و هاتنه گوّری کوّرد میه کوّماری عیّراق و گهرانیوهی سیمرکردهی کورد میه می میشا بارزانی، جاریّکی تر شهر بو بهدهست هیّنانی میافی کورد دهست پی دهکاتهوه. زوّربهی کادرهکانی حیزبی دیّموکراتی کوردستانی ئیّرانیش لهم خهباته چهکدارانهیه دا بهشداری دهکهن و رژیّمی ئیّران خوّی له جوولانهوهی کورد ههندهقورتیّنی و یارمهتیی رووکارانه ی جولانهوه دهدا، کادر و ئهندامانی حیزبی دیّموکراتی کوردستانی ئیّران دهکهونه بهر مهترسییسهوه، دووبهرهکی له نیّوان سهرکردایهتی دا پیّن دی و قویّل لایسهنی چهپییان دهگهریّته وه کوردستانی ئیّران و نزیکهی دوو سالان له کهژ و چیاکانی

کوردستان و بهتایبهتی موکریاندا دهژیسن و دهست دهدهنسه شسه ی پارتیزانی. سوارهش وهك رووناکبیریکی کورد پهیوهندی لهگهلیان ههیه و له نووسراوهکانیدا یادی ئه و قارهمانانه دهکا و تهنانهت له شیعری تو دهریامی زور به توندوتیژی پهلاماریش دهکاته سهر حیزبی بهعسی عیراق و له چیروکی "خالهی ریبوار"دا ریز له و پارتیزانانه دهگری و له نههینیدا پهلامار دهباته سهر ئامریکا و رژیمی ئیران و ساویلکه خومالیهکانی کوردستان. ئهم جموجولهش سهرهنجام به چهندین هووه تووشی نوشست دهبی، بهلام دهبیته هوی دهستاوهردیکی گرنگ بو ریبوارانی ریگای خهبات.

ئیسران به پهله بهرهو قوناخی سهرمایهداری کومپرادور دهرواته پیشهوه و نوینگهکانی ئهم سیستیمه له موکریاندا خودهنوین فهم سیستیمه له موکریاندا خودهنوین فهمرهه فهمره و نوینگهکانی ئهم سیستیمه له موکریاندا خودهنوین بی سهرهو بهرهی روزئاوا بهسهر ههموو کاروباری و لاتدا زال دهبین، سهرمورای وهش قوتابخانه و مهدرهسه و زانستگه له زوری دان و کومهایکی ههراوتر له لاوان و گهنجانی کورد خودهکوتنه فیرگه جوربهجورهکانی خویندن به چهشنی که ژمارهی خویندکاران له پلهی بهرزدا له ئهژمار بهدهر دهبین، له کاتیکا له دهورانی حکومهتی میللی کوردستاندا گویا تهنیا یهک نهفهر لیسانس ههبووه. بهلام سواره و ههزاران سوارهی دی خویندنی بهرز تهواو دهکهن و بیروباوهری زانستی فیردهبن و کور و کومهای سوسیالستانه و مارکسییانه پیک دینن که پاشان زوربهی ئهم کور و کومهانه له "کومهانهی شورشگیری زهجمهت کیشانی کوردستانی ئیران"دا یهک دهگرن بهایم سواره کردهوه نهم کور و

كۆمەلانه نابينى و له ١٣٥٤/١٠/٢٤ دا چاو لەسەر يەك دادەنى و به وەزعىكى گوماناويەوە دەمرى.

ئەمە بە كورتى بارودۆخىكى ئىران و كوردستان بوو كە سوارەي تىدا ژیــابوو، و لــهم بارودوٚخــه ئیلــهام و کــهڵکی وهرگرتبــوو بــوٚ شــێعر و نووسراوهکانی، ئهمما ئهوهی که ههتا ئیستا سهبارهت به سواره له روّژنامه و گۆڤارەكانى كوردستان و دەرەوەدا نووسىراون و بلاوكراونـەوە ھـەر تـەنيا سوارهیان وهك شاعیریکی كورد ناساندووه، له حالیکا نه سواره ههر تهنیا شاعیریکی باش و پیشرهو بوو به لکوو نووسهریکی خامهرهنگین و بیّهاوتاش بووه که دهرد و رهنجی کوّمهٔ ل و کوّمهٔ لگای خوّی به باشی ناسیوه و لهم دهرد و رهنجانه له شویّنهوارهکانیدا دوواوه "ئهگـهر هـهموو خـهڵکی ولاتهکـهم تێـر و تهسـهل و دل خـوش بـن هـیچ خـهمم نییـه" لێرهدایه که بیروباوهری بهرزی سواره سهبارهت به کوّمهڵـگاکهی وهدهر دهکهوی و خهمی خوی نییه و خهمی ههژاران و رهنجدهرانی ولاتهکهیهتی: "ديْتهوه بيرم كه پيريْــژنيْك لهوپـهرِى ولات خـهمباره، يا لاويْــك لـه گۆشەيىكى ترا زولمى لى دەكرى مىشكم داغ دەبىی'' أئەملە لله كاتىكدايلە که ولاتی ئیران به گشتی و کوردستان بهتایبهتی به ولاتانی سهرمایهداری یهوه لکاوه و شا له زورنای "بسوی تمدن بزرگ" دهدا به لام راستیکهی شتیکی تره.

ههژاری، بیکاری، بینانی، بینجیکا و ریکایی بهشی زوربهی ههره زوری چین و تویدژهکانی ئیرانه و کهمایهتیکی گچکه له ههموو مافیکی ژیان بهرخوردارن. سواره دهفکری ئهم کهمایهتییهدا نییه، خهم بو زوربهی ههره زوری کومهایی کومهاگای ئیران دهخوا که بو نانی شهوی موحتاجن

و ئهگهر نانییان ههیه دویان نییه و ئهگهر دویان ههیه نانییان نییه و به به وپهری دلسوزییهوه دهخهمی گهل و کومهلانی هاوولاتیدایه و به گر بووق و کهرهنای شایهتیدا دهچینهوه: "بهکولانیکا تینهههریم و نهمدی نهخوش و دهردهدار کهوتوون بو پارهییکی کهم، بهشی نهوهنده که نانیکی پی بکرن دهستیان گرتوتهوه لهشم نهلهرزی" سواره نهوهی له کاتیکا بهچروچاوی رژیمی شایهتیدا کوتاوه که بهداخهوه زورکهس له شاعیران و بهچروچاوی رژیمی شایهتیدا کوتاوه که بهداخهوه زورکهس له شاعیران و نووسهران به بهژن و بالای "تمدن بزرگ"یان ههلدهگوت و له پیک و ماپیکیان دهژاند که له نیراندا برسییهتی و بیکاری فهوتاوه. بهلام سواره نهدوراوه و بهبیریکی جوانهوه دهروانیته کومهنگاکهی و ههموو شتیکی همر بو خهلک و کومهنگ دهوی.

"برای خوشهویستم هیوادارم بزانی وهزیفهت چهند گرنگ و ئهرکی سهرشانت چهند گرانه، لهورو بهدووا ههموو کات و ساتی ژیانت هی خهنکه، ئهگهر روژیک له پیناوی گهلا نهبی ئهو روژه له ژیانتدا بههیرو چووه. ههناسه کیشانت، ریکا رویشتنت، دووانت، به کورتی ههموو شتیکت دهبی سوودیکی کومهنی تیدابی" دهفکری کومهن دابوون و ههموو شتی بو کومهن ویستن پیشهی سواره بووه: "ههر شتی بو کومهنی ئادهمیزاد باش بی ئهوه جوانه".

سواره تهنیا و تهنیا دهفکری کومهلگای کورددا نییه، ههموو شتیکی بو ههموو کهس دهوی و دژی چهند بهرهکی و دورمنکارییه "پیاو ئهتوانی کاری بکا که دوژمنی نهبی و ههمووکهس خوشییان بوی" دوژمنایهتی و نهیاری به سوود و قازانجی کومهل نییه و دوژمن کهلکی لیوهردهگرن. سواره ئاموژگاریی چین و کومهلانی خهلک دهکا که تووی دوژمنایهتی و

نهیاری لهبهین بهرن و کاری بکهن که کهس دوژمنی کهسیتر نسهبی و ههموو یهکتریان خوش بوی و نهم پهند و موچیارییه، کاتی دهکا که له کومه لگای ئیراندا رژیمی سهر به ئیمپریالیزمی جیهانی شا به ههموو بار و تهوانییهوه تیده کوشا که تووی دووبه دره کی و دوژمایه تی له نیوان گهلانی ئیراندا بچینی و وهزعیک پیک بینی که کهس باوه پی به کهسیکی دی نهبی تا خویان له ناوی قوراوی ماسی بگرن و به کهیفی خویان دهسره نجی زه حمه تکیشان و داهاتی و لات بخون و له سایه ی کار و تیکوشانی کریکاران و په جهرانی ئیران کوشک و تهلاری پهنگاو پهنگ سازکهن و له کهوروپا و نامریکا خهریکی کهیف و نهههنگی خویان بن.

سواره سهره رای زیندان و ئهشکهنجه و ئازاریکی که لهسهر کوردایهتی و مروّف ویستی دیبوو دیسان دهستی له دژایهتی لهگه ل رژیم هه لانهگرت و ری نیشانده ره و له نووسراوه کانی دا به ئاشکرا و نههینی، ئه م دژایه تی یسه دهرده بری و لایه نگری له کومه لانی خه لاک ده کا و "همر شتی بو کومه لی ئاده میزاد باش بی" نه و به "جوانی" ده زانی و مروّفی خوّش ده وی و همموو شتیکی جوان و باشی بو کومه ل ده وی و کومه لیش به لای "منه و مهموو شتیکی جوان و باشی بو کومه ل ده وی و کومه لیش به لای امنه و مونه رکه مایه تی یه و که مایه تی یه نالاین که سوود یکیان هه یه و جییا له سوودی گشتی هونه ریکییان هه یه به پیچه وانه ی هونه ری کومه ل چینی پیکه ینه رواته نه و که مایه که زوربه ن و هه میشه روویان له ژیانی مروّفایه تی و به رزگردنه و هی به و بایه ی ژیانی ئینسانی یه به لیکدانه و هی من کومه ل به وان نه گوتری نه و بایه و زورده ی خوره تاوه، نه وانن که هونه ریان ئیسک چهشنی پیکه نینی هه وه ل زه رده ی خوره تاوه، نه وانن که هونه ریان ئیسک چهشنی پیکه نینی هه و خوین شیرینه" .

سواره ریّگای چاره له خهبات و بهربهرهکانیدا دهزانی و ریّ نسویّنی کومهل دهکا "ئیمه ئهگهر مل بو زوّردار دادهنویّنین مردووین و ژیانی بی سهربهستی وهك لهشی بی گیان وایه" کوّمهل دهبی بو سهربهستی و کهله و توّوی دووبهرهکی وهلانی و خوّیان ئازادی خهبات بکا و تیکوّشی و کهله و توّوی دووبهرهکی وهلانی و خوّیان ببنه خاوهن ماف و ههقی رهوای خوّیان وهدهست بیّنن "دهکری باشتر بین بهلام نهك ههر کهس لهبهر خوّیهوه، بهلکوو ههموو بهیهکهوه، ئهگهر ده کهس دهست بگرن به دهستی یهکهوه، با هیچ کامییان مهلهش نهزانن دهتوانن له چوّمیک بپهرنهوه، چوّمهکه رایان نادا، چونکه ئیتر ناترسن و به یهکتر پشت ئهستوورن" بو سهربهستی و ژیانی باشتر دهبی دوژمن لهناو بچی "دوژمنی ئیمه لهناو ههناوی خوّماندا دهژی. دوژمنی ئیمه هناو دلی ترس و خوّپاریّزییه، ئهبی حهول بدهین، له پیشدا دوژمنی ناو دلی خوّمان بکوژین" کاتی ئهمن و توّ دهبی به ئیمه و خوّپاریّزی وهلانرا

كۆمەل دينه سەر ريكاى راست و به خەبات دەتوانى مافى رەواى خۆى بە دەست بىنى "ئەمرۆ رۆژىكە كە دەبى بە گيان و دل تىكۆشىن ولات لەم كهمتيارانه و چهقهلانه پاك كهينهوه" که چهقهل و كهمتياريك كه سواره لئیان دەدوی و دیاردەیان بۆ دەكا چینی دەسەلاتدارى ئیران له دەورەى شادایه و کومه لیکی که "ههمووتان روله کوژراو و برا سهربراو و مال ســووتاون"، خــهڵك گــهلانى ئێرانــه و هانيــان دهدا كــه دهبــێ خــهبات و بهربهرهکانی بکهن چونکه "سال هایه... ولاتی ئیمه داگیر کراوه، بیگانه به سهرمانا زال بووه، سال هایه که بزهیهك نههاتوته سهر لیومان، ههمیشه ترساوین دهسته دهسته براوینه بهر تیغی سهربر و خوینی ئالی لاوهكانمان رِژاوه" و زيندانهكانى دهورانى شايهتى ئيران شاهيديكى باشن بۆ قسەكانى سوارە و ھەزاران ئيرانى و كورديان تيدا كۆت و زنجيركرا و بـه سهدان کهسیان تیدا شههید کرا. بهتایبهتی پاش تیک چوونی کوماری كوردستان و روخانى حكومهتى ميللى دوكتور موسهديق و تيكشكانى جوولانهوهی سالهکانی ٤٧ ــ ١٣٤٦ی کوردستان به ههزاران کورد گيران و كهوتنه بهر ئهشكهنجه و ئازار و له سيّدارهدان وتيرباران. ئيّستاش خويّني لاوانی کورد و سهرۆك كۆمار قازی محهمهد و هاوالانی له چوارچرای مههاباد ههر دههاژی و خوین له جوگهکانی بی دادگای جهلایاندا بـــه گۆلاوه، بەلام سەرەراى ئەو ھەموو خوين رژان و كەللە پژانە كوورەى خهبات ههر دهگالیّنی و مروّقی کورد "ئیّوه شهرتان زوّر دیوه بریندار و كوژراوتان زور چاو پيكهوتووه، ههرگيز ورهتان بهرنهداوه" و بي ورەبەردان دەبئ تا گەيشتنى بە ئامانجى كورد خەبات بكرى و نابى لە مردن بترسن "مردن ئەوە نىيە كە گيان لە لەش بچيتەدەر، ئەوە مردنـە

که ههستی پیاوهتی و توّله نهمیّنی" که لهسهر توّله سهندنهوهی خویّنی سووری شههیدانه و به کردهوهش گهلانی ئیّران ئهمهیان نیشاندا و بهگژ حکومهتی سهره روّی پههلهوی دا چوونه وه و تهسلیم نهبوون "گهل تهسلیم نهبووه، چاوه روانی دهستیّکی ئالاههاگره" و ئه و دهستهش دهستی پوّلایینی کریّکاران و جووتیارانه که نهترسترین چینی کوّمهالگای ئیّران و کوردستانن.

"دەستىكى كە ئالاى شۆرش و خەباتىش ھەلگرى نابى بىرسى و لە مەرگ باكى ھەبى، فيداى رىكاى ئازادى ھەرگىز نامرى، ئەگەر ئەمرۆ روالهتى له پیش چاومان لاچووه لهنیو دلماندا ئــهژى" ^ و شــههیدانى ریّگای نیشتمان ههرگیز نامرن و "مهرگ له بهرامبهر ویستی پیاوانهوه پهست دهبی، مهرگ هی ئهو کهسانهیه که هیوای ژیانیان نامیّنی و مل بوّ مردن کهچ دهکهن" سوارهی شورهسواری قوتابخانهی بیری کوردایهتی موكريان لهسهر ئهم باوهره پاكهيه كه "ئهگهر شهرهف نهما، گيان بهكارى چى دى، ئەگەر يەكيەتى نەما، ئەگەر بىرى پاراستنى دۆست نەما، باشىرە گیانیش نهمیّنیٔ " سواره بهگژ ساویلکهی بیرکورتی کوّمهلّدا ده چـیّتهوه که ههموو کاروباریک تهنیا به قهزاو قهدهری ئاسمان دهزانن و له بهرامبهر تهنگ و چهلهمه و چهوسانهوه و ماف خوراویدا دهست لهسهر ئهژنو دادهنین و روو له ئاسمان دهکهن و دهیانهوی به پارانهوه و لالانهوه بهلای چەوسىنەر و ولات داگىركەر لە بەين بەرن "ئەوان لايان وايە ئەم دەردە نهبی ههر دهبی، بهرگیکی ئهدهبییه و به بهژنی وان براوه، وا ئهزانن که ئهم بهشه له ئاسمانهوه هاتۆته خوار بۆ وان و كارى ئاسمانيش هيچى لهگهڵ ناکرێ". '`

سواره ئهمجار ریّگای راست نیشان دهدا که راستیهکهی ئهوهیه که "ئیمه لهسهرمانه رهسم و شویّنهواری باشی کوّن بپاریّزین و ئهم داب و دهستوورانه که به کاری ئهمروّ نایهن لهبهین بهرین" چونکه لهسهر ئهم باوه ره جوانهیه که "راسپیّری ئادهمیزاد رووخاندنی باری نالهباری ژیانه و دامهزراندنی بناغهی جوانییه" و دامهزرانسدنی بناغهی جوانییه " و دامهزرانسدنی بناغهی جوانییه و جوانیش بی خهبات و بهربهرهکانی لهگهل دیّوهزمهی داگیرکهر و چهوسیّنهر بهدی نایه و ئهرکی خهباتیش لهسهر شانی ههموو چین و تویّژهکانی کوّمهله "ئیستا ولاتی ئیّمه بوّنی خویّن دایگرتووه، له ههموو لایّیکی لوورهی چهقهل و کهمتیار بهرز بوّتهوه".**

ئینجا زوّر به ووردبینییهکی تایبهتیهوه، بارودوّخی سالهکانی ژیانی شی دهکاتهوه و وهزعی کوّمهلگای ئیران و کوردستان دیّنیّته بهرچاو "بیر بکهنهوه له ههموو ئیراندا بنهمالهیهك ههیه کوری نهکوژرابی، یان تالان نهکرابی و مالی نهسووتابی ایستان دهکا و خهم ریّبازه شدا ریّگای چاره بیق سهرکهوتن دهست نیششان دهکا و خهبات دژی حکومهتی سهربه ئیمپریالیزمی ئامریکا دهزانی "ههر تهنیا پیاوی شهرکهر بهس نییه پیاوی ثیمپریالیزمی ئامریکا دهزانی "ههر تهنیا پیاوی شهرکهر بهس نییه پیاوی ژیر و به ئاوهزیش پیّویسته" و دهیهوی چهك و قهلهم ویّکخا و شان بهشانی یهك دژی چهوسیّنهر خهبات و بهربهرهکانی بکهن و "پاکی بهسهر پیسیدا سهرئهکهوی، جا یا به دهستی من یا پاش مردنی من بهدهستی کهسیّکی تر که هاوالی منه" و ئهگهرچی "له شهرکردن بیّزارم، شهر پهلهییّکی رهشی میرژووی ئادهمیزاده" مهراه سهردرای وهش "تا دوژمن ههیه، تا کهسیّک پهیدا نهبی تهیاروو وریابی" و بیو گهای کورد هیوایهکی گهوردی به جوولانهوهکهی ههیه که ئهوکات و سهردم له

کوردستانی عیراقدا به سهروکایهتی بارزانیی نهمر له گوریدا بوو "هیوام به دوواروٚژی شوٚرشی چیا زوٚر بهتینه" و بوٚ سهرکهوتنی ئهم شوٚرِشه و ههموو خهبات و شورشیك رئ نوینی نیشان دهدا و دهستیك بهتهنی تهقهی نایه و تهنیا کومهلانی گوندی. و چهوساوهی شار ناتوانن ئالا ههلگری سهرکهوتنی خهبات بن بهلکوو "ئهبی خویّندهوار پیّنووس بنیّته لاوه و دهست بداته شمسشیّر" و چهك و له مهیدانی خهبات و بهربهرهکانی چهکدارانهدا بیسهلمیّنن بهو "کهسانهی لایان وایه خويندهوار و زانست لهگهل ئازايهتى نايهتهوه نيشان بدهن به ههلهچوون، زانا و ویدرهوان راسته که لاشهرن به لام کاتی شهر بهردهرگای پیگرتن بهگیان و دل بهشهر دین، چونکه ئهوان به پیچهوانهی کهسیک که بهشهرکردن خووی گرتووه، ئهزانن بوّ چ بهشهردیّن و چ ئهپاریّزن" و چینی خویّندهوار و رووناکبیری کوّمهل باش ئهوه دهزانن که "ژیان له ناو كتيبا نييه، له دەرەوەيه" و هاودەنگ لەگەل رەنجبەران و چەوساوەكانى كۆمسەل دژى رژيسم و حكومسەتى سسەرەرۆ و دژى مىللسى و كەلسەى دەربهگایەتی و رێ و شوێنی نارەسەن رادەپەرن، رووناكبیر لەسەر شانیەتی که بۆ چینی چەوساوەى روون کەنەوە "ئەوكارەى ئێمە دەيكەين شەكەتىي بو ئیمهیه و بههره و داهاتیش بو ئاغا و ئاغای ئاغایه" تو لیرهدا سواره ههر تهنیا بهگژ حکومهتی ملهوری شایهتیدا ناچیّتهوه بهڵکوو مله لهگهڵ ئاغاكـهى حكوومـهتى شا واتـه ئامريكا و هـهموو ولاتـانى سـهرمايهدارى چەوسىنەر و داگىركەر دەكات "لە بىرت چۆتەوە ئاغا زلەش حىساب كەى، رەنگە تۆ ھەرگىز روواللەتىت نەدىبى، ئەو لە ئىمەوە زۆر دوورە، چەند دەريامان نێوانه"

به توندی بهگژ فهرههنگی روالهت گۆراوی بابردووی رۆژئاوایهوه ده چێ، فەرھەنگێکى بێ سەرەوبەرەى كە لە لايەن ڕژێمىشاوە پڕۅٚپاگەنـدەى بۆ دەكرا بۆوەى كۆمەلانى خەلك فريودەن و دەخەوە كەرويىشكەيان خەن. "ئـهو تۆفانـه كـه لـه پـشت دەريـاوه دێ بـارى نهگبـهت ههڵنهرێـرێ و لـه گولزاری شارا ههموو گولیکی قهتل عام کردوه، ئهم توفانه که لهوپهری چەند دەرياوە دى چى ئەھينى؟ نەگبەت، درۆ، گولى كاغەزى ـ تريا...؟ به لام چی دهبا؟ گولی گهشی پیاوهتی و ئهوینی بهراستی" کا بو بەربەرەكانى لەگەل ئەم تۆفانە فەرھەنگىيە نارەسەنە كە بەتايبەت لە شارا دهست ئەرزىنى و بىر و باوەر و فكر لە رىشە دەردىنى، كۆمەلانى خـه لك و چهوسـاوه كانى و خوينـدهوارانى بــۆ خـهبات هـان دهدا و بــه رووناکبیری شار ده لی که "دهست له شارا ئهرزی، وهك خهنجه ریکی دهبان که ههمیشه له کالاندا بی'''' و خهبات و بهربهرهکانیش ههر تهنیا به قسه نابئ و كردهوهى پيويسته و شورشگير نابئ له مهرگ برسئ "زیندووی ترسهنوك روژی سهدجاران دهمری" ٔ و دیار دهبوو ئهم راستیش دمکا که ئادهمیزاد ههر ئهبی بمری چ لهسهر کهل بی و چ لهناو ئاوایی، چ له پال مال و منالییا، کهوایه، وا باشتره پیاو ودك گورگ به شویّن خشیه و چرپهدا بچێ، نهك وهك كهو سهری بكاته ژیّـر بـهفرهوه بـۆ ئەوەى ھىچ نەبىنى" و لە كەژ و چياكان و كۆرى خەباتدا نىـشان بـدەن که روّلهی راستهقیینهی کوّمهل و خهبات و رهنگی سوورن "وهك ههلوّی بهرزهفری چیا، دلام دهخوازی بال بگرم و ههرد و ههور و نهوی بهجی بهیّلم و لهو سهرهوه گالته به دیوهزمهی مهرگ بکهم و بلیّم دیت، دیت ئهی مهرگ تهنانهت توشم بهزاند" تا بهم چهشنه، سواره بهراستی له

ژیانی کورتیدا گالّتهی به مهرگ کرد و ژیانی به "قوّناغیّکی کهم خایهن و كورت له نيوان دوو نهبووني دريّر و بي بهستينا" أو زاني و وهك هه لوّى بهرزهفری چیا کهم ژیا بهلام جوان ژیا، ژیانی کهم خایهنی سواره له باری ئەوين و دلداريشەوە خىزى عالىممىكى ھەيلە و داستانىكى دوور و دريـرْه. سەرەراى ئەو ھەموو بيروباوەرە كوردانـەى كە ھەيبوو، كە وەك شـەم بـۆ كورد دايسا و له كوردايهتييا دامركا، بهلان له ژياني كهسي و تايبهتي خوّى دا تووشی به تووشی ئهوینییکی کوردانه و کچه کوردیک نههات. کچیکی ئازەرى دڭى ھەستاند و بووە دايكى بابەكى كورى و زۆرىش تىكۆشا روقىاى ئازەرى بكاتە رووناكى كوردى بەلام گيا "لەسەر پەنجى خۆى دەروى" و بە پیچهوانهی ئهوه تهقهلاییکی بیسووده و کاتی زید و گوندی خوی بهجی هیشت و بو خویندن رووی کرده تاران یان به گوتهی خوی "پهروهردهی چیا و کهژم، بو ماوهی ههشت سال هاتمه شار تا خویندنی زانستگهم تەواوكەم، لە شارا كەوتبوومە شوين ئەوينييكى وەك كابراى راوچى بە تۆرەوە چەندەى ماسى گرت منيش ھەر ئەوەندەم بە چەنگ ھێنا" لە تاراندا گیرۆدەی زولفی ئەگریجە خاویکی، چاورەشی ئیسك سووكی له بهردلان و له دهستان خوشی فارس دهبی و یهك دل نا سهد دل ناشقی دەبى، عیشقیک که بوو به هوی لومه و تانووتی دوستان و ئاشنایانی. بهلام چبکا، شاعیره و ئاشق بووه. ئهوینی خودایی سواره پیادهیه و ئهوینی کچی روو ههلمالدراوی تارانی سواره و قهت بهیهك نهگهین و لهم عیشقهدا سەرنەكەوت و شوينى ئەم ناكامىيە لە زۆربەى نووسراوەكانى ئەم دەورانە عاشقیهتییهدا بهرچاو دهکهون "ئهوینی روالهت گۆراوی شار و دووکهل و هــه لامی بــهیان و ئیــواره وهك شــهرای مــهرگ شــاریان داپوشــی بــوو،

تاراندمی" و "وهك كهسیک بیهوی له گولاویکی لیخندا ماسی ئیال و والا بگری، مین له نیاو لیلاوی شاردا كهوتبوومیه شوین ئیهوینیکی گهش و پیری وایه "لام وابوو كه ئهوین وهك دهسهلات وایه كه بكری گهش و پیری وایه "لام وابوو كه ئهوین وهك دهسهلات وایه كه بكری بهدزور بهدهستی بهینیی" نیممجاره راستهقینه قبوول دهكات "ئهمن ئهویندارم، بهلام ئهوینداریکی تی شكاو" و "گولی ههستی جوان له ناو شورهكاتا ناروی، ئهوینی بهراستیش لهناو دلیکا كه سهریکی ههیه و ههزار سهودا پهروهرده نابی " بهلام سهره و ایکی که سهریکی ههیه و ههزار واقعیهت و راستهقینه، سواره بهم ئهوینه وهفادار ماو لهگهل خوی بردیه ژیر خاکهوه. زوری پیخوش بوو، روژیک له روژان لهگهل خوی بردیه چاورهشهی بگهریتهوه کوردستان و له میرگ و مهزرای گوندی قهرهگویز و کوچه و شهقامهکانی شاری بوکان و مههاباددا بیگیری و قسمی ئهویندارانهی به گوی یا بچرپینی، بهلام دیوهزمهی مهرگ مولاهتی نهدا به نویندارانهی به گوی یا بچرپینی، بهلام دیوهزمهی مهرگ مولاهتی نهدا به زیندووی سهر نهم کارهی بکا خو مهرگیش ناتوانی تاسه بتارینی.

سوارهی رهحمهتی زوّری پیخخوش بوو پاش کوتایی هاتنی خویندنی بگهرینتهوه بو یه کیك له شاره کانی کوردستان و خزمهت به هاوولاتی یانی بکات به لام "کاتم وا به دهرس خویندنه وه گیرابوو که نهمتوانی بگهرینمهوه بو ولات و دیسان لهگهل به هاری سهوز و ههوای پاك و ئاسمانی پرشنگدار و به ترووسکه ی لادی تیکهل بمهوه،... دلم پارچهیه بوو له به یانی پر زهرده خهنه ی ئاوایی یه بچووکه کهمان که له باوهشی چیایه کی به بازامی گرتبوو" سواره به م ئاواته ی گهیی و پاش مردنی له به درزا ئارامی گرتبوو" سواره به م ئاواته ی گهیاوه شاری بوکان به کاراده شاری بوکان تاران، تهرمه که ی گهراوه شاری بوکان

و لهگهل پیشوازییکی مهزنی کومهلانی خهلک له گورستانی گوندی حهمامییان تهسلیم به خاك كرا.

سواره تا کاتی مابوه، زور کهم شیعر و نووسراوهکانی له گووار و پوژنامهکاندا بلاوکرایهوه، ئهوهندهی ئهمن بزانم لهم گوفار و پوژنامانهدا شوینهواری سواره بلاوکراونهوه:

- ۱) چەندىن پارچە ھەلبەستى لە گۆڤارى كوردستاندا كـــە لـــە تـــاران دەردەچوو چاپ كراوه.
- ۲) کورتهچپرۆکێکی به فارسی به ناوی "آهو ـ ئاسك" له رۆژنامهی
 "خاك و خون"دا که له تاران دەردهچوو بلاوبۆتهوه.
- ۳) ههلبهستی بانگهوازی پهنجهرهی به کوردی و فارسی له گوفاری "خوشه" که له لایهن شاعیری پایهبهرزی ئیران ئهحمهدی شاملوّوه دهردهکرا، چاپ کراوه.
- ٤) شیعری "هه لوّ هه ربه رزه"ی ماموّستا هه ژاری و هرگیرابووه سه ر زمانی فارسی و ئه ویش هه رله گوّفاری "خوشه"دا به نازناوی "پ ب ئه هورا" به چاپ گهیاند.
- ۵) شیّعری "توّ دەرىيامی" له ژماره "۱"ی گوّفاری دیاری لاوان، که له لایهن یهکیهتی لاوانی پارتی دیّموکراتی کوردستانی عیّراقهوه دەردهکرا چاپ بووه.
- 7) وتاریکی سهبارهت به شاعیریکی ههرمهنی نووسیبوو بریار بوو "ئهلك خاچاتوریان" بیكاته ئهرمهنی و له گوفار و روزنامهكانی ئهرمهنی دا چاپ کری. نازانم چی بهسهر هات، بهلام نوسخهی کوردیکهی ئهم وتاره له لای من ههیه.

پاش مهرگی سواره، نووسراوه و شیعرهکانی رهنگیکی تریان دایه و زورتر چاپ کران، به لان پیم وایه ههتا ئیستا داستان و چیروکهکانی هیچ کامیان چاپ نهبوون و هیوامه ههموویان کوکرینهوه و خیرهومهندیکی کورد له چاپیان بدات و روخی سوارهیان پی شاد و کتیبخانه ی کوردیان پی ببوژینیتهوه.

۱_ چیرۆکی چاپ نەکراوی "ئافرەت"

۲_ ههر ئهو سهرچاوهیه

٣۔ چيرۆكى ئافرەت

٤ـ ههر ئهو سهرچاوهيه

۵۔ چیرۆکی چاپ نەكراوى "لاس و خەزالْ"

٦_ هەر ئەو سەرچاوەيە

٧_ لاس و خهزال

٨ چيرۆكى چاپ نەكراوى "سەيدەوان"

٩_ ههر ئهو سهرچاوهیه

۱۰۔ چیروکی چاپ نهکراوی "چهکوشوه شینی روّلهکوژراو"

۱۱_ چیرۆکی چاپ نەكراوى "خاللەى ريبوار"

۱۲_ چەكوشوە شينى رۆلەكوژراو

۱۳_ ههر ئهو سهرچاوهیه

۱٤_ ههر ئهو سهرچاوهیه

١٥ لاس و خمزال

١٦_ چەكوشوە شينى رۆلەكوژراو

۱۷_ ھەر ئەو چيرۆكە

۱۸_ ههر ئهو سهرچاوهیه

۱۹_ هەر ئەو چيرۆكە

۲۰_ لاس و خمزال

۲۱_ خالهی ریّبوار

۲۲_ ئافرەت

۲۳_ چەكوشوە شينى رۆلەكوژراو

۲۶ و ۲۵ و ۲٦ چهکوشوه شینی روّلهکوژراو

۲۷_ هەر ئەو چيرۆكە

۲۸_ لاس و خهزال

۲۹_ ههر ئهو چيرۆكه

٣٠۔ چەكوشوە شينى رۆلەكوژراو

٣١_ لاس و خهزال

۳۲ و ۳۳ لاس و خهزال

۳۶ و ۳۵_ خالهی ریّبوار

٣٦_ زولالترين پٽِكەنين

٣٧_ زولالترين پٽِكەنين

۲۸_ لاس و خهزال

۳**۹_ خال***هى* **ري**ّبوار

٤٠ لاس و خهزال

٤١ـ خالهي ريبوار

٤٢ و ٤٣ و ٤٤ زولالترين پيٽكهنين

٤٥ لاس و خهزال

٤٦ و ٤٧ و ٤٨_ زولالترين پيٽكهنين

ده سال دوای کاك سواره

سهلاحهددين موهتهدى

له ژمارهی یهکهمی "ماموّستای کورد"دا ویّرای بلاو کردنهوهی شیّعری "هـهوّی بهرزه فر" بهایّن درابوو که لـه ژمـارهی دووههمدا لیّکدانهوه و لیّدوانیّك له بارهی "سوارهی ئیّلخانیزاده"وه پیشکهشی خویّنهران بکریّت و داواش له من کرابوو که ئهو ئهرکه بگرمه ئهستو و بهایّننهکه بیّنمه دی. مـن زوّرم داوا لیّکراوه و له میّرثه بـه تـهمام لـه سـهر سـواره بنووسـم: چهند سال لهوه پیّش، له گوهاری "نووسـهری کورد"دا که لـه کوردستانی ئازاد کراو دهردهچوو له سهر داوای نووسـهرانی شوّرشگیّر شیّعری "خـهوه بهردینه"م لهگهل پیشهکییهکی کورت ـ که میوانیّکی سـهرقائی وهکوو من له سووکه سهفهریّکی سهر پیّییدا له دهستی دی ـ بلاو کردوهوه. کورت باسـینک بـوو لـه سـهر ئـهدهبی شوّرشگیّرانه و شیّعری نـویّی کـوردی لـه

ده ساڵ دوای کاك سواره 88

کوردستانی ئیران و گریدرانی لهگهل خهباتی سیاسی و چینایهتی و سهرهنجام شوین و شوینهواری سواره لهو گوران و گورینه گرینگهدا.

زور جاریش له کوّ و کوّبوونه وهکان دا له سهری دواوم و ههر جهار گوشه یه کیم به پیّی توانا لی شی کردوّته وه، به لام به داخه وه ههرگیز دهرفه تیکی وام دهست نه که و تووه که ماویه کی باش به نارامی و ناسووده یی دانیشم و خوّم به ته واوی ترخان که م بو وهدیهینانی ئه و ئاره زووه پیروّزه خوّشه و یسته م.

ئهگهر راستت دهوی له کومهنی کوردهواری دا که داگیرکهر له چوار لاوه دهوری داوه و سهر تا پای به ئاگر و ئاسن و دراو و درو تهندراوه، له گشت لایه کیش ئالای بهرزی بهرهنگاری ههانگراوه و له ههر بسته خاکیک دا نهمامی بهژنی شوره لاویک نیژراوه، زیندان و شار به دهرکران، چهک ههانگرتن و وهچیا کهوتن، مالویرانی و سهرگهردانی بو ههر ریبواریکی ریبازی رزگاری به هاولفی ههوهاین و هاوسهری ههتا سهره!

گیرسانهوه و حهسانهوهش تهنیا خهونی خوش و خهیالی خاوی سهر پر سهودایه! وا ئیستاش "ماموستای کورد" ههروهك "نووسهری کورد" مالیان ئاوا ـ ناهیلی چیدی به تهمای "کومهلیکی ئازاد و کاتیکی ئارام" کارهکه وهدوا خهم و ناچارم دهکا بهرکولیک ـ ههرچهند کهم و کوور و کارچیش بی ـ پیشکهشی خوینهری خویندهواری تامهزرو بکهم.

له سواره دوان بو من وهبووژینهوه ی بیر و بونی تهمهنی سی و چهند سال به یهکهوه بوونی بهردهوامه که له یهکهمین سالهکانی ژیانمانهوه له ناو یهك بنهمالهدا دهستی پیکرد و به کوچی بیواده سواره له سهرهتای سالی ۱۹۷۲ (ریبهندانی ۱۳۵۶)دا دوایی پیهات.

له خو شاردنهوه و هه لات هه لاتی مندالانه را هه تا خوشاردنهوه و هه لات هه لاتی سیاسه ت و کوردایه تی، له بووکی جوانی کوردستان را هه تا شاری به گرمه و دوکه لا له به چوکه وه دانیشتنی سهر به ره ی قوتابخانه له خزمه ت ماموستای پیاوچاکی چاویلکه شکاوی دلسوز و تونده ته بیات را هه تا سهر کورسی و پشت میزی دار گویزی فیرگه ی حقووق له زانکوی تاران: چه ند جار و چه ند سال په که که وتن و تیه ها به به پیشمه رگایه تیی من و گیرانی من و کرمانه وه ی نه و له به شی کوردی رادیوی تاران و به ناچار له تویی سه د په رده ی ره مز و رازدا پیدا که نکوتن به ئازادی و به رابه ری و به خته وه ری ئینسان!

تا دوا دیدارم لهگهل لهشی ساردهوه بووی دا له مردووشورخانهی تاران و بهیهکهوه هاتنهوهمان بو کوردستانی تازیهبار و کو بوونهوهی بیوینهی جهماوهر و وتاری سیاسی و شیعر و شیعار و... سهر له نوی گیرانهوهی من ههر له نیو مهجلیسی پرسه و سهرهخوشیدا له مههابادی مهزن!

من و مهجنوون له مهکتهبخانهی عیشقا دمرس خوین بووین ئـهمـن خهتـمـی کهلامـم کـرد لهوهللهیلا بهجـی ما ئـهو!!

سهرتاسهری ژیانی سواره تراژیدی و کیشهیه کی بی پسانه وه بوو که لهشی بیمار و دهرده داری له دژی ئیش و ئازار و گیانی نائارام و بی قهراری له دژی کوت و پهیوه ندی سیاسه ت و ئه خلاقی سهرده م دهستیان دابوویه و سهره نجام ههر تك "پاله وانه که"ش تیك شكان!

سواره له دیّی قهرهگویّز له بیست کیلوّمتری جنووبی شاری بوّکان له سالّی ۱۹۳۷ (۱۳۱٦) له دایک بووه. ههر مندال بوو که عیسمهت خانمی دایکی له سهر مندال چوو، ئه حمه دئاغای باوکیشی که جاران دهولهمه ند بوو و

90 كاك سواره

دهست رۆیشتوو بوو له سهرهتای ههرزهکاری سواره دا و زور پیش دهورهی ئیسسلاحاتی ئیهرزی زهمانی شا، زوربهی ملکهکانی له دهست بووه و دییهکهی خوی قهرهگویزی بهجی هیشت و مالی هاته بوکان.

هـهر لـهو سـهر و بهنـده و لـه سـهرهتای هـاوینی سـالای ۱۹۷۵ (۱۳۵٤)دا سوارهی چالاکی، لاوچاکی، ئازای، زیرهکی دهنگخوشی خهتخوش، تووشی ئازاریکی نهناسـراوی کوتـوپر هـات و چـریکهیهك لـه پـشت و رانـی راسـتی وهسـتا و سـهرهرای ژان و دهردیّـك کـه بـه هـیچ دهوا و دهرمانیّـك سوکنایی نهدههات سیسالای رهبهق ـ نیوهی لهشی له گهچدا ـ له سـهر جـی کهوت.

ههژار کوتهنی: ئهوه چهرخی به ههموو ژینی دا!

سواره که له کوری دیوه خانی ئاوهدان به شهو چهره ی شیعر و ئهدهبی کوردی دا توشه تهسه ای هه لگرتبوو، غهرامی که دهوامی عومری لاویش دهماری دلداری بزواندبوو، سی ساله ی سهر ته ختی خهسته خانه ی لی بوو به لانکه ی سهره تای گروگالی شاعیری.

سواره ئه و جارهش کفنی دری و له یهکهمین ههوارگهی شیعرهوه گوچان به دهست کهوتهوه ری بهرهو دنیایهکی نوی.

مهیلی راو و سواری و سی باز و مهله جیّی خوّیدا به عیشقی خویّندن و خویّندن و خویّندنه و شیّعر و سیاسهت!

به لام به ومفاتر و بهردهوامتر، گهرم و گورتر و گورچووبرتر له گشت، سوزی دلداری و ههستی جوانپهرستی بوو که به ساغی و نهخوشی، به گهنجی و گهراوهیی له زیندان و له مهیدان ههرگیز وازی له سواره نههیناو قهتی به جی نههیشت!

دوای سی سال نهخوشی تازه کهوته و رهوته وهك مندالان داره دارهی دهکرد و هیشتا برینی ئهوینی "کچی کرمانجی دیهاتی" ساریژ نهبوو بووه که کهوته داوی دلدارییهکی نوی و ئهمجار به دندووك پیوه بوو!

کیژه ئازهرییهکی ماڵ له بوٚکان لیّی بوو به دوٚست و دهزگیران و بوٚی بوو به پاو به پاو به پاو کهی شیّعر و غهزهل دانان. پاوگهی پوٚژانه و ژوانی شهوانه سهره پای تانه و لوٚمهی کهس و کار و دوٚست و ئاشنا گریّی له گهردنی جووته گراوان توند کرد و سهرهنجام سواره به دهست تهنگی و قهرز و فوّله نیوه به دزی و نیوه به ئاشکرا ژنی هیّنا! (۱۹۹۲). ههرچهند دلّی ههوهسباز و ههرزهکار و سهری سهودایی و سهره پوٚی سواره بهوهش دانهکهوت و تا ته پایی و تینی تیّدا ما مهیلی جوانی و جهمالی نهنا، بهلام پوقیا ـ که سواره بیّهووده ههولی دهدا ناوی کوردی "پووناکی" به سهر دا بیری ـ به پاستی وهفای عاشقینی برده سهر و چارده سال دهست تهنگی و بیری ـ به پاستی وهفای عاشقینی برده سهر و چارده سال دهست تهنگی و بیری سهر سهنگی سواره ی قهبوول کرد و تا دوا ههناسه ی ژیان دهستی لیی بهرنهدا. بهتایبهت که کوره تاقانه کهیان "بابه ك" له ۱۹۶۸ بوو به ههویّنی به دوی د ژوار و پر کاره ساتیان.

ئهو کچه فارسهش که سواره ناز ناوی "پ. ئاهوورا"ی له ناوی ئهوهوه وهگرتبوو، وه له چهند سالاهی ئاخری ژیانیدا جارجار له روزنامه و گوڤارهکاندا به نهناسراوی شیّعر و نووسراوهی ـ زوّرتر به فارسی ـ پی بلاو دهکردهوه ههرگیز بوّی نهبوو به هاوسهریّکی رهسمی، تهنانهت بوّی نهبوو به دلداریّکی ههتا سهرو وهك پهری ناو شیّعرهکانی سواره له شهقهی شابالیدا و لهو سهری دنیا، له سهرزهمینی ئهفسانهی سهرمایه ـ ئامریکا ـ نیشتهوه و بوو به دوا تالاوی گهرووی ژینی کورتی سواره.

92 ده ساڵ دوای کاك سواره

سواره له ۱۹۲۱ بوو به ئهندام له "یهکیهتی خویندگارانی کورد له زانستگاکانی ئیران"دا که سی سال پیشتر پیک هاتبوو، نهک تهنیا قوتابیان بهلکوو جهماوهریکی زوری له تیکوشهران و نیشتمانپهروهرانی کورد له خوی کو کردبووه و چالاکی و خهباتیکی سیاسی و بهرین و ریک و پیکی له سهرتاسهری کوردستان و شاره گهورهکانی ئیراندا بهپیوه دهبرد. سیواره له تاقیکردنهوهی گشتی زانکوی تاراندا بهشداریی کرد و سهرکهوت و له فیرگهی حقووق / قانوون وهرگیرا.

لـه شـهوی پـێش نـهورۆزی سـاڵی ۱۹٦٤ (سـهرهتای ۱۳۵۳) پـهلامارێکی گهورهی گرتن و راونان له لايهن دهزگای پۆليسی سيا شا ـ ساواك ـ رووی کرده جهماوهری گهلی کورد و رووناکبيرانهوه. سوارهش کهوته بهنديخانهی قزل قهلعهی تاران يا وهك خوّی له شيعرينكدا دهلّی: "سـووره قـهلا! لانکی بهلا! که پیش ساز بـوونی" زيندانی ئـهوین" گرتووخانـهی سياسی ئيران بوو.

له بهرامبهر ههرهشه و جهزرهبهی "قزل قهلعه"دا که ناو بانگی رهشی دلی سووری دهلهرزاند، سواره به خوّراگری و بهرگری ناوبانگی دهرکرد. پیش کهوتنه بهندیخانهوه ههر تك جوانهمهرگ "سوارهی ئیلخانیزاده" و "سمایلی شهریف زاده" له گهل چهند تیکوشهریکی دیکه بالی چهپ و شوّرشگیری یهکیهتی خوینندکارانیان پیک هینا و دهستیان کرد به خویندنهوه و لیکولینهوه له سهر میشروو، ئهدهب، کومهلناسی و سوسیالیزم.

به دوای هاتنه دهری سواره و هاوریکانی له زیندان و گهرانهوهی ههندیک لهو تیکوشهرانه که تهجرهبه شورشی چهکدارانه له

کوردستانی عیراقدا بهشدارییان کردبوو، بو کوردستانی ئیران و گیرانه وه و توییژانه وه نه نه نه نه و نه نه نه و نه نه نه و شورشه و ده نه نه هویه کانی ناته بایی و ناته واوی، ههر وه ها له گهل پیگهیشتنی نه سلیکی نوی له لاوانی کوردی که تازه پی ان ده نا زانکو کانه و داواکاری زانینی زورت و بزوتنه وه ی بنه ره تی تر بوون، حهره که تیکی سیاسی فیکری مونه ری نوی له نیوه راستی شهسته کانه وه له ناو روونا کبیرانی کوردستانی ئیران دا پیک به نیوه و په ره سه ند که به خیرایی شیوه سیاسی می ته شکیلاتی به خویه و هات و په ره که به خیرایی شیوه کی سیاسی می بوتنه وه که به خویه و کومیته یه کی سیاسی بوتنه وه که به نوینی پیکهات.

ئهو کۆمیتهیه که سوارهش تییدا بهشدار بوو له سائی ۱۹۲۷ (۱۳۶۱) له گهل "کۆمیتهی انقلابی" که له لایهن شۆپشگیرانی شههید "سولهیمانی موعینی" و "سمایلی شهریف زاده" و "مهلا ئاواره" و چهند تیکوشهریکی پیستکهوتنخوازی دیکه پاش جیا بوونهوه له سهرکردایهتی کلاسیکی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران پیکهاتبوو وه له لایهن سهرکردایهتی شوپشی کوردستانی عیراقهوه به تاوانی دژایهتی کردن لهگهل پژیمی شای شیران راونرابوون، پهیوهندی گرت و پهیمانی بهست. ئهو یهك گرتنهوهیه که خهباتی چهکداری له گهل چالاکی سیاسی و فیکری تیکهل کرد، بوو به سهرهتای گورانیکی گهوره و گرینگ بو دواروژی بزووتنهوهی پرزگاریخوازانهی گهلی کورد له کوردستانی ئیران چ له ناو و چ له ناوهروژك

جگه له دوو سال شهری پیشمهرگانه به بی یارمهتی بیگانه و تهنیا به پشتیوانی جهماوهری زهجمهتکیشی کوردستانی ئیران ـ له کاتیك دا

ده ساڵ دوای کاك سواره **94**

سهرکردایهتیی شوّرشی کوردستانی عیّراقیش سنووری لیّداخستبوون و لهشکری وهدووخستبوون، جگه لهوهی ههزاران کهس به پیّی فهرمانی ادادگای زهمانی جهنگ" و له سهر ئهمری ژهنه پال ئووهیسی ـ فهرماندهی کاردی شاههناشاهی، حاکمی عهسکری و قهسابی کوردستان ـ له جهللادخانه ی "جهلدیان" کهوتنه به به پهلاماری پرسیار و پشکنین و ئهشکهنجه و سیّداره و تیرهباران بهلام به وره بهرزی و یهکگرتوویی و بهرهنگاری به کوّمهل دلی دهولهتی داگیرکهریان لهرزاند و لاپه پهیهکی پر له شانازییان له میّژووی کورد و کوردستان نهخشاند، جگه لهوهی که ئهو حمرهکهته سیاسی ـ نیزامییهی کوردستان بوو به پههشکیّن و له سالی دهاتوو به ۱۹۲۹ *(۱۳٤۸) له مهنبهندی شیمالی ئیّران له سیاهکهل دووپات داهاتوو و سهراسهری و لاتی تهکاندا.

جگه لهوانه گشتی، لهو چهند سالهدا به دهیان پارچه ههلبهستی نوی، چیروکی کورت، شانو گهری، وینه گهری و لیکولینهوهی زانستانهی سیاسی و کومهلایهتی و ئهدهبی له لایهن رووناکبیرانی شورشگیرهوه به نهینی بلاو کرایهوه، که له سهرتاسهری کوردستان له ناو خویندهواراندا دهست به دهست دهگهرا و روونووس دهکرا.

سواره وهکو شاعیر و نووسهر و رهخنهگر لهو بزووتنهوهدا دهوریکی بهرز و بهرچاوی ههبوو. ههموو ئهو رووداو و کارهساتانه له سهردهمیکدا دههاتنه سهر شانوی کومهل که ئال و گوریکی گرینگ له ولاتی ئیراندا له ئارادا بوو:

ریفورمه سیاسی یه کهی حکوومه تی شا له سهره تای شهسته کان دا و به تایبه ت

"دەرەبەگايـــەتى" وەك شــەريكێكى بێكــەڵك و بــارگران و تــەوەزەل و دواكەوتە لە سەر كردايەتىيە چەند قۆڵىيە كۆنەكەى كۆمـەڵى ئێران وەلا بندرێ و رێگە تەخت بكرێ بۆ بورژوازى تازە پێداكەوتووى چاو چنۆك و بە ھەڵپـەى پشت ئەستوور و چاو سـوورى سـەرمايەدارى جيهانى، كە لە سەرشان و با ھۆى ھێزى كارى ھەرزانى مىليۆنـەھا ژن و پياوى ھـەژار و بێزەوى و زار، لە گونـد و لە شار، عەرەبانـەى سـوودخۆرى و زێدەخوازى بىلسنوورى خۆى بە خێرايى لـێ خـوڕێ و بـەرەو سـەپاندن و چەسـپاندنى دەسەلاتى تاقانەى بۆرژوازى باژوێ.

بهرههمی سیاسی و ئابووری و کوههلایهتی ئهم ئالو گوره له گهلیك مهیدان و مهجالدا خوی نواند: خویندنگا و زانکوکان ژمارهیهکی زیاتریان خویندکار وهرگرت، فابریکه و کارخانه پهرهیان سهند. خانووبهره دوروست کردن، ریّگا و بان کیشان، فروکهخانه و بهندهرگا بنیات نان، له سهر چوم و زیّی گهوره بهند ههلبهستن و بنکهی بهر بلاو و مهزنی سوپایی و سهربازخانه دامهزراندن ههزاران ههزار کریّکاری تازهی به خویهوه خهریك کرد.

له نیوان دو چینی سهرهکی یانی دهولهمهندانی خاوهن سهرمایه و دهسهلات و کریکارانی والا دهستی ههژار دا، توییژیکی مام ناوهندی فره ژمارهی ههمه پیشهی دهم ههراشی سهر بزیو پیکهات که وهك ئاژین بووه ناو ههموو کون و کهلهبهریکی کومهلی نوی وه تان و پوی تهونی تازهی سیستمی سهرمایهداری پیکهوه لکاند.

له جهنگهی نزم بوونی وشیاری سیاسی ـ چـــینایهتی کریکــاران و نهبوونی ریکخراوهی سهربهخوی کریکاریدا و له بهرامبهر تـهماعکاری و

ده ساڵ دوای کاك سواره 96

پاره پهرستی بۆرژوازی دهسه لاتدار و ملهوری و دیکتاتوری هدی دهزگای سیاسی به پیوبه ردا، ورده بورژوازی که تازه بای بالی خوی دهدا و سهری له سیاسهت و سهروهری دهخورا، بو ماوهی دوو دهیه بوو به شوره سواری مهیدانی خهبات و نوینه مری رادیکالیسمی شورشگیرانه! له ژیر تهئسیری ئه و وهزعه گشتی یه دا کوردستانیش تهکانیکی تازه ی خوارد:

به دریدایی دهیهی شهست بیرکردنهوه له ریبازی نوی سهر تا پای سیاسهت و شیّعر و هونهری کوردی خستبووه ژیّر پرسیاریّکی رِهخنهگرانـه و چاوپیداخشاندنهوهیهکی سهر له نوی. ههر وهك خهباتی سیاسی و تیکوشان بو رزگاری میللی ناوهروکی چینایهتی و کومهلایهتی پهیدا کرد و شیوه و رهوت و سهرکردایهتی و چوارچیوهی سیاسی و تهنزیمی کون کهوته بهر پلاری رهخنه و پهلاماری رووخاندن، له بواری هونهر و ئهدهب و شیعریشدا کهلهپووری کون له سهر شابالی شهپولی واقعییاتی تازهی كۆمەلايەتى، گورجانە بەرەو گۆران و گەشە رۆيىشت و "شىيعرى نوى" بە تايبهت له گهل "سوارهى ئيلخانىزاده" و فاتيحى شيخولئيــــسلامى"دا گەيشتە لووتكەى ھەرە بەرزى خۆى. گۆرانى كۆن و گوورانى نوى لە گەل دهست پیکرانی دهیهی شهست دا دهستی پیکرد و شاعیره گهنجهکانی ئهو سهردهمه له لایهکهوه چاویان له گشت رابوردووی شیعر و ئهدهبی کوردی بهلام بهتایبهت لهو گهنجینه به نرخهی "کلاسیزمی نوی"وه بوو که به دریّرٔایی بیست سال (۱۹۲۰ ـ ۱۹۲۰) زهبر و زهنگی دیکتاتوری و سهرهرای زمان ئامان و كوردى قەدەغەكرانى دەورەى سەلتەنەتى رەزاشاى پەھلەوى و به ههول و هیممهتی ئهدیبی زانا و شاعیری نیشتمانپهروهر حهسهنی سهیف (سهیفول قوزات)ه وه رچهی بو شکاو به هوی شاعیرانی مهزن و

مهشهووری نهم مهکتهبه "ههژار" و "هێمن" له گشت کوردستانی گهورهدا نوێنهری کرا و له لایهن ههموو نهو شاعیرانهی له سهرهتای دهست پێکرانی شهری جیهانی دووههم له گهل دامهزران و گهشه کردنی "کوٚمهنهی ژ.ك"دا سهریان ههندا وهك "خانه مین و سهید کامیل" و "حقیقی" و باقی بوێژانی دهورهی جومهووری کوردستانهوه پهیرهوی کرا. نهو مهکتهبهی دهکری به "مهکتهبی موکریان" له مێژووی نهدهبی کوردیدا ناو ببرێت ههر چهند به پێی پاراستنی وهزنی عهرووزی و ریعایهتی کێش و قافیه و دارشتنی شێعر له قانبی دوو نیوه بهیتی هاوتادا ههر له سهر شیوهی کلاسیکی شیعری کوردی دهروییشت بهلام چ له همر له سهر شهرانی گوتن و چ له شیوازی بهیان و ههنبژاردنی وشهدا خوی له مهکتهبی "کلاسیکی کون" جیا کردهوه:

روّمانتیزم و خمیالبافی عاشقانه و سوّزی سوّفیانه بوّ دلّداری نادیار و نمناسراو لوّرانهوه جیّی خویدا بسه نساتورالیزم و جسوانی تهبیعسهتی کوردستان دهرخستن، ئاههنگی بهزم و رهزمی کوردهواری گیرانهوه و به ئازادی و سهربهخوّیی گهلی کوردا ههلکوتن، له واقعییهتی وهزعی کومهلایهتی ناوخوّ دوان و خهلک هان دان بو گورانی ئهو وهزعه تال و دروارهی که تیّیدا دهژیان که زوّر جار به هوّی تیّکهل بوون له گهل خهباتی جهماوهر مایه و جهوههری ریالیزمی تیّدا بهدی دهکرا.

ههر وهك ئهدیبانی زانای کورد ناس و کوردی نووسی گهوهرهی وهك قازی کاکه حهمه قزلجی، حاجی رهحمان ئاغای موهتهدی، مهلا ئهمجهدی قهلایی، عهبدولره حمانی زهبیحی و حهسهنی قزلجی ریبواری

ده ساڵ دوای کاك سواره 98

ئه و رچه و ناوداری ئه و ناوه و روّلهی ههلکهوتووی ئه دهورهن له میّرووی ئهدهبی کوردیدا.

شاعیر و نووسهرانی "کلاسیزمی نویّی موکریان" له باتی ئاخنینهوهی نووسیراوهکانیان به وشهی عهرهبی و فارسی یا وشهسازی و داتاشینی لاغهتی تازهی کوردی، دهستیان کرد به کهلک وهرگرتن و بهکار هیّنانی وشهی کوردی پهتی و رهسهن. چونکه زوّربهی زوّریشیان یا راستهوخوّ خهلکی دیّهات بوون یا ههر لهو سهرچاوه وه ئاویان دهخواردهوه و له گهل کاری روّژانه و بهرههم هیّنانی کشت و کالّی و ئاژهلداری و ژیانی عیّلاتیدا به تهواوی تیّکهلاو بوون، زوّر شارهزایانه توانیان له دهریای بیّپایانی وشه و تهعبیر و مهتهل و ئامرازی کار و ژیانی کوّمهلی لادیّی کوردهوهاریدا به مهیلی خوّیان گهنج و گهوههری به نیرخ دهرخهن و هونهر و ئهسهری خوّیانی پی برازیّننهوه و دهولهمهندی کهن. سواره له میراتی ئهم مهکتهبه گهلیّکی بههره پیّگهیشت و چ به هوّی پیّدا چوونهوه و سهر دهرچوون له ئمدهبی کلاسیکی کوردی و چ به هوّی بیّدا چوونهوه و سهر دهرچوون له ئمدهبی کلاسیکی کوردی و چ به هوّی بیّدا چوونهوه و سهر دهرچوون له ئمدهبی کهنی به تانی خوّیه و لهگهل شهره بی کوردی و چ به هوّی بیّدا بوونه و سهر دهرچوون له وشهی پهتی و پاکی کوردی اشارهزایی و راهاتوویی یهکجار زوّر بوو، بوّ کملک وهرگرتن لهو دهسه لاتهشی تا بلیّی به توانا بوو.

بیکومان شارهزایی له ئهدهبی کلاسیك بو ههر شاعیریک شهرتی پیویسته، به لام گورینی رچهی کون و دامهزراندنی ریبازی نوی پیویستی به ئاگاداری و دهست پیراگهیشتن به گهلیک سهرچاوهی دیکه ههیه و شاعیرانی گهنجی کوردستانی ئیران بو گهیشتن و نیشتنهوه له سهر بانی ههواری تازهی شیعری کوردی به دوو بال دهفرین:

یهکهمیان شیخری نویی فارسی بوو که ئهویش له بیست سالهی حوکومهتی رهزاشادا له لایهن "نیما یوشیج" باوکی شیخری نویی فارسییهوه به ئارامی و ئهسپایی و له سایهی ئاشنایی لهگهل ئهدهبی رفزئاوایی و بهتایبهت زانینی زمانی فهرهنسییهوه بناغهی بو دامهزرا و له سهرهتای چلهکان و رووخانی دیکتاتوری رهزاشا دا لهگهل پهره سهندن و ئاشکرا بوونی خهباتی سیاسی، به ههموو ئیران ناساندرا و به خیرایی له سهرانسهری جامیعهی خویندهوار و رووناکبیردا ـ سهرهرای بهر بهرهکانی و پی چهقاندنی سهرسهختانهی شیعری کلاسیکی فارسی ـ به فراوانیی پهیرهوی کرا و سهرهنجام به هوی شاعیره گهورهکانی ئهم چهرخهی ئیران وهك "ئهحمهدی شاملوو" "م. ئومید" "سیاوهشی کهسرایی" "نادری وهك "ئهحمهدی شاملوو" "م. ئومید" "سیاوهشی کهسرایی" "نادری وه نادرپوور" و "فرووغی فهرروخزاد" و... به یهکجاری له میژووی توولانی و زهنگینی شیعر و ئهدهبی فارسیدا سهقامگیر بوو.

دووههمیان شیعری نویی کوردی بوو که له سهرهتای شهستهکاندا و له لایه ریبهری شیعری نویی کوردی "گوران" و به هوی "بهههشت و یادگار" و "فرمیسك و هونهر"ه وه که خویان له سهرهتای پهنجاکاندا چاپ و بالاو کرابوونهوه به نهسلی نویی شاعیرانی کوردستانی ئیران ناساندرا و ته نسیریکی گهلیك گهورهی کرده سهر شیوه و روالهتی شیعری نوی و بهتایبهت له بهرامبهر شیعری نویی فارسیدا تای تهرازووی بو شاعیره گهنجه نویخوازهکان راست کردهوه.

رادهی ریز و خوشهویستی گوران لهو ژماره تایبهتییهی روژنامهی کوردستان دهردهکهوی که به بونهی بیستنی خهبهری مهرگی ئهو ئهستیره گهشهی ئاسمانی ئهدهبی کوردییهوه دهرچوو. له کاتیکدا له کوردستانی

ده ساڵ دوای کاك سواره 100

عیراق پهردهی پیلانیکی بیدهنگی به سهر ناو و کاری گوراندا دهکیشرا، له کوردستانی ئیران سهر تا پای ژمارهیه کی ئهو روزژنامهیه ـ که له تاران له لایهن دهزگای دهولهتهوه دهرده چوو به هوی تیکوشان و تهئسیری ئهدیب و شاعیر و نووسهره پیشکهوتخوازه کانهوه تهرخان کرابوو بو لاواندنهوه و پید دا هه کوران و لید دوان و لیکولینهوه بهرههمه کانی. لهو ژمارهیه دا بو ستایشی گوران چوار پارچه ههلبهستی بهرز له لایهن ماموستا هیمن، سواره، فاتیح و عهلی حهسهنیانییه وه چاپ و بالا و بالیهوه.

سواره له پیشدا شیعری به شیوهی کلاسیك و له سهر وهزنی عهرووزی دهگوت، کاتیکیش دهستی دایه تیك شکاندنی کیش و قافیهی کون و شیوهی نویی دهست پیکرد، ههرگیز وازی له شیوه کلاسیکهکه نههینا و ههر کاتیک پیی خوش بایه و له ههر شوینیك پیی وابایه که کیش و قافیهی قهدیمی به کار هاتووتره، خوی لی نهده بوارد.

سواره له شیّعر کوتنیشدا ههر وهك باقیی کارهکانی ژیانی کهم تاقهت و به پهله بوو، زوو وهرهز دهبوو، زوو وازی دیّنا و زوّر جار شیّعریّکی به نیوه چلی دههیّشته وه و ههرگیز نهدهگه راوه سهری، ئهوه شی که ته واو کردبایه پیّی دا نهده چووه و هها که راست نهده کرده و هه در به رهشنووس و شیرزه یی دهستا و دهست بالاو دهبوه و خوی ههرگیز پاکنووسی نهده کردن و کوّی نهده کردنه وه!

تهنيا شيّعرى "خهوه بهردينه" ههلاوارده و ههلبژارده بوو!

چەند رۆژ ھەموو كاتى خۆى بۆ تەرخان كرد، پرۆژەى رێكخستنەكەى زووتر باس لێكردبوو، دەيزانى چ دەڵێ و چۆنى دەڵێ. خۆى بۆ خوڵقاندنى

شاكارهكهى ئاماده كردبوو. سهره راى ئهوه شكاتيك گهيشته تهواو كردنى ئهو بهنده ي كه دهلي:

بهلام داخی جهرگم! لهگهل ههر بههاری

که دائهچڵهکن سهوزهلانی

له خاکینه خهونی گرانا،

له دلما، خهم و داخی ئهو دمرده سهوزه: که دمردی گرانی ههموو رپیبواری

ومنهوزها

چهند روّژیک بهینی کهوت و چی تازه ی لی زیاد نهبوو، زوّر کهس له هاوری یان و ئهدیبان دهترسان به دهردی باقیی بهرهه مه کانی پچی و به نیوه چلی و جوانه مهرگی بمینیته وه، به لام ئه و جاره یان سواره خوّی مهیلی له سهر بوو، ئاره زووی ده کرد ته واوی کا و کردی!

لیّدوان و لیّکدانهوهی "خهوه بهردینه" پیّویستی به نووسراوهیهکی سهربهخوّ ههیه، به لام دژواری و چهتوونی شیّعرهکه دهگهریّتهوه بوّ دوو هوّی له یهك جیا:

یهکهیهان شاردنهوهی ناوه روّکه کوّمه لایه تی و زانستی و فهلسهفی یهکهیه تی له ژیر چهتری دیّو جامه ی رهنگاو رهنگدا له ترسی چاوی پیسی دیّوه زمه ی سانسور و ساواك، دووههمیان ئاره زووی شاعیر بو خولقاندنی شاکاریّکی شیّعری که ههموو دهسه لاتی هونه ری و شاره زایی خوّی له سهر

102

وشه و تهعبیری کوردی تیدا دهرخا. بیگومان له ههر دووك مهبهستیشدا سهرکهوتوو بوو.

خـهوه بهرديـنه ئاوێنهيـهكى بـالا نوێنـه كـه بـه زمـانى شێعر و لـه قالْبی تهمسیلدا، کاکله و پوختهی بـۆ چـوون و ههلْسهنگاندن و رهخنـه و پیسنیار و تیبینی نهسلی نویی رووناکبیرانی کوردستانی ئیران له نيوهراستي شهستهكاندا دهنويني، ريبازه جياواز و هيزه جورا و جورهكاني كۆمەل ـ نەك بە شيوەيەكى ستاتىك و راوەستاو، بەلكوو لە كاتى كردەوە و جەنگەى بزوتنەوەياندا ــ دێنێتــە بــەر بــارى تاقىكردنــەوە و ناســاندن، تيْگەيشتن و ييْگەيشتنيان يا ھەللە ولادانيان، وەك چارەنووس ئەنجاميكى دیالنکتیکی، به سوروشتی چینایهتی و رِهوشتی کوّمهلایهتییانــهوه گــرێ دەدا. بــهلام وە نــهبى ناوەرۆكــه كۆمەلايەتىيەكــه يــا فرەبــوونى وشــه و تهعبیری کوردی رمسهن تهنیا لایهنی پهسند کراوی خهوه بهردینه بن، به لکوو پیش ههموو شتیك جهوههری زهوق و چیژهی هونهری یانی سهلیقهی شاعیرانه، وهسفی بی وینه له تهبیعهت، نواندن و وینواندن (تەسوير و تەشبيه)، باريىك بىينى و وردەكارى ھونەرمەندانــه، تىكــەلْ کردنی ژیرانهی سنووری واقعییهت و ئهفسانه، رامانی فهیلهسووفانه و سهرهنجام ئهو دیمهنه نایاب و رهنگینانهی سهر لیّواری دیار و نهدیار که دیداریان ئینسان له نیوان سهرخوشی و سهرگیژهدا رادهگری، گشت ئهو شتانهن که خهوه بهردینهیان کردوّته ناسراوترین مهتنی شیعری نویّی كوردى لـه كوردسـتانى ئيّـران. هـهموو ئـهو كهسـانهى خـهوه بهردينـه دهخویّننهوه رهنگه له ههموو ئیشاره و کینایه و راز و نهیّنییهکانی نهگهن

یا ههموو وهکوو یهکی بو نهچن، به لام بیگومان ههموویان له جوانی و رهوانی و رازاوهیییهکهی زهوق و لهززهتی خوّیان وهردهگرن.

خـهوه بهردینـهش وهك زوربـهی زوری شـیعره نوییـهکانی سـواره ههرچهند تهرتیب و شیّوهی له میّژینهی شیّعری کوردییان شیّواندووه و رەنىگ و رواللەتىكى تىازە و تايبەتى يان ھەيلە بەلام وازيان لىە وەزن نههیناوه و ههموو لهتیک یا ههموو بهشیک له شیعرهکه سهرهرای کورتی و دریدری، یانی سهرهرای ژمارهی تهقتیعهکان سهرجهم له یهك وهزنی دیاری کراو پهیرهوی دهکهن یا جاری وایه چهند برگه به یهکهوه و چهند برگەيەكى دىكەش بە يەكەوە وەزنىكى تەقتىعى يان ھەيە، بەلام جگە لهوانه سواره لهو ئاخرانهدا كهوتبوه سهر ئهو باوهره كه باشترين وهزني تـەبيعى بــۆ شــێعرى كـوردى ئــەو ھەوايەيــە كــه بەيتــە كۆنــەكانى لــه سهرداندراوه و به تهما بوو ئهسپی خوشبهزی تهبعی شاعیرانهی بهرهو تاقیکردنهوهیهکی نوی باژوی بهلام هیشتا لهو ئهزموونی تازهدا چهند هەنگاوێکی سەرەتایی زیاتر هەڵنەهێنابۆوە کە بزووتنەوە چەکدارییــــه شۆرشـگیرانهکهی ٦٨ ــ ٦٧ تیـك شـکا. هـهزاران تیکوشـهری کـورد لـه بهندیخانهی جهلدیان و له ژیر فهرمانی دادگای "زهمانی جهنگ"دا به ئیعدام یا زیندان یا شاربهدهر مهحکووم کران یان لانی کهم بـۆ ماوهیـهك کهوتنه بهر ئهشکهنجه و جهزرهبهی کۆمیتهی پرسیار و پشکنینی ئهو ئۆردووگا خويناوىيـه و سـهدان كهسـيش توانيـان خـۆ دەربازكـهن و لـه سنووری دهستکرد تیپهرن و بگهنه کوردستانی عیراق، ژمارهیهکی زیاتریش له شاره گهورهکانی ئیراندا خویان شاردهوه یا ههر ناویان نههاته ده ساڵ دوای کاك سواره 104

گۆرى و له سەر جينى خويان كرومات مانـهوه. سواره لـهو دهستهى دوايـى بوو.

همرچهند پارچه هه لبهستی "کچی بهیان" یان وهك خوّی پیّی دهگوت "حهنجهرهی زهمان"ی له سهرهتای سهردهمی جه لدیاندا گوت (۱۹۲۸) و بو تیکوشهرانی ئه و بهندیخانه خویناوییه ی به دزی پیشکهش کرد، به لام ئه وه ئاخرین پهلهقاژهی جیددی و به جهرگانه بوو له مهیدانی خهبات و بهرهنگاریدا. دوایین شیعری سواره "تو دهریامی" که له ئاخرین سالی بهرهنگاریدا. دوایین شیعری سواره "تو دهریامی" که له ئاخرین سالی ژیانی و له خهستهخانه گوتراوه تهنیا نیوه ئاوریکی لاواز و بیهیزه بو رابوردوویهکی پر له بهرزی و شانازی له لایهن شاعیریکی ههستیاری هممیشه عاشق به لام نه خوش و ماندوو و مهئیووسهوه!

حموت سالامی دوایی ژیانی سواره تیك شكان و توانمی تمدریجی گیان و لله شكان و به ناو قمفه زی كار و ژیان و روّتین، له ژیر دهستی دوژمنیك دا كه نهیده توانی بیگه زی و نهیده ویست ماچی بكا!

ههموو نهخوشی و ناخوشییه کونهکان سهریان ههلاا بووه؛ لهش بیمار و دهردهدار، گیان بی قهرار و پرئازار، تهبیات تا بلیّی توند و تیژ و ئهخلاق لابار و نالهبار، له خوّی و له خهلاک و له بوون و له ژین و بیّزراوو بیّزار!

تا به ههزار پینه و پهروی دوکتور و پسپور و ئهویش به زوری خزمهکانی و بریک دوستی دلسوزی وهك ماموستا جهمیل روژبهیانی گهیشته ئاخر و ئوخری ۱۹۷۵ و ئیتر چیدی بر نهکرد!

زوربهی ئهو شتانهی لهو حهوت سالهی دواییدا کوتوویه ستی یه نووسیویهتی و به ژماره و قهواره کهمیش نین یا ئهنجام دانی بهرنامهی

رۆژانى بووە و بەجى گەيانىدنى وەزىفەى رۆتىن يا زۆر زۆر بەخشكە و ئەسيايى تېگرتنى يلارېكى بىتىن!

خو نهگهر ههموو لایهکیش یارمهتی من بدهن و نوسخهیهك لهو بهرههمانهی به دهستیانهوهیه بهری بکهن بو نهو خویندنگایهی سوید که وا نهم گوفاره دهردهکا، نهوسا دهتوانم نهو دوا بریار و بهلینهم بو یادی خوشهویستی سواره بینمه دی که سهرجهمی دیوان و بهرههمهکهی له گهل لیکدانهوه و رونکردنهوهی پیویست بو ههر کامیان و ناساندنی زهمینه و زهمانی کوترانیان بلاو بکهمهوه.

له سهر بریک له شیعرهکانی سواره که لهو چهند سالهی دواییدا لسه گوفاره کوردییهکانی ژیر دهسه لاتی دهوله عیراق یا ئهوانهی له ناوچهی رزگار کراوی کوردستان دا دهرده چسن چساپ کسراون و ئسهو نووسراوانهی له سهر شیعر و ژیانی ئهو بلاو بوونه ته و شهو شیعرانهی له گوفاری هیوای سهر وه ئهنیستیتوی کوردی پاریس و ژمارهی یه کهمی گوفاری ماموستای کوردی ستوکهولم دا چاپ کراون و هیچکامیان بی ههله

ده ساڵ دوای کاك سواره 106

و پهله نین و بریکیان ههر شیعری سوارهش نین قسهم زوره، ئاخو له فرسهتیکی ترا بهختیار ئهبم که بیان لیّم؟!

۱ ـ شاری بۆکان وهکوو بووکان جوانه! ههژار، بهرهو موکریان.

۲_ نیشته جیّی شاری به گرمه و دووکه ڵ! سواره، خیّلی درو (مهبهست تارانه)

۳ نوبهرهی شیرینی داری غهرامی کهم دهوامی عومری لاویم! گوران، شیوهنی گولاله.

۵ـ ههزاران فۆرم و پۆزى خانمهكانى لهندەن و پاریس فیدای دەسرۆكەیى ههورى كچى كرمانجى دیهاتى (خالهمین)

چاو خشاندنیک به سهر شیعری "شار"ی سواره

باوكى تارا

ماوهیه کی زور بوو که ناوبانگی نهم هونراوهیه ی کاك سوارهم بیستبوو. له ههر که بیستبوو که ناوبانگی نهم هونراوهیه کاك سوارهم دهپرسی، بهتام و گیژیکی تایبه تی و زوره وه بوی باس دهکردم و لیی دهدوا.

بهم بۆنهیهوه تاپۆیهکی گهلیک مهزن و دیمهنیکی زور جوان و رازاوه له باری ئهم هونراوهیهوه له بیرمدا نهخشی بهستبوو، تاکوو سهرهنجام ئهم کارهی کاك سوارهم دیت و پاش ورد بوونهوهیهکی زور هاتمه سهر ئهو بروایه که ئهم هونراوهیهی کاك سواره بخهمه بهر باس و لیکولینهوه و به پیوانهیهکی باوه رپیکراوی جیگیر بیپیوم.

ههرچهنده هیندیک شت ههر که جی کهوتن بو نهو کهسانهی که بابهته که یا وهکوو مهسهلهکهیان بو جی کهوتووه وهک باوه پیک دهردین، لبه ههر کور و کومهایک دوان له بارهیانه وه دهبیته هوی نهوهی که دهمهته و گفت و گویه کی پهرهنه ستین دهست پیبکا.

ئەوەى كە باسى ئەو باوەرە جىڭىربووە دەكا لە ھىنىدىنىك كاتدا دەدرىتە بەر گوللەى تاوانبارى و بوختان بۆ ھەلىبەستن.

ئهوانهی که باوه پیان به پیوانهی زانستی ههیه و باوه پهکانیان جام خانه نیه و لهوه ناترسن که پیوانهی زانستی وهك بهرد بیشکینی و له نیاوی بهری، بیگومان گوی نادهنه تیروتانه و له گوره پانی دوان و لیکولینه و و پیواندا، پیوانه زانستیهکان به خزمهت دهگرن.

جا ههر له بهر ئهمه رهخنه به هوّیهکی سهرهکی و کاریگهر دهزانن وه به چاوی وردهوه دهرواننه رهخنه و وهك کوّلهکهی راگری کارهکانیان باوهریان پیّیهتی، بی ئهوهی که به هیچ جوّری بیر و رای تایبهتی و غهرهز و مهسهله کهسییهکان تیّکهلاو بکهن.

هه لبه ستی شاری کاك سواره تیروانینیکی گشتی و هه موو لایه نه به بو رویانی کومه لایه تایبه تی گفتی کومه لایه تایبه تی گفتی کومه لایه تایبه تی شار و لادی، له روانگه و بوچوونی تایبه تی شاعیره و موده.

جا با بزانین سواره چون دهروانیته ژیانی کومه لایه تی و کومه لگای شار و لادی:

هۆنەر بەم جۆرە دەست پيدەكا و دەلى:

گوله! دلم پره له دمرد و کول ئهلیم بروم له شارمکهت

هۆنەر توورەيە لەو شار و كۆمەلاگايەى كە گولاەكەى تىلىدا دەۋى و بەو چوارچىوە ۋىانەى كە يارەكەى ھەلىبۋاردووە رازى نىيە! بەس كەوا بوو ھۆنەر نىه لە يارەكە توورەيە و نىه لەوەى كە چاوەروانى يارەكەيەتى، ۋيانى شار و چوارچىوەى شارنشىنى ئەوى توورە كردووە. لە كاتىلكدا كە لە بەيتى دووھەمى ھەللەستەكە يا بەپىچەوانەى ئەم رايەى خۆى، توورەيى يەكەى دەخاتە يال شتىكى دىكە، نە شار و چوارچىوەى شارنشىنى.

جا با بزانین ئهم هوّیانه چین که هوّنهری تووره کردووه و یا له بنه رهته هوّنه روده و یا له بنه رهته هوّنه روده و یا که بنه رهته وه هوّنه روده و یا که بوّچوونه کانیان به هیچ جوّریّك یهك ناگریّته وه! هوّنه رده کی:

ئەلئىم بە جامى ئاوى كانىياوى دىيەكەم عىلاجى كەم كۆلى دىلى پرم لە دەردى ئىنتىزارەكەت

ههستیار له سهرهتای هونراوهکهیدا دهریدهخا که دلّی پره و کهوتوته کهف و کول و توورهیی له شار! بهلام له دیّری پینجهمی هونراوهکهدا هوی توورهیی دهخاته پال شتیکی دیکه که بریتییه له چاوهروانی یارهکهی.

بۆ چارەسەر كردنى ئەم چاوەروانى و توورەيىيە تەنيا دەرمانىك كە دەيبىنى بريتىيە لە جامى ئاوى كانياوى دىيەكەى.

ههرچهند که سهرهتای هونراوهکه لهگهل دیّری پینجهمیدا لـــــه نیّوهروّکهوه یه که سهرهتای هونده و بی بینزاری هوند ههر یهکهی هویده کی جیاواز دیاری دهکهن.

ئهم جوّره هونراوهیه زوّرتر به شیّوهی کلاسیکه و نیشانهی کهمهیّــزی هونهره له شیّوهی دارشتنی هونراوهی نویدا. کوّمهلیّك بهیتی سهربهخو له هوّندراوهیهدا زوّرتر به دهردی غهزهل و هوّنهرانی کلاسیك دیّن تا شیّوهی نوی.

سەرەراى ئەمە، ئايا جامى ئاوى كانياوى دێيەكەى بەراستى چارەسەرى دەردى ئەو دەكا؟

ئایا گولهکهی ئامادهیه لهگهل ئهودا بارگهی بو ههواریکی تر تیكبنی و له دیدا ببیته هوی ئارامی و دامركاندنهوهی کهف و کولی دلی هونهر؟

ههستیار دیسان هوی ماندوویهتی و تووره بوونی خوی له چاوهروانی بو گولهکهی لادهبا و دهیگویزیتهوه بو شار و شیوهی تازهی شارنشینی و دهلی:

ومروز بوو گیانی من له شار و هاره هاری ئهو له روژی چلکنی نهخوش و تاو و یاوی ئهو

هونهر توورهیه له جموجوولی شار و دهنگه دهنگ و ههرا و هاواری ناو شار. ئایا دهکری له شوینیک مروق ههبی و جوولانهوه و ههول و خهبات و تیکوشان نهبی بو درید درید دان به ژیان و دابین کردنی پیویستیهکانی روژانهی و کهرهسه و شت و مهکی داهاتوو؟

ئایا هۆنەر نازانى كە يەكىك لە پیویستییەكانى ژیان لە ھەر كوى بى، جوولانەوە و هاوارە بۆ دابین كردنى ژیان؟

بیٰگومان ئهوه چاك دهزانی. بهس كهوا بوو بوّچی لهم كاره سهرهتایی یهی مروّف كه پیّویستترین ههنگاوه بوّ دابین كردنی ژیان توورهیه؟

جا له بهر روّشنایی توورهیییهکهی هوّنهر، ئیّمه تهنیا دهتوانین وا بیر بکهینهوه که هوّنهر له ژیانی شار و جموجووئی و شیّوهی ژیانی که به هوّی پیّشکهوتنی مهکینه و کهرهسهی بهرههم هیّنانهوه گوّراوه و بهرهو شوّی پیّشکهوتنی مهکینه و کهرهسهی بهرههم هیّنانهوه گوّراوه و بهره ئالوّزی زوّرتر چووه و چین و تویّره کوّمهلایهتییهکانی له یهك جیا کردوّتهوه و سنووری نیّوان ههژار و دهولهمهندی دیاری کردووه و به هیّل کیّسان به نیّوان ئهم چینانهدا دژایهتی نیّوانیانی دیارتر و روّشنتر کردوّتهوه، لهشکری زوّرداری و چهوسانهوه شاری کردوّته مهلّبهندی هیّز و توانای خوّی بو دوّشینی ههژاران و چهوساوهکان و دهیانهوی له شار و توانای خوّی بو دوّشینی ههژاران و چهوساوهکان و دهیانهوی له شار قهلانی دروست بکهن تاوهکوو بهرگری دهستی تاوانی ساماندارانی پیّبکهن و به هوی کهرهسه و مهکینهی پیّشکهوتوو چهکی زوّرداری و قهلای چهوسانهوه برووخیّنن توورهیه؟

به لن هونه ر لهم دوخه ی شار توورهیه و ترسی له تهقینه وهی ئهم کارهساتهیه. چونکه خوی له لووتکه ی خوبه زل زانین و له دیوانی له ناو خودا ژیانا دهژی و دهترسی که زریانی ئهم تهقینه وهیه ئه ویش رامال بکا. جا له بهر ئه وهیه هونه ر دهگه ریته وه سهر بازنه ی ته سکی بیری کونی خوی و چاوی بریوه ته گاجووت و یه رهقی دی بو به رگری کردن له تهقینه وه ی دژایه تی شار.

هونهر بیزار و توورهیه له شهو و روزی شار، بو؟ چونکه روزی چلکن و شهوی نهخوش و به تاو و یاوه!

هۆنەر روونى نەكردۆتەوە كە بۆچى رۆژى شار چڵكنە؟ ئايا شار خۆى لە خۆىدا رۆژ چڵكن دەكا يا كاردانەوەى ئاسايى و سروشتى ئەو ھەموو ھەمول و خەباتەيە بىۆ ژيان و دژايەتى و زۆرانبازى چىنەكانە كەسەرمايەداران و چەوسىنەران بە ھەموو توانايانەوە كەوتوونە ھارين و شكانى لەشى چىنە ھەۋارەكان و شاريان بە ئاكارى دژ بە مرۆۋايەتى خۆيان چڵكن كردووە؟ ئەمە لە لايەكەوە، لە لايەكى ترەوە مەگەر خەباتى ھەۋاران بو بە دەست ھىنانى مافى رەوا و سەرەتايى خۆيان دژ بە چەوسىنەران دەكرى ناوى چلكى لىخ بنرىت؟

بۆچى ھۆنەر لەم زۆران بازىيە توورەيە و ئەمەى كردۆتە بەھانە بۆ ئەوەى خۆى لە شار دەرباز بى و را بكا.

ئایا چاکتر نهبوو هۆنهر ههلویستی خوّی بهرامبهر بهم زوّرانبازییسهدا به راشکاوی روون کاتهوه. ههرچهنده که به را کردنی له شار و بهجی هیّلانی گوّرهپانی خهبات ههلوییستی دوور بوون"له گهل و ههژاران"ی خوّی روون کردوّتهوه. جا هوّنهر ورده ورده دیّته خوارهوه و به دریّری هویهکانی تووره بوونی خوّی دهردهبری. ههرچهنده که به روّشنی دهریان نابری، بهلام ناچار دهبی که دهستیان بو دریّر بکا و له تهموتسسوزدا دهریانخا.

بهدوای ئهم هو دهربرینهدا دهلی:

ئەليم بروم له شارەكەت

له شاری چاو لهبهر چرای نیئون شهوارهگهت بروّمه دی که مانگهشهو بریّته ناو بزهم

مروّق له سهرهتاوه که سهیری ئهم بهشهی هوّنراوهکه دهکا، ههستیّکی زوّر ناسکی روّمانتیکانه به سهریدا زالّ دهبی و وشهی جوان و ناسك و گوندی ئاوهدان له بهر چاوی دهکهونه سهما. بهلام کاتیّك به وردی دهروانیّته هوّنراوهکه و لهگهل واقیعدا بهراوردی دهکا و دهکهویّت فهتله کردنی بیگوّمان بهپیّچهوانهی بوّچوونی هوّنهرهوه دهبینی که نه قهتله کردنی بیگوّمان بهپیّچهوانهی بوّچوونی هوّنهرهوه دهبینی که نه شهواره و نه چرای نیّئون دهکهویّته شهواره و نه چاوی شهویش بهم چرایه شهواره دهبیی. ئهگهر مهبهستی هوّنهر ئهوهیه که روالهتی رازاوهی شار سهرپوشیّکه له سهر زام و چلکهکانی ههژاری و چینایهتی بی گومان تاریکی شهو، ناتوانی تیسکی چرایه ون بکا و واقیعه لهوه زوّر بههیّزتره، ههرچهنده که مهبهستی هوّنهر ئهوه نیه و له دیّری دوای ههلبهستهکهیدا مهبهستی سهرهکی خوّی دهردهبریّ. دهبی نهوهش بلیّم که نهم ویّنهی مهبهستی همهم ههلهیه و ههم لاوازه.

وه به دوای ئهمهدا دهبی بلیّم که گوندهکانمان ئهوهنده ئاوهدان و گهشه کردوو نین که مانگه شهوی بزیّته ناو بزهی جووتیاری ماندوو ئهویش به تایبهت له سهردهمیّکا که هونهر ئهم ههلبهستهی وتووه!

بۆ كەسى كە ژيانى لادىي بە ھەموو لايەنەكانىيەوە نەوى و دوور بى لە ئازار و دەرد و چەرمەسەرى، ژيانى دى و بە دەست ھىنانى پارووە نانىڭ كە بە دواكەوتووترىن كەرەسەى سەرەتايى وە دەست دى نەبىنى و

سروشتی جوان و دهست لی نهدراوی دیّی بوی، نهم وتهیهی هوّنهر، نایهتی دلّه.

ئهی خو هونهر بوخوی کوری دییه و به پیی قسهی خوی دهردهکانی دی چاك دهناسی، بهس چونه کهوا رونمانتیکانه یه خه بو خیر و چاکهی دی دادهدری و خوی بو دی دهکیشی و دهیههوی گولهکهی و گولانی تر بهرهو دی بهریوه، ئاخر بوچی؟ لهبهر چی؟ هویهکانی ئهم کارهی هونهر ههر ئهوانهیه که لهمهوبهر دیاریمان کردن.

جا ئەوسا ھۆنەر روو دەكاتە گولامكەى و دەلى:

چلۆن بژیم له شارهکهت که من دژی گزهم

نازانم گزه چیه به لای هونهرهوه؟ ئایا ئهو ههموو زولم و زور، و جیاوازییه چینیایهتیهی سهردهمیهتی که له کومهلگاکهیدا دهیبینی؟.

ئهگهر ئهوهیه که نابی لیّی پاکا و دهبی له بهرامبهریدا پابوهسستی و چارهسهرییهکی بو بدوزیّتهوه، ئهگهر ئهوه نیه و سیمای سوالکهرهکان و دهستفروّشهکانی قهراغ شهقامهکان و قاچ و قولی پووتی مندالانی شارهکه وهك گزه لهبهر چاوی هوّنهر خوّی دهنویّنی بی گومان دهبی بزانی که ئهوه بهرههمی جوّره دهسهلاتدارییهکه لهودهمهدا به سهر کوّمهلگاکهیدا زاله و چروّی ئابوورییهکی نابهرابهر و چهوسانهوهی چینایهتییه. بو کوی دهپوا؟ خو ههموو شویّنهکانی تری ئهم ولاته ههروهك یهك وایه و هیچ جیاوازییهك له نیّوانیاندا نیه، بهلکوو بهپیّچهوانهوه له دیّدا چهندین بهرابهر خراپتر دهبینری و له ههر دوو جوّریدا ئهرکی سهر شانی هوّنهر به کردن له پاستهقینه نیه بهلکوو پاوهستان و خهبات و چاره سهر کردنه.

دیسان هۆنەر دیته سەر دیاری کردنی هۆیەکانی را کردنی خوّی و دەلیّ که له شاردا مهلی ئهوین غهوارەیه.

مهگهر فهرههنگی شار دووره له خوشهویستی و ههست و نهستی مروّقایهتی؟

مروّقه کانی شار دلیان مردووه و هیچ جوّره ههست و نهستیّکیان له دلّدا نهماوه؟

ئایا ههموو چین و تویدژهکانی دانیشتووی شار وهك یهك له یهك روانگهوه دهرواننه ئهوین و خوشهویستی؟ بی گومان نهخیر! ئاخر بوچی هونهر سنووری دیاری کراوی نیوان چینه کانی شاری ناوه ته لاوه و بی جیا کردنهوهیان له یهك، ههموویانی وهك گرونهیه کی ئانوز له یهك ئالاندووه و شک لهوهدا نیه که خاوهن کارخانه و کریکار وهك یهك و له یهك روانگهوه نارواننه ئهوین و خوشهویستی و ههستی مروقایه تی. چونکه له دوو روانگهی جیاوازهوه دهرواننه ههموو شتیک. ئهو وهك کهره و کالای دهبینی و دهیهوی بیخاته خرمه گهرانی سهرمایه ی خویهوه و ئهم بیزار دهبینی و دهیهوی بیخاته خرمه گهرانی سهرمایه ی خویهوه و ئهم بیزار دهبینی و دهیهوی بیخاته خرمه داریک کهوتوته گیانی شار و شارنشین و دهدا. به سرمایه داری و سوودی ناجوامیرانه بردن بو رووخانی ههول دهدا. به سرمایه گی شار و ههموویان وه کیه دارکاری ده کا؟ بی گومان ئهمه شود و هوی سهره کی ههیه:

یه که منه وه که هونه ربه چاویکی تیژ و زانستانه وه ناروانیته کومه که شار و ژیانی شارنشینی و پهیوه نده کانی نیوانیان ناناسی و تیان ناگا. ده کنی به نه نقه ست خویان لی دوور ده خاته وه.

هۆنـهر توورەيـه لـه هـهموو نيـشانهكانى شار و شارنـشينى. كهرەسـه و مهكينـه و هۆيـهكانى گهشـه كردنـى شار و شارنـشينى بـه دوژمـنى خـۆى دەزانـێ و لـه هـهر كوێيهكدا بۆى بلوێ به گۆچانى توورەيى ورديان دەكا و له ناويان دەبا و له ههر كوێدا كه بـۆى نـهلوا وا دەزانـێ قوڵ و زەنجـيرن و ئهويان بهستۆتهوه وەك ئێره كه دەڵێ:

ئەلىنى لە دەورى دەست و بىيم ئەدەى كە تىل و تان و رايەلە

كەلەبچەيە

جا ئهوسا روو دهکاته یارهکهی و بو ئهوهی قسهیهکی کردبی، دووکهنی ماله دهولاهمهندکه روژ دهخاته بهندهوه، به هویهکی تر دادهنی بو را کردن له شار و دهیکاته مایهی توورهیی خوی!

کاك سواره ليرهشدا هـهروهك شـوينهكانى تـرى هونراوهكـهى روونـى نهكردوتـهوه كـه بـو لـهم دووكهله توورهيـه؟ ئايـه لهبـهر ئـهوهى كـه ئـهو دووكهله بهرههمى رهنجى ههژارانه يا وهكوو ئازارى خوى دهدا ههواى پاكى شار چلكن دهكا و نايهلى قول له ناو قولى دلارهكهى له شاردا پياسه بكا؟

ئهوسا لـه لووتکـهی خـۆبینی و دوورهپهریزییـهوه کـه بوخـوی ههلیبژاردووه، دهست دهکا به گلهیی کردن؛ له شارهکهی تودا باوی شیر نیه و ریوی باویهتی!

کاك سواره ليرهدا رهنگه مهبهستی ئهوه بی که خوی وهك هونهريك دیار نیه و ریز و نرخی خوی نادریتی. به بروای من دهبوایه کاك سواره قهفهسی تهسکی دوورهپهریزی و خوبینی بشکینی و به نهعرهته دلی ریوی و لاشخوران بترهکینی، ههتا شیر بوونی خوی بسهلمینی.

هۆنەر ئەمە دەكاتە هۆيەك بۆ را كردنى خۆى! كاك سوارە دەبوايە بىزانىبا كە ئەوە بۆخۆيەتى كە دەبى قىۆلى لىنھەلمالى و بىچىتە ناو گەلەوە و رىزى گەل بگرى و لە ناوىدا بتويتەوە تا جىگاى تايبەتى خۆى بكاتەوە لە ناو گەلدا، نەك كە خەلكى بىن و بلىن قەرموو قوربان، تىق سەركردە و سەروەرمان بە!

ئهی ئهرکی سهر شانی ئهو چیه لهو شارهدا؟ مهگهر خوّی نیه که له دهست تاو و یاوی روّژی چلّکنی شار هاوار دهکا و به گاسنی توورهیی خوّی ههلادهکوّلیّ۱؛ بهلام چ ههلکوّلیّنی ههلادهکوّلیّن تهنیا بوّ را کردن و دهرباز بوونی له شار.

هۆنەر به هەموو توانا و گیانییهوه له شار و شارنشینی بیّزاره و ههر شتیک که بۆنی شاری لی بی به خراپی دهزانی و وهك مهلهوانی کوونه له دهست بهربوو ههر ههلهداوانی دیّیهتی.

له سرنج و روانین توورهیه و به نهخوش و تای دهزانی و بیزارانه هاواری تبووره ببوونی خوی له ئاستی بهرز دهکاتهوه و لینی دوور دهکهویّتهوه بی ئهوهی روّشنی کاتهوه که هوی نهم ههموو گرفتارییه چیه کهوا له شاردا روودهدا؟

خوینهر دیته سهر ئهو باوه چه هونه و هیویه که هیونه و میده و مهکینه و خانووسازی و هیویه کانی به جهمهینان که شه کردنی که ده سه و هیچ گومان له وه دا نیه که ئه مانه خویان و ئابووری شار توورهیه و هیچ گومان له وه دا نیه که ئه مانه خویان پاسته و خود کار ده که نه سه و هه ده هانگ و جوری بیر کردنه وه که خه نال و گونکه هونه و هه شه به و ئال و گوره بنه چه ده که و ده زانی که چین و تویزه کان له خواره و هی کومه نگا له سیبه دی نه وان دا گه شه ده که و به ده و به دی و به ده و

له ناو بردنی تان و پوی کومه لگای دهرهبه گایه تی و ئیستکباری دهرون. ههر لهبهر ئهوه لیّیان توورهیه و به دوژمنی خوی و به لهناوبهری بیری کون و بچووکی دیّخوازی خوّیان دهزانی.

ههر لهبهر ئهمه ههموو خراپهیهکی ژیانی کوّمه لایه تی نهداته پالیان و لاییان ههلای و له ههمان کاتدا وا دهردهکهوی که توورهیییهکهی هونه لاییان ههلای و له ههمان کاتدا وا دهردهکهوی که توورهیییهکهی هودای له شار بهشیکی دهگهریّتهوه بو ئهوهی که نرخی ئهو نازانن و مهودای نادری که دهست له ناو دهستی یارهکهی له شهقامهکاندا بگـــــهری و هونراوهی ناسك بهونیّتهوه!

به لام باوه ری یه کهم زورتر جیکای بروایه چونکه هونه ربه هیچ جوری ده ری ناخا.

بۆچى شار هەريمى زۆنگ و زەلە و ئەو هەموو كارەسات و رووداوە دلاتەزينانەى شار لە كويوە هاتوون.

بهس له سهرهتای هونراوهکهیدا توورهیی خوی له شار دهداته پال ئهوهی که چاوهروانی یارهکهیهتی و ئهمه تاوانی شاره، له هیندیک شوینی دیکهدا شار به دوژمنی ئهوین و ئاشنایی دهزانی بی ئهوهی که روونی کاتهوه بو؟

هۆنەر شار به هەريمى زۆنگ و زەل دەزانى و باوەرى وايە كە هەرگيز نابيتە جارە گول.

ئایا به راستی کاك سواره نهیزانیوه که ههر پیكهـاتن و خولقـان و گورانکارییـهکی کومه لایـهتی و رامیـاری و... هتـد بـه چـهندین هـوه

بهستراوهتهوه؟ ئایا ئهوهی نهزانیوه که گۆران و گهشه کردن راستهوخۆ بهسراوه به هۆیهکانی ئابووری و کۆمهلایهتی و...؟

ئهگهر زانیویهتی چون وا به راشکاوی شار به ههریّمی زوّنگ و زهل دادهنی و باوهری وایه که هیچ کات ناگوری و بهرهو چاك بوون و گهشه کردن ناروا.

کاك سواره له بازنهى تهسكى خوبينين و ويستى ديخوازى و بير و باوه پ و نهزيله كونهكانى خوىدا گيرى كردووه كه ئهم بازنه تهسكهى بو ناشكى و بي په دورون كه ئهم بازنه تهسكهى بو ناشكى و بي په چاو كردنى هويهكان و قوناغهكانى گهشه كردنى كومه لايهتى، زور توند و وشك پي له سهر باوه په هه لهى خوى داده گرى و ده لى:

گولام ههریّمی زوّنگ و زمل چلوّن ئهبیّته جاره گولّ؟

چلون شار بوته ههریمی زونگ و زهل و نابیته جاره گول و گورانی به سهردا نایه بوچی دی نیرگسه جاره و بهروبوی بههاری و ئهوین و ئاشنای دهبهخشی؟

ئهگهر له شار ههریّمی زوّنگ و زهله بی گومان دیّش ههروایه. چونکه کاروباری ئابووری و پهیوهندییه کومه لایه تییه کاروباری شار بازنهیه کی میراوی خر نیه که تهنیا له چوارچیّوهی خوّیدا بخولیّتهوه و بی گومان لادیّش ده خاته ژیر سیّبهر و دهسه لاتی زال و توانایی خوّیهوه.

جا ئهودهم کاك سواره هاوار دهکا که له شاری قاتلی ههژار کی گوی دهداته ئایهتی پهراوی دل! جیگای خویهتی که پرسیار بکهین، ئهو ئایهتی پهراوی دل جیه؟ ئهگهر باسی زولف و بسك و رهنگ و رووی تهنیا

گولهکهی هونهره، به راستی کاك سواره راستی وتووه، له شاری قاتلی هه ژار کهس گوئ ناداته ئه و ئایه ته چونکه غهمی نان گهوره ترین غهمی ژیانی مروّقی هه ژاره و له و شاره هه ژارکوژه دا ده بی ئایه تی دل به سته بو زامه چلکنه کانی هه ژاران و برسییه کان بلی و په نجه له سهر کیم و ده ردی دانی وه ک پزشکیکی پسپور چاره سهری بکا. وه ک هونه ری ده لی:

ئاخو کهی بی سوزی دمروون به خاتری پاروویه نان نهسووتیت و بو کهرووزی نهگری ئاسمان

به لی له و شاره دا ئایه تی دل ئه وه یه و خه لکی شار باوه شی بو ده که نه وه و له ئامیزی ده گرن!

ئهوسا هۆنەر كۆتايى به هۆنراوەكەى دێنێ و دەڵێ، من كە پەروەردەى هەوارى بە سەفا و رەنگىنى كوێستان و گوندم، ناتوانم لە شارەكەى تۆدا بژيم، دەگەرێتەوە تاوەكوو بنارى پر بەھارى كوێستان رەنگى شىن و سوور بدا لە لەشى ھۆنراوە و ھەستى! بۆ دوا جار پەيامى خۆى لە لەو ھەموو ھاوارە دەردەبرێ و دەيگەيەنێ كە ئەو گوندى تەنيا لەبەر خاترى بەھارى دەست لىێنەدراو دەوێ، نەك بۆ ئەومى كە ئەومى بكاتە مەلبەنىدى گۆرانكارى و گەشە سەندن و ئاوەدان كردنەوە. بىێ ئازار و دوور لەگرىنتارى لە سەر سەوزەگىياى بەھارى و لەگەل دەنگى كەو و بولبولدا گرفتارى لە سەر سەوزەگىياى بەھارى و لەگەل دەنگى كەو و بولبولدا گونراومى ناسك و رۆمانتىكانە بۆخۆى و دلدارەكەى بەۆنێتەوە. دەبى بلێيم ھۆنراومى ناسك و رۆمانتىكانە بۆخۆى راست دەكا و بىێپەردە قىسەى دلٚى خۆى دەكا!

له کوتاییدا دهبی ئهوه بلیّم که ئهم هونراوهی کاك سوارهم تهنیا له رووی نیوهروّك و پهیام و مهبهستهوه خستوته بهر لیّکوّلینهوه. چوونکه

گرینگرین بهشی و ههوینی ههر هونهراوهیهك پهیام و مهبهستی ئهو هوندراوهیه.

ههرچهنده که له بارهی زمان و روالهت و رهسهن بوونی وشهکانیهوه بیکهم و کووری نیه. بی نموونه ئهگهر سهیریکی ئهم بهشهی هونراوهکه به وردی بکهین، دهبینین که دهلهنگی و به تهواوی مانا نابهخشی و وشهیهك که ههلبژاردراوه لاواز و بیدهسهلاته له گهیاندنی مانادا، وهك دهلی:

به همر نیگایهك و پهتایهكا ئهلیّم بروّم له شارهکهت، گولّم

و ئێره که دهڵێ:

له شاری تو له بانی عهرشه قوّندهرهی دراو

دیار نیه که قوندرهی دراو له سهر عهرشه یا وهکوو هینی خاوهن دراو. وه لهبارهی رهسهن نهبوونی وشهوه دهتوانین سهیریکی ئهم وشانهی خوارهوه بکهین ئینتیزار، گوناه، عهرش، قوندهر، عیلاج و... هتد.

له کوتاییدا پیویسته بلیّم که هونراوهکهی کاك سواره له جیّگای خوّی دا، جوانه و خاوهن هیّندیّك تایبهتمهندی چاکی خوّیهتی.

رهخنه له سهر رهخنهی شیعری "شار"ی سواره ئیلخانیزاده

(1)

مارف ئاغايى

دهگیرنهوه: کیژیک شوو به پیاویک دهکا و پاش ماوهیه چارهنووس ههلیاندهگری و له ولاتیکی دیکه دهیانگیرسینییتهوه. سال دین و ده چن ههتا روزیک کابرایهکی خهلکی گوندی ژنهکه راستی ئهو ژنه دی و پاش تو خوش و من خوشیکی زور، باسی مال و حالی باب و براکانی لیدهپرسی و پیاوهکه له ولامدا ههلاهداتی و دهلی مزگینیم دهیه "خرپو"ی برات بووه به کویخا، ژنه دهست به شین و گریان دهکا و دایدهداته بارانی فرمیسکان.

خەلكەكەى دەوروبەر پنيان سەير دەبى و دەلنى ئەو كابرايە مزگنىت دەداتى ئەتۆ دەگرى؟ ژنە دەلى ئىدە نازانن من لە چى دەنالام، ديارە گوندى ئىمە كەسى تىدا نەماوە كە "خرپۆ" بۆتە كويخا!

ئیستاش که من دهمهوی ولامی رهخنهی بهریز "باوکی تارا" بنووسمهوه رهنگه زور کهس گریانی بهم حاله بی، بهلام من ههر دهینووسم بهلکوو ههر نهبی نهم فرمیسکانه شتیکیان لی ساغ بیتهوه.

له سروهی ژماره ۵۵ لاپه په ۱۵ هه تا ۱۵ وتاریک بلاو بوته وه له ژیر سهردیری "چاوخشاندنیک به سهر شیعری "شار"ی سواره دا که پهخنه کهم شیعره کاک سواره ئیلخانی زاده گرتوه، ئه وه یه کیک له ئاواته کانی خوینده وارانی کورده که پوژیک شیعره کانی سواره بخریته ژیر تیشکی هه لاسه نگاندنه وه و من پیم وایه ئه گهر ئه و په خدنه یه توانیبیتی ببیته سهره تایه ک بو نه و کاره جیگای ریز و بایه خه.

قهرار نیه ههموو ئاسهوارهکانی کاك سواره به چاوی بهستراوهوه قهبوول بكهین بهلام ئهگهر رهخنهشی لیدهگیری دهبی رهخنهکه بههیز بی و ههول بدری به چاویکی وردبینانهوه بهرههمهکانی ههلسهنگینرین. من پیم وایه "باوکی تارا" له نووسینی ئهو رهخنهیهدا پهلهی کردووه و باش له واتای شیعرهکه ورد نهبوتهوه و ئهو شهرحهی که ئهو له شیعرهکهی داوهتهوه بوته شتیکی سهربهخو که فری به شیعرهکهوه نهماوه. بو ئهوهی بی بهلگه قسهم نهکردبی دیر به دیر دهگهل رهخنهگر بهسهر شیعرهکهدا دهچمهوه و بیرورای رهخنهگر و ههروهها روون کردنهوهی خوم پیشکهش دهکهم بهو هیوایهی که زانایهکیش قهلهم بگریته دهست و ههلهکانی ههر دووکمان راست بکاتهوه. شیعرهکه ئاوا دهست پیدهکا:

كولم:

دلّم پره له دمرد و کولّ ئهلّیم بروّم له شارمکهت

ئەلئیم بە جامى ئاوى كانىياوى دى يەكەم عىلاجى كەم كولى دلى پرم، لە دەردى ئىينتزارەكەت

من پیم وایه رهخنهگر به باشی لهو چهند دیره ورد نهبوتهوه. ئهو ئینتزارهی که شاعیر لیی دهدوی راست له خزمهت واتای شیعرهکهدایه و هیچ دژایهتیهکی دهگهل مانای دیرهکانی سهرهوه نیه. سواره نالی که من له دهردی ئینتزاری شار توورهم، بهلکوو رهوتی مانای شیعرهکه بهو شیوهیه:

له دیری یهکهمدا باسی دلّی پری خوّی دهکا و له دیری دووههمدا بسه دردوّنگییهوه قسمی دلّی خوّی دهکا و دهلّی: "ئهلیّم بروّم له شارهکهت" بهلام ههر خیرا دیّتهوه یادی که ئهگهر له شاری یارهکهی بروا ئینجا دلّی بو شتیکی دیکه پر دهبی و ئهویش دووری یاره. شاعیر به ناسك کارییهکی زوّرهوه ئهوه دهگهیهنی که ئاگای لهو دهرده ئینتزاره ههیه که دهبی گوند

بیکیشن و بویه بهر لهوهی که رویشتنهکهی قهتعی بکا دهرمانی ئینتزارهکه دهدوزیّتهوه و به یارهکهشی دهلّی ئهگهر پیّت وایه دهردی ئينتزارم پي ناکيشري من به ئاوي کانياوي دييهکهم عيلاجي دهکهم. کاك سواره پیمان دهلی که له ئهوینیکی پاکی شاعیرانهدا تهنیا خهیالی رؤیشتن دەردى چاوەروانى دەگەللە. بەلام با لە لايەكى دىكەشەوە بۆ مەسەلەكە بچین. "ئینتزارهکهت" مانایهکی دیکهش دهدا. سواره خوّی و گولهکهی لیّك جیانازانی و سنووریّك له نیّوان خوّی و ئهودا ناهیّلیّتهوه و دهلّی ئهو ئينتزارهي كه ئهتو ههته "ئينتزارهكهت" كه دهتواني زور شت بي بو وينه شۆرش و خەبات دژی پاشايەتی و... ليره چارهی ناكری و دەرمانەكەی له گونده. له لایهکی دیکهوه دهریدهبری "کولی دلی پری خومی پیعیلاج دەكەم" كە لىرەدا دەلى ئىنتزارى تۆ ھەمان ئىنتزارىكە كە لە دلى منىش دایه و ئهو ئینتزاره موشتهرهکه یا ئهو "دهرده موشتهرهکه" دهبی له گوندهوه چارهسهر بکری که رهنگه کاك سواره به سرنجدان بــه شورشــی سهرکهوتوویی چین که له گوندهوه بهرهو شار چوو و بهتایبهت که نیزامهکهیشی فئودالی بووه له ئیرانیشدا له سهر ئهو بروایه بووبی که دەبى لە گوندەوە بەرەو شار دەست بە جوولانەوە و خەبات بكرى ئەلبەتە ليْرەدا بيْ ئەوەى شيْعرەكەم شى كردبيْتەوە مۆركى سياسى بوونم پيّوه چەسىپاند بەلام لىم دريىژەى باسىمكەدا ئىمو مەسىملەيە بىموردى روون دەكريتەوە. ليرەدا تەنيا ويستم خوينەر ئاگادار بكەم كە ويدەچى كاكلى مانای شیّعرهکه ئهوه بیّ. له ههر حالّدا ئهگهر ئهو مانایهش بدا پیّوهندی يهكه ههر پتهو و قايمه و له هيچ كوئ نهپساوهتهوه.

پاشان رەخنەگر دەنووسى:

(هۆنــهر بــۆ چــى يارەكــهى خــۆى لــه چــينێك ههڵبـــژاردووه كــه بۆچوونهكانيان به هيچ جۆرێك يەك ناگرێتهوه)

تۆبلیّی رەخنهگر چ تاریفیّکی بۆ "ئەوین" ھەبیّ. کەی ئەوین سنووری ناسیوه، مەگەر ئەویندار لە پیشدا دەچیی له کومهالدا پیرس و جیوی بنهمالله و چین و بیرورا و... یارهکهی دهکا و پاشان ئەگهر له هیچ باریّکهوه جیاوازیان نهبوو عاشقی دهبیّ؟

کی دهتوانی گازنده له شیخی سهنعان بکا که بو کچی کافر له ئیسلام وهرگهرا؟ "مهم سهوداسهری زینیک دهبی که تهنیا به خهون دیویه، فهرهاد عاشقی شیرینیک دهبی که هیندی ئهرز و ئاسمان کهند و کوسپی له ریکا دایه. سیامهندی رووته له خهجیکی هه لاه گری که جودا له جیاوازی چینایه تی زور و دهسه لات و بنه ماله یه کی حهوت برایی ده کا به دوژمنی خوی، خه ج پاش سیامهند ژیانی بی مانا ده زانی و خوی ده کووژی و ...

کام یهك لهو ئهوینانه چوارچیوهیان بو دیاری كراوه. ئهو ئهوینهی رهخنهگر باسی لیدهکا ههر ئهو ئهوینهیه که شاعیر له دریژهی شیعرهکهی دا گلهیی لیدهکا.

رهخنهگر دهنووسی: (ئهم جوّره هوّنراوهیه زوّرتر به شیّوهی کلاسیکه و نیسانهی کهم هیّنری هوّنهره له شیّوهی دارشتنی هوّنراوهی نویدا. کوّمهلیّك بهیتی سهربهخوّ له هوّنراوهیهكدا زوّرتسر به دهردی غهزهل و هوّنهرانی کلاسیك دیّن تا شیّوهی نوی)

به لام هیچ کام له دیرهکانی ئهم پینج دیرهی رهخنهگر باسی لیکردووه نه تهنیا زیادی نین به لکوو ههر کامیان کولهکهیه کی به هیزن که ئهگهر وه لابچن مانای شیعره که ناته واو دهبی. رهخنه گر پیی وایه میحوه ری

عهموودی ئهو کوپلهیه که دهبی ماناکهیان پیکهوه پیوهندی بدا کره، له حالیک دریزهی مهنتقی دیری حالیک دریزهی مهنتقی دیری پیشی خویهتی که پیشتر باسمان لیکرد و نامهوی دووپاتی بکهمهوه.

پاشان رەخنەگر دەلىّ: (ئايا گولاەكەى ئامادەيە لەگەلْ ئەودا بارگەى بۆ ھەوارىكى تر تىك بنى و لە دىدا ببيتە ھۆى ئارامى، كەف و كولى دلى ھۆنەر؟)

شاعیر داوایه کی وای له یاره که نه نه نهوه. نه و که ده لای دهردی ئینتزارت چاره ده که مهبه ستی نهوه یه که نهگهر برواته گوند ته نیا ده چی، ده لای "نه لایم بروم له شاره که ت" نالی "وه ره پیکه وه بروی تیاره له حاله تی دووهه میش دا بو چاره سهر کردنی ئینتزاری یاره که ده چیته گوند.

ومرز بوو گیانی من له شار و هاره هاری ئهو له روّژی چلکنی نهخوش و تاوو یاوی شهو

۱ـ رهخنهگر دهنووسی: (هـونهر له ژیانی شار و جموجوولی و شـینوهی ژیانی کـه بـه هـوی پینشکهوتنی مهکینه و کهرهسهی بهرههم هینانهوه گـوزاوه و ... سانووری نینوان ههژار و دهولهمهندهی دیانهوی له دیانهوی له شاری کـردووه و ... ههژاران و چهوساوهکان دهیانهوی له شار قـهنانی دروست بکهن و بـه هـوی کهرهسه و مهکینهی پینشکهوتوو چهکی زورداری و قـهنی چهوسانهوه بـرووخینن، توورهیه؟)

رهخنهگر لهو شوینه و چهند شوینیکی دیکه له چوارچیوهی هه لاسهنگاندن و رهخنه گرتن ههورازتر چووه و دهستی کردووه به قسه بو هه لابهستن و بوختان کردن که ئهو کاره دهگهل قسهکهی خوی که له پیشهکی رهخنه کهدا دهیلی:

(هاتمه سهر ئهم بروایه که ئهم هونراوهیهی کاك سواره بخهمه بهر باس و لیکولینهوه و به پیوانهیهکی باورپیکراوی جی گیر بیپیوم) یهك ناگریتهوه.

له کوێی ئهم شێعرهدا وا دهردهکهوێ که سواره دژی تێکوشانی ههژاران و لایهنگری دهولهمهند و زوردارانه. بو مهگهر پهخنهگر له درێـژهی شێعرهکهدا چاوی بهو چهند دێره نهکهوتووه:

له شارمکهت کهمهندی دووکهله

که دیته دمر له مالی دمولهمهند

وه تیشکی بیگوناهی خۆرەتاو ئەخاتە بەند

زهربهیهکی توند و له سهری چینیکی خهانکی رادهکیشی. لهو رینگایهدا رهنگه زوّر بیروحمانه دهگهال خهانک بجووانیتهوه، بهانم دهگهال خوی سادقانه جووانوه وه شاعیر دهبی چی له دهروون دایه ههانیریژیته سهر کاغهز و هاوار له گهرووی دا نه خنکینی. سواره ئهو دهم که له شار وهرهز بووه دهبی به ههموو توانای خوّی شار و شارستانییه ته لهبهر فهرههانگی بی گیان و پر له درو و دلهسهی بکوتی بانی من وهرهز بووم لهو شارهی که روژهکهشی نه خوشه. ئهوه نه تهنیا بو شاعیر عهیب نیه به نکوو به جی گهیاندنی ئهرکه. کاتیک فایق بیکهس له کورد تووره دهبی و ئه و توورهیی یه ده چیته قالبی شیعره وه ئاوا دهانی:

میللهتنیکن بوّ نهمانی یهکتری ههر ههولّ ئهدهن داخهگهم ورد و درشتی شنیت و شهیدای ئانهیه

"لاپهرهی ۱۵ی دیوانی فایق بیّکهس"

رهنگه رهخنهگر فایق بیکهس به دژی ههژار و رووت و رهبهنی کورد و دوژمنی میللهتی کورد دابنی به لام به پیچهوانه، ئهو شیعره لهو پهری کورددوستی و کوردپهرهوهریدا نووسراوه. شاعیر خه لک وریا ده کاتهوه و لهو کارهدا زور بیروحمه.

تهنانهت روحمی به خوشی دانایه چونکه تهواوی کورد دهکوتی له حالیّكدا خوشی کورده و جگه لهوهش ترسی له دهروونیدا نیه که ئه و شیعرهی چون بولیّك دهدهنهوه، بهلام بیّکهس ههموو دهم له سهر ئهو بروایه نامیّنیّتهوه و دیسان له ههل و مهرجیّکی تایبهتیدا روو دهکاتهه میللهتی کورد و دهلیّ:

شه جاعه ت پیشه یی کورده، مه عاریف رهسمی پیشوویه کهره م ئه لبه ته باعیس بو ژیانی میلله تی کورده دلم خوین ریز و سهر گیژه، دوو چاوم پر له ئه سرینه عیلاجی دهردی "بیکه س" ههر ژیانی میلله تی کورده

"ديواني فايق بيكهس لاپهرهي ٢٣"

چ مهنتقیک ئهو دوو خاله رووحییه لیک دهداتهوه جگه له مهنتقی شیعری. ئهو میللهته پیس و نوکهر و شهیدای ئانهیه بو ئیستا بوو به "شهجاعهت پیشه".

رهخنسهگر بهرلسهوهی کسه بسهم تونسد و تیژییسه هه نکوتیته سسهر شیخرهکهی کاك سواره دهبوایه ههول بدا سهبکی ئهم شیخره بناسی و بهم پیوانهوه هه نیسه نگینی. شیخری "شار" یه کینک له جوانترین شیخره کانی روزمانتیکی کوردییه. ئه و قسهیه ش وهنه بی من پینی گهیشتبم. له سروه ی ژماره ۷ لاپه ره کادا کاك "فهرهاد پیربال" ده نی: "به رای من بهرزترین و ناسکترین شیخری ررمانتیکی کوردی ئه م شیخرهی (شار) سوارهیه. ههر وها کاك حهمه سه عید حه سهن له و ت و و یژینک دا کسه بسم زوانسه سروه بیلاوی ده کاته وه ده نی: "ئه و شیخره سواره (شار) بالاترین نموونه ک شیخری رومانسی کوردییه."

ئیستا کسه سسهبکی ئسهم شسیعره روون بسوّوه دهبسی بسزانین تایبه تمهندی یه کانی سهبکی روّمانتیك چین و له چ دهورانیك و چوّن پیك هاتووه. رهخنه گر پیویسته بزانی که "شاتوبریان"،"ویکتور هوْگوّ"، "لامارتین" و شاعیران و زانایانی گهورهی دنیا له دوای سهدهی

ههژدهههمهوه بهو سهبکهیان نووسیوه. یهکیک له تایبهتمهندییهکانی هونهرمهندانی نهو سهبکه نهوهیه که نهوینداری سروشت و گوند و ژیانی پاک و دوور له فروفیکن. بهه نم هونهرمهندانه تهنیا به جوانی و خوشی ههکنالین و له پهنا وینهکاندا مانای دیکهش دهگهیهنن شار له حالیکدا که دهربری ههستی شاعیریکی له شار بیزراوی، نهوینداری گونده، به شیوهیه کی دیکهش مانا لیدهدریتهوه. سواره کهسیکه که خهلک فیر دهکا دژی چارهنووسی ناسایی خویان ههستنهوه و نیزن نهدهن زوردارانی پاشایهتی تیشکی تاو نهخوش بکهن. سواره بیر له ریگای چاره دهکاتهوه و موک ئولیوت دهلی: "نیمه بیر له کلیل دهکهینهوه، ههر کهس له زیندانی خویدا بیر له کلیل دهکهینهوه، همر کهس له زیندانی خویدا بیر له کلیل دهکهینهوه، همر کهس له زیندانی خویدا بیر له کلیل دهکهینهوه، همر کهس له زیندانی خویدا بیر له کلیل دهکهینهوه، همر کهس له زیندانی خویدا بیر له کلیل دهکهینهوه، همر کهس له زیندانی خویدا بیر له کلیل دهکهینهوه، همر کهس له زیندانی خویدا بیر له کلیل دهکهینهوه، همر کهس له زیندانی خویدا بیر له کلیل دهکهینهوه، همر کهس له زیندانی خویدا بیر له کلیل دهکهینه بیران، قسمت پنجم: آنچهه

دیسان دهگهریّمهوه سهر قسهی رهخنهگر که دهلّی شاعیر پیشکهوتی مهکینه و شاری پی خوش نیه.

لیرهدا باسی شیعری سواره له سهر پیشکهوتی مهکینه نیه. ئهوهی که شاعیر له بهرابهریدا راوهستاوه ئهوهیه که نابی ههست و عاتیفهی مروّقایهتی و باری ژیان و پاکی و سهداقهت ده پهنا پیشکهوتی مهکینه دا فیدا بکریّن. شاعیر، موههندیس نیه که باس له مهکینه بکا. گهورهترین کراوی ئهو خهلکه و تهنیا فکر و خهیالی ئهو کراوییه که بسه ناوی الگولم" بانگی دهکا.

وتمان ئهو شیعره باس له پیشکهوتی مهکینه ناکا و دژایهتی دهگهلا ئهو نیه، بهلام چونکه رهخنهگر بهو باری دا لیکی داوه ته و سواره ک له شیعری شاردا وه ککه کهسیک به خوینه ر ناساندووه که پیشهکهوتی مهکینه و جیا بوونه وه هیلی نیوان هه ژار و ده ولهمه ندانی پیناخوشه دهمه وی

لێرەدا ئەوە بگەيەنم كە ئەگەر بمانـەوێ لـە بـارى پێوەنـدى پەدىدەكانـەوە بۆ يەك بچين ئەو شيعرە لە خزمەت پيشكەوتى مەكينەش دايە، بۆ؟ شاعیر کۆمەل هان دەدا له باری سیاسییهوه ئال و گۆرینك له حالهتی شاردا پیّك بیّنن و گازنده له باری ئیّستای شار دهکا. کاتیّك ئهو ئاواتانـهی شـاعیر وهدى بين و ئال و گۆرەكە پيك بى. ديارە لە ولاتدا ئازادىيــەكى زۆرتــر دهبیٰ و خهلک به دلیّکی شاد و دوور له بهند و تیّل و کهلهپچه و گزه و فروفیّل خهریکی فیّر بوونی رشته جوّرا و جوّرهکانی ئهدهبی و زانستی دەبن، زیاتر له شارستانی یه حالی دەبن و ئهوه پیشهکی ههمان پێشکهوتێکه که رهخنهگر ئاشیرهی پێکردبوو یانی ئهو ژیانهی شاعیر داوای دهکا پیشکهوتی مهکینه و شارستانییهتیشی تیدایه. شتیکی دیکهی که دهبوایه رهخنهگر سهرنجی پی بدا باری سیاسی ئهو سهردهمهیه که شاعیر شیّعرهکهی تیّدا نووسیوه: ئهو شیّعره له زهمانیّكدا نووسـراوه كـه زمانی شاعیر، بو گهیاندنی مهبهست زمانی سهمبول، ئوستووره و ئیستعاره بووه. سواره به زمانی ئیستعاره میّروو توّمار دهکا و به راستی که ئهوه راستترین میّژوویه که نووسراوهتهوه. لهو شیّعرهدا به زمانی تهشبیه و ئیستعاره و رهمز و ئیما زور قسهی ئازادیخوازانه نووسراون که شیّعرهکه بهرزتر دهکهنهوه و بهرهبهره ئاشیرهیان پیّدهکهین. رِهخنهگر نهدهبا به سهر ئهو بارهی شیّعرهکهدا باز بدا:

> ئەلئىم برۆم لە شارەكەت لە شارى چاو لەبەر چراى نئىئۆن شەوارەكەت برۆمە دى كە مانگە شەو بزيتە ناوبزەم.

رهخنهگر دهڵێ: (ئهگهر مهبهستی هونهر ئهوهیه که روالهتی رازاوهی شار سهر پوشیکه له سهر زام و چلکهکانی ههژاری و چینایهتی بیکومان

تاریکی شهو، ناتوانی تیشکی چرایه ون بکا و واقیعه لهوه زوّر بههیّزتره و… به دوای ئهمهدا دهبی بلیّم که گوندهکانمان ئهوهنده ئاوهدان و گهشه کردوو نین که مانگهشهوی بزیّته ناو بزهی جووتیاری ماندوو…)

من دەبئ دیسان دووپاتی بکەمـەوە کە بۆ ئـەوەی بتـوانین ئـەو شـێعره لێك بدەینهوە دەبئ بچینه ناو رۆحی شاعیرەوە، دەبئ بزانین مەبەست لـه چرای نێئۆن و مانگه شەو لەو ھەلسەنگاندنەدا چیه و شاعیر چی دەوێ؟

ليرهدا چرای نيئون به مهزههريك دانراوه که نوينهری تيشكيکی هه لخه له تینه ره. ئه و نوور و تیشکه پاکه نیه که شاعیر مهبه ستیه تی ـ شاعیر به دوای پاکیدا دهگهری و بو نووریکی خاوین و گهش و سروشتی چاو دەگێرێ. بەلام چراى نێئۆن ئەوە نيە، بەپێچەوانە چاو شەوارە دەكا و رەنگى واقىعى لەبـەر چاو ون دەكا، نوورەكەشى نـوورێكى دەسـتكردە ئـەو نووره لهجیاتی نووری واقیعی له شاردا به خهلك ناسینراوه و خهلکیش پێيان جوانه و فريويان خواردووه. شاعير ديسان دهيهوي بچێتهوه گونـد. بۆ ئەو كارە دەكا. شاعير لە سەردەمى مندالىيــەوە، بــە نــوورى خــاوينى مانگەشەو دلى كىراوەتەوە. ئىھو ئاشقى گوندە چىونكىھ ئىيستا فروفيل به سهر ژیانی خهلکیدا زال نهبووه. لهویدا ههست به ئازادی دهکا و به پاکی، دیسان مهسهلهکه دیّتهوه سهر باری رهمز و ئیستعاره. له شاردا خەريكن بە چراى نێئۆن چاوى خەلك شەوارە بكەن، بەلام لە گوندەكاندا خەلك نوورىكى واقىعى دۆزيوەتەوە ـ ئەو لە گونىددا كاتىك بە بەشى زۆرى ئاواتەكانى دەگا بزەى دێتێ و مانگەشەو دەزێتە نـاوبزەى. رەخنـەگر دهلَّىٰ ئهم ويّنهيه "ههم ههلّهيه و ههم لاواز" بهلّام ههر وهك باسمان كرد هیچ لاوازی و ههلهیهکی تیدا نیه و رهخنهگریش بهلگهیهکی بو سەلماندنى قسەكەي نەھينابۆوە.

رهخنه له سهر رهخنهی شیعری اشعری ایشار"ی سواره ئیلخانی زاده

(٢)

مارف ئاغايى

چلۆن بژیم له شارمکهت که پر بهدل دژی گزمم

رەخنەگر دەلىّ: (نازانىم گىزە چىھ بىھ لاى ھۆنـەرەوە؟ ئايا ئىمو ھەموو زولام و زۆر و جياوازىيە چينايەتى يەى سەردەميەتى كە لە كۆمەلگاكەيدا دەيبـينىّ؟ ئەگـەر ئەوەيـە كـە نـابىّ لىنـى راكـا و دەبـىّ لـە بەرامبەريـدا رابوەستىّ).

نهخیر گزه ئهوه نیه که رهخنهگر نووسیویه. گزه ئهو فروفیلهیه که له شاردا شاعیر چاوی پیکهوتووه ئهو بارودوخهیه که شاعیری هیناوهته سهر ئهو بروایه که دهبی لهو قوناغهدا شوینیکی دیکه بو دامهزراندنی ویستهکانی ههلبژیری. شوینیک که پاکی و سهداقهتی لی بباری. ئهو شیعره وشیار کردنهوهی تیدایه بهلام راکردن له هیچ کویدا باسی لین نهکراوه.

پاشان رهخنهگر دهنی: (گزه "چیه که شاعیر باسی لیدهکا و بو بهره و دی دهروا؟" سیمای سوالکهرهکان و دهست فروشهکانی قهراغ شهقامهکان و قاچ رووتی مندالانی شارهکه وهك گزه خودهنوینی).

سواره ئهگهر قاچ و قولی رووتی ههژارانی پی گزه با له شارهوه بهره و گوند نهدهروّیشت. مهگهر قاچ و قولی رووت و ههژاری له شاردا زوّرتره یا له گوندیکی ولاتی کوردهواری؟ ئهو قسهیهی رهخنهگر له شیعرهکهدا پشتوانهیهکی نیه.

له شارمکهت مهلی ئهوین غهوارمیه

رهخنهگر دهلی: "مهگهر فهرههنگی شار دووره له خوشهویستی و ههست و نهستی مروّقایهتی"؟

دەمـهوێ لـه ولامـی ئـهو قـسهیهی بـهڕێز بـاوکی تـارا دا ئاشـیره بـهو مهسهلهیه بکهم که ئهوین و خوشهویستی و دوستایهتی و دوژمنایهتی و... هـهمووی ئهوانـه نیـسبین. هـهر کـهس بـه پێـی داب و نـهریت و ئاکـار و کردهوهی خوی و کومهلهکهی فێری ئهو واژه پڕ مانایانه دهبـێ (و ئهلبـهت هێندێك کهس لهو سنوورانهدا نامێنێتـهوه کـه باسـێکی جیایـه). سواره لـه گوندهکانی کوردستاندا گـهوره بـووه. لـه ولاتیـدا کـه ئـهو ژیـاوه ئـهوین لـه

شیری دایک پاک و خاوینتر بووه. فپ و فیّل له ئارادا نهبووه. کیث له سهر خوشهویستی کوپ و به پیچهوانه گیانیان بهخت کردووه. بهلام ئیستا به سهر ژیانیکدا کهوتووه که لهویدا ئهوین ئهو مانایهی نهماوه. پیشکهوتی شارستانییهت خهریکه ئهوین له نیو چهرخی ماشینهکانیدا لهت و پار بکا. مهلی ئهوین ناتوانی به ئازادی بفری و غهواره دهکری و ئهوانه شاعیر تووپه دهکهن. ئهگهر قهرار بی له شارستانییهت قسه بکهین سوید زور له ولاتی ئیمه له باری سهنعهتهوه پیشکهوتووتره. بهلام کاتیک به پوژ ولاتی ئیمه له باری سهنعهتهوه پیشکهوتووتره. بهلام کاتیک به پوژ ئاکرهیی که یهکیک لهو شاعیرانهیه که ماوهی چهندین سال له ئیراندا ژیاوه دهچیته ولاتی سوئید پاش ماوهی سالونیویک ئهو شیعره دهنووسی:

"دان پیانان"

له وشکه سهرمای ئهم نامۆییهدا

لٽيومكانمان

به گۆرانىيەك گەرم دەكەينەوە

شهو که دیّت و خوّر ومدمر دمنیّ

له بنيخهفي يادهكانمانا گرموّله دهبين

که پیستی شهویش به دهستی خور

توور ھەلاددرى

چاومكانمان لٽيك دمبنهوه:

لٽيره ژيان

دەفتەرىكى دراوى بەر رەشەبايە

(Stockholm 11.90)

شاعیر ژیانی و لاتیکی به روالهت پیشکهوتووی وهك سوید به دهفتهری دراوی بهر رهشهبا لیک دهداتهوه. به لام ئیمه حهقمان نیه رهخنهی ئهوهی لی بگرین که بو وا دهلی.

رهخنهگری بهریّز دهبی ههول بدا شاعیرهکان فیّری راستی و پاکی دهگهل ههستی شاعیرانهیان بکا. شاعیر لهحزهیهك له زهمان تومار دهکا و دهبی لهو تومار کردنهدا دروّ دهگهل خوّی نهکا.

سواره که له شاردا له سالهکانی رهشی ژیاندا دهلی مهلی ئهوین غهوارهیه ئهوه لهو پهری راستی دا قسهی کوتووه. هیچ شاعیریکی گهوره دهگهلا ههستی خوی دروی نهکردووه. ئهو ئهوینی خوی دهردهبری و بیزاری یهکهشی رادهگهیهنی بی ئهوهی ترسی ههبی.

سوارهی شاعیر ئازاده که له ئهوین بدوی و بینباکانه به خه لکی شار بلی که ئیوه مهلی ئهوینتان غهواره کردووه و لهو حاله توورهیییه دا ئهوهش به شیعرهکهوه زیاد بکا:

ئەلىنى لە دەورى دەست و بىيم ئەوەى كە تىل و تان و رايەللە

كەلەبچەيە

له نیّو کومه لیّکی ئهوها شاعیر ههست ده کا که خوّی زیندانی کردووه و هاوار ده کا که ئهو کهلهبچه و تیّل و تان و رایه له بپسیّنن و به شویّن ئهوینی واقیعیدابن. تهسلیمی رهوتی ئاسایی ژیان و چارهنووس مهبن و خوّتان رزگار بکهن. ئهگهر ئیّمه شاعیر به پیشرهوی کومه ل بزانین دهبینین که له راستیدا کومه لیش ههروا کهوتوّته بهندی رایه ل و کهلهبچه.

دەستى گەرمى ئاشنانىيە كە ئەيگوشەر دەستى چێوىيە لە شارەكەت زەلىلە شێىر، گوڵم باوى رێوىيە

ئیتر لیّرهدا سواره به ئاشکرایی به خهلک دهلّی که ئیّوه ئهوهنده له ههستی من دوور کهوتوونهوه که ههست دهکهم دهستهکانیشتان گهرم و گورییان تیّدا نهماوه و بیّگیان بوونه و وهک شتیّکی دارینیان لیّهاتووه خویّنی رهگهکانتان ویشک بووه و ئیّستا من ئهگهر ههر ئاوا بمیّننهوه دهمهوی بروّم. پاشان گازنده له باری سیاسی به شیّوهیه کی ئاشکرا دیّته گوری لیّرهدا له نیّوان خویّنهر و شاعیردا پهردهیه کی ئهوتو نامیّنی. ئهو هاواره به خهلک دهلی که له شاره کهتاندا شیّر زهلیله. ئیتر مانا لهوه ی روونتر نابی. کاتیک له زهمانی دهسه لاّتی پاشایه تیدا بلیّین "باوی ریّوییه" هیچ قسهیه که له پهنا پهرده دا نامیّنی. ئهودهم رووناکبیره کان له گوشه ی زینداندا بوون و ههرچی ئازا و شیّرانه ده ژیا یا ئاواره ی شاخ و کیّو بوو یا له دهرهوه ی ولات بوو یا له نیّو بهندیخانه کانی رژیّمی شایه تیدا. سواره بو دهیه وی که شار که "باوی ریّوییه" بروا و بچیّته گوند؟

ئهگهر رهخنهگر ههولای دابا بو ناسینی زهمانی نووسینی ئهو شیعره دهیزانی که لهو سهروبهندیدا له گوندهکانی کوردستان هیندیک له رووناکبیره ئازادیخوازهکانی کورد له دژایهتی دهگهلا رژیمی چهپهلای پاشایهتی ههستا بوونه سهر پی و سواره خوی وهك یهکیک له ئهوان دهزانی. ئهوهیه که شاعیر دهیهوی بو گوند یانی ئهو شوینهی که

شیرهکانی له نامیزی خوی گرتووه بگهریتهوه به لام رهخنهگر ده لی: (کاك سواره لیرهدا رهنگه مهبهستی ئهوه بی که خوی وهك هونهریك دیار نیه و ریز و نرخی خوی نادریتی).

کاك سواره له هیچ یهك له بهرههمهكانیدا "من"ی تاکه کهسی بهكار نههیناوه. ئهو له ههموو بهرههمهكاندا به زمانی پرهمز و ئیستعاره دهگهلا خهلك دهدوی. ئهو جار سواره دهیهوی بچیته دی، بو مهگهر له باری ئهدهبییهوه خهلکی دی گهیشتبوونه ئهو پادهیهی که له شیعری کاك سواره حالی بن و بایهخی بو دابنین. ئهوه ئیمه لیی حالی نابین و ناتوانین پیزی پیویستی بو دابنین مهخوازه خهلکی دی! کهوابوو چون ناتوانین بلین سواره لهبهر ئهوه ههلاههات که بایهخی ئهدهبیهکسه دهتوانین بلین سواره لهبهر ئهوه ههلاههات که بایهخی ئهدهبیهکسه نهزانراوه. ئهگهر پهخنهگر زیاتر له سهبکی کاك سواره ورد بباوه بوی دهردهکهوت که ئهو شاعیره له خزمهت ههستی پاکی خوی دایه و بو چهپله لیدان و ئافهرینی خهلك شیعر نانووسی. سواره لهو شاعیرانهیه که دهبی په پهردی نیوان ئهو و خهلك و بو خوشی ئهو راستی یه دهرانی.

پاشان رەخنەگر دەلىّ: ئەركى سەرشانى شاعیر چیە كە نايەوى خەلك وشیار بكاتەوە و لە لایان بمینیتەوە) ھەروەھا دریّرْهى پیدەدا و دەلىّى: (سوارە ـ بیٚزارانه هاوارى توورە بوونى خوّى لە ئاستى شار بەرزدەكاتەوە و لیّى دوور دەكەویّتەوە، بیٚئـهوه روشـنى كاتـهوه كـه هـوى ئـهم هـموو گرفتارییه چیه كه وا له شاردا روودەدا؟)

بهلام دیسان رهخنهگر باش له شیعرهکه ورد نهبوتهوه دهنا هینده کهملوتف نهدهبوو. مهگهر وشیار کردنهوهی خهلا چیه؟ نایا گری

پووچکهی گرفتاری لهوه زیاتر باسی لیدهکری. سواره زور به روشنی و ئاشکرایی دهلی "ئهلیم بروم له شارهکهت" چونکه: لیره تیشکی خورهتاو له بهندی دووکهلی دهولهمهند دایه، گزه و فروفیل لهو پهری خویدایه، خهلک به چرای نیئون فریو دهخون، قوندهرهی پوول و پاره ههتا عهرش بهرز کراوهتهوه، له ههموو کولانیک شهپوری شین دی و شیر له بهنددایه و ریوی دهسهلاتی بهدهسته و ...

ئایا لهوه زیاتر خه لاک رینوینی ده کری. ئه گهر ئیمه ده لیّین شیّعر نابی دروشمی پهتی بیّ، مهبه ست ئهوه یه که سواره ش نابی بلی "بمری زوردار و بری کریکار" له حالیّک دا هه م نهو قسانه له قالبی شیّعردا و تراون. پهخنه گر چاوه پوانی دروشمه له شاعیر، به لام شاعیر ئیزن ده دا هه تا وینه شیّعری یه کانی قسه ی دلی بگه یه نن و خوینه ریش لیّکی بداته وه.

رهخنهگر دهنووسی: "وا دهردهکهوی که توورهیییهکهی هونه رله شار بهشیکی دهگهرینتهوه بو نهوهی که نرخی نهو نازانن و مهودای نادری که دهست له ناو دهستی یارهکهی له شهقامهکاندا بگهری و هونراوهی ناسك بهونینتهوه!"

له تهواوی شیعرهکهدا سواره به شیوهیهکی له ئهوین دواوه که هیچ رهنگی ئهوینی نیوان کور و کچ نادا. تهنانهت کهس لهو شیعرهدا پی ههاگوتنی کیـژیکی وهبهر چاو ناکهوی و دهتوانی ئهو گولهی سواره کیژیکی واقیعی نهبی: بهلام رهخنهگر نهتهنیا به دلانیایییــهوه دهلــی یارهکهی کیژه و واقیعییه بهلکوو زور ئهولاتریش دهروا و دهلی سواره له داخی ئهوهی دهچیته دی که نایهلن کیژه خوشهویستهکهی دهست له نیو دهستی بنی و پیکهوه له شار بگهرین. به بروای رهخنهگر سواره لهو بارهوه

له گوند ئازادتره و لهوی دهتوانی دهست له ناو دهستی کچیکی کورد نی و کهسیش نه لی پشتی چاوت برقیه. سواره ئهو گولهی وهك مهزههری خه لاک هه لابژاردووه و کهسیکه که خوی به گیان و دل عاشقی بووه و خوشی دهوی، به لام ههموو ئهوینیك تایبهت به کیژ نیه.

لیّرهدا رهخنهگر دهبوایه سهرنجی دابا که ئهو گوله کیژیکی ئاسایی و یا ههر کیژ نیه. لهو شیّعرهدا خهلاك له گولهکهیدا خو دهنویّنی و گولهکهیدا خو دهنویّنی و گولهکهیدا خو دهردی سیواره و گولهکیهی لیه خهلکیدا. ئیهو دووه لیّیک ناکریّنهوه. دهردی سیواره دهردیّکی فهردی و تاکهکهسی نیه بهلکوو دهردیّکی گشتییسه و لیّسک کردنهوهی ئهم دووه سهر له خویّنهر دهشیّویّنیّ. تهنانهت "من"یش له شیّعری سوارهدا "من"یکی جیا و ههلبراو له کوّمهای نیه و "من"یکی کومهایهتیه.

ئهو شیعرهی کاك سواره باسی دلداری نیوان کیژ و کوریک نیه. بهلکوو خوشهویستی نیوان شاعیریک و میللهتیکه دهنا لانی کهم له شوینیکدا به یارهکهی دهگوت وهره با بروین . پشت له خهلکیکی ئاوا بکهین و به ژیانی خومان رابگهین.

ئهگهر ئهوینی کاك سواره ههر كیـژیك بوایـه ئهوه زوّر به ئاسانی چارهسهر دهكرا، به لام ئهو له كوّمه ل توورهیه و ده لیّ:

گولام، ههریّمی زوّنگ و زمل چلوّن ئهبیّته جارهگول

له شاری تۆ، له بانی عهرشه قۆندەرەی دراو

ئهو مانایه دهگهریّتهوه سهر ئهو بیرورایهی کهلهسهرهتادا وتمان رهنگه بناخهی شیّعرهکهی له سهر دامهزرابیّ. شاعیر پیّی وایه له نیزامیّکی ئاوادا شار ناتوانی ببیته جارهگول مهگهر ئهوهیکه جم و جولهکه له گوندهوه دهست یی بکا.

من بهوه ده لنیم هاواریک بو وشیاری و بیداری، من بهوه ده لنیم وایه گازندهیه کی دلسوزانه و ههستانه وهیه کی دلیرانه، به لام ره خنه گر پینی وایه کاک سواره بروای به ئال وگور نیه. ئه گهر بروای به ئال وگور نهبوایه هاواریشی بو نهده کرد. ئه گهر بروای به پیشکه و تی کومه ل و به ده ریا گهیشتن نهبوایه "خه وه به ردینه"ی که ده رسی پیشکه و ته نهده نووسی:

كيّ له شارى قاتلّي ههژار

گوێ ئەداتە ئايەتى بەراوى دڵ؟

منی که گوشی تاوی گهرمی بهردهوارهکهی عهشیرهتم به دارهتهرمی کووچه تهنگهکانی شارهکهت را نههاتووه لهشم ٔ

رهخنهگر ده لین: (ئه و ئایه تی په راوی دل چیه؟ ئهگه رباسی زولف و بسك و رووی ته نیا گوله کهی هونه ره، به راستی کاك سواره راستی و تووه، له شاری قاتلی هه ژار که س گوی ناداته ئه و ئایه ته)

من نازانم کاك سواره له کوئ باسی زولف و بسکی کردووه ههتا ئایهتی پهراوی دلی ئهو شتانه بن. ئیمه دهبی له سهر شیعری کاك سواره قسه بکهین یا له سهر خهیالی خومان؟ رهخنهگر بوخوی کانالیکی بو ئهو شیعره کیشاوه و له ههر شوینیك له چوارچیوهی بیری خویدا نهماوه رخنهی لیگرتووه.

کاك سواره له پهخشانی "زولالترین پیکهنینی جیهان"دا ئهلی: "شار، گیان و رهوانی نهخوشه. ئهسپهك له سهری داوه گیژووره"... "توفانیك له

پشت دەرياوەدى و بارى نەگبەت ھەلئەرىدى لە گولزارى شارا ھەموو گولىكى قەتل عام كردووه... ئەم تۆفانە لەو پەرى چەند دەرياوە دى. چى ئەھىنىدى؟

نهگبهت، درق، گولی کاغهزی، تریا، وهچی ئهبا گولی گهش و پیاوهتی و ئهوینی بهراستی."

ئیستا رەنگە بۆ رەخنەگر دەركەوتبی كە سوارە دژى مەكینە نیە و لەبەر دلاریش لە شار ھەلنایە! بەلكوو...

رەخنەگر لە كۆتايى وتارەكەيدا دەنووسى ھەر چەند تەنيا لە رووى نيوەرۆكەوە ئەم شيعرەى شى كردۆتەوە بەلام (لە بارەى زمان و روالەت و رەسەن بوونى وشەكانيەوە بىكەم وكوورى نيە. بۆ نموونە ئەگەر سەيريكى ئەم بەشەى ھۆنراۋە كە بە وردى بكەين، دەبيىنىن كە دەلەنگى و بەتەۋۋى مانا نابەخشى و وشەيەك كە ھەلبژىردراۋە لاۋاز و بىدەسەلاتە لە گەياندنى مانا دا، ۋەك دەلى:

به همر نیگایهك و پهتایهكا ئهلیّم بروّم له شارهکهت، گولّم

بسه بسروای مسن لیسرهدا پسهتا دوو مانسای ههیسه کسه هیسچیان ههله نین. یهکهمیان: له سهرهتادا شاعیر باسی شاری نهخوش و تاو ویاو دهکا و لیسرهش که دهیسهوی دهگهل یارهکهی بدوی به ههر روانینیك که پهتایهك دهبینی جاریك مهسهلهی رویشتن له دلیدا زیندوو دهبیتهوه "پهتا" چهشنه نهخوشییهکسه. یسا رهنگسه شسیعرهکه ئساوا بسووبی: "به ههر نیگایهك و پهتایهکه" یانی ههر روانینیکی ئیوه نهخوشییهکی تیدایه.

گوایه "پهتا" مانای بهدزی روانین و ورد روانیینیش دهدا که بهو شیوهیه کاك سواره دهتوانی ئهو مانایهشی لهبهر چاو بووبی و له ههر حالیّکدا مانا دهدا.

ديسان رەخنەگر ئەو ديرە بۆ وينە دينيتەوە:

له شاری تۆ له بانی عهرشه قۆندەرەی دراو

و دهلّی: "دیار نیه قوّندهرهی دراو له سهر عهرشه یا وهکوو هینی خاوهن دراو"

ئیتر که ئهوه دیار نهبی ههر هیچ شتیک دیار نابی. سواره وهک شاعیریک ههقی ههیه بو نهشیا گیان قایل بی. قسهیان دهگهن بکا و به بو چوونی خوی کهسایهتی یان بداتی. پوول و پاره له لای شاعیر کهسایهتی یمکی باشی نیه. بو پرهخنه گرتن له کومهن دهیهوی لهوه بدوی که له شارهکهتاندا پاره له مروّقی واقیعی زوّر بهریّز و حورمهترّه و بو ئهوهی شارهکهتاندا پاره له مروّقی واقیعی زوّر بهریّز و حورمهترّه و بو ئهوهی مهبهستهکهی بگهیهنی دهلی ئیوه نه تهنیا خودی پارهی (که بهلای شاعیرهوه زوّر بیننرخه) بهلکوو کهوش و قوّنده رهی ئهم پارهیهشتان تا بانی عهرش بهرز کردوّتهوه و بایهختان بو داناوه. نهو تهشبیهه هیچ لاوازییهکی تیدا نیه. پهخنهگر پیّی وایه دهبی سواره مهبهستی کهوشی لاوازییهکی تیدا نیه. پهخنهگر پیی وایه دهبی سواره مهبهستی کهوشی رهخنهگر بپرسین ئهتو نهو خاوهنمت له کوی بو "دراو"ی کاک سواره پهخنهگر بپرسین ئهتو نهو خاوهنمت له کوی بو "دراو"ی کاک سواره دیتهوه! یا نهگهر مهبهستی نهوهیه که بلی "قوّنده رهی دراو" مهبهستی بهوهیه که بلی "قوّنده رهی دراو" مهبهستی بهوهیه که بلی "هواره له شاری ناوادا له سهر نهم سوارهیه نهوهش که هدران نهو بایهخهی پیّدراوه. جگه بروایه نابی که کهوشی شر و دری ههران نهو بایهخهی پیّدراوه. جگه بهروایه نابی که کهوشی شر و دری ههران نهو بایهخهی پیّدراوه. جگه بهروایه نابی که کهوشی شر و دری ههران نهو بایهخهی پیّدراوه. جگه

پاشان رەخنىمگر دەلىن: (لىه بارەى رەسەن نىەبوونى وشەوە دەتوانىن سەيرىكى ئەم وشانەى خوارەوە بكەين: ئىنتىزار، گوناە، عەرش، قۆنىدەرە، عىلاج و...)

به کار هیّنانی ئهم وشانه له زمانی کوردیدا ههنه نیه و ئیتر عیلاج و گوناه و ئینتزار ئهوهنده کوتراوه که ههموو کوردیّك به کاریان دیّنی. تهنانهت خودی رهخنهگر لهم وتارهدا وشهی ئاوای بهکار هیّناون و منیش له ولامیدا دهنیّم له بارهی رهسهن نهبوونی وشه دهتوانین سهیّریّکی ئهم وشانهی خوّت بکهین! قهفهس ـ واقیع ـ رهفتار ـ گوفتوگو ـ مهسهله و... به لام من پیّم وایه ئهو له کاتی نووسینی وتارهکهیدا ههر پیّی وابووه ئهو وشانهش کوردین چونکه له مندانییه هم قسمی پیکروون و بوی ئاشنان و نهههیه و نه ههنه.

ا له دیری سیههم هه تا پینجهمی شه و کوپله شیعرهی سه ره وه دا به بروای من شاعیر یه کیک له جوانترین وینه کانی شیعری نویی کوردی خونقاندووه به لام چونکه ره خنه کانی باوکی تارا ته نیا له ناوه روکی شیعره که یه و فه وه ی دووپات کردوته و منیش له سه ره تاوه باسی "لایه نه کانی دیکه ی فه و شیعره م نه کردووه به لام هیوادارم روزی که و کاره ش بکری و له بابه ت زمان و هه ست و وه زن و تایبه تمه ندی یه کانی دیکه ی فه و شیعره ش به وردی قسه بکری هه تا گه وره یی فه و شیعره ش به وردی قسه بکری هه تا گه وره یی فه و شیعر و شاعیره زیاتر وه روو بخا. لیره دا ته نیا ناشیره به یه ک شت ده که م و فه ویش فه وه یه که شیعری شار له حالی کدا که له سه ر شیوه ی نوی داریز راوه وه زنی عه رووزه و له سه ر وه زنی "مفاعلن" و هه تا کوتایی شیعره که فه و وه زنه پاریز راوه که فه و گه وره یی سواره له و بابه ته وه ده گه یه نه یویستوه پیوه ندی نیوان شیعری کلاسیک و شیعری نوی به شیوه یه که بیچری ته وه که خوینه ر و شاعیره کان تووشی سه رلی شدی واوی بکا. دارشتنی شیعری نوی له سه روزنی عه رووز کاری که مکه سانه.

وهلامي رهخنه

عهلی ریّبوار

پێشهکی کوا قهرمتاژدین، چهکوّ و عهرفوّ له کوێن بێنه ها نام ومك پڵینگی چنگ به خوێن "هێمن"

له ولاتی ئیمه ئهدیبان (بهگشتی) و شاعیران (بهتایبهتی) له پهخنهگرتن دردونگن. پیشینیان کووتوویانه: "پیاو ئهگهر زاری به شیری سووتا فوو له دوش دهکا"! بهداخهوه له نیو ئیمهشدا رهخنسه شیری سووتا فوو له دوش دهکا"! بهداخهوه و شاعیران له دوش دهترسینی. نامه و شاعیر و نووسه و نووسه و نووسه و نووسه و نامه وی پاکانه بو بهرههمی کو و لاوازی ئه و شاعیر و نووسه و

بینبههرانه بیکهم که لهمهوپیش گیرداخ کراون و له داهاتووش دا دهکرین. نهقد یا رهخنهی باش شاعیر و نووسهر ئهغیار دهکاتهوه و رادهی چاوهدیری خیوینهران دهباته سهر. یاسای سروشتی گولابژیر ـ (انتخاب اصلح) دهبیته هوی وهستانی له و لاوازهکان و پیشکهوتنی پیتول و زورزانهکان.

ئیتر بهرخوله ی چالمنی نیو تیری سهر پیشتی کهری شوانان، رهنگه بگهنه ههواری ههزار به ههزاری ئهدهبیاتی گهلان بهلام بهرگه بگهنه ههواری ههزار به ههزاری ئهدهبیاتی گهلان بهلام بهرگهی تهزووی سهرمای شهوانی کویستان ناگرن و شهکه خهزالان به بونه ی خهزالان تیر و تهسهل نابن! ئهدی بو شاعیر و نووسهری ئسیمه لیمه لیسه پهرخته ی توقیون؟ چون به داخهوه لیره له پیش دا کهولایان دهکهن دوایه قهبالهیان دهخویننهوه! جا حهقیانه فوو له دوی نهقدی باش بکهن و کهولایان نهدهنه بهر دهست "قهباله وهخوینان" ئهوهتا شک دهبهم ههن سواری له ئهسپی دادهبهزینن، کهولی له حاجهت دهخهن و قهبالهکهشیان پی ناخویندریتهوه!

باوکی تارا کییه؟ له چ تهمهنیکدایه؟ جگه له رهخنه نووسین چیه؟ چ چالاکییهکی دیکهی ههیه؟ و مهبهستی له رهخنه نووسین چیه؟

جوابی ئه و پرسیار گهله به بروای من بو ههموو خوینهرانی دهسته گولی ئهمجارهی باوکی تارا پیویسته. له چاو خشاندنیك به سهر شیعری شاری سوارهدا (سروهی ۵۵) ئه و برادهره کاریکی کردووه سهرما به ههتیو با به دهواری شری ناکا. کاکم بو رهخنه کردن! له جامخانهی! شیعری شاردا پاچی ههانگرتووه و خشت به

ولامی رەخنه 148

خــشت دهیهیننیتــهوه خــوار و وهك بـاری بووکــی بــه چـاومانی دادهدا. به لام ئه و به ربووکه له پیکیش ده دا و له ماییکیش!

رهخنسه دهگری و له پهنادا ههر چهشنه رهخنهیه که سهر نووسراوهکهی خوی به تیر و تانهی نازانستانه! له قه نهم دهدا. به بروای کاکم نهوانه ی باوه پیان به پیوانه ی زانستی ههیه به چاوی ورده وه ده ده واننسه رهخنسه و به هیچ جوری بیر و رای تایبهتی و غهره ز و مهسهله کهسییه کان تیکه ناو رهخنسه ناکهن. قسه له سهر وهیه رهخنه ی باوکی تارا نهزور زانستانه یه و نه بی غهره ز. هیوا دارم به ریوه بی باوکی تارا نه و مافه ی بو بی حورمه تی به سواره دارم به ریوه به باوکی تارا بو روونکردنه و می هیندیک راستی و پی داویانه به باوکی تارا بو روونکردنه و هیندیک راستی و پی شیل نه کرانی حهق بیده ن به منیش. جا له شهش لاپه ره سروه که سروه کی بر گرت باقیه که ی بو خویان وه کیل بن...

"لاسه شۆرپىك بووم غەنىمى دوژمنان ئىيستىە ئىەنىگواوم بىە تىيىرى چلكنان" "ھىمن"

"چاوخشاندنیک به سهر شیّعری ـ شار ـ ی ســواره" ســهر دیّــپی پهخنهیـهکی دوور و دریّــژه، لـه سـهر ئــهو شـیّعره، لـه نووسـینی "باوکی تـارا" ناویّـك. پهخنـهی باوکی تـارا شـهش لاپـهپهی سـروهی سـروهی داگـیر کـردووه تـا پیّمان بلّـی سـواره (بـه بـپوای وی!) لهگـهل شارسـتانییهت دژایـهتی هـهبووه و لـهو شـیّعرهدا گهپانـهوی سـهر لادی و ژیـان و داب و نـهریتی کـوّنی کوّمه لایـهتی پیّـشنیار کـردووه! کـاکلی

مهبهستی باوکی تارا ههر ئهوهندهیه! باقیهکهی دریّژدادرییسهکی بیکهاک و پر غهرهزه لهگهال کهسایهتی شاعیر. نیازم نهبوو به شیروهی ئه و برادهره شهش لاپهرهی سروه بو سهپاندنی خوم سدگی بکهم. به لام "حافز" کوتهنی:

جاي آنست که خون موج زند در دل لعل زیــن تغـابن کــه خــنف میـشـکـنـد بــازارش

باوکی تارا له سهرهتای رهخنهکهی دا به گفت و لفتیکی هۆنراوەيـــەى كــاك ســوارەم بيــستبوو. لــه هــەر كــەس باســى ئــەم هۆنراوەيــهى كـاك ســوارەم دەپرســى بــه تــام و چــێژێكى تايبــەتى و زۆرەوە بىزى باس دەكىردم و ليلى دەدوا..." "بىم بۆنەيلەوە تاپۆيلەكى گــهلیّك مــهزن و دیمـهنیّکی زوّر جــوان و رازاوه لــه بــارهی ئــهم هۆنراوەيەوە لە بيرمدا نەخــشى بەســتبوو..." گوايـــه ئـــەو كەســانە کلاویکی گہورہیان ناوہتہ سہر باوکی تارا یا خود ہیچ لہ شیعر نهگهیشتوون، بهداخهوه باوکی تاراش درهنگی پی زانیوه تا بهرگری له ناوبانگی بهناحهقی! ئهو شیّعره بکات و سهمی قاتلی ئهو شیّعره به خهالکی بناسینی ئیر بو چ درهنگی یی زانیوه دهکری جهند هـوى هـهبن: يـا تـازه فيـرى كـوردى و شـيعرى كـوردى بـووه يـا لـه ههندهران را هاتووه و تازه تووشی "شار"ی بووه.! (چونکه ئهو شیّعره پیّش ۱۳۵۶ دانراوه. له ژمارهی کی سروهی سالّی ۱۳۶۶یشدا بــــه ژیاننامهی شاعیرهوه چاپ کراوه. ئهی بۆچی باوکی تارا وا درهنگ تووشی "شار"ی بووه؟ خوا دهزانیّ). بهلام زهرهر له نیوهشرا ولامى رەخنه 150

بگهریّتهوه ههر قازانجه ههر بوّیه باوکی تاراش قوّلی هه لکردووه تا ئیهو کوّمه له کیوردی نهزانه له شیعر ناحالیه (که به فریویان بردبوو) ریّنویّنی بکا و ببیّته چاوساغیان بو کوّلانه کانی شاری سواره. دهرکیا و دهرکیان پی بکا و بوّیان له بی کووله که دا تا حالی بن ئهو "تایوگهلیّك مهزنه" چ موّته یه که.

ئسهنجا بسا بسزانین پیوانسهی بساوه پیکراوی (زانسستانهی!) چاوساغه کهمان چسیه؟ و بسو دهدریتسه بسهر گوللهی تاوانباری و بوختان؟ (از کرامات شیخ ما اینست)!

پیوانهی (زانستی) باوه پیکراوی باوکی تارا به قسهی خوی خرکه به ردیکی له دهستان خوشه!

"ئهوانهی باوه پیان به پیوانهی زانستی ههیه و باوه په کانیان جام خانه! نیه و لهوهی ناترسن که پیوانهی زانستی وهك بهرد بیستمکینی و له نساوی بهری. کهواته شار لیسره دا جامخانهیه بیستمکینی و له نساوی بهری. کهواته شار لیسره دا جامخانهیه (خوالیخوش بوو ماموستا هه ژار به کوشکی بلوورین کی ته عبیری" قسصر آبگینه"ی پازانده وه تا باوکی تارا بیکاته جام + خانه و باسی په سهن نه بهوونی و شهش بکا!) و نه قدی شهوتوش بهردیکه و نه و جامخانهیه ده پرووخینی اله جیاتیانی چ سازکا پرووخاندنه چ نامانجیکی ههیه و ده یه وی له جیاتیانی چ سازکا خوی ده زانی!

ئیرن بدهن له بهر تیشکی لیکولینهوهی! باوکی تارا لهو شارهدا بگهریین و وشیار بین چاوساغهکهمان له لایهن لایهنگرانی سوارهوه نمکریین و وشیار بین چاوساغهکهمان نازانستانه! (لیش دهدا و هاواریش نمکریته نیشانهی تیر و تانهی نازانستانه! (لیش دهدا و هاواریش

باوکی تارا له وتارهکهی خوّیدا نویّنـــهری پروّلتاریــای مــهون و شۆرشـگیری! شـارییه لـه بهرانبـهری شـاعیریکی بـورژوای تیـر و تەســەلى لادىخيـــى. ئـــەو بــاوەرە واى شاگەشــكە كــردووە كــه "دۆن كيـشوّت" ئاسـا ليّـى سـوارى كەرەشـەلەى مانيفيّـستى! خـوّى بـووە و ههليكوتاوهتــه ســهر ئــهو "شــواليه" دهرهبهگــه "دێخــوازهى رۣوٚژى شاری پیچلکن و نهخوشه و شاری پی قاتلی ههژاره. رؤیشتنی شاعير لـهو شاره ــ بـهراكردن لـه قهلـهم دهدا و حـهقى پـێنـادا لـهو شـــارهی ـــ بــچێـتـه دهر (لـــه بيــــــرلهني ناوهنـــدي ئالـــماني رۆژهـهلاتى"شدا برادەرانـى هـاوبيرى بـاوكى تـارا سـى سـالى رەبـەق ديواريان كيّشا و به توورهييهوه هاواريان دهكرد. خهلكينه دووكهله ههتانه! کهرهسه و مهکینهیه ههتانه ـ هۆیـــهکانی بهرهـــهم هێنــان و ئابووری شاره، همتانیه (ل ۱۸ی سروه)بهرمو لیه نیاوبردنی تیاروپوی كۆمەلگاى دەرەبەگايەتى و ئىستىكبارىش! دەرۆن ـ ئـــيــ بــــۆچ لــــەو شارهی ههلندین؟ برایانی باوکی تاراش تهنیا بهوه تووره بوون سواره قول له قولی دلداره که ساردا پیاسه بکا. (ل ۱۸) خوا لے یان خوش نہ بی "جارہ گول"یان ہہ بوو و نہ یاندہ زانی ہے کاری چ دی؟ چهند و چوونی ئهو شاره بچن له باوکی تارا یا "ئیریش ولامى رەخنه 152

تا ئیره تایبهتمهندییهکانی شاری پهساندی باوکی تارامان ناسی: شاری پیشکهوتنی مهکینه! چین و تویدژه کومهلایهتیهکان هه درار و چهوساوه ه ساماندار و کهرهسه، مهکینه یی پیشکهوتوو، چهکی زورداری و قهلای چهوسانهوه. شاری پاکانه باو پروژی چیلکن و دووکهلا (ل ۱۲) سهرمایه و خهبات... ههلبهت لهو شارهدا دهبین مهلی ئهوین غهوارهیه! خوینهرانی بهریز خواوهکیلی ئهو شاره لهگهلا بیرلینی "هونیکیر" پیک بگرن (له مجلهی کهکشان و ژماره لهگهلا بیرلینی "هونیکیر" پیک بگرن (له مجلهی کهکشان و ژماره

دانه ی فلفسل سیاه و خسال مهرویسان سیاه مسر دو جانسسوزند امسا ایسن کجا کجا

به بروای باوکی تارا: "هۆنهر به چاویکی تیر و زانستانهوه! ناروانیته کۆمهانگای شار و ژیانی شارنستینی و پهیوهندهکانی نیوانیان ناناسی و تییان ناگا... هۆنهر توورهیه له ههموو نیوانیان ناناسی و شارنستینی. کهرهسه و مهکینه و هۆیهکانی نیستانهکانی شار و شارنستینی. کهرهسه و مهکینه و هۆیهاکانی گهشهکردنی شار و شارنستینی به دوژمانی خوی دهزانی و له ههر کوی بوی بلوی به گۆچانی توورهیی وردیان دهکا و له ناویان دهبا. و له ههر کویدا بوی نهلوا وا دهزانی قول و زنجیرن (یانی غل و زنجیری هارسی)... و ئهوهیان بهستوتهوه. تو بلهی ئهوانهی له ولاتانی روژئاوا و روژههلاتدا شووشان دهشان دهشان دهشان و ماشانیان

دهسووتینن و دیـواران ده پرووخینن، خو پیـشاندان و مان گرتن ساز دهکهن و تیل و تان و پایـهان هـهددهبـپرن (وهك بیرلینهکسهت ـ تـهواوی یهکیهتی سوقیهت ـ چین ـ ژاپون ـ فهدلــهستینی داگیرکراو ـ نافریقای جنـووبی و...) هـهمووان هـهر لـه قوماشــی ســوارهن و ههدلــهن؟ یـا خــود دوژمــنی شـار و شارنــشینی و شارســتانیهتن؟ پهنگـه ئـهوانیش بهچـکه فیئــودال بــن و بــو بهردهوارهکهی عهشیرهت "خو بکوتن؟

کـورتی بېرینـهوه: بـاوکی تـارا بـه پێـچهوانهی دروشمـی خـۆی وتارهکـهی پـپه لـه "بـیروپای تایبـهتی و غـهرهز و مهسـهله کهسـی یهکان" باوکی تارا له تهواوی وتارهکهیدا شــوعاری پـــپ و پـــووچ و مندال ههنخهنهتنی چـهپیه نهخوشهکان بـ و لایـهنگری لـه کریکار و چهوسـاوه و دژایـهتی لهگـهل چهوسـینهر و سـهرمایه! بـهپهللا دهکـا. خهوسـاوه و دژایـهتی لهگـهل چهوسـینهر و سـهرمایه! بـهپهللا دهکـا. خابئوشیـسکو، برژنیـف و سـتالین و... بـوون و هـهزاران کهسـیان لـه خاك پاکـرد تـا ئیـستا بـه سـهر شـوّری دوكانهکـهیان تهختـه کـهن و خـاك پاکـرد تـا ئیـستا بـه سـهر شـوّری دوكانهکـهیان تهختـه کـهن و خـپی کهنـهوه و بـه زینـدوویی کونهمـشکیان لـی ببیـتـه قهیـسهری و خـپی کهنـهوه و بـه زینـدوویی کونهمـشکیان لـی ببیـتـه قهیـسهری و مـردووی گوپهوشـاریان دهن و گـوپ بـه گوپیـان کـهن و لـه زبنـدانی میـروپا بـه مـردووی گوپهوشـاریان دهن و گـوپ بـه گوپـان کـهن و لـه زبنـدانی میـروپا، میـروپان بـاویی تـارا حاشـای لیـدهکا. (دیـاره ئاشـهکهی زوّر سویـره).

ولامى رەخنه 154

غهرهزی ههیه: غهرهز لهگهل کهسایهتی شاعیر: پینی وایه ناکری کوی دهرهبهگیک لایهنگری زانست و پیشکهوتن بینت و حهتمهن شینعرهکهی به دژی چینی چهوساوهی وهک باوکی تارایه! مهسهله کهسییهکان تیکهل دهکا: (مهنزووری "مسائل شخصی"یه!): ئارهزووی مروّقیکه، شاعیریک، بو چوونهوهی باوهشی سروشت و دیمهنی جوانی لادی دهکری مهسهلهیه کی کهسی بین. شاعیریکی خوشی نهدیتووی بهندی کراو دوورخراوه بینکار نائومید له خوشی نهدیتووی بهندی کراو دوورخراوه بینکار نائومید له دوایین مانگهکانی ژیانیدا ئارهزوو دهکا بچیتهوه ئیمو جی یسمی باشترین بیرهوهریههکانی ژیانی ژیانی کورت و خهمباری لی ههانگرتووه تا لهوی بهری:

شنیدم که چون قوی زیبا بمید فیریبنده زاد و فیریبا بمید شب میرگ تنها نشیند به موجی رود گیوشه ای دور و تنها بمید گروهی برآنند کیاین مرغ شیدا کیجا عاشقی کید آنجا بمید

بــه لام ماموّســتا هــيمن گوتــهنی: "بــهمردووييش نيــشانهی گوللهيه ئهو كهلله پر شوّره"

ئسهو شساعیره حسهقی نیسه بسۆ یارهکسهی خسوی روون کاتسهوه بسو بسه جینی دهیلاسی و ده چسینتهوه دیسی؟ هسهموو رویستنیک راکردنسه؟ (بسوریس پاسسترناکی دهناسسی؟) بسرا تسو خسوت پساش سسیزده سسال لسه سسهرکهوتنی شورشسی ئیسسلامی و تیکسچوونی رژیمسی شسای نیگسریس زاتست نیسه نساوت لسه پسای نووسسراوهی خسوت بسه تسهواوی و دروسستی

بنووسی تا خه لک بتناسی و بزانی کردهوه و وتارت چهند لیک نزیکن یا دوور؟ (یا نازناوته؟!)

سـواره ئـهو شـێعرهی لـه تـاریکترین سـانهکانی دهسـهناتی رژیمـی شـای فـهوتاوا دانـاوه. شـاری سـوارهی "بێـرلینی" تـۆ نیـه. رۆژی ئـهو "شـاره" بـه دووکـهنی بهرهـهم هێنـان (تولیـد) چـنکن نـهبووه. شـاری سـواره شـاری خهسـارکردنه. گـزهی ئـهو شـاره لـه چـهپ و راسـتهوه قـۆنی پیـاوی دهگـرن و بـێ سـهر و شـوێنی دهکـهن. تـاو و یـاو و چـرای نیئـونی شـهوهکانی هـینی "کابارهکانی تـارانن. هـاره هـاری ماشـینی دهونهمهندهکانـه لـه شـهقام. تێـل و تـان و رایـهنی، هـهر مانـه و سیخورێکی، ساواکییـه. دووکهنهکـهی لـه مـانی دهونهمهنـدهوه ههندهسـتێ نـهك لـه کارخانـهی پرۆلتاریـای رۆژهـهناتی! شـیره همدندهی شای بوو بـاو بـاوی رێـوی شای بوو.

شاری سواره ی ههرینمی زونگ و زهلی کاباره و کازینو و تریا و تریاك و هیرونین و فهساد و بیبهند و باری بهرده و سهردهمی خیوی بیوو. قونیده ره دراو پیوول و پیارتی بیوو و زیندانی ئینفرادییهکان بو ئهوین تهسك و بو خهفهت ههراو بوون. سواره ی بیراه جاره گولی بیرلینی نهدیبوو تا ئاواتی بو بخوازی. ههر به ولاتی خوی دهزانی و رووی له قوبله ی روژهه لات وهر سووراندبوو.

ئەوەيـــە شـــارى ســوارەى كــاكى بـــرا. شــارە بـــەقورى گيراوەكــەى بەرھــەمى بــيرى تــۆ پەســندى هــيچ كەســنكى ئـاقل نيــه و مــەلى ئــەوين لىــى غەوارەيــە. جــا تــۆ كــه رىكــاى ئــەو دوو شــارەت لـــى گــۆراوە ئــەو

ولامى رەخنه 156

هـهراو و ههنگهمهیـه چـیه سـازت کـردووه و ئـهو کوشـکه بلوورینـه (جامخانهکهت) بو دهرووخینی؟

ئسهمسسن وهك تو نامسهوى بيسروراى خوم داسسهپينم بسه سسهر خوينهراندا. بسهردى پيوانسهى زانسستانهش! ناهاويمسه جامخانسهى "شار"ان. چون تهنانسهت ئهگهر جامخانسهش بىن ئيستا "موزه"ى ناساندنى چاخيك له ميشژووى ئسهو ولاتسهن. تو حهقت نيسه بو هسهلكردنى ئالاى بسرواى خوت ئالاى خهلكى بهينيسه خوارهوه. ئهمنيش بويه ئهو زولمهت لىي دووپات دهكهمهوه تا بزانى چهند كاريكى ناشيرنه!

بهلام چهند رهخنهیهك له وتارهكهت:

۱ـ له تهواوی ئهو وتارهدا "سواره"ت به زهمانی حال دواندووه. وهك پيّـت وابـی سـواره ئيّـستاش مـاوه! ئـهگينا دهكـرا و دهبـوا فيعلـهكانت "گـذشته" يا رابردوو بوايهن. وهك: ئايا هونهر نازانی... بی گومان ئهوه چاك دهزانی... (ل ۱۵۱)... چونکه خوّی له لووتکهی خوّبهزل زانین و له ديوانی له ناو خوّدا ژيانا دهژی و دهترسـی... (ل ۱۲). سواره له ۱۳۵۶ کوّچی دوایی کردووه.

۲۔ پیّـت وایـه تـوورهیی مروّفــ لـه چـهند شـت "ضــــد و نـقـیض"ه؟ بوّ پیاو ناکری له چهند شت توورهیی؟

۳۔ له تهواوی ئهو شیغرهدا سواره به دلادارهکهی پیسنیار ناکا دهگهای کهوی دهگهای کهوی یارهکه کی نهو چوار چیوهی ههلبژاردبی و . (ل ۱۵ ـ ستوونی ۱ و ۲)).

٤ لـه سـتوونی ٢٥ ل ١١٤١ فهرمووته؛ هۆنـهر توورهیـه لـه هـهموو نیـشانهکانی شار و شارنـشینی و کهرهسـه و مهکینـه بـه دوژمـنی خـۆی دهزانــێ… بـوی بلـوی لـه ناویـان دهبـا… بـرا بـهوکارهی تـۆ دهلـێن "تـهحریف"! لـه کـوێی شـێعری شـاردا باسـی مهکینـه و کهرهسـه و شـتی وا کـراوه. بـۆ چـوونی تـۆ ههلهیـه و دهیدهیـه پـال سـوارهوه. هیوادارم قهت نهبیته میژوونووس!

لسه بابهت بوچوونسی هه لله وه تکایه پیشهکی "رازی تهنیایی مهدی می دووهسه م" بخوینسه وه تسا بزانسی بسه زیندووی سهری هاوبیریکت چی لی کردووه. ههروهها ماموستای کورد ـ ژماره ٦ بلویر ژهنی بو کی؟.

۵ باسی ئے مرکی سمرشانی هونهرمهندت کردبوو؟ ئے مرکی تے قو چیه وهك رهخنهگريك؟

7- لـه بـاری رهسـهن نـهبوونی وشـهوه سـهیری "شـار"ت کـردووه. سـهیریکی نـووسـراوهکهی خـوشـت بکه! چونکه ـ نموونه ـ کــــه دهلـهنگی؟ نـهخـشـی بهستبوو ـ زانستانه! ـ ههستیار!! ـ مهکینــــه "رهنگه پیّت ـ کـوردی بــی" سـهرمایهداران؟ واقعیــه، لـه هـهموانیش سـهیرتر جامخانهکـهت. تـازه پیّویـسته بزانـی نهسـری تـق هـی سـالی ۱۹یه شیّعری سوارهی هی پیش ۵۶.

۷۔ لــه ســتوونی ۲ی ل ۱۵دا فهرمووتــه: ئــهم جــۆره هۆنراوهيــه زورتـر بـه شــێوهی کلاســیکه (چـهند بـه قێــز و بێــزهوه) و نیـشانهی کــهم هێــزی هونــهره لــه شــێوهی دارشــتنی هــونراوهی نــویدا! لــه ماموســتا، هــێمنی خوالیخوشــبوویان پرســی فــهرمووی: شــیْعر ئهگــهر

ولامى رەخنه 158

شتیکی تازه ی پی بی بی با کلاسیکیش بی نوی یه و..." ئهوه له بابهت شیوه ی دارشتنهوه. خهریک بیوه داوای شیعریکی نویت لی بکه م، بیه نوه دارشتنهوه کی دارشته و داوای شیعری ایاراسته یا و تاره که که مهوه:

ئاخو کهی بی سوزی دمروون به خاتری پاروویه نان نهسووتیت و بو کرووزی نهگری ئاسمان

مهولهوی دهڵێ: آفتاب آمد دلیل آفتاب.

نازانم ئهو هینه هی خوته یا شاعیریکی پهسندت به لام پیاو له بهیتیک شیغردا قورووپیوه داوه! سوارهش نهماوه تا بزانی سوزی دهروون چون دهسووتی؟ - به خاتری پاروویه نان؟ - خصوا هههاناگری بو کرووزی ئه شیغرهش گهیوه ته ئاسمان! وشهی رهسهنیش ههر باسی ناکری سوز - دهروون - به خاتری - نصان و شیغره ی تو لهوی بی کی "گوی دهداته ئاسمان... جا ههتا ئهو شیغره ی تو لهوی بی کی "گوی دهداته ئایهتی پهراوی دل"؟ کهس!.

ئەدى وەزنەكەى؟

۸ـ زروفــی زهمـانی و مـهکانی شــیْعری ســوارهت بــه تیکــرا لهبــهر
 چاو نهبووه.

هیادارم به چاویکی پر سهرنجهوه بروانیته "طیرح"ی پال نووسراوهکهت تا بزانی ئهو ئینسانه به بروای تو قه لای خشت چنی کام بیری کون و ویشکه و له شوین پهپووله کام ئاواتا ویله و خوزگه "طراح" چالاویکشی لهبهر پیی کیشابایهوه.

۹۔ رەخنەم لە سەر دێڕ بە دێڕى نووسراوەكەت ھەيە ئەگەر داوا كارى ھەبوو دەينووسم دەنا پێم وايە ئەوەندە بەس بێ.

سواره یا ههر شاعیریکی دی له رادهی توانینی خوّیدا کاری کردووه و به رههمی ماوه. مهمانان ئهگهر پیّمان وایه کاری ئهوان ههلهیه یا کهم و کووری تیّدایه دهکری قوّل ههلکهین و تهواوی کهین.

۱۰ نهگهر بهراستی پیت وایه: هه لبه ستی شاری کاك سواره ش تیروانینیکی گیشتی و ههموو لایه نهیه بیخ ژیانی کومه لایه تی و تیروانینیکی گیشتی و ههموو لایه نهیه بیخ ژیانی کومه لایه تی گومه لیک گومه لیک شار و لادی، له روانگه و بوچ وونی تایبه تی شاعیره وه (ل یا هونی راوه که یاک سواره له جیگای خوی دا جوانیه و خاوه ن هیندیک تایبه تمه ندی چاکی خویه تی نامی چونه هه ریه یا لایه نه هه لایه نه هه نامه و و له باری نابووری وه بیخ یاکی چینه هی بیک هیندیک له تایبه تمه ندیه چاکه کانیت نیشان خوینه در نه داوه تا بیر هیمره زی تو نه کاته وه ؟!

بهرهو شار

سهلاح عهرهبی (سهلاحهددین ئاشتی)

ههر له کونهوه کوتوویانه: "مانای شیّعر وا له دهروونی شاعیرا: واته واتای راست و دروستی شیّعر به تهواوی ههر ئهو کهسه دهیزانی که دهیهونیّتهوه.

من لام وایه ئهم وتهیه ههر له زمانی شاعیرانهوه داکهوتووه و بلاو بوتهوه و به بهرژهوهندی خویان کهلکیان لی وهرگرتووه و ئیستاش ههر دهیلین و دهیلینهوه و کردوویانهته "بنیشته خوشکه".

به لام ئه و مهبهسته نابیته به لگه بو ئه وه که که س مانای شیعر نازانی یاخو هه قی لیکدانه وه ی نیه. دیاره به دریژایی میژووی ئهدهب، شیعرناس

و شیعرنهناس هونراوهیان شی کردوتهوه و به پیو دانی زانستی یا خو به پیچهوانه بیرورایان دهربریوه. جا به حهق یا ناحهق. بهراست یا به ههله!

راستی یه که یه که وه یه اله م و لاته ی ئیمه کاتیک شاعیر زیندووه. لیکدانه وه و شی کردنه وه ی شیعره کانی باش و قره و دمه ته قه یان که متر له سهره، ئه مما هه رکه شاعیر سه ری نایه وه، به تایبه ت ئه و که سه ی که پیش مه رگی، به هوی هه ل و مه رجی دژوار و ئه سته م، بواری چاپ و ده رف ه تی بالا و کردنه وه ی هونراوه کانی، ئه ویش دوور اله هه له و په له نم بووبی، تویزینه ران و ره خنه گران تووشی سه رایی شیواوی ده کا و هه ایش بو هه ایه ره ستان ده ره خسینی.

كاك سواره يهكيك لهم نامرادانه بوو كه تهنيا به دهسنووس و به ههلكهوت و له كهليندا له تريبونى راديوه شيعرهكانى خوى بلاو دهكردهوه.

جا بهختهوهرانه کاکه سوار بوخوی، به دهسخهت و قه له می خوی، له لیکدانهوهیه کی له سهر شیعری "شار" کردووه و سالی ۱۳۵۱ی کوچی له بهرنامه کی "تاپو و بوومهلیل"دا که له رادیو تارانه وه تومار ده کرا. بالاوی کردوته وه (۱).

ئهمما به راشکاوی دهتوانم بلیّم "کاك سواره به پیّی قوّناخی ئاستهنکی ئه سهردهمه زیاتر کوّبه و پهراویّزی لی ناوه و "گهلیّکی ریس و کوریس بوّ هیّناوهتهوه".

"مالّم قهبره" سهره رای ئهمه شنووسراوه که به لگهنامه یه که لکه و ده توانی زوّر لایه نی هونراوه که ده ربخه و له پهرده دا زوّر مهبه ستی گرینگی نواندووه و ده کری و لامیکی که م و پوختی ره خنه گری به رینگی نواندووه و ده کری و لامیکی که م و پوختی ره خنه گری به رینگی بی .

بهرهو شار 162

ليرهدا پرسياريك ديته پيش. بو كاك سوار وا كهم و پوخت له سهرى دواوه؟ وا خوّم ولامى دهدهمهوه.

"چونکه وهك ئاگامان لێيه، لهم سهردهمهى ژیانی سواره، قارهمانی پێشووی "سوره قهڵا"دا، "کهڵ بهموو بهند بوو". ههر بوٚیه مهبهست روون و ئاشکرا نهدهکوترا و دهکهوته ژێر پهردهی رهمز و رازهوه، زمان و شێوهی سهمبولیك دههاته کایه و تهنیا پیاوی وریا و زیرهك دهیتوانی "موو له ماست دهرکێشێ"

جا ههر بویه هاتمه سهر ئهو باوه په په په په دهرخستنی زهمان و ئهدهبی و ئهدهبی میژوویی بکهم، به لکوو بتوانم به دهرخستنی زهمان و زمانی شیعره که وه لامیکی ههموو لایه نه کی په خوشهویست بدهمهوه و تا پادهیه کی تهواویش خوینه ری خوشهویست له شك و دوودلی پزگار کهم و به شنه بای حهقیقه ته هه ور و هه لا پادری و خوره تاوی پاك دهرکه وی.

لیّرهدا به پیّویستی دهزانم پوختهی مهبهستهکانی رهخنهگری هیّرا وهبیر بیّنمهوه. بروانه "سروه"ی ژماره ۵۵، لاپهرهی ۱۹، ۱۶... شاعیر توورهیه له شیّوهی تازهی شارنشینی! ههول و خهبات بو بهرهو پیش چوونی کومهلی به لاوه خراپ و نهنگه! خو به زل زان و کوره عهشیرهت و ترسهنوکه! دووره یهریّزه و له گهلهکهی تاق بوتهوه" و هتد...

ئازيزان!

رهخنهگری دهروهست دهبی ههمیشه له سهرهخو و به پاریز ههنگاو ههلینینیته و ورد بروانی. لیکدانهوهی زانستی بکا و به سهر ویستی دهروونی خویا زال بی و به مهیلی خوی مانا دانه تاشی، ئالیرهدا دهبی

بزانی که شیعر دهگهل نووسراوه یا خو مهقالهیهکی تهواو سیاسی جیاوازی ههیه. شیعر پهیرهوی له مهنتیقی تایبهتی خوی دهکا و بریتی لسه لسه ئیحساس و ههستی دهروونی شاعیر بهرامبهر به رووداوهکانی دهوروبهر، که به گویرهی بو چوون و توانا و ئاوهز و تیگهیشتنی شاعیر دههوندریتهوه.

شیعر فورمولیکی رامیاری و ئابووری نیه و ئهم جهغزه بهرتهسك و بهرتهسك و بهرتهندی ههلبواردووه و ری و شوینیکی تایبهت به خوی گرتوتهبهر.

به لام به داخه وه ره خنه گری به ریز ئه و مهبه سته ی له بیر کردووه و تهنیا لایه نیکی شیخره که ی وه ک هه لوی ستیکی ته واو سیاسی خستوته به رباس، ئه ویش به پیی بوچوونی خوی (ره خنه گر ئه گه ر بیه هوی بیانو و بگری، په ره کایه ک ده کا به کیویک و به پیچه وانه !

شیعرناس دهبی قازی و داوهریکی دادپهروهربی، یانی لایهنی بههیز و جوان و رازاوه و لایهنی کز و دزیو و ساکاری کارهکه دهربخا و سهرجهم تیکول و کاکل لیك جیا کاتهوه و ئهوسا ههلویست بگری و حوکم بدا.

بیرورای تایبهتی و غهرهز ههر ئهو کاره دهکا که تهنانهت، "سهرما به ههتیو، با به دهواری شری ناکا"، بویه سواره فریارهسیکی دهوی که ئهم شیعره که لهباتی وهخوینی:

له جگهر گۆشەيى شێعرم مەدە مەعنايى خەراپ بى خەتا كەس نىيە رازى كە لە ئەو لادى درى

جا ئەگەر وايە با لە پێشا سەرنجێك بدەينە سەردێرى رەخنەكە:

بهرهو شار 164

"چاوخشاندنٽيك به سهر شٽعرى"شار"ي سواره"

ئهم رستهیه له باری ریزمانی کوردییهوه ناتهواوه.

له زمانی کوردیدا فیعلی "چاو پیخشاندن" یا "چاو بهسهر خشاندن" مان نیه. کورد دهلی: "چاو پیداخشاندن". "چاو بهسهرداخشاندن"یش دهلین و ئهگهر نهلیین ههلهیه دهتوانین بیژین کهمتهر خهمی نووسهر یا ویژهره. وهههر حال ئهگهر نووسهر ئاوریکی له ریزمانی کوردی دابایهوه تووشی ههلهی ئاوا زهق و بهرچاو نهدهبوو و دهینووسی:

"چاو خشاندنیک به شیعری "شار"ی سوارهدا" یا وهك ئیشارهی پیکرا دهیتوانی ئا بهم شیوهیش بنووسی:

"چاو خشاندنيك به سهر شيعرى "شار"ى سوارهدا".

ئهگهر چی رهخنهگر ـ رهخنهگری راستهقینه ـ ههرگیز ئیزنی ئهوه نادا به خوّی که به سووك بروانیته "شیعر" و لهباتی لیکولینهوه و ورد بوونهوه و ههلسهنگاندنی زانستی تهنیا چاویکی پیدا بخشینی و پاشانیش بیترس و پاریز حوکمی له سهر دهربری.

رهخنهگر دهبوو له پیشدا بو شی کردنهوهی ئهم شیعره دوو کاری بنه رهتی بکردایه: یهکهم: سهردهم و ههلومهرج ئهو قوناخهی شیعرهکهی تیا وتراوه و بلاو کراوهتهوه روون کاتهوه، دووههم: زمان و کیشی شیعرهکه بخاته روو، جا پاشان بچیته سهر مانا و مهبهستی ئاشکرا و ونی هونراوهکه بهتایبهت که فهرموویهتی: "... تاکوو سهرهنجام ئهم کارهی سوارهم دیت و پاش ورد بوونهوهیهکی زور هاتمه سهر ئهو بروایه که ئهم هونراوهیهی کاك سواره بخهمه بهرباس و لیکولینهوه و به پیوانهیهکی باوه و پیکراوی جیگیر بیپیوم". که چی بهداخهوه خوی لهم کارانهی

سهرهوه پاراستووه و کهمتر خوی له قهرهی پیوانهی باوه پیکراوی جیگیرداوه.

وهك لـــه بــهياز و دهسنووســهكان دهردهكــهوێ. شــيْعرهكه لــه نيّوان سالهكاني ١٣٥١ ـ ١٣٥٠ى كۆچى هۆنراوهتهوه و بلاو بۆتهوه.

ئهم سالانه سهردهمی چاكههلاللهان و گهشله كردنلی سیلستمی سیستمی سهرمایهداری له ئیران بوو... تا زممان پتر بهرهوپیش دهروا، سیستم گهلیش زورتر تووشی ئالاوگور دهبن، تهنانهت خیراتر له پیشوو، ئهویش به هوی وریایی و چوونه سهری پلهی زانیاری كومهلا.

رهخنهگر لای وایه سواره تیپه پر بوونی قوناخی دهرهبهکی بو قوناخی سهرمایهداری که یهکیک له پیویستهکانی زهمانه به خراپ و ههله و چهوت دهزانی بهلام له راستیدا دهتوانین بیرژین: "ئهو، گهشه کردنی سیستمی سهرمایهدارییه به نیشان دان و دهرخستنی مهزههرهکانیهوه که بریتین له: چرای نیئون، دارتیل و دووکهلی کارگاه گهورهکانی و هتد... دهخاته روو. له پیشهسازی تووره نیه، بهلکوو بیرزاروه له بهشیکی فهرههنگی سهرمایهداری.

شهوو روّژ خهلاک خهریکی کار و کویرهوهرین و دین و دهچن، ماندوو، شهکهت، لهبهر هاره هار ناگایان له یهکتر نهماوه. "ورکه بورژوا" خوّ دهکوتی و پهلهیهتی بوّ بوون به "کهله بورژوا". کریکار روّژ به روژ پتر دهچهوسیتهوه و گیرفانی ساماندارهکان بهحری بینبه. لهم قوّناخه ناستهنگهدا کهس کریکاری مسکین و ههژار بهسهر ناکاتهوه و توییژی روّشنبیر بهکردهوه جوولهی لی براوه و "ههر شهویلکهی له کارایه" دیسانیش شاعیر ههر تووره نهبی ژیان و ئینسان و ئهوین مانای خوّیان حوّیان

بهرهو شار

لهدهس داوه. شاعیر دهژی، ئینسانه و ئهویندار. به لام گولهکهی پهیمان شکینه و ههموو شتیک له زیر و جل و خشل و دراو دا دهبینی. چاوی به شهواره کهوتووه و شوقی چرای نینئون چورتهی لی برپیوه. گوی ههتاو که گهرما و رووناکی راستهقینه دهبهخشی لای ئهو بزره بهلی، شاعیر دهبی رقی ههلاستی ئهویش له تاقه گولهکهی که نههاتوته جی ژوان و پهیمانی بهجی نههیناوه. یاخو بهروالهت هاتووه. بهلام بهدل لهتهک ئهویندارانیه شاعیر بیانوو به یار دهگری و کول و کوی دهروونی وهک تاوهبارانی بههار شاعیر بیانوو به یار دهگری و کول و کوی دهروونی وهک تاوهبارانی بههار بهلاینی خوت بنیی دهروم دهروم. جیت دیلم کهچی نا، دلانیا نیه، بیری بهلاینی خوت بنیی دهروم دهروم. جیت دیلم کهچی نا، دلانیا نیه، بیری دهنووره دهکا، چهواشهیه، ناسک خهیائی دلاناسک، دلی ههر ئاورینگان تهنووره دهکا، چهواشهیه، ناسک خهیائی دلاناسک، دلی ههر ئاورینگان دهدا. ئای کوره حهیرانی مالاویران، نابی یار کولی له خو بکهی. ئهگهر گراوی بتوری، دهتاری. که توراش به

شاعیر ما و دنیایهك غهم و پهژاره، ئهو جار خوّی كام داوی پی نهپساو بوّ نهگهرایهوه دی؟ خوّ ئهو كوره عهشیرهت بوو، كوّچ كراوی تاوی گهرمی بهردهوارهكهی گهورهمالٌ!!

داخوا گهرانهوه بو گوند ههر خهون و خهیال نهبوو؟ بو چما شاعیر نهیدهزانی زهمان گوزاوه؟ یان نهخیر، پاشی ئهم گشته ئهزموون و چهرمهسهرییه هیشتا له دهروونیا ساغ نهببووه و به تهواوی نهخش و کری دهرهبهگی وهلا نهنابوو؟!

چما ئاوای لیّك بدهینهوه رهخنهی تی ئهچی کاکه سواره دهبوو بهره و پیش چوونی رهورهوهی میّژوو فهراموش به کا و پی به پی به فکری پی بگا و ئیتر به چادر و چیغ و رهشمالی دهورانی دهرهبه کی نهنازی کی بوچی کی بوچی کا ب

بۆ ولامی ئهو پرسیاره پیویسته ئاورپیك له قوناخی ژیانی شاعیر پیش وتن و بلاو كردنهومی شیعرهكه بدهینهوه. سوارهی كوره عهشیرهت، وهك شاعیریکی پیشرهوی نوی ویژی نویخواز ههستی نیشتمانپهرهری هانی دا و كهوته ریزی شورشگیران، به نههینی كاری كرد و ههوئی دا و پاش ماوهیهك ویرای هاوالهكانی كهوته بهندیخانه، ئهشكهنجه درا، بی حورمهتی پی كرا، بهلام سوارهی به زیپك و زاكوون بوو به قارهمانی "سووره قهلا"("). دهگیرنهوه: "... بهلی، تهنانهت پیاو كوژان و ئهشكهنجهكهرانی "ساواك"(") دانیان به جوانمیری و ئازایهتی ئهم شاعیره شورشگیره دا دینا و ئهیانوت: سواره نموونهی غیرهت و ئازایهتی و خوراگرییه" ئهو ماوهیهش تیپهری، سواره دهگهل زوربهی ئاوالهكانی له بهندیخانه رزگاریان هات! هاتهوه، دیسان زهمان ئاوالهكانی له بهندیخانه رزگاریان هات! هاتهوه، دیسان زهمان ئاژوای...!

هـهتا روّژیک کـه سـواره شـینی "شـهنکه سـواری" کیّـرا، شینیکی رووه و شورشگیری، شیعریکی بـههیز و پتـهوی ئـهدهبی بهرهe شار 168

که له خهمی "رووباری چووکی به فیرو چوو"دا هونییهوه و پتر تووشی قهیرانی رووحی و توورهیی مهیله و شورشگیرانه بوو. خو گنخاندنی ئاوالهکانی و گوی نهدان به هاواری "شهنگهسوار" بوو به بیانوویهك که بیری:

ئەمرۆ ھەر شەويلكە لە كارايە دەس پيرەلۆكى ئارەقى بەرپشتنىن دلا ھەمانەى كۆلوانە سەر گركەتالە دەمار بى خونىن!

سواره تاق بۆوه. له "خیلی درۆ"(ئ ههلېرا. بهلام سهرگهردان. قهیرانی فکری بهره و ههلدیری برد و بهداخهوه سهرهنگریی پیدا؟ بهلام هیچ بهلگهیهك بۆ ههلدیران و کهوتنی به دهستهوه نیه...؟

بۆیه سوارهی پیشکهوتنخوّاز نهدهبوو. کای کوّن به با بکا، چونکه تازه قوّناخی دهرهبهگی تیّپهریبوو.

دیسان ئهگهر له روانگهیهکی دیکهوه بروانینه مهسهلهکه بوّمان ههیه بلّین لهو سهردهمه دا دهکری کاکه سوار بروای به خهباتی چینی کریّکار نهبووبی و زیاتر بروای به خهبات و تیّکوشانی شان به شانی دی نشینان و جووتیاران بووبی".

له لایهکی ترهوه دهکری بیّژین: "شار ناوهندی دهسه لاتداری ناحهزانی کاك سواره بووه و بوّیه له دهروونا هیّزیّك، هیّزی ویستنی نیشتمان هانی داوهبهره وزیّدهکهی، بهتایبهت که لای وابووه: "گوندهکانی ولاتهکهی بنکه

و لانی شورشگیرین ئاوایی کانگای وهفا و خوشهویستین و فر و فیل باوی نیه".

> دیّه بهره و هوبه و ههواری با سهفا دیّه بهره و لادی، بهره و کانگهی ومفا "هیّمن" سائی ۱۳۵۳ی ههتاوی

تهنانهت ئهو شیخرهی ماموستای نهمر "هییمن" پاش "شار" هونراوهتهوه.

باراستیه کی دیکهش له بیر نه کهین. ئهویش ئهوهیه که ئهو کات کوره عهشیره ته نه گسیره تسهواوی قافله سیالاری شیورش نه به ووبن. له ریزی کاروان دابوون و دهم ده سیاسه تو وردان و خه باتیان به لاوه شانازی بووه.

خهلکی ههژار و چهوساوه لهبهر کار و بینگار و چرووسان و سهرکوت کران به دهستی کونهپهرهستان و له ئاکام دا دواکهوتوویی فهرههنگی زور به کهمی دهیانتوانی روو له خویندن بکهن، بهلام کوره عهشیرهت به پیچهوانه پییان دهخویندرا و ماموستای تایبهتیان بو دهگیرا و سهرهنجام وریاتر و به دم و دوودتر بوون و تهنانهت لیرهشدا پیشیرکیی خهاکیان دابوه. جا دهکری کاك سواره داخ و مهغابهت و خهفهتی شهو سای خواردبی و بهلای منهوه شاوا تاوانیکی رهپال نادری بهلکوو چا و نووقاندن له ناست حهقیقهتیکی میژوویی تاوانه، شهویش که بتههوی کهسایهتی شهدهبی ـ سیاسی کهسیک ههنسهنگینی.

ئينجا با بيّينه سهر باسي زمان و كيّشي شيّعرهكه.

بهرهو شار 170

زمانی شیّعرهکه، سهمبولیکه و باشترین بهیانی مهبهست بو ئهوسایه.

هونینهوه و دارشتنی بهزاراوهی سورانی رهسهن تیکه لاو به وشهی ئاوماله کانه. با بروانین: وهرهز، هاره هار، تاوویاو، بزه، زونگ و زهل، جاره گول، تهسك، ئهوین، کهش، غهواره و هتد...

دیسانهوه سهرنج بدهین: عهلاج، نینئون، مهزههر، میسال، عاتیفه، ئینتزار و هتد...

سهره رای ئه وانه ش، کاک سواره وینه و ته عبیری نوی و تایبه ت به خوشی دارشتووه و به کاری هیناوه، جیگای سهرنجن، ئی با بروانین، روژی چلکن، تاو و یاوی شه و، چاو لهبه ر چرای نیئون شه واره، بزیته ناو بزهم، دژی گزهم، پهیکه ری میسالی داوه ل، کهمه ندی دووکه ل، شه پولی شین، کوچی تاوی گه رم، داره ته رمی کووچه ی ته نگ، بناری پر به هار و هتد....

زمانی هۆنراوهکه پیوهندی راستهوخوّی به زهمانی شیعرهکهوه ههیه. ئهو دهم خویّندن و نووسین به زمانی کوردی له کوردستانی ئیّران نهك باو نهبوو، دهکری بلیّین، یا ساغیش بوو، ئهوه که هیّندیّك له واژهکان کوردی نهبن شتیّکی سهیر نیه. کاکه سوار له ئیّران ژیاوه و زمانی فارسی تیّکهلّ به عهرهبی خویّندوه و ناکری ئهو دوو زمانانه شویّنی له سهر دانهنیّن و ئهوه مهسهلهیهکی زانستییه، که چی رهخنهگر دهنووسیّ:

"ههر چهنده که له باری زمان و روالهت و رهسهن بوونی وشهکانیهوه بی کهم و کووری نیه. بو نموونه نهگهر سهیریکی نهم بهشهی هونراوهکه به وردی بکهین. دهبینین که دهلهنگی و به تهواوی مانا نابهخشی و وشهیهك که ههلبژاردراوه لاواز و بی دهسهلاته له گهیاندنی مانادا، وهك دهلی:

به ههر نیگایهك و پهتایهكا ئه*لیّم بروِّم له شارمكهت گولّم*

وه ئێره که دهڵێ:

له شاری تو له بانی عهرشه قوّندهرهی دراو

دیار نیه که قونده رهی دراو له سهر عهرشه یا وهکوو هینی خاوهن دراو؟"
باسی وشهی رهسهن و نارهسهنمان کرد و بهلگهشکان هینایهوه، بهلام
ئهوهی که فهرموویه شیعرهکه مانا نابهخشی، راسته و وهبالی بو دهکیشم،
چونکه شیعرهکه به ههله چاپ کراوه و راستیهکهی ئاوایه:

به همر نیگایه کو پهتایه که دهلیّم بروّم له شارهکهت گولّم

مانای بهیتهکه:

ههر جاریک دهروانم، ههر که چاو ههلاینم، تووشی دهرد و پهتایهک دیم، چونکه چاوم به تهواوی ئهو شتانه دهکهوی که وهبیر هینهوهی سیستمی ناخوشهویستی منن، ههر بویه دهلیم بار کهم و بروم

بهلام ئەوە كە فەرموويە ئەو بەيتە لەنگە، وانيە، بروانين:

به همر نیگا یمکو پهتا یمکه

مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُنْ فَعَلَّ

فەرموويانە:

له شاری تۆ

له بانی عهرشه قۆندەرەی دراو

مانای روون نیه".

بهرهو شار 172

من نازانم ئهو پرسیارهی بو کردووه؟ خو ئهگهر تهنانهت به بوچوونی تهواو سیاسی خوشی لیکدابایهوه مانای ههبوو. واته: ئهمرو، لهم سهردهمهدا قوناغ قوناغی سهرمایهدارییه و ئهوه کهوش و پیلاوی سیستمی سهرمایهدارییه که له سهر سهرانه و پیی سهرمایهداریشی تیدایه. سهرمایهدار گهیوهته عهرش و وهپای پهتی نهچووگه و پیلاوهکانی وا لهپییا. قوندهرهبهری پیی سهرمایهدار و نهدار رادهمووسی... کهوشی زیرین له پهر پهروچکهی ئاسمانه، نهخیر ههر له سهر ههرده، بهلام تو بلایی ئهم قوندهرانه هی پیاویکی رووتی نهدار بن؟ دیاره نا، ئهوانه بی چهوسیننهری ساماندارن؟ کورد دهلین:

بهخٽير بٽي پٽيلاومكانت سهر چاوم.

بهخيّر بني پٽيلاوت سهر سهران، سهرچاوان.

دهکری مهبهستی ویّژهر له جووتیّك پیّلاّوی تازهی دهپی نهکراو بی که کابرا له ژیر ههنگلی ناوه؟!

ئەمجا با بنینه سەر كنشى شنعرەكە:

شیعرهکه له سهر کیشی عهرووزییه و له بهحری "هَزَج مَقْبو صُل مجبوب"دا هونراوهتهوه.

وهزنه کهی ئاوایه: (مَفَاعِلْن مَفَاعِلْن) (مَفَاعِلْن فَعَلْ) و چونکه "شار" به شیّوه ی نوی هوّنراوه ته وه ده کری ژماره ی مهفاعیلی عهرووزی به هوّی کورتی و دریّژی میسراعه کان به یه ک ئهندازه نهبن، یا (مَفَاعِلُن)، (فَعَلْ)ی له ته کا بی. بو وینه:

گولّه اللّم پره له دمرد و کولّ مَفاعِلْن فعل فعل

دولايم بروم له شاروكهت مَفاعِلْنٌ / مَفاعِلْنْ

ئـهمما راستییـهکـهی ئـهوهیه لـهم شـیّعرهی "شار"هدا جار جار وهزن شکاوه و دهگهل ئهو مهفاعیلهی باسی کرا هاوسهنگ نین و پارسهنگیان دهوی. بو ویّنه:

دەستى گەرمى ئاشنا نىيە كە ئەيگوشم فاعِلْنْ / مَفاعِلْنْ / فَعَلْ يا:

كَيْ لِهُ شَارِى تَوْلِهُ شَارِى قَاتَلْى هَهُرُارِ فَاعِلُنْ / مَفَاعِلْنْ / مَفَاعِلْنْ / فَعَلْ

یانی له ههوه لی ههر میسراعیکا هیجایه کی کورت کهمه، بو وینه ده کری له ههوه لی ههر کام لهم میسره عانه: "وه" زیاد بکری و ماناش کورت و دریّژ نابی

ئەشكرى بە راوەستان لە سەر مىسراعەكان يان خىرا خويندنەوەيان ھەر "شيرن شەل" بن.

جگه لهمهش به راشکاوی دهلیّم:

"شيْعرهكه دهروژوورى وهك يهكه، رازاوه و پتهو ـ پتهو و رازاوه".

"له ئاخرى رەخنەكەدا ھاتووە:

له کوتاییدا پیویسته بلیم که هونراوهکهی کاك سواره له جیگای خویدا جوانه و خاوهن هیندیک تایبهتمهندی چاکی خویهتی:"

کوێی هوٚنراوهکه جوانبوو؟ تایبهتمهندی چاك چی لێهات؟ دهبێ بڵێم زوٚر بهداخهوه ئهم رستهیه تهنیا بو دلٚنوایی و دلٚدانهوهی خوێنهر

بهرهو شار 174

نووسراوه، ئهگینا بۆچی باسی نهکراوه؟ کوا ئینسانی وردبین و بهئینساف ئهو وتهیه دهسه لمینیع؟ به لام وایه "ئهو ههویره ئاو زور دهبا"!

ئەوەش پەخشانىكە كە كاك سوارە لە سەر شىعرى "شار"ى نووسيوە:

لاویکی دیهاتی رهنگاورهنگی بههارانهی ههواری چیای بهرزی دیوه و ههمیشه چاوی به روانگهی بهرین و راخراوی دهشتی به گول و گیا خهملیو راهاتووه دیته شار، کولانی تهنگ و دریژ وهك تابووت لهشی ئازادی ئهو لاوه ئهکوشی. ههزاران بهندی رهسم و یاسا له دهوری دهست و پێی هوٚگری ڕزگاری ئهو ئهبێته کهلهبچه. ڕوانینی شار جیاوازی ههیه، لهگهڵ نیگای میهرهبانی دی. له شار ژیان چهشنی پیاز ههموو تیکوله و كاكلى نيه. روالهتى ژيان رازاوه و شكودار بهلام رهنگى ئهو ژيانه رهنگى دەسكرە ھەر وەك رەنگى كەليو و گۆناى ئافرەتانى شار سوور ئەكا، بەلام له دی ههمووشت سروشتی ــه تـهنانهت سـوورایی نیـوهرهنگی لیّوی بزه تێزاوی کچێ که له ژێر گهرمای روانینی لاوێکی ئهویندار شهونمی شهرم ئەكەويتە سەر گولى گۆناى و خوينى ھەستى پاكى كچانە بە پيستى نەرمى دهم و چاویا ئهگهرێ، رهنگیکی سروشتییه، لاوی دێنشین به ههزار ههودای ئاوریشمین به رابوردووی خوّیهوه بهستراوه، فیّر نهبووه کوشکی دەنەھۆمى سەر لە ئاسمان ببينى و بۆ ئەوەى تەماشاى بكا كلاوى سەرى بهربیّتهوه. له دی خانووبهرهی لار و کوّمی دیوه به لام ههنگاوی لاری له ريّگا لادەرى نەديوه.

لهو حالهدا دهلی ئهدا به کچیک که وهك گولی لهیلووپهری ئاوی له ناو زهلکاوی شارا پشکووتووه. دوو هیزی کیشهر بو دوو لای جیاوازی ئهکیشن. هیزی ئهوین فهرمانی مانهوهی دهداتی له شاریکا که چهشنی پیلاوی

تهنگ پینی رینبواری ئهوین ئازار ئهدا و هیزی دهرچوون و رزگار بوون له کهمهندی دووکهل و دراو و گهرانهوه بی دی و دیسانهوه دهستهملان بوونهوهی بیرهوهری خهیال ورووژینی ههست بزوینی سهردهمی منائی و گهنجی له لادی و ئهم شیعرانه ئاکامی بهرهنگاری ئهو دوو هیزهن له ههناوی لاوهکهدا و ئهبینین که تهنانهت زنجیری زیرینی ئهوینیش پیی رهوهکی لاوهکه نابهستی و ئهچینهوه دی که رهنگی سوور و شینی بههاری بنار له عاتیفهی گهشی بدا.

۱۔ ویّنهی تیّکستی ئهم بهرنامهیهم لای حاجی عومهر ئاغا ئیّلخانی، برا گهورهی خوالیّخوّشبوو کاك سواره دهس کهوت و پر به دلّ سپاسی دهکهم.

۲_ سووره قه لا: زیندانی قزل قه لا (قزل قلعه) له تاران، ناوی شیّعریّکی کاك سواره شه.

٣_ ساواك: (سازمان امنيت كشور) دەزگاى سيخورى ئيران له زەمانى پەھلەوىدا.

٤ شهنگه سوار: ناوی شیعریکی کاك سواره.

۵۔ خیلی درق: ناوی شیعریکی کاکه سواره.

عومهر ئيلخاني

تامی دهچی واته که دهیجووی بهزار جوانه لهریّی دیدهوه بتکیّته خوار بخوتهو ههستی دهروون چاوهریّم بهسته که گیانه ههریّمی وتار

محهمهد نووري

من ئیستاش ههر کاتیک سوارهم دیتهوهبیر یا له نووسراوهیهکا یادنامهیهکی دهخوینمهوه یا گاهی دوست و رهفیقیکی باسیکی ئهوم بو دهگیرنهوه دلم پر دهبی له دهردو کول.

ویستم بۆ پیشهکی ئهم دیوانه به وهزن سووك و بهقیمهت گرانه چهند فرمیسکیکی گهرم و گهش له دیده ههانوهرینم و بیکهم به دیاری بۆخوێنـەرى خۆشەويـست و ھەسـتيار بـەلام بـە قـەولى مامۆسـتاي نـەمر هێمن که له پێشهکی تاريكوروونه جوانهکهی داده فهرمووێ "کێ من له خوّم باشتر دهناسی" له لایهکهوه و له لایهکی کهشهوه بوّ راست کردنهوهی هــه للهى چهند نووسهريكى بهريز كه ههر كاميكيان له نووسراوهكانياندا به چهشنیک ههلهیان له سهر ژیانی "سواره" ههیه، قهولمدا ئه و بیدهنگی یه بشکینم و همریمی سپی و بیگهردی خاموشی به تیخی تیری وشه هه لبرم و به وتاریک ژیان نامهی سواره بگیرمهوه و له چاوانیش داوا دەكەم بۆ بەيانى ئەوھەستە دەروونىيـە بـە ئاھـەنگى دلۆپـەى ئەسـرين يارمهتيم بدهن، ئهم نووسراوهيه نايهوێ؟ "سواره" لهباري هوٚنهريـــهوه بناسینی، چونکه "سواره" ئهستیرهیهکی پرشنگداری عاسمانی ئهدهبی كوردى و فارسىيــه و نــاوهخوش و لــه ســهر زمانــان ســووك و لــهدلادن چەسپەكەى "سوارە" بە تايبەت بەناوبانگى كاك "سوارە" زۆر ناسراوترو بهرزتره که نیازی به ناساندنی من ههبی، ناوی "سواره" وهك پهری سهری ئهسیی "شهنگه سوار" ٔ ئهدرهوشیتهوه و بیری تلووعی شیوازیکی ئەدەبى نوى و تايبەت ئەخاتە ناومىلىشكى ھەموو ئەو كەسانە كە بە جووریّك دلّ بهستهگیان به فهرههنگ و ئهدهبی كوردی ـــهوه ههیـــه، خوێنەر ڕۅون بكاتەوە. كەوا بوو ئەو پێشەكىيـــە هـــەوڵ ئـــەدا ژيــان نامهیه کی کورت له ژیانی کورتی سوارهبخاته بهرچاوی خوینهره بهريّزهكان و بهس.

جا ئیستا من ویرای سپاسیکی گهرم و گور و ریز و ئیحترام بو ههموو ئه ماموستا و نووسهرانهی چ لهو دیوی سنوورهوه و چ له ژوورهوهی ولات و چ لهدهرهوه له سهر "سوارهیان" نووسیوه وشینیان بو گیراوه و تهنانهت ئهوانه که نهوانهش که رهخنهیان له شیعرهکانی گرتووه و بهتایبهت ئهوانه که جوابی رهخنهکانیان داوهتهوه. دهمهوی بهو مهرجه که لیم دلمهند نهبن ههلهکانیان باس بکهم.

۱ـ کاك عهبدوللا مهردووخ که یهکیك له دوست و هاوکارهکانی نزیکی "سواره" بوو له گوفاری ژوماره ۶۸ی "قاصدك" سائی ۱۳۵۶ی ههتاویدا "سائی کوچی دوایی سواره" سهر وهدهنگ و رهنگی میللی ئیران له ژیر سهردیّری "سرسلامتی" دهنووسی "سواره" له سائی ۱۳۲۰ی ههتاوی له شاری سهقز هاتوته دنیاوه و پولی سهرهتایی و ناوهندی له بوکان و سهقز خویندووه.

۲- "گروه لهجههای اطلاعات و اخبار سازمان رادیوتلویزیون ملی ایران": که من لام وایه ههر کاك عهبدوللا مهردووخ نووسیویهتی لهژیر سهردیّری" در سوگ دوستی از دست رفته، انسانی پاك اندیش و شاعری حساس" له گوڤاری "تهماشا" له سالی ۱۳۵۶ی ههتاوی دهنووسیّ"سواره" له سالی ۱۳۲۰ی ههتاوی له شاری سهقز له دایك بووه و خویّندنی سهرهتایی و چهند سالیّکی له پولی ناوهندیش له سهقز بووه و دوایی بو تهواوگردن چوته تاران.

۳ کاك ئه حمه دی شهریفی له گوفاره هیوای ژوماره ۳ شوباتی ۱۹۸۵ سهروه ئهنستیتوی کورددا ده لی "سواره" له شاری سهفز له دایك بووه و خویندنی سهرهتایی و ناوه ندی له سهفز و بوکان تهواو کردووه و کاك

ئه حمه دی شهریفی له گوفاری ژماره ۵/۶ی ماموستای کورددا له ساللی ۱۳۱۰ هه تاوی له ژیر سهردیری سواره له به رتیشکی نووسراوه کانی ده لی ده نیا ده لی سواره اله ساللی ۱۳۲۰ی هه تاوی له دایك بووه و زیاتر له سهر ئه باسه ناروا.

۵ کاك ح بهفرین له گوفاری سروهی ژماره ۱۲ له ژیر سهردیّری "ئاوریّك وه سهر سواره" دا دهنووسی سهبارهت بهوهکه سوارهی ئیلخانی بهجییه یا سوارهی ئیلخانی دروسته و زوّر له نووسهر و شاعیرانی کوردی ئیّران که من دیومن "ئیلخانی" به راست دهزانن"، ئهبی بنهمالهی شاعیر رایان بهرامبهر بهوشته چی بی "وهکاك بهفرین ئهلیّ" روون بوونهوهی ئهمهش زوّر پیّویسته له مهسهلهی ئهدهبدا، و ههروهها شتیّکی سهریییی نیه".

7_ کاك "نیازی" لهرانیهی عیراقهوه له گوفاری ژماره....ی تهموزی سالی ۱۹۸۶ لهژیر سهردیّری "با سواره باشتر بناسریّ" دا دهلّی "له گوفاری بهیانی ژماره ۹۰، ئهیلوولی ۱۹۸۳ له لاپهرهی ۲۱ ــ ۱۵۵۷ ماموّستا ئهسعهد نهقشبهندی وتاریّکی له ژیر سهردیّری "سواره بناسن"دا بلاوکردوّتهوه و خویّنهر ههست بهوه دهکا که ماموّستا ئهسعهد لهگهل "سوارهی" شاعیردا نزیکی ههبووه" و ههروهها کاك نیازی ئهم حهقه ئهدا به خوّی که پرسیار

بکا ئهی بۆ لهگهل ئهو دۆستایهتییهشدا مامۆســتا ئهســعهد نــهیتوانیوه بزانی چ سالآیک و له چ شویدنیک له دایک بووه و به چ نهخوشییهک و لـه سالّی چهند کۆچی دوایی کردووه. کاک نیازی دهلّی" بهتایبهت که ماموستا ئهسعهد ئارهزوویهکی فهراوانی ئهدهبی ههیه و ئهم شـتانهش زانینیان بایهخیکی گرنگیان ههیه بـۆ ئهمرو که ویستوویهتی ئهو بابهتانه له فهوتان رزگار بکات "کاک نیازی دهلّی "ماموستا نهقشبهندی له لاپهرهی مهوتان رزگار بکات "کاک نیازی دهلّی "ماموستا نهقشبهندی له لاپهرهی زمردوویی بووه به زمردی و خهزانی عومری له سالّی (۱۳۵۳)دا"جا ئهمجا ماموستا نیازی باسهکهی خوی دریّره پی دهدا و دهلّی "سواره" له سالّی ماموستا نیازی باسهکهی خوی دریّره پی دهدا و دهلّی "سواره" له سالّی ماموستا نیازی باسهکهی خوی دریّره پی دهدا و دهلّی "سواره" له سالّی ماموستا نیازی باسهکهی خوی دریّره پی دهدا و دهلّی "سواره" له سالّی

۷ کاك عهبدولقادری دهباغی له سهر سنوورهوه لهژیر سهردیّری "بهلّی با سواره باشتر بناسیان" دهلّی مان له گوقاری كارواندا نووسراوهكهی كاك نیازیم چاوپیّكهوت" و تهنیا دهلّی ماموّستا ئهسعهد بهههله چووه" شیّعری كاك "سواره" قهل و ههلوّ نیه" و "پیره ههلوّیه" و لهبارهی ژیانی ئهوهوه نهینووسیوه و بوّچی نهینووسیوه سهیره و ئهگهر كاك قادری دهباغی ئاوا دووره پاریّزی له مهسهلهكه كردووه ئهی بوّچی دهلّی" با سواره باشتر بناسین"، چونكه كاك عهبدولقادر زوّر له مالّی بابی شاعیر بووه و دهگهل بنهمالهی "سواره" دوّستایهتی وهات وچوّی گهرم و گوری ههبووه و لهگهل ئهو شارهزایییهش به پیّچهوانهی سهردیّری نووسراوهكهی نهكهم و نهزوّر و نهباشتر و نهجراپتر و نهیناساندووه.

۸ به پیزیکی تریش له ژیر سهردیّری "ناوبژی له نیّوانی برایان نیازی و نهقشبهندی دا" که به نیّوی ب نووسینی ناشنا به گوڤاریّکی ترا دهنووسی "سوارهی ئیّلخانی له بنه ماله ی ئیّلخانی شاری بوّکانه "باوکی" "سواره" سهرههنگی بازنشسته "عهقید، موته قاعید" بوو ناویم لهبیر نیه وابرانم "عهبدوللّا"، بوو "سواره" له سالی ۲۳۲ ی همتاوی له شاری سهقزی نهبهرد له دایك بووه" ئهوبرا ئاشنایه که له نووسراوه که ده دهرده کهوی زوّرئاگای له حال و بالی "سواره" و دوّسته کانی "سواره" بووه و زوّر قسهیان لی دهگیریّتهوه و ئهو سهردیّره جوانه ی ههلبژاردووه بو نووسراوه که ی به پاستی ناوبژی یه کی باشی کردووه و به قهولی خوّی نووسراوه که ی به پاستی ناوبژی یه که یاشی کردووه و به قهولی خوّی ایک نیازی و کاك ئهسعه در استی یه که یان بو ده رکه و ته در که که در در که در که در که در که در که در کور خوانه که در که در که در که در در که در ک

⁹ بهرپزرکاك سهلاحی موهتهدی لهژیر سهردیّری "دهسال دوای کاك سواره" له ماموّستای کوردی ژمارهی "دا دهلّی "سواره له گوندی قهرهگویّز له دایك بووه". ههلبهت خویّنهری بهریّز و خوّشهویست" مهبهستی ئیّمه لهوبهشهدا تهحلیل و لیّکوّلینهوه و یاناساندنی "سواره" له باری ریّبازی ئهدهبی و فهرههنگی و هونهرییهوه نیه که ئهو ماموّستایانه لیّی دواون "ئهوبهشه، بوّچوون و بوّ نه چوونهکه بوّخوّیان".

ئهم نووسراوهیه رهخنه ئهگری و ده لی ئهم ماموستا به ریزانه که به دلایکی پر له خوشه ویستی "سواره"وه، ویستوویانه لهسهر ژیانی سواره تهحقیق بکهن و کاتی خویان ده لین "شته که هه روا سه رپی یی نیه و له مهسه لهی ئه ده ب دا گرنگه" و ناوبژی ئه که ن و شه پ ئه کوژیننه وه" و "ئیراد له یه کتر ئهگرن و بو نه زانینی سالی له دایك بوون و کوچی دوایی"، "دهس له به له دی ئه کوتن" وئیزهاری ئاشنایی و هاو کاربوون

ئهکهن" و "لایان وایه شارهزایی ئهم زانیاری یانه پیّویستییهکی بایهخی بو ئهکهن" و کهچی لهو بو ئهمرو ههیه" و دهلیّن "بهلی باسواره باشتر بناسین" و کهچی لهو بابهتهوه موّری بیّدهنگی له لیّویان ئهدهن".

ئهبوایه له ئهم و ئهو باشتر و روون تر و بهربلاوتر پرسیاریان بکردایه جا ئهمجا دهستیاندا بایه قهلهم، دهنا ههر به باسی بهشه ئهدهبی و لیکدانهوهی شیعرهکان رازی ببوایهن.

به لام دیسانه وهش من به به شی خوم له هه موو نه و به ریزانه گه لیك مه منوونم و هیوام وایه نه و باسانه ی من گهردیک ناویته سهر دلی ناسك و بی گهردیان و نیستا دیینه سهر ژیان نامه که به کورتی.

سالی ۱۳۱۶ هـهتاوی تازه گـزنگ لـه سـهرانی دابـوو، زاقـه و دهنگـی منالیّکی ئیسك سووك له ئهندهروونی مالهوه پیکهنین و خوشی خسته ناو تالاری دیوهخانیّکی گهوره له گوندی تورجان.

کوریّك چاوی له سهر دنیای روون هه نینا و به شیری دایکیّکی بنه مال گهوره له تایفه ی بداغ سولتان روّژووی کراوه، لهگه ل نهوه شا که نهوکوره دووهه م کوری نه و مالهیه به لام به گویّره ی یاسای سهرده م خهلّکی ناوایی یهکه و دهوروبه رو خزم و قهوم دهسته دهسته دهاتنه پیروّزبایی باوکی نهم کوره، کوری گویّزه بانه له دیوه خانا ههرگهرمتر و گهوره تر ده بوو، نهو کورهیان ناونا "سواره" و بانگیان به گویّی دادا.

"سواره" كورى ئەحمەدئاغاى ئيلخانىزادە كـورى حـاجى بايزئاغـاى حاجى ئيلخانى له عەشيرەتى "ديبۆكرىيە" باب و باپيرانى سەرۆك عيل بوون.

ژیانی شیرهخوّری "سواره" بهشنه با فیّنك و خوّشهکانی کویّستان یهك رۆژەى دوو رۆژەبسوو و ئسەتكوت بسە گوىيسانى ھەلدەكىسى گسەورەتر ئەبوو."سوارە" ئەوەندە لە منالىدا قەللەو و گوشىتن بوو زۆر كەس لايان وابوو دەستى گۆجەو بۆ پشتەوە چۆتەوە، دايكى زۆرى خەم پێوە دەخوارد "سواره" هێشتا يهكسالانه بوو باوكى گوندى تورجانى گۆريـهوه بـه ئـاوايى قەرەگويْز لە سەرچۆمى "تەتەھوو" چۆمە زيْوينە" و مالى چووبۆ ئەوى. "سواره" لهو دێیه پێی ههڵگرت و بهدابی ئهودهم بۆبهخێو کردن درایـه دەس "دايەن" و له مالى دايەن رەفىقەكايەى پەيدا كرد و ھەموو رۆژى "له ناو خاك و خوّل عميني بيخهيالي ً" تهپ و توّزاوي دميان بردموه لاي دایکی. "سواره" ههر له کاتی زورمنالیدا فیری مهله بوو. روژههتا ئیواره لهگهل منالی ناو دی له چوّم و کیّو و سهحرا بوو، "سواره" راوهماری له ههموو شتیکیتر له کاتی مندالی و لاویدا پیخوشتربوو، له ناوزهمهندو و کهژوکێو له قرچهقرچه گهرمای هاویندا دهگهراوماری "سوجه"ی سوور و شینی گایهنکیوی ئهدیهوه و به زیندوویی دهیگرت و دهیهیّناوه ناو دی و هاویارییهکانی پی دهترساند، "سواره" زوّر خهسلهتی تایبهتمهندی عیّلی و دێنشینی وهرگرت و لهگهڵ خوٚشی بردنیه ناو گورهوه.

ئهم کوره خوین شیرین و چاوشین و سپیلکه لانه یه که تازه ها تبوو تیبگا و خوشه ویستی دایك بزانی، باوه شی ئاواله و گهرمی دایکی لی سارد بووه و ئهم ههموو ئاوت و ئومید و خوشه ویستی یه روهی رزا ناوگوری ته نهم هموه ای به پووله بال سهوز و سووره فری و و دهرده مهرگ که و تاریکه و هموری ناسك و کوریکی له "سواره" گهوره تر و کچیکی له

"سواره" بچووکتری دل بریان و چاوبهگریان لهناو دهریای خهیالات و خهمان بهجیهیشت، بهلام فرشتهیه کی رهحمه تباوه شی گهرم و پر له خوشه ویستی دایکانه ی بو کردنه وه.

ئهم ئامیزه هی باوهژنیکیان بوو که بونی زردایکی لی نهدههات، ژنی مامیکی خویان بوو که باوکیان پاش بهره حمه ت چوونی ئهوماره ی کردبووه و "سواره لهو باوه شه گهرمه دا پهروهرده بوو"سواره" یان زوّر زوو له قهرهگویّز له مهکته ب خانه ی تایبه ت له لای ماموّستایه کی دلسوّز و زانیا به ناوی ماموّستا "شیخ ئه حمه دی که س نهزانی" وه به رخویّندن نا. "سواره" زوّر زیّره ک بوو و ههرچی ماموّستاکه ی به ده رس پیّی ده کوت زوّر زوو رهوانی ده کرد و ئه هاته به ری. له گهل نهوه شا له به ربزوزی و بیعاری خوّی زوّری لیّدان ئه خوارد، "سواره" زوّری له لای ئه ماموّستا گلیه ماموّستا گلیه و و هه کرد و وه که و وه که کرد و وه که ماموّستا ناوهاو ته مه نه کانی خوّی له ناوایی یه که هه ر له منالی یه وه زوّر خوو و نوله ناوهای پیّوه گرتبوون.

"سواره" شاخ و داخ و ههرد و بهرد و چوم و دهشتی "سهرسهوزی بسههاران" و "سوورهوهبووی ههوی" و "بهگیژهنوکههی پهاییزان" مانگهشهوی خهم رهوین و تاریکه شهوی خهفهت هین، کیوهوانانی پر تهجرهبه و چروساوی بهرگهمای هاوین و سرماوی بهسهرمای زستان، شورهسوارانی تهقلهباز و راوچی عهشیرهت، پیره پیاوانی بهیت بیژ و حمکایهت خوین، گهنج و لاوانی "دروینهوان و ماندوو، فهقیی حوجره و ماموستای ئایینی لادی و گوندی کرده زانکوو ماموستای خوی و دهرسی پیاوهتی و جوانمیری، ئازایهتی و نهبهزی، راستی و پاکی و رق و توورهیی،

به رهحم و میهرهبانیان لیفیر بوو و ئامادهکرا بو سازان لهگهل ههموو بارودوّخیّکی جوان و ناحهزی ژیان که چاوهروانی لینهکرا.

ههوای گیان پهروهری کویستانهکانی پر بهفر و گهردن کهشی وهستا مستهفای تورجان ٔ، خوره و قه لپهزهی چومی بههاران و دهشتی پرداهاتی قەرەگويز لەشى "سوارە"ى گەورە كردبوو، چوونە مەرى شەنگەبيرى يان، شیووکولی کچان و چاوبرکینهی ریکای کانی، مهرومالات، خانووی لاروکوم، بۆنى سەرسەكۆى بە كاگىل ئاوپىژا و، ھەلپەركى و زەماوەنىد، جۆرابين و پشکیلان، گورزی کویری و پشکو بهفوو، شهرهکهل و کهلهباب، راوهتاژی و ئهسب» سواری و رمبازی، زوّران بازی و چنگهپلّماسه، قاری فهقیّیان و شەرەتۆپى بەفروقۆچەقانى بەن، گەران لە ناوھۆز و عەشيرەت، ئەوانـە و زۆر شتىترىش بوونە ھەوين و ئەوين و ريكا و شوين له تەمەنى كوردتى "سواره"دا. "سواره" ههربوّیه له شاریش ئهوبیرهوهرییانهی گوندوژیانی عهشیرهتی ههرگیز فهراموّش نهکرد و له ههموو شویّنهوارهکانی به جوانی دەردەكەوى كە ھەر لە بيرى سورشت و خۆشەويستى كاتى منالى و لاوىدا نوقم بوو و ههر بۆيەش گولاهكهى له شارى قاتلى ههژار "بهجى دههیّلیّ و دهرواته بهردهواری عهشیرهتهکهی. "سواره" ههر له منالییهوه تویشووی شیّعر و نووسینی له دیّوهخانی ئهدهب پهروهر و پر له زانست و ئـهدهبى بنهمالـهى خـوى وهرگرتبـوو. زوركاتى شـهو و روژانـى لهگـهل مامۆستاكانى حوجرەي فەقىيان دەكەوتە جەدەل و باسەوە لە سەر ماناي شيّعر بهتايبهت شيّعرهكاني "حافزى شيرازى" . "سواره" ههر لهو دهمهوه مایهی تهسهلی دوایی و ورگرت و جارجار وهك شایهری باش شیعریکی جەفەنگى دەگوت.

باوکی "سواره" له هاوینی سالی ۱۳۳۳ی ههاوی مالی له قهرهگویزهوه چووه "بوکان" و "سواره" دلی تا سهباری لهو دیهه به جیهیشت.

بای پایزی تووش و بی فه پر وه ک لوورهی گورگیکی بی چوو خورا و به گوی به گ

کزهی ساردی پاییزی ۱۳۳۳ بۆ ژینی تال و دژواری "سواره" کات بوو بو "گریان" ائه و پاییزه سهرهتای روّژهرهشی و کلوّلی لاویکی تازه پیکهیشتوو، جوانچاك و خاوهن ههست بوو.

لاویک که تازه ئههات شیرنایی ژیان بچیژی و دلّی کانگای خوشهویستی و هیواداری بوو، لهو پاییزه شوومهدا تیک ههلگلاو و کهوته دهریای بی بن و تال و سویری نهگبهتییهوه.

"سواره" که نهیئهزانی چارهنووس چ خهونیکی بو دیوه، روزیک لهو روزی ساردانه پاییزدا ده چیته مهرشوتنی کاك سهعدی مامی له چومی بوکانی. لهبهر شهرم و عهیبه بهجلهوه دهرواته ناوئاو و دوای مهرشوتنیش ههر لهرووی ههلنایه جلهتهرهکانی داکهنی و بهبهرگه تهرهکهوه دیتهوه مالی مامی، شهوی دهنیوهشهودا چریکهیهك لهرانی دهوهستی و ناتوانی قاچی ببزیوی و نوبهتی دایدهگری.

ئهو نهخوشییه کوت و پر و دهرداوییه به قهولی دوکتوره ئالمانی یهکه میکروبیکی پهراوازهی ئورووپایی بوو که به ههموو ئیش و ئوفه بیسنوور و میزانهکهیهوه بو "سواره"ی خوشی نهدیو بهدیاری هات.

"سواره"ی رانهوهستاو، قهت دانهنیشتوو، زوّر زهردوزهعیف و لیّو بهبار لهسهر دوّشهکی ههرزن و لهسهر گازهرای پشت ههر ئهبوو چاو ببریّته بن میچی خانووهکه و خهفهت بوّ لهشی ساغ و لاوچاکی خوّی بخوا و بوّ ئهوههموو ئیّش و دهرده گرانهش ددان بهجهرگی داگریّ.

"سواره" له ههرهتی لاوی و دل بهدنیاییدا چهرخی چهپ گهرد لهگهلی کهوته دژایهتی و ژینی لی تال کرد و بهدبهختی و نههاتی سهرهتاکهی ئاوا و بهو چهشنه ناحهزه دامهزراند. زورکات خوی ئهم شیعرهی بهسوز و بهدهنگه خوشهکهی خوی ئهخویندهوه.

"پهژاره و مهینهت ودهردو نههاتی ههموو هاتن ئهجهل ههرتو نههاتی"

کیسهی سهفراشی چلّکی کردو ئهبوو ههلبدری و عهمهل بکری ئهو لهشه زاماروبی تینه ئایا چهفوی دوکتوری جهرراح ههلدهگری؟ دوکتور بروای وابوو ئاوا بمینیته وه دهمری و تابشی بیهوش کردنیشی نیه، ئهی چی بکری؟ وهلامی ئهو پرسیاره حاجی رهحمان ئاغای موهتهدی مامی اسواره" دایهوه و فهرمووی لهسهر خودا عهمهل بکری، عهمهل کرا و لهژیر کیردی تیژی جهرراح هاته دهری و پاش چوار مانگ له تهوریز مانهوه ئهندامی برینداروژان تیوهستاو و بیحهرهکه و تووانی "سواره" گهرایهوه بوکان، دوای سیسال لهجی داکهوتن وهك مندالی تازه پیگرتوو وداره دارهکهوت و ههستایهوه بهلام گوچانیك بهدهستهوه و تهنیا ئیسك و پیست. "سواره" سی کهلاسی ههوهلی ناوهندی له سائی ۱۳۳۴ _ ۱۳۳۷ می دولوکردنی ناوهندی چوو بو تهوریز و له سائی ۱۳۳۷ — ی ههتاوی دیپلومی له دهبیرستانی بو تهوریز و ده سائی ۱۳۴۱ — ی ههتاوی دیپلومی له دهبیرستانی لوقمانی — تهوریز وهرگرت ههر لهو سائهدا "سواره" له تاقیکردنهوهی ناونستگهی تاران بهشداری کرد و وهرگیرا و له زانکوی حقووق بهشی زانستگهی تاران بهشداری کرد و وهرگیرا و له زانکوی حقووق بهشی قهزایی دهستی بهدهرس خویندن کرد.

"سواره" ههر له سالی ۱۳۴۱ی ههتاویدا بسه دوای بسسکی کسچیکی ئازهرییهوه بوو ئهو "سواره"ی عاشقی بهرموور و خشل و میخهکبهندی کچی کورد، وابه تهلهوه بوو که رهسم و یاسای عهشیرهتی تیك شکاندو بی ئیجازهی کهسوکار به دزی و به پهله زهماوهندی لهگهل کرد و بردیه تاران و دلی پر له ئهوینی کچی لهباری لادییی دابهو کیژه نامؤو شارستانییه.

حكوومهتى شا لهو سالانهدا لهبهر ئهو ههموو زولم و ستهمهى كه له خەلكى ئەكرد تەنانەت سيبەرى خوشى لى ببووبە دوژمن و لەدارو و بەرد ئەترسا، لە سالى ۱۳۴۳ ى ھەتاوى پەلاماريكى درندانە بۆ خەلك گرتن و كوشتن كرايه سهر خهلكى ئيران بهتايبهت رووناكبيران و سوارهش كهوته بهر ئهم هرووژمهو لهبهندی خانهی "قزلقلعه"ی تاران بو ماوهی شهش مانگ لەژێر بێرەحمانەترين ئەشكەنجە و ئازارى ساواكدا خوى پالەوانانـە راگسرت و شسیّعره مهشهوورهکهی "سسوورهقه لاّ دایکسی بسه لاّی" گسوت كەبەداخـەوە مـن تـا ئێـستا كـە خـەرێكى كۆكردنـەوەى ئاسـارى "سـوارەم" وهدهستم نهكهوتووه، له لاى ههر خوشهويستيك ههبي و بوم بنيري مهمنوونی ئهبم "سواره" له ههموو بهندییهکانی ئهو بهندیخانهیه زیاتر ئەشكەنجەوزەجرى لەسەر بوو، بە مشارى بەرقى داغيان دەكىرد و تا سەر ئيسكى گۆشت و پيستى ئەسووتا و ئەقرچا، واى لىھاتبوو بەھەر هۆيەكـەوە بانگيـان ئـەكرد ئەرشايەوە و "خـودا عالمـە ئەونەخۆشـيەى مهعدهی لهودهمهوه پێوهنووسا" و ناوبانگی خوٚڔاگری و ئازايهتی دهرکرد. "سواره" له زیندان هاتهدهری و زهردو لاواز و بیواز خویندنی دانشگای دریّره پیدا و له سالی ۱۳۴۷ی همتاوی خویندنی زانسگهی تمواو کرد بهلام ههر وهك ههموو كارهكانىتـرى بــو وهرگــرتنى "دانــشنامه" كــه

"سواره" سهره رای ئهوههموو نالهباری یانه ی که روویان له ژیانی ئهو کردبوو دهس کورتی و نهبوونیش لهوی بویستی، باوکی سواره کهمالی هاته بوکان بههوی نهمانی مال و سامانه وهبوو لهبهر ئهوهش که خوی زور

ئەبووايە شتێك بەناوى (تێـز) بنووسـێ كەمتـەر خـەمى لێ كـرد و يـاش

چەند سال وەريگرت.

پرخیزان بوو نهیدهتوانی یارمهتی پیویست به "سواره" بکا. مامهکانی بهتایبهت خودا لیخوشبوو حاجی رهحمان ئاغای موهتهدی و کاك سهعدی موهتهدی یارمهتییان دهدا و ئاموزایهکی لهخوی گهورهتر ههبوو بهناوی "حهسهن" کهیهکیك له پیاوه باش و بهکهلکهکانی بنهمالهی شاعیر بوو و بهداخهوه له سالی ۱۳۶۳ ی ههتاوی له شاری کهرهج کوچی دوایی کرد، زورتر له ههمووان یارمهتی ئهدا و جیگای خویهتی یادیکی لیبکهین و رهحمهتی بو بنیرین، کاك حهسهن رووبهرووی "سواره" ئهیگوت "سواره" ههرکات نامهم بوبنووسی ئهگهر دهنووسی برادر محترم کاکه حسن مهوه دهزانم هیشتا پوولی ماوه بهلام ئهگهر بنووسی - کاکه حهسهن بسیار عزیزم - تینهگهم بیپوولهو دهبی بوی بنیرم "سواره"ش بهپیکهنین ئهم قسهیهی تهسدیق دهکرد.

سواره له سهر مالی دوّست و ئاشنا و خزم زوّر بیّته عاروف و خوّمالی بوو، مالی خوّشی بی موزایه قه هی ئهوان بوو.

سواره له سالی ۱۳۴۶ی همتاوی له رادیوّبهشی کوردی دهستی بهکار کرد و بوو به مووچهخوّری حکوومهت.

"سواره" تـهواوی ژیانی بهناخوشی و تالی بردهسهر، زورجار کـه ده ده خوین بوو و خوی بهشوخییه و دهیکوت لـهداخی ئـهم ژینه تالهخوین ده شیمهوه، تـهنگ و چهالهمه لـه ژیانی ئـهودا ببووه رهفیقی گیانی وساتیک بهجیی نهدههیشت.

"سواره" له پهخشانی "زولالترین پیکهنینی جیهان"دا دهلیّ": "من پهروهردهی چیاوکهژم" و ههروهها لهوپهخشانهدا دهلیّ: " دلّم پارچهیهکه له بهیانی پر زهردهخهنهی ئاوایییه بچووکهکهمان که لهباوهشی چیایهکی

بهرزا ئارامی گرتووه". "سواره" له یهکیکیتر له پهخشانهکانیدا دهلّـــێ:" بيدهنگي باوهشي چيا بيربزوينه ههموو ئهوبيرهوهرييانهي كاتي مندالي و دەورانى ژيانى لە لادى لەگەل ھەموو كويرەوەرىيــــەكانى زەمـــانى نهخوّشی و گالّتهی گهردوون له دوای نهخوّشی یهکهشی، لهش بهباری و تال و سویری ژیان و گوچان بهدهستی وشهلی، هیوا و ئاواتی خنکاوی دلی بهكولي، ههموو ئهبوونه ئيلهام بوّ شيّعر و شويّنهوارهكاني. "سواره" وهك پۆلووى ئاگرى ناوژيلەمۆ جاربەجاريك بە كوتنى شيعريك ئەگەشايەوە و نالهبارىيــهكى ژيــان دايدهمركانــدهوه، نهدامــهتى ئــهتگوت بــه بــهژنى ئەوبراوە. لە دەورانى كارمەندىشىدا ھەرتووشى تووشى و نەيارى بوو. سواره" بۆ پلەوپايەى كارمەندى نەيدەويست" نزم و نەوى بژى $^{"}$ و "بۆ $^{"}$ مهبهست سهردانهوێنێ "" تهنانهت بو "تاوێکيش" و ئهو لای وابوو ژينی بي فيز ٔ ياني نهمان، ههر بۆيەش بووكه تهعزيم و كورنۆشى لهبهر ئهم و ئەو نەدەكرد ولەگەل بەرپوەبەرايەتى و بەرپرسى راديى بەشى كوردى ملهبهمله رائهوهستا و قسمى نارهواى لئ قهبوول نهدهكردن و لهوكاتانهدا پاشهروّژی نهدهدی. "سواره" له دووری له ناو خهلك و گوشهگیری رهنجی ئەبرد و بەھۆى كەم تاقەت و توانى، كەمتر لە ئەملا و ئـــەولا ئــەبينرا، بـهلام روّح وردرانـی "سـواره" نـه ئهسـرهوتن و ناوگـهل و جـهماوهريان دەويست، جا بۆيە "سوارە" شيعر و نووسراوەكانى بە نوينەرى خوى ناردە نا و خهلك و بهم چهشنه ههم لهشى بيمارى رازى كرد و ههم گيانى نهسرهوتووي ئارام كردهوه.

زستانیکی سارد و بهفراوی له شاری بوّگان خهبهری نهخوّشی "سواره" وهك بریّشکهی سهرساج ههانی بهزاندم، دوایی خهبهری خهماوی تـر

رياننامهی سواره 192

گهیشت و ههموو بهرهو تاران وه پی کهوتین، له تهوریز خهبه ربه ههموو قورسایی و دزیوی خوی نامبازم بوو و نهمانی "سواره"ی پیکوتین، چاوم تارمایی بهسهرکشاو لاقیم یارمهتی رقیبی نهدهدام" رقح له جیهکی سهخته و نایهته دهری". رینگای تاران درینژ و درینژتر بوو له جاران. لام وابوو چهند رقژیکه بهریوهم، گاهینگ پهلهم بوو بق گهیشتن چونکه دلم مهرگی "سواره"ی بق وهرنهدهگیرا، گاهیکیش پیم خوش بوو نهو رینگایه همرگیز نهبرینتهوه و راستی رووداوه که همر روون نهبیتهوه. نهخوش خانهی "میساقیهی" تاران که لهبهر کوردهکانی دانیشتووی تاران مونجی خدایهی "میساقیهی" تاران که لهبهر کوردهکانی دانیشتووی تاران مونجی خومهوه کوتم ههیاران راسته رووداوبرست برهوسهرلی شیوینه بهلام خومهوه کوتم ههیاران راسته رووداوبرست برهوسهرلی شیوینه بهلام مهگهر مین بیرای "سواره" نیم، نهبی لهبهرامبهر شهو رووداوه تال و دلاتهزیدی "خولقینهری زهمین و زهمان" سکنایی و هیزم دابه دلی شوکرویادیکی "خولقینهری زهمین و زهمان" سکنایی و هیزم دابه دلی سووتاوم.

رۆحى بەرزەفرى ابەرزەمژى سوارە جينى گرت له توينى شيعر و له لهشى زامارى مال ئاوايى خواست و رۆيه ناو شيعر و نووسراوەكانىيەوە و گيانيكى تازەى پيدان. تەرمى "سوارە" كە ھەلى ئەگرت ھەلى گرن بە شانان، ھاتەوە گۆرستانى پيرۆزى بنەماللەى خۆمان لە ئاوايى حەماميان ناوچەى بۆكان و لەشى بى تىنى كە خۆى ئەپرسى _ تۆ بليى: بۆ لەشى ساردەوه الىلى بى "رۆيشتە ئەو دنياى نەمان كە" تۆ بليى پاشى نەمان ژينى بى "دليك لە تەپين كەوت و ھەزاران دل خۆرپەى كەوتى.

ئەتگوت سروشت و خیلقەت لەژیانی "سواره"دا ھەرگیز نەیتوانیبوو گەرمایی و تین بخولقیننی ھەر ساردوسری بوو، ئے سەرمایەکی پاییزیدا لەشی بووبه ئامانجی نەخۆشیەك كے هەموو خیروخۆشی ژیانی لەشی بووبه ئامانجی نەخۆشیەك كے هەموو خیروخۆشی ژیانی لیاستاندەوه و له زستانیکی ساردوسەھۆل بەندان مۆتەی مەرگ سواری بوو هیچ بەزەیی بەگەنجی ولاوی ئەودا نەھات و گیانی ئیساند. رۆژیك ئە رۆژه ساردەكانی هەوەل مانگی زستانی ۱۳۵۴ی هەتاوی "سواره" كاتی بەرەومال ئەگەرپتەوە وەبەر ماشینی یەكیك ئە ھاوكارەكانی خوی دەكەوئ و ئەیبەنەوە بو مائی، قاچی بە قەولی خوی كە ئەنامەيەكدا" بىسسۆ بەرپرسی" زاراوەكانی ئیرانی رادیو دەنووسی" پایم بە اندازە یك متكا ورم كرده" ئەستوور بوو و رەنگی زەرد ھەل گەرا و بە واتەی خوی كە ھەردەونامەيەدا نووسیویەتی" در خانه مور شبنمی طوفان ناست" ئەوەندە بەس بوو بو كولانەوەی برین و بووژانەوەی كلۆئی ئەو.

سـواره پـاش دوو روژان دهبهنـه نهخوشـخانهی" میـساقیه"ی تـاران وزهردوویـی ئـهگری. دوکتورهکان دهلین سـهرهتانه و عهمـهلی دهکـهن و مهعلووم بوو که ئهو سهرهتانه کهم کار و بیندهنگ بووهو بهو تهسادوفی ماشینه وهجووله کـهوت و مـهرگی پیوهبـوو. ماموسـتا روژبـهیانی زانای بلیمهت و ئاگا که یهکیک لهدوسته باشهکانی "سواره" بـوو وزور شوخی و گالتهی ناسکی لهگهل ئهکرد گویا دهلی همر ئـهوروژه کـه "سواره"ی لاو و خوشهویست کوچی کرد، من لـه لای بـووم. کـچه پهرسـتاریکی جوانکیلهی خشهیلانه هاته لای بـه کوردی که پهرستارهکه تی نهدهگهیشت کوتم، کـوپه خو تو دهتگوت من عهشیرهتم و قهت ناترسیم نهتزانی ئهوه عیسا مهسیح خو تو دهتگوت من عهشیرهتم و قهت ناترسیم نهتزانی ئهوه عیسا مهسیح بـوو، مـردوو زینـدوو ئهکاتـهوه "سـواره"ی بـهش بـراو لـهژین و دهس

داشتوولهمان تهنیا به بزهیه کی خهفهت هین و مهرگاوی دهم و لیوی جوانی که لهگو کهوتبوون رازانده وه و لامی دامه وه.

شاعیری پایهبهرزی کورد ماموّستا حهقیقی له شینی "سواره"دا دهفهرموی:

له دلّی باب و برا غهم باره له ههموو شوینهوه جیّی تو دیاره چیه ئهو شین و ههراوهاواره کوّچی بی وادهی" کاکه سواره"

بهلّی''سواره''ی سهحهت سووك و دهنگ خوش به كوچی بی وادهی خوّی خهم و پهژارهیهكی زوّری له سهر باب و برا و كهس و كار بار كرد.

ماموّستا که به دوو هوّی خزمایهتی و شاعیری سوارهوه مهرگی شاعیر، روّونی لیٚکردوّته شهوی دهیجوور دهلیّ:

رۆژى روونم به شەوى دىجوورە سوارە دىدارى قىيامەت دوورە چىمەنى تافى جوانىت شىن بوو ھەرەتى ژين بوو،ج وادەى شىن بوو

زانا و ماموّستایه کی دیکه ش به ریّز "کاك یوّسفی کورد نه ژاد" به پارچه شیّعریّکی فارسی مهرگی "سواره" ماته م و شین ئهگیّری و دهلیّ: سواره نو گل خندان باغ کردستان بدست جور فلک پترمرید و پرپر شد عقاب اوج شهامت مجاک درغلطید ولی عقاب بیانش به آسمان بر شد ادی و شاعر درد آشنای ملت را

درد ا که زیر خاک تیره بستر شد توای که خاک سیهروی دل پر از گنجی تو ای که ظاهرت هر دم برنگ دیگر شد کنون که گنج هنر را گرفته ای در بر عزیزوار بنوازش که این مقدر شد:

ئهگهر بمهوی داخی مهرگی سواره له زمان خوّم و دوّست و ئاشنا و روّبوارانی ریّگای ئهوهوه بلیّم نووسینه که له پیشهکی دهرده چی و دهبیّته کتیبیکی ئهستوور و منیش نه دهمهوی و نه دهتوانم کتیب نووس بم که وابوو لیّرهدا دهیبرمهوه و دهلیّم ئهمه بوو ژیان نامهیه کی کورت له ژینی بی "سواره ئیّلخانی زاده".

۱_ ئیشاره به شیّعری "شهنگهسواری"سواره.

۲_ "یادی منائی" شیّعری سواره.

۳_ "کچی بهیان" شیّعری سواره.

۴_ وهستا مستهفا كيويكي بهرزه كه گوندى تورجاني له ئاميز گرتووه.

۵_ شیّعری "شار"ی سواره .

عـ شيعرى "ههلۆ"ى سواره.

 $^{^{\}vee}$ و $^{\wedge}$ _ شیّعری ماموّستا و زانای نهمری کورد ههژار _ "ههلوّ".

⁹_ ھەۋار "ھەلۆ".

۱۰ و ۱۱ و ۱۲ ـ "ههڵۆ" سواره.

۱۳ ـ ئەو نامە ئىستا لاى منە.

سواره بوت نیه!

جهلال مهلهكشا

رهخنهی ئهدهبی، له کوردستانی ئیراندا نسه هسهر رهگ ئساژوی نهکردوووه، بهلکوو بوته بازاریکی ئالوز و بی سهروبن... له راستیدا، ئهوانهی خویان وه ک رهخنهگر له قهلهم دهدهن، جگه له جنیوفروشی و نان بهیه بهقهرزدان و دارکاری یهکتر، هیچی تر له بهر چاو ناگرن. و لهم بهینهدا، ئهوه ی که مهتره ح ناکری بابهته رهخنهییهکهیه. رهخنهگری بهریز، به جیگهی رهخنهی ماقوولانه و بنهرهتی دهست دهکاتهوه، به جیی گهلالهی مهبهستهکه، له لایهنه شهخسی یهکان دهکولایتهوه، بارودوخی ژیانی تایبهتی یهکتر دهخهنه ژیر تیخی قهلهم. کهرامهت و حورمهتی قهلهم پیشیل دهکهن و زار به تهشهر و تانووت و جنیو سکه دوور له شهرافهتی خاوهنی قهلهمه دهکهنهوه... ئهمانهش ههمووی به و بونهوهیه

سواره بوت نیه! 198

که رهخنهگره بهریّزهکانمان فارس گوتهنی (کونی دوعایان ون کردووه). نازانن له کویّویهوه له غاوی کهن. له سهرهتایی ترین بابه ته بنه پرهتی یهکانی رهخنه بیخهههن بین بیمکانی رهخنه بیخههه بین بیمکانی رهخنه گریّکی لیّزان و به نهده به نهوه به بابه تهکه بیخاته ژیّر موتالا و لیّکوّلینهوه. بهلام رهخنهگرانی بیمه یان تهنیا لایهنه سستهکان لهبهر چاو دهگرن. یان ئامانجیان ویّران کردن و رووحاندنی کهسایهتی غهنیمهکهیانه!! ئهرکی رهخنهگر چیه؟ غهیری نهوهیه وهك سهر پشکیّکی به ئاوهز و پسپوّر و داوهریّکی بی لایهن بابهتهکه ههللاجی بکات؟ خاله سستهکان نیشان بدا و له بهرانبهردا لایهنه بهقهوه تهکانی بابهتهکهش لهبهر چاو بگری و نهگهریش بتوانی لایهنه بهقهوه تهکانی بابهتهکهش لهبهر چاو بگری و نهگهریش بتوانی خاوهنی بهرههم ریّنموونی بکات؟ من کارم به روّژنامه و گوّقارهکانی تر وه نهروهدا چاپ کراون. بو جاریّکی تر چاویّکی پیدابخشیّنن. بزانن جگه چهند بهرههمی کراون. بو جاریّکی تر چاویّکی پیدابخشیّنن. بزانن جگه چهند بهرههمی خوّههاکیشان بووه، یا نان قهرزدان، یان گوّپال وهشاندن و تهمی کردن و تهسفیه حیسابی شهخسی...

ئیمه هیشتا تا گهیشتن به رهخنهی عیلمی مهودایهکی زورمان ماوه، ئهوانه که خورجینی رهخنه یان له کول ناوه و ئیدعای رهخنهگری دهکهن. لهسهر یهکهم پلهی پهیجهی رهخنهگری راوه ستاون و بو ئاسمان ده کهن. لهسهر یهکهم پلهی پهیجهی رهخنه گری راوه ستاون و بو ئاسمان ده روانن. قه لهمه کانیان به رهوناخی مهبه ست شور نابیتهوه. هیندی جار تهنانه ت بی ئهوه ی بزانن خاوه نی به رههم چی گوتووه و چی ده لی ده ست به جی تیخی قه له کالان هه له کالان هه له کیلان ها که ده کی پیاوی شهره... ئهوه مهیدان و ئهوه شیری من ۱۱۰۱

پهتایهکه و تووشی بووین پهتای (بوت تاشین) چ بکهین عادهتمانه. ديّين و له يهكيّك بوت دهتاشين. دهيكهينه بوت و له بهرامبهريهوه چوّك دادهدهین و سوجدهی بو دهبهین بی ئهوهی هیّندی تهنانهت شیاوی ئهوه بن، ببن به بوت!! كاتى بوتهكهمان تاشى. جا ئيتر پياومان دەوى بلى لەل! پیاومان دهوی، جورعهت به خوی بدا و زبانم لال، بلی کوره خو تالهموویهکی سهری ئهو بوته لاره! جا ئیره دیار تیر و شیر ههلکیشان. دەبيتە گەلەكۆمە. خوين بەرچاوان دەگرێ، بـﻪ ﻛﻮﺭﺗﻰ ﻛﺎﺭێ ﺩﻩﻛﻪﻥ ﺋـﻴﺘﺮ كەس لەم جۆرە غەلەتانـە نـەكا و خوانەخواسـتە، چـەپ تەماشـاى بوتەكـە نهكا! ههموو چهشنه تۆمهت و بوختان بۆ كابراى فزوول رێز دهگرێ. ههر دهیهارن. گوفاری سروهش چونکه رهوشتیکی ئازاد و دیموکراتیکی ههیه و به ههموو قهلهمی مهیدان دهدا، ههموو ئهو بوختان و توّمهت و تانه و تەشەرانە چاپ دەكا. ھەرچەند من بۆ خۆم وەك يەكێك لە ئەندامانى دهستهی نووسهران بروای پتهوم به ئازادی قهلهم ههیه و پیم وایه دهبی به ههموو قهلهميّك به ههر بير و بروايهكهوه مهيدان بدريّ. ئيّستا بهو عمقيده گميشتووم دهبي لممهو لا، قهلهمه دهم ههراش و جنيوفروّش و بۆختان كەرەكان نەختىك بەر بەست بكرين. چونكە ئەم جۆرە قەلەمانـە كەرامەتى نووسەر لەكەدار دەكەن و شەرافەتيان دەخەنە ژێر پرسيار.

عهرزم کردی. کاتی یهکیک، بوو به بوت، ئیتر، هیچ قه له می حه قی نیه ئه و ئاخله پیروزه ی وا به دهوری دا کیشراوه بشکینی. یان زاتی ئه وه ببی لایه نیکی بخاته ژیر رهخنه و پرسیار، ئهم شیوه نادروسته، سوننه تیکی روو خینه ره ده و نیستیکی ئه ده بی یه.

سواره بوت نیه! 200

هیندی کهس، سوارهی ئیلخانیزادهیان کردووه به بوت و هیندیکیش وه مجیوری مهزاری شهدهبی سواره گوپال به دهست له چهقی ئاستانهکهیدا راوهستاون. له پشتی کیلی قهبرهکهیهوه سهنگهریان گرتووه و به ئهسلهحهی قهلهمهکانیان به کهس ئیزنی شهوهش نادهن تهنانهت بلی: کاکه گیان له کن گولهکانی سهر مهزاری سوارهوه دروویهك شین بووه! نهخیر، دروو غهلهت دهکا به خوی ئیزنی شین بوون له سهر مهزاری سواره بدا. چاوی ئیوه کویره و به جیگهی گول درك دهبینن! مهزاری سواره درك دهبینن! ناخه مهگهر درك دهتوانی له گولستانی سوارهدا بروی. بهراستی بری جار شهم مجیورانه دهبن به دهستهیهکی لاتی چهقوکیش و...

من به گویرهی تهمهنم، سوارهم دهناسی له نیزیکهوه دهمناسی. چهند جاریکیش پیکهوه دانیشتووین. لانی کهم بهرههمهکانم خویندوتهوه. یان گویم لینبووه، ههموو بهرنامهکانی تاپو بوومهلیلم بیستووه. له زور لایهنی ژیانی سواره خهبهرم ههیه که تهنانهت مجیورهکانی ئیستا نهیان بیستووه. پیم وایه له قوولایی دلمهوه دهلیم سواره یهکی له باشترین بیستووه. پیم وایه له قوولایی دلمهوه دهلیم سواره یهکی له باشترین شاعیرانی کوردی کوردستانی ئیرانه. چهند پارچهیهك له شیعرهکانی بهراستی شاکارن. ههرچهند زوربهی له پهخشانهکانی وهرگیرو و وهرگیردراون، بهلام شاکار و بیهاوتان. شیعری خهوهبهردینه، ههرچهند بیلهامهکهی له ماسیهرهشه چکولاهی سهمهدی بههرهنگی وهرگرتوه بوخوی شاکاریکه. وهک شاعیریکی بههرهدار، شیعری نویی کوردی له ئیران دا رهواجدا، جیگایهکی تایبهتی بوخوی ههیه "ههرچهند پیش له سواره عملی حهسهنیانی و چاوه شیعری نویی کوردیان دهست پیکرد" بهلام شیعره فارسییهکانی سواره (جگهیهک دوانیان) له رهدیفی شیعره دهرجه

سيّههمهكاني فارسى دان و ههر ناويان ليّ نهبريّ باشتره! من ههرگيز ناتوانم سواره وهك شاعيريكي باشي فارسيويّـــژ نــاو ببــهم. بــهلّـــ دهتــوانين سوارهی ئیلخانیزاده وهك باشـــترین و گــهورهترین شــاعیری نویخــوازی كوردستانى ئيران بناسين و بناسينين. بهلام ئهوهش نابيته دهليل ئيتر كەس نەتوانى رەخنە لە سوارە بگرى. ئەوە نابىتە دەلىل ئىبر كەسى بە خوّی ئیـزن نـهدا بلّی فلانـه واژهی لـه فلانـه شیعری سـوارهدا سـست و نارەسنە يان فلانە شيعرى زەعيفە! ئيوە ھيچ شاعيريكى گەورە نادۆزنەوە ههموو شیعرهکانی شاکار بن و رهخنهیان لی نهگیری. نازانم هینندی کهس بۆ دەيانەوى سوارە بكەنە بوت؟ ئايا ھۆيەكەى بەزەيىيــە؟ چـونكە سـوارە مالناوایی له دنیا کردووه؟ یان ئهوهی که سواره له شهوهزهنگی رهژیمی كردۆتەوە؟ ھەرگيز ئەم ھۆيانە مەكەن بە خالى موسبەتى سوارە. چونكە بیٰئهوهی خوّتان بزانن چ دهکهن له باری سیاسییهوه سواره دهخهنه ژیّر پرسیاری نالهبار! خو سواره ئاشیلی روویینتهن نهبوو بتوانی به زوّری شان و باهو تروّوای رادیو داگیر بکات و هیلنی زمانی کوردی رزگار بکات. ئاخه پاژنهپای ئاشیل...!!

کوتم سواره شاعیریکی گهورهیه. چهند شاکاری خسته سهر گهنجینهی ئهدهبیاتی کورد. به لام بوت نیه. زوّر له بهرههمهکانی چ پهخشان و چ شیعر شیاوی رهخنهن. له ئهدهبیاتی فارسیدا نیما یووشیج وهك باوکی شیعری نوی جیگایهکی بهنرخ و تایبهتی ههیه بنهرهتدانهری شیعری نوی خیگایهکی بهنرخ و تایبهتی ههیه بنهرهتدانه ههیه. ئهوهش نویی ئیرانه. شاکاری ههرمانی زوّره. شیعری زوّر خراپیشی ههیه. ئهوهش قههبوول کهن ههرگیز ناتوانین سواره لهگهل نیما ههلسهنگینین. بهم

202

حالهشهوه نیمایان نهکردووه به بوت. ههزاران رهخنهیان له سهر بهرههمهکانی نووسیوه. مجیّوهرهکانیشی قهمه و رهمیان ههلنهکیّشاوه، بهرههمهکانیان ههللاجی کردووه، ریّرهوانی شیّعری نویّی تهنانهت دوّستان و یارانی خودی نیما، له شاملووهوه بگره تا بهراههنی و حقووقی و دهست غهیب لایهنه سستهکانی. شیّعرییان خستوّته بهر چاوی خویّنهر و شاعیرانی لاو. کهسیش سهرکوتیانی نهکردووه. بهراستی نهگهر شاعیرانی وهك لوّرکا نیّروهدا هوّگرانی وهك سوارهیان ببایه خوّ دنیا نوقمی خویّن دهبوو.

مهبهستم لهو ههموو دریّژدادرپیه رهخنهیهك بوو، باوکی تارا، له سهر شیّعری (شاری) سواره نووسی. یاخوا نهوهی نیّمه دیتمان نیّوه نهی بینن، له ههموو لایهکهوه قرمژنی جنیّو داباری. له ناکاو بهرقی شمشیرهکان چاوی ناسمانی موّلهق کرد. ناخه مهگهر دهبیّ؛ ئهوه کام کافری بیّدینی لامهزههبه که بهخوّی نیجازهی داوه به سواره بلّی (بالای چشمت ابروست؛) جگه مارفی ناغایی که رهخنهیه کی ماقوولانه ی له جوابی رهخنه به باوکی تارا دا نووسی، دیبران ههموو بهگهلهکومه و جنیّودان دهستیان کرده خوّ پیّشاندانیّکی مهستانه و ههراو هوریا. من نامهوی له باوکی تارا دیفاع کهم. نایا بهراستی ئهم گهلهکومه، گهلهکومهیهکی ناوچهیی نهبوو؟ کاکه گیان له زهمانی ئیّمهدا (شهرهگهرهك) نهماوه. نامهوی نهمجوّره شهرانه یادگاری دهربهگایهتی و عهشیره و عهشیره تبازییــــــه. نامهوان زوّرتر زهمان، زهمانی لوّجیّك و مهنتیقه. رهنگه باوکی تارا، له ههمووان زوّرتر

كى كوتوويه "سواره بوته"..؟

حاجى عومهر ئيلخانى

رۆژنىك به شەقامى شارەكەماندا دەگەرام لە بەرامبەر كتىب فرۆشى يەك چاوم كەوت بە نووسىراوەيەك بە شىشەى پەنجەرەكەوە درابوو مەتلەب و عنوانەكانى سروەى ژومارە $V^{(1)}$ تىدا بوو، يەكىكىان سىرنجى راكىشام "سوارە بوت نىه".

ئیستا گوقارهکهم نهخویندبووه زور سهرم سورما و کوتمداخی دهبین "سواره" کی بی و کی "سواره"ی کردووه به بوت، زور به پهله چوومه ژوورهوه و ژمارهیهکم وهرگرت و ههر له شهقامهکهوه تا گهیشتمهوه مالهوه جاریکم خویندهوه و له مالهوهش جاریکیترم خویندهوه کسه دهروانم نووسهرهکه یهکیکه له ماموستا ئهدیب و شاعیره باشهکان "کاك جهلالی مهلهکشا" ئهو ماموستایه که لهپلهیهکی بهرزی ئهدهبیدا جیگیای

ههیه یا کوتایی کردبوو له باشتر نووسینی مهتلهبهکه یا ههرچی، نووسراوهکهی نهیتوانیبوو حهقی مهتلهب ئهدا بکا.

منیش ویستم نووسراوهکهی ئهوان بکهمه دوو بهش و لهسهریان بدویّم ئهگهر دهلیّم بوّیهه ههروهك دهگهل خوّی قسه بکهم ئاوایه نهك مهقالهنووسین.

یهکهم بهش: کاك جهلال له بارهی چهشنی "رهخنهگریهوه" باس دهکا و ده لی "له راستییدا ئهوانه که خویان وهك رهخنهگر له قه لهم دهدهن جگه جنیوفروشی و نان به قهرزدان بهیهکتر هیچیتر لهبهر چاو ناگرن" دیاره کاك جهلال زور توورهیه له جنیوفروش و کوتنی قسهی سووك بهتایبهت به قه لهم. ئهو لای واه (به تهشهر و تانوت زار دهکهنهوه و حورمهتی قه لهم پیشیل دهکهن و به جیگهی، ماقووولانه له لایهنه شه خسییهکان دهکونهوه)

 سهرمینبهر مهوعیزه دهکهی بۆچی ئهوشیّعره بهرزه فارسییهت لهبیر چوّتهوه که حافز دهلّی:

مشکلي دارم ز دانشمند ججلس بازپرس توبه فرمايان چراخود توبه کمتر ميکنند

تۆ خۆت به ههموو هێز و توانات بهربویه سهروگوێلاکی ڕهخنهگرهکان چما کوێندهرت دێشێ خوری شۆر کوتاوتن و ههموو گیانت شهڵاڵی خوێن کـردوون ئـهوه نیـه دهفهرمووی: (بـهداکۆکی نهفامانه لـه سـواره، بهرههمهکانی ئاڵووده مهکهن) یا فهرمووته" برێك جار ئهم مجێورانه دهبن بهدهستهیهکی لاتی چهقۆکێش" بهراستی کاکه تو رهنگه "نهفام" و دهبن بهدهستهیهکی لاتی چهقۆکێش" بهراستی کاکه تو رهنگه "نهفام" و "لات و چهقۆکێشت" پێجنێو نهبێ.

کاك جهلال تۆشه په گه په كه پر مارر ي به بر بلا و كردۆته وه له گه په كيكى شارى "سنه" وه كوته كيكى بزمار ري ثت به ده سته وه گرتوه و له سه بره كه په كه په كيكى شارى "مه ريوان" وه جواب هاتووى و له بناگوي خه لكى گه په كيكى شارى "سابلاغت" پاكيشاوه. ئه ى كاكه گيان به بپواى جه نابتان شه په گه په كه يانى چى، ده مه وى عه زرت بكه م ئه وه تۆى كه نانت به قه رز داوه به شاعير و نووسه رى گه نج كاك مارفى ئاغايى و په خنه كه خوت تله سيحرى قه له مى ئه و پاراستووه، ده بى دووبراكه ى ديكه كه جووابى له سيحرى قه له مى ئه و پاراستووه، ده بى دووبراكه ى ديكه كه جووابى "باوكى تارا"يان داوه ته ور دانيان به كى به قه رزدابى خو" سواره خوى نام داوه تا دووقات قه رزه كه ى لى وه رگرنه وه:

تۆ فەرمووتە (بەگەلەكۆمەو جنيودان دەسيان كردووە بە خۆ پيشان دانيكى مەستانە و هەراوھوريا) و تەنانىەت تىۆ ئىمە شىتەت بە گەلىە كۆمەيەكى ناوچەيى داناوە، كاكەگيان ھەر ئەوە كە تۆ باسى ناوچەت كىردووە و سىنوورەت جياكردۆتھە خىۆت دىيە ژيىر پرسىيارەوەكە تەعەسوبى ناوچە ھەلىگرتووى و بە پىچەوانەى ئەوەى كە فەرمووتە (نامەوى لە باوكى تارا دىفاع بكەم) لەسەرى ھەلى بەزيويەوە. ئەى مالى

دیفاعم به قور گرت. دیفاع چونه؟ و ههروهها دهردهکهوی جهنابت تومهتی عهربهدهکیشان و خوپیشان دانی مهستانهت به نووسهریک بهلاوه تهوهین نهبی.

فهرمووته (یاخوا ئهوهی ئیمه دیتمان ئیوه نهیبین. له ههموو لایهکهوه قرمژنی جنیوداباری لهناکا و بهرقی شمشیرهکان چاوی ئاسمانی مولاه کرد) کاکه به و فهرمایشهتدا مهعلووم دهبی که جگه لهم سی کهسه که نووسراوهکانیان لهسروهدا بلاو بوتهوه زورکهسیتریش لهم بارهوه نووسیویانه بهلام گوڤاری سروه نهیدا وهتهدهری بینهوهی خوت بزانی و بهپیچهوانهی تاریفیکوا له گوڤاری سروهت کردووه لهباری ئازادی بهپیچهوانهی تاریفیکوا له گوڤاری سروهت کردووه الهباری ئازادی قهلهمهوه هیناوته ژیر پهخنهوه، یا ههر خوت پیت خوش بووه، شتهکه گهوره کهیهوه و وهک فیرهدهرسی به وشهی جوان و پازاوه دوو لهشکرت گهوره کهیهوه و وهک فیرهدهرسی به وشهی جوان و پازاوه دوو لهشکرت له بهرامبهریهکهوه پاگرتوه دهنا ئاورهکه کووژابوه و توخوت فووت لیکرد و گهشاندتهوه و دهبی چاوهروانی جوابی ئهم و ئهویش ببی.

له ئامۆژگارییهکانتدا فهرمووته (بهینن با قهنهمه بههرهدارهکان سهمهر بگرن و به شانتاژو ههرهشه دهمی قهنهمهکان مهبهستن) کاکه من وهختی خوی سی نووسراوه م له ژومارهکانی 77 و 79 و 79 سروهدا خوینندبووه ههرهشه م تیدا نهدیبوون بهراستی کهوتمه شکهوه دووباره ههرسیکم خویندنهوه و ههرهشهیهکم وهبهر چاو نههات، ئهوهش خوی بوختانیک.

جا مهگهر له نووسراوهی به قهولای جهنابتان عهرهبهدهکیشهکاندا که گوشاری سروه نووسراوه کهی چاپ نهکردوون ههرهشه کرابی. ئیمه نهماندیتوون، بهلام جهنابت که دیوتن حهقی خوته لهبهرقی ئهم ههموو شمشیره زومور رهد نیگاره ترسابی.

ئیستا کاکه من به تو عهرز بکهم له شیعرهکانی "سواره"باش تیناگهی، مهگهر ئهوه شهرهگهرهکه یاخوا نهخواسته جنیوه به جهنابت و یا

بۆخوشم نەفامى و لاتى و چەقۆ كێشىيە، ئاخر برالە گيان ئەوانىش ھەر ئەوەنىدىان كوتووە كە تۆ خوێنت دە تەشتى كىردوون، جا تۆ ئەگەر نووسىراوەكەى خىۆت و ئەوان بە تەرازوويلەكى مىلىزان و بىي غەرەز ھەلسەنگێنى دەيسەلمێنى كە قەللەمى تۆ زۆر شەرانىتىر ھاتۆتە مەيدان و گەلى درتىر دەمى كردۆتەوە، جا دەفەرمووى دەبوايە زمانى قەللەميان لەوەش پاكتر و بە عەدەبتر بىلى منىش ھەر پىيم وايە ھەروەك جەنابت دەتتوانى تۆمەتى لات و چەقۆكىشى و مجىيورى و نەھامى و شەرەگەرەك و بووژاندنەوەى عەشىرەت و دەربەگايەتى لەكەس نەدەى و مەتلەبەكەشت بىگەيەنى.

كاك جهلال گيان ده كويّى نووسراوهى ئهم دووبرا نووسهرهدا دهبيندرى كه گوتبيّتيان "سواره"كهس حهقى نيه باسى بكا و ههر كهس باسى بكا غهلهت دهكا، ئهوان به ليّكدانهوهى خوّيان لايهنگرييان له راستهقينهيهك كردووه، جا ئهگهر ئهمهگوناحه، بهليّ.

کاك جهلال دهفهرمی (پهتایهکه تووشی بووین، پهتای بوت تا شین، چ بکهین عادتمانه دیّین و له یهکیّك بوت دهتاشین و دهیکهینه بوت و له بهرامبهریهوه چوك دادهدهین و سوجدهی بو دهبهین بی نهوهی هیّندی شیاوی نهوهش بن که ببنه بوت) بهبروای نیّوه وا دیاره هیّندی شیاوی ئهوه ههن ببنه بوت بهلام "سواره" نا. بهراستی راست دهفهرمووی پهتایهکی پیسه تووشی بووین که بوت دروست دهکهین نهوه نیه زانایهکی وهك جهنابیشت خوّت پی نهپاریّزراوه و هیّندی کهس بو بوت بوون به شیاو دهزانی.

فهرمووته: "هێندێ کهس" سوارهی ئیلخانیزادهیان کردوّته بـوت و هێندیٚکیش وهك مجێوری مـهزاری ئـهدهبی "سـواره" گوپاڵ بهدهست لـه چـهقی ئاسـتانهکهی راوهسـتاون) کاکـه لـه "هێنـدێ کـهس" و "هێنـدێك" مهنزوورت کێ و چی بووه؟ ئهگهر مهنزوور ئهو سـێ کهسـهیه کـه جـوابی

باوكى تارايان داوتهوه يهكيان تو خوت جيات كردوّتهوه و سههله نان، كوليّره چهوريشت به قهرز داوهتى. دهميّنيّتهوه دوانهكهىتر ئايا وشهى "هيّندى كهس" و "هيّنديّكيش" بو دوو كهس بهكار دهبرى يان دهنا ئهو دووبرا نووسهرهيهك به ههزارن.

كاكـهگيان فهرمووتـه(گۆڤـارى سـروهش چـۆنكه رٍهوشـتێكى ئـازاد و ديمۆكراسى ھەيە بە ھەموو قەڭەمى مەيىدان دەدا ... ھەر چەند مىن بۆ خوم وهك يهكيك له ئهنداماني دهستهى نووسهران برواى پتهوم به ئازادى قەللەم ھەيـە. ... ئىستا بـەو عەقىدەيـە گەيىشتووم دەبـى لەمـەولا قەلەمە دەم ھەراش و جنيوفرۆش و بوختان كەرەكان نـەختيك بەربەست بكريّن چونكه ئهم جوّره قهلهمانه كهرامهتي نووسهر لهكهدار دهكهن و شهرافهتیان دهخهنه ژیر پرسیار) کاکهگیان لهمن دهبیستی ئهو کاره مهکه، به دوو دەلىل يەكەميان ئەوەيە ئازادى قەللەم و دىمۆكراسى لە گۆڤارى سـروه دەسـتێنيهوه و ئـهوه دۆسـتايهتى نيـه، دووهـهميان ئهوهيـه كـاك ئه حمه دی قازی زور وشیاروزنایه و ددانی ماری دهردینی و له هووی مووی ده کاته وه ههر فهوری سروهی ژوماره $^{''}$ $^{''}$ ی لهبهر ده ست داده نی و دەڭى:" كويْخا خوى مەشموولە"، كەوابوو مامۆستا گيان تو واباشە ھەر ئامۆژگارى بكەي بىۆ ئەوەي نووسەرە لاوەكانى ئىسە قەللەم خاوينتر بهیننهکایهوه و خوشت به قهلهمی شوراوه به گولاوی کهرامهت ئهم جار وهره مهیدان و له نووکی خامهی بههیّزت گهوههر برژینه ناو خهزیّنهی ئەدەبى كوردىيەوە و بەو شىيعرە تەر و پاراو و نووسىراوە بەھرەدارانەت فهرههنگی زك برسی و زار تینووی ئیمهی كورد تیر و تهسهل بكه تا ئيمهش بليين:

> مریزاد دستی کهمردوستانرا دوای دل و مرهم جان فرستد

كاتى ئەوە گەيشتووە بچينەسەر بەشى دووھەمى نووسراوەكە:

دهگه لا دوّستیکی ئهدیبم باسی نووسراوهکه ی کاك جه لالم کرد (کوتی به لی خویندوومه ته وه به قه ولی مه نشوور کوته نی کاك جه لال قسه ی دلّی بو من بی ئهویش بروای هه روه ك باوکی تارایه. ئه و دوّسته ده یکوت زوّرکه س لایان وایه به په خفنه له نووسه ریك یا شاعیریکی گهوره و به ناوبانگ پله ی خوّیان ده به نه سه ری و نیّو و شوّره ت ده رده که ن من گوتم خه یالم هه یه شتیك بو کاك جه لال بنووسم ئه و دوّسته کوتی خوّ کاك جه لال هیچی نه کوتو وه تا جوابیک هه لگری.

کاك جهلال گیان، ئهوه قسهى دۆستهكهى من بوو و رهنگه خۆم هاوفكرى ئهو نهبم ههلبهت من "باوكى تارا" ناناسم بهلام تۆ له شيعر و نوسراوهكانت را دهناسم لام وایه تهنیا تهعهسوب و غیرهتی ناوچهیی ههلگیرتووى و هیچىتر.

ئهمما کاکه لهباری "سواره" وه کهمیک تیکهان و پیکهانت کردووه و ههزاره و دوولایی پرقیشتووی و سهرت له خوینهر شیواندووه، له لایهکهوه دهفهرمووی (زقربهی پهخشانهکانی وهرگییرا و یا وهرگیرراون) و دهفهرمووی: (بهلام شاکار و بیوینهن) ههر له خوت دهپرسم هیچ بیرت دهشفهرمووی: (بهلام شاکار و بیوینهن) ههر له خوت دهپرسم هیچ بیرت لیکردووتهوه هیچ کات شتی "وهرگیراو" بیوینه و شتی "وهرگیردراو" شاکارنیه، جهنابت دهفهرمووی (چهندپارچه شیعریکی بهپراستی شاکارن) تو بو خهوهبهردینه "که ئهسهری ههره بهرزی"سواره"یه دهفهرمووی ئیلهامه له "ماسییه پهشه چکوله"ی "سهمهدی بههرهنگی" ئهی شاکاری یهکهی له کویی دایه،" وهرگیراو" کهنگی شاکاری وهرگرهکهیه ئهگهر هیچ شاکاری وهرگرهکهیه ئهگهر شاکاربی هی ههوهن نووسهکهیه، من عهرزت دهکهم "خهوهبهردینه "کوییی وهك"ماسییه پهشه" دهچی بهپراستی ئهگهر هیچ ئینسافمان ههبی ئهوهش دهزانین گهشهپیدان و پیبازدانهری شیعری نویی کوردی له ئیران"سواره" بوو و جهنابت تهنانهت لهو "وهرگیراو"و "وهرگیپردراوانه" نموونهیهکت بو و و جهنابت تهنانهت لهو "وهرگیراو"و "وهرگیپردراوانه" نموونهیهکت باس نهکردووه فهرمووته (شیعره فارسییهکانی "سواره" جگهه یهك

دووانیا له رهدیفی شیعره دهرهجه سیهمهکانی فارسیدان مسن هسهرگیز ناتوانم "سواره" وهك شاعیریکی باشی فارسی ناوببهم) ههلبهت نهمه قوبووله که هیچ کهس وهك بهزمانی دایك و بابی خوی قسه دهکا ناتوانی بهزمانیکی تر ناوا رینك و پیک و گری و گول شیعر بلی و بنووسی بهزمانیکی تر ناوا رینک و پیک و بی گری و گول شیعر بلی و بنووسی رهنگه نهگهر فهرمووبایهت "سواره" له رهدیفی شاعیره ههره بهرزهکانی فارسی زمان دا نیه باشتر لیت وهرگیرابایه، بهلام جهنابت چ بتوانی و چ نهتوانی "سواره" وهك شاعیریکی زور باشی فارسی ناسراوه و دهوری خوی نهتوانی "گیراوه و تهنانهت زور کهس شیعره فارسیهکانی نهویان له کوردییهکانی لا نزمتر نین.

دهفهرمووی (نازانم هینندی کهس بو دهیانهوی سواره بکهنه بوت ئایا هویهکهی بهزهیییه چونکه "سواره" مالائاوایی له دنیا کردووه) جا کاکه خو بوت دهبی به خهلك دابی و رهحم و چاکه بکا نهك ئهوانهی سوجده دهبهن بهزهییان به بوتهکه دابی !!

فهرمووته (یان ئهوهی که "سواره" له شهوهزهنگی پژیمی شاههنشاهیدا بهستهلهکی شکاندووه و له پادیودا" تاپو و بوومهلیل"ی بلاوکردوتهوه) کاکی خوّم کی ئهو باسهی کردووه و لهچ نووسراوهیهكدا دیوته و لهکیت بیستووه پهخشانی تاپوی "سواره" پهمر و پازی موبارهزه و دژایهتی دهگهلا پژیمی شا بووه، فهرمووته (ئهو هویانه مهکهنه خالی موسبهت بو "سواره" چونکه بی ئهوهی خوتان بزانن چی دهکهن له باری سیاسییهه "سواره" دهخهنه ژیر پرسیاری نالهبارهوه. خوّ "سواره" ئاشیلی پوویین "سواره" دهخهنه ژیر پرسیاری نالهبارهوه. خوّ تروّوای پادیو داگیر بکات و تهن نهبووه که بتوانی به زوری شان و باهو تروّوای پادیو داگیر بکات و هیلنی زمانی کوردی پرزگار بکات.)

كاك جهلالى بهريّز ئهوهتوى خوت دهزانى چ دهكهى و ئهو قسهيه خهريكى ديّنيته گوريّ.

ئهوه لهن کاکهگیان تازه ئهو خهنهیه رهنگی نهماوه و قارهمانی "سووره قهلا" که ئهودهم ئیمهمانان کونی مشکیمان پی قهیسهری بوو له ژیر ئهشکهنجه و ئازاری بی ئهمان دا ههلیاندهقر چاند لهباری سیاسییهوه بهوقسانه ناچیته ژیر پرسیاری نالهبار.

دووههمسهن ئیمسه بوّمسان روون نسهبوّوه تسوّ یسهکیک لسههوّگرهکانی "سواره"ی یا رهخنهگری؟ چونکه دهو نووسراوهتدا زوّرجسار لسه پیکسیش دراوه و له ماپیکیش".

فهرمووته (کوتم سواره شاعیریکی گهورهیه چهند شاکاری خسته سهر گهنجینهی ئهدهبیاتی کوردی به لام بوت نیه) به بروایهکت پهخشانهکانی ا "وهرگیردراو یا وهرگیراون" و شیعره بهرزهکهی ئیلهامه له شاعیریکی بیگانه. به بروایهکت شاعیریکی گهورهیه، لهبهرامبهر ئهم دوو بروا جیاوازه خوینه ر چی بلی و لهبارهی نووسراوهی شاعیریکی پایهبهرز و نووسهریکی به دهسهلاتی وهك جهنابت چلون داوهری بکا! من لام وایه خوینهر دهلی دمونووسراوه پیچهل پلووچهدا دل و زمان جیران نهبوون و قهلهم سهرپیچی له ههستی دهروون کردووه.

پاش تاریف وسهنایه کی زور بو "نیما یووشیج" که به پاستی جیّی خوّیه تی فهرمووته (شاکاری ههرمانی زوّره و شیّعری خراپیشی ههیه شهوهش قوبوول بکهن که ههرگیز ناتوانین "سواره" لهگهل "نیما" ههدسهنگیّین بهم حالهشهوه نهیانکردووه به بوت) به چی بزانین "نیما" ئهگهر پهخنه لیّگیرابی دیفاعیشی لی نهکرابی دهیجا ئهوهنیه جهنابت ئهگهر پهخنهت له "خهوهبهرینه" ههیه و ئهرزش و قهدری کارهکهی ئیراد و پهخنهت له "خهوهبهرینه" ههیه و ئهرزش و قهدری کارهکهی "سواره"ت داوه به "سهمه دی به هرهنگی" ئهوهنیه باوکی تاراش لهسهر یهکیّک له شیّعره باشهکانی "سواره" "شار" پهخنه ی ههبووه و ئاویش لهئاوتهکانی نهخواردووه به لام کاکه جهلال گیان" از ما است که بر ما است" دهلیّن "گویّلکی خومالی به گا نابی" له توّی کوردی زانی کوردناسی

شاعیر و نووسـهر دوور بـوو هـهرگیز نـهتوانی سـوارهی دهگـهلّ "نیمـا" ههڭسهنگێني و زوٚربێترس و خوٚف لـه وجـداني ئـهدهبي خهوهبهردينـه و ماسییه رهشه"ش ئیلهام لهیهك بزانی له كاتیكا به جاریكیشدا نەرۆيشتوون، دەگيرنەوە مەلايەك لە كوردستانى ئيرانەوە دەچيتە شارى "بهغدا" دهگهل ئیمامی غهزالی دهکهویته مونازدره و قسهو و لهویرا دەگەريتەوە دەچتە "دينەوەر" كە يا شاريكى چكۆلە يا گونديكە لە ناوچهی کرماشان و دهگهل مهلای "دینهوهریش "وتوویّر دهکا و دوایی مهلای میوان له مهلای خانهخوی دهپرسی تو زور له "غهزالی" عالمتر و زاناتری ئهی بو ناووشورهت هی ئهوه. مهلای "دینهوهر" ده وهلامدا دهلسی ئهو بهغدا گهورهی کردووه و منیش دینهوهر چکوّلهی کردوومهوه، دیّرهدا مهنزوور ئهوه نیه که گویّا "سواره" بهرزتره له "نیما" بهلام به هەلسەنگاندنيان عاسمان نارووخى. كاكە تۆ زۆرت بۆخۆت ھيناوە كە بە زمانی ناوچهی "سواره" قسه بکهی و "جورئهتت" به "جورعهت" نووسيوه خوّ له موكريان و ههموو ئهو ولاته ههردهڵێن "جورئهت" و نـووسيوتـه "بالاي چشمت ابرو است" مـهگـهر ئـێـمـه خوٚمـان له كوردىدا نيمانه كه دهلي كه كهس ناويري پيي بلي يشتي جاوت برۆيه.

ليكدانهوهى خهوه بهردينه

(1)

مارف ئاغايى

پێشهکی:

کاك "سواره ئيلخانىزاده" يهكيك لهو گهوره شاعيرانهيه كه ههلاهگرى زورى قسه له سهر بكرى. له نيو بهرههمهكانى ئهو شاعيرهدا شيعرى "خهوهبهردينه" جيگايهكى تايبهتى ههيه. دواى بلاو بوونهوهى ئهم شيعره له زور شويناندا قسهى له سهر كراوه بهلام بهداخهوه كهس هيچى له سهر نهنووسيوه. گوايه له يهكيك له ژمارهكانى نووسهرى كوردستان (كه له شاخ بلاو بوتهوه) كورته باسيك له سهر ئهم شيعره نووسراوه كه

بهداخهوه من ئهم ژمارهیهم وهدهست نهکهوت و مهمنوون دهبم ئهگهر کهسیّك ههیبی و بوّم بنیّری.

ئهم لیّکدانهومی لهم دوو ژمارمی سرومدا لهمهودوا دمیبینن بوّچوونیّکه سهبارمت بهم شیّعرم بهرزه. من دلّنیام زوّرن ئهو کهسانهی ئهو شیّعرمی له من باشتر دمناسن بهلام بهداخهوه کهس تا ئیّستا دمستی بو قهلهم نهبردووه، ههرچهند ئیّستاش درهنگ نیه. دهلیّن هونهرمهندی دهنگخوش سهییدعهلی ئهسغهر له دوو حالهتدا هونهرهکهی گرونی دهکسرد وتیّیده چریکاند یهکهمیان ئهودهمهی بوو که کیژیّکی جوانی دهدیت و دووههمیان ئهو کاتهی که کهسیّکی دهنگ ناخوش گورانی ئهوی تهقلید کردبا. هیوادارم ئهمنیش وام به سهر بی و ئهوانهی دهزانن من دهنگم لهوان ناخوشتره لیّم وهدهنگ بیّن و نههانی کاك سوارهی خوشهویست غهدری لی بکری.

بهر لهوهی که بچمه سهر باسهکه دهبی چهند مهسهلهیهك روون بکهمهوه:

من تهنیا له باری مانا کردنهوه لهم شیعره دواوم ههرچهند دهزانم دهتوانی لهگهل بارودوخی سیاسی ئهوسای ئیران ههلبسهنگینری و... بهلام پیم خوش نیه شیعریکی ئاوا پرمانا به مانایهکی تهسکی سیاسی سیاسی ببهستمهوه، با لهو بارهدا خوینهر بوخوی نهزهر بدا.

له پیشدا سهنعهتی شیعری و باری فهننی شیعرهکهشی باسی لیکرابوو، بو وینه ئهگهر له وینهیهكدا جیناس، تهناسوب، تهزاد، شوبهاندن و... ههبوو شیكرابووه به لام له سهر پیشنیاری برایانی دهستهی نووسهران ئهم به شهم قرتاند ههتا باسهکه تیکهل نهبی.

- ناچار بووم بو لیکدانهوهی شیعرهکان بهند بهند لیکیان ههالبرم و ههر وینهیهک که تهواو دهبی له وینهیهکهی دیکهی جوی کهمهوه، ههرچهند ئهم شیوه لیکدانهوهیه له شیعری نویدا باو نیه چونکه شیعری نوی له باری ماناوه له میحوهریکی ئهستوونی (عهموودی) دایه و ماناکان بهیهکهوه دهبهسترینهوه. به لام "چ بکهم چارم ناچاره".

ـ ئەم شێعرە لە سەر وەزنى عەرووز دارێژراوە. وەزنەكەشى "فعولن"ى عەرەبىيە. بۆ وێنە:

له چهشنی گه رووی کهو

فه عوو لوون فه عوو لون

و ههتا دوایی ههر بهم وهزنه دهچیته پیش:

كەوى دۆمى يەخسىرى زيندانى دارى،

فهعوولون فهعوولون فهعوولون

_ كاك سواره له لاپهرهى ٢٠٨ى كتيبى "تاپو و بوومهليل"دا كه هيوادارم بهم زوانه چاپ بكرى، سووژهى "خهوه بهردينه" له قالبى نهسردا بهم شيوهيه دووپات دهكاتهوه: (جوششى ههستى شاعيرانه له نهادى "پتروس دووريانى" تازهگهنجدا له ههلقولينى كانىيـــهكى ژيـــر گاشهبهرديكى زل ئهچوو كه به هيچ باريك ريگاى نهبوو بو زهريهوزى و نهدهزاندرا كه ئهو ئاوهروون و پاكه له و شكاروى دهشتيكى قاقروله ژيـر لهشى قورس و رهقى ئهو گاشهبهردهدا چون ئهجوشى و بناوانى ئهگاتهوه كام رووبارى خوروشان.)

له چەشنى گەرووى كەو، كەوى دۆمى يەخسىرى زيندانى دارى،

پری سهوزهبهستهی خروّشانی باری تهرمی باومشی تاسهباری بناری

زیندانی داری: زیندانیک که له دار ساز کرابی. مهبهست رکه و قهفهسه.

بهسته: گۆرانی سووك و لهبار كه ههوا و شيّعرهكانی مايهی فوّلكلوّريان ههبیّ ـ مهقام.

سهوزه بهسته: سهوزه، رهنگی ژیانه، کهویش بو سهوزایی دهخوینی. بهستهیهك که سهوزایی و ژیانی لیدهباری یا بهستهیهك که بو سهوزایی دهخویایی دهخوینری. دهخوینری. لیرهدا ئاوازیکه که بو ئازادی دهخوینری.

بار: بالندهیهك كه دهوری زهرنهقووتهیی تهواو كردبی بهلام هیشتا نهبووبیته بالندهیهكی كامل و سهر.

بارهکهو: بهچکهی کهو که هیشتا سهر نهبووبی.

تهره: له لانه تۆراو ـ ئهو بالندهى هيلانهكهى جي هيشتبي.

دۆم: ھۆزىكى كۆچەرىيە كە باشترىن خاسەكەويان ھەيە.

پیشتر پیویسته مهسهلهیهك روون بکرینتهوه. شاعیر له سهرهتاوه دهیهوی له تامهزرویییه کی قوول بدوی. بو دهربرینی رادهی نهو تامهزرویییه چهند وینهیهك دهخاته بهر چاو. کاتیک که به تهواوی خوینه که که و توانی نهوههموو نیشتیا و خوینه که به بیرچونی شیعرهکه و توانی نهوههموو نیشتیا و تامهزرویییه بینیته بهرچاو، نهوجار نهستی بابهتهکه دهکوتری. پیویسته نهوهمان لهبیر بی که دوازده دیری سهرهتای شیعرهکه که لهم لیکدانهوهیهدا به چوار بهش نووسراوه دهگهریتهوه سهر دیری سیزده و چوارده واته بهشی پینجهم.

پوختهی مانا:

وهکوو گهرووی کهو، کهویک که به دهستی دوّم خرابیّته نیّو قهفهس و له کاتی باری و سهرهتای بلووغیدا که ههزاران ئاههنگی خوش و دلبزویّنی له دهرووندایه و دهیهوی له ریّگای گهروویهوه دهریانبی هه باوهشی زهمهند و سهرسهوزی بنار دوور خرابیّتهوه.

کاك سواره کاتێك ویستوویه "بهستهی کهو" به نموونه بێنێتهوه به کهوی ئاسایی ڕازی نهبووه، بهڵکوو "کهوی دوٚمی" ههلبژاردووه، چونکه دوٚم کهوناسترین هوٚزن که ههموو دهم باشترین خاسهکهویان ههیه. ئهم کهوه که به دهستی دوٚم ئهسیر کراوه، خراوهته نیٚو رکهش. ئهوسا سهردهمی باڕی بو کهو ههلاهبژیٚری که گهرووی پره لهو سهوزه بهستانهی که دهبوایه به ئازادی بو شینایی و سهوزایی بخویٚنی بهلام ئیستا که له نیْو قهفهسدایه و له بناریش ههلبراوه تهواوی جوش و خروش و نیْو قهفدهی دهکاته بهسته و له گهروویهوه دهیداته دهر.

کاك سـواره له شـێعره نـوێــهكانىدا هـهرگیز بـه شوێن قـافیهدا نـهچووه بهلام هێندێك جار که قافیه بهرهوپیری شێعرهکه هاتووه دهستی بهروویهوه نهناوه. لهم شێعرهدا "زیندانی داری" و "تاسهباری بناری" قیافهن. هـێنانـهوهی "خـروٚشانی باری"ش بـه قافیه دادهنری ههرچهند "ر"ی "له باری"دا قهلـهوهوه و لـهگـهل پـیــتی "ر"ی له وشهی "دار" و "بنار" یهکدهنگ نیه، بهلام ئهم شێوه قافیهیه جـار و بـار له حهیرانی کودریشدا کهلکی لـی وهرگیراوه.

شەپۆلى لە گوێن خوێنى شەرمى كچانە لە سەر روومەتى ماتى بووكى رەزاسووك

بهتینی بتاویّنی روانینی زاوا گهرمتر له پرشنگی تاوی بههاری

گوێن: لەرەنگ، وەك، بە وێنەى

بتاوين: سيفهتى فاعيلىيه بۆ "تاوين" ئهوهى دەتوينيتهوه.

شهپولیک وهک ئهو رهگه خوینهی که له ئاکام شهرمیکی کچانهوه له سهر کولهی بووکیک دهنیشی که بو یهکهم جار گهرمای روانینی زاوا لهسهر روومهتی ههست پیدهکا. به واتهیهکی تر کاتیک بووکیکی جوانی لهبهردلان ههست دهکا که زاوا چاوی تیبریوه، بهتینی ئهو نیگایه که له روانگهی کیژهکهوه له پرشنگی تاوی بههاریش بهتینتره، شهرم دایدهگری و سوور ههلاهگی تا ئهو جیگایهی که شهپول و رهگهیهکی خوین له سهر روومهتی خودهنوینی.

کاك سواره له لاپهرهی ۸۲ی کتیبی "تاپو و بوومهلیّل"دا ئهم وینه له پهخشانیّكدا که بو پیشهکی شیعری "شار"ی نووسیوه بهم شیّوهیه شی دهکاتهوه:

"بهلام له دی ههموو شت سروشتییه. تهنانهت سوورایی نیوهرهنگی لیّوی بزهتیزاوی کچی کسه له ژیّر گسهرمای روانینی لاویّکی ئهویندار شهونهمی شهرم ئهکهویّته سهر گولّی گونای و خویّنی ههستی پاکی کچانه به پیّستی نهرمی دهم و چاویا ئهگهری، رهنگیّکی سروشتییه."

ومکوو نهرمهههنگاوی لاوی بهرمو ژوان له جێژوانی زیندوو بهگیانی کچی جوان

★ نهرمهههنگاو: ههنگاوێك كه به پێدزكێ و به دزى ههڵگيرێ.

لهم دوو دیدرهدا شاعیر دهیهوی تامهزرویییهکه به "ههنگاو"ی لاویک بشوبهینی، بهلام چهنگاویک؟ ههنگاویک که بهرهو جیژوان دهچی. جیژوانیک به هوی بوونی یارهوه گیانی وهبهر هاتووه. لیرهدا شوینهکه زیندووه. یارهوه گیانی به جیژوان بهخشیوه و "شوین"ی زیندوو کردووه دهبی چهیامهتیکی له دهروونی لاودا ساز کردبی، بهلام سهرهرای کردووه دهبی چهیامهتیکی له دهروونی لاودا ساز کردبی، بهلام سهرهرای ئهم جوش و خروشه، رویشتن بهرهو جیژوان چهشنیک ترسی لهگهله. دهبی ههنگاوهکان نهرم بن. ئهلبهت نهرم نهک بهو مانایه که زور سهبر بروا بهلکوو بهو مانایه که کهس دهنگی پی نهبیسی، له لایهکهوه لاو دهیهوی زوو بگاته جیژوان و له لایهکی ترهوه دهبی بیههست دهدهن و خوست بروا که نهم دوو حالهته گوروتینیکی تایبهتی دهدهن به ههنگاو.

تهنیا یهك نوسخه له نیّو تهواوی ئهو نوسخانهی له لای ئیّمه ههیه، گهرمه ههنگاو" نووسیبوو. "گهرمهههنگاو" ئهوپهری تامهزروّیی و گوری لاوی نیشان دهدا و لهگهل فهزای شیّعرهکهش به باشی دهخویّنیّتهوه به لام زوّربهی بهریّزانی که شیّعرهکهیان له باشی دهخویّنیّتهوه به لام زوّربهی بهریّزانی که شیّعرهکهیان له کاك سواره بیستبوو رایان له سهر "نهرمهههنگاو" بوو.

ومکوو گهرمهیاوی قهشهی دهستی تارا و له بژوینی دهریای بلوورینی بهروی

ياو: تاو تهب

گەرمەياو: ئەوپەرى ياو، ياوێكى بەگوروتين.

قهشه: ماسی (چهشنیك ماسییه)

تاراو: تۆريا و ـ رۆيشتوو، زيز بوو

بژوێن: زهمهند ـ ئهو شیناوهردهی تازه بی و مهری وێنهکهوتبی. (لهم شیعرهدا بژوێن مانایهکی مهجازی ههیه).

بەروى: بەرۆك.

بلوور: جوّري شيشهي جوان و ئهستووره.

بلوورین: بلوورئاسا ـ وهك بلوور. لیرهدا مهبهست سینگی وهك بلووره، له کوردیدا باوه که سینگ به کهشهف دهشوبهینن، پیشتر پیویسته ئاشیره بکهین که لهم شیعرهدا دهست به قهشه یا ماسی شوبهینندرا و سینگ و بهروکی یاریش به دهریا. به کورتی یانی وهك ماسی دهستیك که له دهریای سینگ و بهروک توریابی. ماسییهك که له دهریا تورابی یا تورابی یا کهیشتنهوه بو نیو زهریا و دهکری ئهوپهری تامهزرویی لهو تهب و تابهدا گهیشتنهوه بو نیو زهریا و دهکری ئهوپهری تامهزرویی لهو تهب و تابهدا ببینین. ئیستا لهم شیعرهدا ماسییهکه دهسته و دهریاکهش بهروک.

بهخور خوّ به ديوارى كٽيوا ئهدا ئاو لهگهڻ گاشهبهردا سهر ئهسوێ، سهرئهسوێ.

بهخور: به تهوژم ـ دهنگی خروّشی ئاو

تا ئیستا ههر وینهیهکی شاعیر هینابووی ههموویان دهگهرینهوه سهر ئهم دوو دیره. تهواوی وینهکانی پیشوو حالهتی ئهم ئاوهیان نیشان دهدا. کهوابوو ئهم ئاوه وهك "گهرووی کهوهکه"، وهك "شهپولی خوینهکه", وهك "نهرمهههنگاوی لاوهکه" و وهك "دهسته تاراوهکه" خو به دیواری ئهو کیوهدا دهدا که تییدا یهخسیره. لیرهدا روون دهبیتهوه که شاعیر دهیهوی له ئاویک بدوی که یهخسیری دهستی قوولکه و ئهشکهوتیکه له کیودا و به تهوژم و تینهوه دهیهوی خوی رزگار بکا.

شاعیر کاتیک دهیهوی خوی زهربهی کوتایی وینهکه بوهشینی بهوپهری زانایییهوه دوو جار لهدوای یهک "سهرئهسوی" بهکاردینی که کار تیکردنیکی سهیری ههیه له سهر خوینهر. شاعیر له حالیکدا ئهم کارهی کردووه که له باری وهزنیشهوه پیویستی به دووپات کردنهوه نهبوو، یانی بهتالایی وهزنی پیپ نهکردوتهوه بهلکوو مهبهستی شیعری باشتر یانی بهتالایی

کچی نوور قهتیسی دهستی دیوی کیوه له ئهنگوستهچاوی دلی خیوی کیوا بهرهو دهر بهرهو شاری دهریا بهریوه.

قەتىس: گىركردوو، پەنگ خواردوو (زۆرتر بۆ فرمىسك و ئاوو...)

ئەنگوستەچاو: زۆر تارىك ـ شەو كە زۆر تارىك بوو، تا ئەنگوست (قامك) لــه چـاوى يــەكــتــر رۆنــەكــەن، كــەس كــەس نــابـينــن، رەنگە "ئەنگوستەچاو" مەبەست لەو حالەتەبــن.

خێوی کێو:

له فولکلوردا زور شتی وهك كانی و كيو خيويان ههيه و بو وينه دلين مهچو سهر فلان كانیيه چونکه خيوی ههيه و دهس دهوهشيني. له ئهسلادا خيو يانی ساحيب و خاوهند و...

زۆریەك له وینه شیعرییهكانی "خهوه بهردینه" دوو یا چهند مانا ههلادهگرن. ئهم كۆپلهی سهرهوه یهكیک لهوانهیه. "كچی نوور" دهتوانی ههم "مانگ" بی، ههم ئهو "كانیاوه"ی كه لهبهر روونی و زولالی به كچی نوور شوبهینرابی. ئهگهر به مانگی دابنیین مهبهست ئهوهیه كه مانگ

ئهسیری دهستی کیّوه، یانی له پشت کیّودا ماوهتهوه و ئاوهکه له تاریکایی شهودا بهرهو شاری دهریا ریّ دهپیّوی.

من پیم وایه "کچی نوور" مهبهست له ناوهکهیه و ماناکهی ناوایه:

ئهو کانیاوهی که له روونیدا وهك کیژی نوور وایه، به دهستی دیّوی کیّو ئهسیر کراوه و خراوهته نیّو ئهشکهوتیک، لهو تاریکایی و ئهنگوسته چاوییهی که له نیّو دلّی کیّودا به سهریدا سهپاوه خوّی رزگار دهکا و دیّتهدهر ههتا بهرهو شاری دهریا بروا. هیّنانهوهی شاری دهریاش بهلگهیه کی دیکهیه بو سهلماندنی ئهم مهسهلهیه، کانی که ههمان "کچی نووره" بهرهو دهریا دهچی شاعیر بو نیشاندانی بچووکی ئهو لهبهرانبهر گهورهیی دهریا "شاری دهریا"ی هیّناوه. یانی کانی یا کچی نوور بهشیّکه له شاری دهریا.

جگه لهوانهش بهلگهی دیکهی ئهوهیه که شاعیر له چهند دیّری دواییدا دیسان ئاوهکه به نوور دهشوبهیّنی و دهلّی:

شەتى نوور بەرووى مانگى عەرزا كشاوە

دياره ئهوه ههمان نووره يهخسيرهكهيه كه ئيستا رزگار بووه.

به لگهی تریش ئهوهیه که شاعیر ده لن کچی نوور به رهو ده را به رهو شاری ده ریا به ریوه. ئهم رستهیه دوو مانا دهگهیهنی یه کهم ئهوهیکه به رهوده ریانی هینشتا وه ده رنه که وتووه، وه رینکه وتووه به لام نه گهیشتوته "ده ری" که ئه و ده م ناتوانی ئه و "کچی نووره" مانگ بی چونکه له چهند دیر دوایی دا هاتووه:

لهبهر پٽي حهريري کهوهي سٽيوهره به پوي مانگهشهو چندراوه

له حالیّك دا هیچ بواریّك بو ئازاد بوونی مانگ ساز نهكراوه و له شیّعرهکه دا زهمینه ی ئهم ویّنه یه وجوودی نیه.

لێکدانهوهی خهوه بهردینه (۱)

ئـهگـهر نـا، مـهبهسـت "لـهبـهرێـوه" ئـهوهبێ که وهدهرکـهوتووه، ئـهودهم شـاعـيـر نـاڵێ "لـه ئـهنگوستهچاوی..." چونکه "مانگهشهو" و "ئهنگوستهچاو"یهك ناگرنهوه.

ههروهها قهتیس بو فرمیسك و شتی ناوهکی دهکار دهکری بو وینه فرمیسك له چاودا قهتیس دهمینی که لیرهشدا نهم ناوه فرمیسکیکه که له چاوی کیودا قهتیس ماوه و دهیهوی رزگار بی.

گەرووى وشك و چاوى سپى چاومكانى دمرووى روونى ئاوە

دهروو: دهروون

هدر چهند که ئهم سهر چاوهیه ئاویکی کهمی تیدایه و رهنگی مردوو له سهر چاوهکانی نیشتووه (چاو سپی ههلگهران حالهتی مردنه) بهلام هیوا و هومیدی دهروونی که پر له ئاوه روون و بهکهیف و زیندووی راگرتووه. لیرهدا شاعیر ده چیته ناخی قارهمانی شیعرهکه (ئاو) به خوینهر دهلی که ئسم چاوه به روالهت کهم ئاوه له دهرووندا هیوایهکی گهوره و روونی ههیه که ئهوی هان دهدا بو رویشتن.

به فانووسی ئەستىرە بەرچاوی روونه ئەبەر پىي حەريرى كەوەى سىوەرە بە پۆى مانگەشەو چەندراوە

حەرير: پارچەى ئاورىشم

كەوە: كەوگ ـ شينى ئاچخ.

سێوهڕه: سێپهڕه ـ سێپهڵگه ـ گیایهکی سێ بهرگه و تارادهیهك وهك وينجه دهچێ، له قهراخ ئاو و رووباریش دهروێ.

پۆ: تێوەردانى تەون (لەگەڵ رايەڵ دێ، رايەڵ و پۆ)

ليرهدا شاعير دهيهوي له پيشوازي سروشت له لايهك و كارتيكردني ئهم ئاوه له سهر سروشت له لايهكي ترهوه بدوي.

دهلّی: بهرچاوی ئهم ئاوه بهو ئهستیرانه رووناك كراوهتهوه كه وهك فانووس داگیرساون. ههروهها گیای شینی سیّوه ره جوانییهك له ژیر پیّی كانییاوه كه دهلیّی قوماشیّکی شینی ئاوریشمه و به پیّی مانگهشه و چندراوه ههتا ئهم پیّی نازی بخاته سهر.

ئەلئىي بورجى خاپوورى مىيژووى لەمىيژین لە درزى ھەزار خشتى رۆژ و شەوانى دلۆپەى جىھى يۆلى پەريانى دادا

خاپوور: وێران

درز: شكاف _ قەلشت

چپه: سرته

لهم ويّنهيهدا شاعير له چوّنيهتي دهنگهكه دهدوي:

دەنگىك دى بەلام ئەو دەنگە وەك چى دەچى:

دهبی پیشتر ئهوهمان لهبیر بی که ئهگهر میژوو به "بورج" دابنیین دهبی له جیاتی "خشت"یش له "روّژ" و "شهو" کهلك وهرگرین. چونکه بو ساز کردنی بورج و قهلا دهبی خشت له سهر یهك بچندری و بو ساز بوونی میژووش دهبی "شهو" و "روّژ" تیپهر ببن. شهو و روّژ ههمان پیوانهی زهمانی، زهمانیش دایکی میژووه.

کاك سواره که دهیهوی شهو دهنگه له و په چی خوشیدا بنوینی. نهنگوست دادهنیته سهر میژوو. بو گهلیك که بورجی میژوویهکهی تا چادهیهك چووخانراوه و ناگادارییهکی زوری له سهر میژووی کونی خوی نیه خوشترین دهنگ شهو دهنگهیه که له زمان شهم دیاردهیهوه بی. شاعیر دهلی شهم دهنگه وهك چپه و سرتهی خوش و چوح سووکی دهستهیهك پهرییه، که له نیو درز و قهانشتی نیوان خشته چووخاوهکانی (که مهبهست شهو و چوژه) قهانی میژووهوه به گوی دهگا.

کهوابوو تا ئیره ئهوه روون بووه که له مانگهشهویکی خوشی بههار یا هاویندا (که ولات سهرسهوزه) ئاویک له دهستی کیو رزگار بووه و وریکهوتووه ئهم ئاوه، وهك چپهی پهریان دهچی (له دهنگدا):

ههروهها کاك سواره له لاپهری ۲٤۹ی کتیبی تاپو و بوومهلیّلدا کاتیك دهنگیدی به گوی دهگا دهلیّ (چپهی پولی پهریانه، له کوری جیّگا کونهکانا.)

ئەلئى بىلىكەنىيى كىچى سەرگورشتەى قەدىمى لە ئەندامى تاپۆى وەكوو بوومەلئىلى سنوورى شەوى دوينى، ئەورۆى بەيانى بەيانى بەچەى قورسى نىسىيانى ئىينسانى لادا

سەرگورشتە: چيرۆكى رابردوو، ھەمان سەرگوزەشتە.

تاپۆ: تارمایی ـ ئەو رەشایییەی لە دوورەوە لە چاو دەدا و وەك شەبەح دەبىنرى.

بوومهلیّل: بوومهلیّله ـ شهوهکی ـ سهرهتای بهربهیانی که دنیا تاریك و روونه.

سنوور: حدوود ـ هێٽي نێوان دوو زهوی.

پهچه: رووبهندی ژنان.

نيسيان: فهراموشى.

ئهم دهنگه وهك پێكهنينى كيژى سهرگوزهشت دهچێ (لێرهدا ڕابردوو گيانى وهبهرهاتووه و بووه به كيژ و كيژهكه پێدهكهنێ) كه له تاريك و روونى نێوان شهو و روٚژى ئهمروٚدا، ڕووبهندى قورس و گرانى، فهراموٚشى ئينسانى وهلاداوه. مهبهست ئهوهيه كه ئهم دهنگه مروٚقى وشيار كردوٚتهوه و لـه فـهراموٚشى دهريهێناوه. وهك چون ئينسان بـه دهنگيكى لـه پڕ وهخودێتهوه ئهم دهنگهش بهم شێوهيه مروٚقى وهخوٚ هێناوهتهوه.

كاك سواره له لاپهرهى ١٨٦٥ "تاپو و بوومهليّل"دا دهلّي:

ئادەمىيزاد بريتىيە لە دوينى و ئەمرۆ و بەيانى

به سرنج دان بهم بۆچوونه دەكرى ديْرى سيههمى شيْعرى سهرهوه. ئاوا ليك بدهينهوه:

سنووری شهوی دوینی، سنووری شهوی ئهورو و سنووری شهوی بهیانی. به واتهیه کی تر ئهم تاپویه له رابردوو و ئیستا و داهاتوودا وهبهر چاو دهکهوی. ئهوروی بهیانی" "ئهوروی انهوروی بهیانی" "ئهوروی بهیانی" جوانتره.

ا۔ ئەلئى دەنگى شەشالە رەشمالى دۆلى دريوە
٢۔ شەمالى دەرەى دوورە شارى
پشوومى پر لە عەترى بەھارى كچى كورد
بە بلويرى شووشى گەرووى زەرد و زۆلى
لە زەنويرى زيوئاژنى ساى زرينگانەومى شەو

به خور زممزممهی ههلبریوه.

رەشماڭ: چادر

دەرە: دۆل و دەرە ـ دۆل

زهرد و زوّل: وشه دوانهیه به مانای زوّر زهرد و ناسك. (لهم وشه دوانهیهدا "زوّل" به تهنیایی مانای نیه و ئهگهر لهگهل زهرد بی ئهم مانایه دهبهخشی).

زهنوید؛ به شوینی بلیند و بهرز دهلین که ههوایهکی خوش و سازگاری ههبی.

زيوئاژن: "دەرزى ئاژن" هەيە، كە بە ماناى زۆر دەرزى تيراكردنە، زيوئاژن بۆچوونيكى شاعيرانەيە بە ماناى ئەوەى كە رەنگى زيوئاسا ھەموو لايەكى داگرت، ـ زيوكارى كراو ـ بە زيو كيلاراو.

سا: کات، دهم، زهمان.

زرینگانهوهی شهو: ئهودهم که شهو زوّر درهنگ بی ده نین شهو زرینگاوه تهوه.

خور: هوروژم ـ تاوتين.

هه لبرین: بلند کردن (لیرهدا)

۱ـ لیرهدا دهنگی ئاو به دهنگی شمشال شوبهینراوه و دول و دهرهش به چادر و رهشمال، کهوابوو ئهم دهنگه وهك دهنگی شمشاله که به چادری دول و دهرهدا تیپهری.

۲ یا دهلیّی بای شهماله که له دوّل و دهرهی دوور له شارهوه ههناسهی پر کردووه له بوّن و بهرامهی بههاری کیژی کورد که له گهردنی زهرد و ناسکی بلویّرئاسایهوه، له کاتیّكدا که ئهستیّره وهك زیّو به سینگی

ئاسمانیوه دهزریوینهوه و شهو زرینگاوهتهوه (مهبهست ئهوهیه که دنیا بیدهنگه و هیچ دهنگیک به گوی ناگا) به تهوژم و ههیبهتهوه ئاههنگ و زهمزهمهی ههلبریوه.

شاعیر له سهرهتای ئهم وینهیهدا باسی "رهشمال" و "دوّل" دهکا و پاشان باسی "عهتری بههاری کچی کورد" دهکا.

ئهم کیژه کوردهی که سواره هیناویهته دنیای شیعرهکهی کیژی عهشیرهته و ههموو دهم له نیو سروشتدا ژیاوه و به بونی بههاری ژیاوهتهوه، بویه ئهم کیژه بونی بههاری لیوهدی. ههروهها گهرووی زهرد و باریك و ناسکی کیژ به بلویر شوبهیندراوه، ئاسمانیش له نیوهشهویکی پر ئهستیرهدا به "زهنویری زیوئاژن" نیو براوه.

ئەلبەتە زەنويرى زيۆئاژن دەتوانى مەبەست لەو شىناوەردەش بى كە بە نوورى وەك زيوى مانگ رازاوەتەوە بەلام پيم وايە مەبەستى ئەسلى شاعير ئاسمانە كە بە ئەستيرە زيوئاژن كراوە چونكە لە وينەى پيشوودا كوتبووى كە كەوەى سيوەرە بە پۆى مانگەشەو چندراوە و دووپاتى ئەم وينەيە ليرەدا جوان نيە.

کاك سواره له لاپه په دوى ۲٤٩ى كتێبى "تاپۆ و بوومهلێڵ"دا بهم شـێوهيه لــه دهنگــى شمشاڵ دهدوى: "سكاڵاى ئهوينى لاوێك، سكاڵايهك كه چهشنى زايهلهى دوورهدهستى دهنگى شمشاڵێكه له بهربهيانىيهكى زرنگاودا".

۱۔ به ئیعجازی ئەنگوستی پاکی موحهمهد شهتی نوور بهرووی مانگی عهرزا کشاوه ۲۔ ترووسکهی برووسکهی شهوی دهم بههاری بهههوره له سهر عاسمانی زموی راخوشاوه

ئيعجاز: موعجزه كردن

ئەنگوست: قامك ـ تيل.

شەت: زێ، چەمى گەورە ـ

ترووسكه: بريقه.

۱ـ ئیشارهیه به موعجزهی حهزرهتی محهممهد (د.خ) که ئیشارهتی به مانگ کرد و شهقی کرد.

لـهم وینـهیاهدا زهوی به مانگ شوبهینراوه و ئهم موعجزهیه له سهر زهوییهك روودهدا که حوکمی مانگی پیدراوه. واته ئهم ئاوهی که وهك رووباری نوور بهسهر زهویدا دهکشی و زهوی کـردوته دوو بهش وهك رووباری نوور بهسهر زهویدا دهکشی و زهوی کـردوته نهمبهری (بهشیکیان کهوتوته ئهوبهری ئاوهکه و بهشیکی دیکهی کهوتوته ئهمبهری ئاوهکه) وهك مـوعجزهی حـهزرهتی محـهممهده کـه ئهو مانگی کرده دوو بهش. به واتهیهکی دیکه ئهم ئاوه که لهبهر روونی وهك رووباری نوور دهچی وهك موعجزهیهکی تازهیه که له سهر زهوی رووی دابی.

۲ یا زهوی وهکوو ئاسمانیک دهچی که له شهویکی پر له ههوری به ههاری الله به به بریقه و ترووسکانه وهی برووسکیک برازیته وه، واته نهم ئاوه روونه له سهرزهوی به چهشنیک دهبریقیته وه که ده لیی زهوی برووسکی لیداوه و ترووسکه دی.

دیاره که شاعیر به ئانقهست له برووسکی شهوی بههاری پر ههوری ناوبردووه چونکه برووسکی بههاری بهتایبهت له شهویکی پر ههوردا له ههموو کاتیک پرنوورتر و توندتره و ئهمه ورد بینی شاعیر دهگهیهنی. کاك سواره له سهنعهتی ئیغراقی کهلك وهرگرتووه بو ئهوهی ئهم ئاوه به

برووسك يا نوور بشوبهينى و ههروهها موعجزهى پيكردووه ههتا حالهتيكى تهقهددوسى يى بدا.

له همر گاز و رپیبازی واگازی ناوی نمگاتی
نیازی همزاران گمزیزهی بمنازی وهدی دی
نمبووژیتموه داری چاکی به ودمی همناسمی
شنمی نمرمملاوینی دهمبای نمخاتی

گاز: ئهم وشهیه مانای زوره که لیرهدا "گاز"ی یهکهم دهتوانی نهم مانایانهی ههبی: ۱- شیو و دولی تهنگ و باریك ۲- لا، ئالی.

ههروهها "گاز"ی دووههمیش به مانای "بانگ" و "دهنگ"ه.

ودم: نەفەسى مبارەك

داری چاکی: ئه م داره ویشکهیه که له سهر مهزاری پیاوچاکان ده مهرزی روّدهکه و شالی پیوهیه و خهلک بو مهراره شالهکهی لیّدهکهنهوه.

ههر شوین و ریبازیک که دهنگ و خروشی نهم ناوهی پیدهگا دهبیته هوی گهشانه و و به ناوات گهیشتنی ههزاران گولهگهزیزهی بهناز.

تهنانهت ئهم ئاوه ودمی بهدهسته و به ودمی ههناسهی داری ویشکی سهرچاکی دهبووژینیتهوه و سهوزی دهکاتهوه و سوزه و شنهبای بو رهوانه دهکا ههتا بیلاوینیتهوه و به نیو لك و گهلاکانیدا راببری.

که هیچ ئاسهواریکی له ژیان دهبهردا نهماوه به لام دهنگ و خروش ودمی ههناسهی ئهم ئاوه دهیبووژینیتهوه.

پیشتر وتمان "بههار" یا "هاوین" به لام لیرهدا روون دهبیته وه که نه و وهرزه ی ناوه که ییدا ده روا بههاره. چونکه شاعیر ده لی "نیازی گهزیزه وهدی دی" و گهزیزهش گولیکه که تهنیا له سهره تای بههاردا ده روی و به قسه ی شاعیر به ناوات ده گا.

درێژهی ههیه

ليكدانهوهى خهوه بهردينه

(٢)

مارف ئاغايى

پێشهکی:

له ژمارهی پیشووی سروهدا، شهرحی به شیک له شیعری بهرزی "خهوهبهردینه" تان چاوپیکهوت. لهم ژمارهیهدا دووههمین و دواههمین بهشی ئهم شهرحه دهخوینینهوه.

"سروه"

۱۔ ئەڭنىن تاجى زمرووتى دورگەى لە سەر ناوە دەريا

هەتا جاو ھەتەركا شەبۆلە، شەبۆلە،

لمبوونا، له جوونا

به ئاهەنگە سەربەندى بزوينى خۆشى

٢_ لەبەر خۆرەتاوا ئەلىنى سنگى ژينە ئەھاژى

ئەلتى، ھانى ھەستانە دەنگى خرۆشى

زەمرووت: گەوھەريكى بەنرخى زۆر كەسكە

دورگه: جهزیره

هەتەر: مەوداى حوكمى چاو

سەربەند: لە گۆرانىدا بەو بەنىدە دەكوترى كە پاش چەند شىيعرىك دەگەرىنەۋە سەرى ـ چەند وشەيەك كە سەرەتاى گۆرانىيە.

بزوين: ئەو شتەى كە ئىنسان دەبزوينى و وەجۆشى دينى.

هان: دنه

شاعیر له زمان ئاوه که قسه ده کا. ئه م ئاوه ی که به ره و ده ریا ده روا، ئاواله ده ریا ده دوی: ده لاین ده ریا تاجیکی که سکی له سه ر ناوه که ناوی دورگهیه. واته دورگه که له نیو ده ریادا ده بی بووه به تاجیک بو پادشای ده ریا. له دیری دووهه مه وه هه تا دیری ئاخری ئه م وینه یه، باس باسی "نه وه ستان" و "هاژین" و "خروشین"ه واته ئه م ئاوه له خیالی دا ده ریا وه که سه مبولی بزووتنه وه و شه پول و ... ده ناسی و ده لی: تا چاو بر ده کا له ده ریادا شه پول ده بینری که هیندیک تازه ساز ده بی و هیندیک له حالی چوون دان و ئه و ئاهه نگه ی که له ئه نجامی خروشانی ئه م شه پولانه وه ساز ده بی سه ربه ندیکی خوش و بزوینه رساز ده که ن.

۲ـ ئهم دهریایه لهبهرانبهر نووری ههتاودا، وهك سینگی ژیان دهچی. مروّق که زیندووبی و گیانی دهبهردابی سینگی دههاژی، بو چونکه قهلبی لیدهدا و ئیستاش له روانگهی شاعیرهوه دهریا زیندووه و خروّشانی شهپولهکانیشی به لیدانی دلی دهریا شوبهاندووه. له دیری ئاخریدا دهلی ئهو دهنگهی که له ئهنجام خروّشی دهریاوه ساز دهبی وهك ئهوهیه که هانت بدا بو راپهرین و ههستان.

ا۔ سروودی خوناودی بههاره له گوێما
له ههر شیوه جوٚباری ههر دهشته چوٚمی
۲۔ له دلّمایه بروای بهرینی به دهریا گهیشتن
له تاریکه تارا و گهکهم وا بهسهر چوو
زهمانی تهریکیم
ئیبر خیٚپر و خوشی له ریٚما

خوناو: شهونهم ـ خوناف ـ پریشکه بارانی زوّر ورد و لهسهرهخوّ ـ ئهو دلوّیه ئاوهی بهیانان له سهر گولّ دهنیشی.

شیو: دۆل و دەرەى تەنگ

تاراوگه: ئهو شوينهى كه تاراوى لييه.

تەرىكى: تەنيايى ـ بىلايەنى.

۱ـ بههار ومرزی زیندوو بوونهوهیه. ئاوهکهش که له تاراوگهکهی رههابووه ده لنی گویم له دهنگی پریشکه بارانی وردی بههاری (خوناوه) دهبی. لهههر دوّل و شیّویک جوّباریّک بهریّوهیه و ههر دهشتیّک چوّمیّکی پیّدا دهروا.

۲ـ له دلّی مندا، بو گهیشتن به دهریا بروا و ئیمانیّکی گهوره ههیه، سهردهمی تهنیایی و دوور کهوتهیی من، به سهر چوو، ئهو سهردهمهی که له شویّنیّکی تاریك و دوور کهوتهدا زیندانی بووم. ئیتر لهمهودوا خیّر و خوشی چاوهروانمه.

ا_ ومهایه:

که کانی به هیوا

بههارانه لووزه و ئهبهستن بهرهو شاری دهریا

۲_ بهلام داخی جهرگم لهگهل ههر بههاری

که رائهچلهکن سهوزهلانی

له خاکینه خهونی گرانا

له دلما خهم و داخي ئهم دمرده سهوزه:

که دمردی گرانی ههموو ریّبواریّ و نهوزه.

لووزهو: شۆر بوونهوهى ئاو به تاو.

خاکینه خهون: لهو تهرکیبانهیه که کاك سواره به شارهزایی سه کی زفره وه سازی کردوون و گیا و زفره وه سازی کردوون و گیا و سهوزه ش له نیو خاك دان، ئهو قوناخه ی که ئهوان له ژیر خاکن به "خاکینه خهون"ی ناو ناوه. واته خهونی خاکی.

وهنهوز: چۆرت ـ خهو بردنهوه ـ خهونووچكه.

۱۔ لیّره بهدواوه دیسان شاعیر قسه دهکا، نهك ئاوهکه. شاعیر دوای ئهوهی که له دهروونی ئاوهکهوه روانیه دهریا ئهوجار دهلّی: بهم شیّوهیه که کانی

به هیوا و ئاواتهوه لهوهرزی بههاردا، به تهوژم و تینیکی زوّرهوه بهرهو شاری دهریا ریّگه دهبرن.

۲ به لام سهد حهیف و مهخابن ههر که بههار هات و شینایی و سهوزه لانی لهو خاکینه خهونه ی (که له پاییز و زستاندا ههیان بوو) راچله کین (وه خهبهر هاتن)، له دلّی منیشدا غیسه و حهسرهتی دهردیّیک سهوز دهبی، دهرده کهشی نهوه یه که: دهردی گرانی ههموو ریّبواری، وه نهوز و خهونووچیکهیه. به واته یه کی تیر، شاعیر نهو ناوه به ریّبواری ریّگای دهریا دهزانی به لام له غهمی نهوه ی دایه کسه کسه له نیسوه ی ریّگادا له روّیشتن و لووزه و بهستن بکهوی و نهوانی ریّگاکهی دریّر و پیبدا. شاعیر نهم راوه ستانه ی بهوه نهوز ناو بهردووه.

ا۔ لهبهر نووری خۆرا

گەلىن كوپىرەكانى شەوارەن

۲_ زنمی دمم به هاواری هاری دروّزن همزارن

که تهسلیمی سیحر و تهسلیمی بنارن

بەبى ھەوڭى ھەڭدان و چارانى چارن

كويرهكانى: ئەوكانىيەى كە تەنيا بەھاران ئاوى ھەبى و پاشان كوير بىتەوە.

شهوره: ئهم وشهیه له ئهسلادا به مانای راوی بالندهیه له شهودا به چرا. کاتیّك: نووری چرا دهچاوی بالنده دهگرن، بالنده چاوی نابینی و

ده لین چاوی به شهواره گیراوه. لیّرهدا کاك سواره کویّره کانی به بالنده داناوه و چراکه ش به خور.

تهسليم: شويني جادووكراو

چار: چاره _ عيلاج _ دهرهتان

چارانی چار؛ دۆزىنەوەى عىلاج.

۱۔ گەلىك لە كويرەكانىيەكان كە نوورى خۆريان ويكەوتووە، چاويان بەشەوارە كەوتووە (ھەرچەند دەبوايە لەبەر نوورى خۆر جوانتر رىگا بدۆزنەوە)

۲ زورن زنهی فریوکار و دروزن که وادهنوینن دهیانهوی هاوار بکهن (پی بکهون) به لام له حهقیقه تدا له بناری کیودا دهسته و هستان مانه و و تهسلیمی جادووی بناربوونه که تهنانه تبو پرزگاری و دوزینه و و پیگای په وایش نادهن.

ا۔ به هیوان بگرمینی ههوری بههاری

رهابن

له زیندانی بهردینی غارا.

۲_ کهچی وا کهوی و دمستهموّی دمسته لاتی رکهی دوّل و شیون

لەبەر سامى رێ وا بەزيو و تەزيون

لهگهل گۆچى كردن گزنگى،

چەواشەن لە پێچى نزارا

دەستەمۆ: رام

گۆچ كردن: فرچك دان.

چەواشە: سەرگەردان. سەرلىيشيواو

نزار: جیکایهك له بهرزی شاخ و کیودا که بهر سیبهره و کهمتر تاوی لی دهدا.

ئەوەش ھەر دريدرەي وينەكەي پيشووە. دەلى:

۱- کویرهکانی یه خسیرهکان، به و هیوایه ن که ههوری به هاری گرمه ی بین (گرمه ی ههوری به هاری بارینی بارانی پیوه یه و کویرهکانی به ته مان دوای گرمه ی ههور، باران بباری و ئهوان رهگه ل باران بکهون) و له زیندانی بهردینی ئه شکه و ته و ته این (دیاره که نه شکه و ته به ده و که به زیندانیش دانرا دهبیته زیندانی به ردین).

۲ـ ئهگهرچی ئهم ئاوانه به شێوهیهك كهوتوونهته ژێر دهست قهفهسی دۆڵ و دهره و تهسلیم بوونه و له ترسی دژواری رێگا ئهوهنده خوٚیان شکاندووه و بهزیون، ههر که تیشکی روٚژیان له سهر نیشت نووری هومێدیان لیپهیدا بوو، (له جیات ئهوهی به باشی کهلکی لێوهرگرن) له پێچی نزاردا سهریان لی دهشێوی (وهك بالندهیه کیان لێدی که چاوی به شهواره کهوتووه).

ا۔ همتا بیری تالی گراوی

به دلما گهراوه

همتا یاد ئمکمم ئاوه بمو ورمه بمردینه کاری کراوه

ئەڭيم سەد مەغابن

 ۲_ وهبوو ژینهوهی ههست و هان و همناسهن

چڵۆنە كە بێژووى گراوان ئەبينن

له نێو چاوی ئهو خانهدانه

له هي چونه پيتي براوه؟

گراو: ئاویکی مهعدهنییه که گازی ههیه و گهرمه و بو دهرد بهکار دی، ئاوی گراو زورتر وهك ئاویکی گهنیو ده چی که له شوینیکدا پــــــهنگ بخواتهوه.

ورم: خهو (لهزاراوهی ههورامیدا) _ رووخان _ رمان _ لهم شیعرهدا مهبهست خهوه.

مهغابن: مهخابن ـ حهسرهت ـ حهیف ـ مخابن ـ (وشهیهکه لـ فراراوهی کرمانجی ژووروودا)

وهجاخ: وجاخ ـ خانهدانى بهميوان ـ مروّڤى رەسەن و نهجيم.

رووگه: قوبله ـ ئهو شوينهى كه زور كهس رووى تيدهكهن.

نزا: دوعا ـ داوا له خوا

باهق: شان و پیل.

شینهباهق: مهبهست لهو شیناوهردهیه که له سهر زهوی رواوه و وهك ئهوهیه که باهقیهکی شین بی.

لههى: لافاو ـ سێلاو ـ (وشهيهكى زاراوهى كرمانجى ژوورووه).

پيت: بهرهكهت ـ خير ـ ليرهدا بايهخ و ئهرزش مانا دهدا.

۱ـ ههر کاتیک بیرم له چارهنووسی تالی گراو کردوتهوه و یادی ئهو بهدلاما تیپهریوه، ههرکاتیک که وهبیرم دیتهوه. ئاوه تهسلیمی خهویکی بهدردین (له نیو ئهشکهوت واتا بهرددا بووه، دهلیم سهد حهیف بو

خانهدانی ئاو که وهك قوبلهیهك بوون بو ههزاران پارانهوهی بازووی شینی به تاسهی شیناوهرد. مروّق که دهپاریّتهوه دهستی بهرز دهکاتهوه، ئیستاش که باس له پارانهوهی شیناوهرده، "شینهباهو" بهکار هیّنراوه و چون گیا بی ئاو ناژی بویه لهبهر خاندانی ئاو دهپاریّتهوه که ئاودیّری بکا و گیانی پی ببهخشی.

۲ وه ئهو خانهدانهی که ههست و ئهنگیزه و ههناسهیان دهبووژاندهوه (خانهدانی ئاو) ئیستا چلونه چاویان بهرهدایه دهدا ههتا گراوی بیژوو ببینن (گراو که وتمان زورتر وهك ئاویکی گهنیو دهچی، لهگهل ئاو بهو واتهیهی که شاعیر به سهمبولی جوولانهوه و بهرهوپیش چوونی داناوه یهك ناگرنهوه، بویه شاعیر گراو به بیژوو ناو دهبات). له نیو چاوی ئهو خانهدانهدا چلونه که سیلاو له بیر کراوه. واته بو سیلاو ههاناستی تا ئهو گراوانه رامالی و لهو حالهتهیان وهدهرخا.

نه سۆزدى بلاوێنى مىرى، خوناودى بهھارى
نه تووكى براى رێيبوارى
له كاسى خەوا، فێرى راسانى ناكەن
له مانا، به ئامان و بريا
پەشىمانى ھەرمانى ناكەن

سۆزە: سروەبا ـ شنەبا ـ گۆرانى بەدەنگى نزم ـ سۆز

تووك: نزاى خەراپ ـ نەفرين.

كاس: گێڙ ـ وړ ـ سهرتاساو

ههرمان: جاودانه ـ ههرگیز نهفهوتان.

نه شنهی خوّش و دلبروینی میری بههار، نهدوعالیکردنی هاوریی، ئهم گراوه لهو حالهته کاس و گیژییهی که به سهریدا هاتووه، وهدهرناخهن و دهرسی ههستانی فیّر ناکهن. ههروهها هیچکام لهوانه، به هیچ شیّوهیهك ناتوانی که ئهو گراوانه له ژیاندا، بو ههرمان و جاودانه بوون پهشیمان بکهنهوه (یانی ناتوانن به هیچ کلوّجی، تیّیان بگهیهنن که له جیّگایهكدا مانهوه و گهنین مانای ژیان نیه، بهلکوو دهبی وهری بکهون و ههرمان و نهفهوتانی خوّتان له بهرهوپیش چووندا ببیننهوه)

ا۔ ومھا گهی لهشی بهوگه بهردینه گاوی دراوه

که حیّانیکه، کوّرژن و حیلهی نهماوه

۲_ ومهایه که ههر گیایه لهو دمشته شینن

له سهر ماتهمی ئاوەبهردینه، سهر شین و سهرگهرمی شینن

كه: (مەفسەلى ئىسك).

گاودان: پێکهوه لکاندن.

كەحيل: كەحلان ـ ئەسپى نەجىب

كۆرژن: حيلەى توورەييانەى ئەسپ

دریزهی بهندی پیشووه، ده لین: ئهم گراوه (ئه لبهته مهبهست تهنیا یه کگراو به تهنیا نیه به لکوو ههموو گراویک ده گهریتهوه) به شیوهیه که و مهفسلی لهشی به و مهفسه له بهردینانه جوش دراوه و به شیوهیه دهبال یه که خوونه که وهک ئه سپیکی لیهاتوو که نه توانی بحیلینی و کورژنی نهمابی. (شاعیر لهو وینهیه دا ئهوه ی گهیاندووه که ئاو به حه ده که ته خوانه و ئه سپ به کورژنهوه، وه ئاویک که له جیگایه کی دا قسمتیس بی دهنگی نیه و وه که ئه سپیکه که حیله ی نهمابی).

۲ـ لهبهر ئهومهبهستانهی سهرهوهیه که ههر گیایهکی که لهو دهشتهدا شین بووه، له غهم و ماتهمی ئه و ئاوهی که له نیّو دیواری بهردیندا زیندانییه، سهری به نیشانهی تازیهباری شینه و خهریکی شین گیّرییه.

ا گهلی گۆله لهو چۆله یهخسیری خاکن

به روویا گهلا وهك چهمۆلهی کلۆلی ومریون

۲ گهمارۆی زهلی نیزه، واتهنگی پی ههلچنیون

کهبیدهرفهتی پیکهنین به سهد بهرزگی زمردهماسی

۳ لق و پوپ و ههشگهل

وهها دهور و پشتی تهنیون

که بی فرسهتی چاوهبرکی

لهگهل عهرشی یاکن

چەمۆلە: چەمبۆلە ـ پووكاولا ـ پەنجە بە بالاوى ـ كاتيك دوعا لە كەسيك دەكەن چەمۆلەى لىدەنىن كە چەشنىك بە سووك گرتنە.

كلۆلى: چارەرەشى

زهل: قامیش ـ چیت ـ چیتك ۲ ـ باتلاغ ـ ههردی تهری شل تهنگ یی هه لچنین: خستنه ژیر فشار

ههشگهڵ: چاوبرکه ـ به چاو یهکتر حالی کردن ـ تیکهیشتن به تماشا ـ چاوچاوین.

۱- زورن ئهو گولاوانهی که لهو چولایییهدا (ئهو شوینهیه که ئاوهکه پییدا دهروا) ئهسیری خاکن، ناتوانن، ریکه ببرن. گهلا به سهریاندا وهریوه و ئهو گهلایانه به شیوهیهك له سهر ئاوهکه نیشتوون که وهك ئهوهیه چهمولاهی چارهرهشی له ئاوهکه بنین.

۲ به شیوهیه که لایهن قامیشی نیره ئاساوه دهوره دراون به (دهور و بهری گوله کان قامیشی لی رواوه) که دهرفه تی پیکهنینیان نیه، ئه لبه ته پیکهنینیا: پیکهنینیک:

ماسی کاتیک دینته سهر رووی ناو وهردهگرینته سهر پشت و بهرزگی ــ که رهنگی سپییه ـ وهدیار دهکهوی. کاک سواره نهم حالهتهی به پیکهنینی گول داناوه که له حهقیقهتدا نهو بهرزگه سپییانــه کــه وهدهر دهکــهون وهک ددانی گول دهچن که له کاتی پیکهنیندا خــو دهنــوینن. نیـستا لـهو وینهیدا دهلی که نهو گولانه بهشیوهیهک دهوره دهراون که ماسییهکان له ترسان دهرفهتی نهو کارهیان نیه، یا رهنگه مهبهست نهوهبی که ههر ماسی تیدانیه که نهو دیمهنه بخولقینن.

۳ گه لا و ورکه داری ویشك بوو و پووش و په لاش به شیوه یه دهور و پشتی ئه و گومانه یان گرتوه که گومه کان فرسه تی ئه وهیان نیه که ته ناوانه ته ناوانه ته ناوانه ناسمانی پاکیش چاوچاوینی بکه ن واته ئه م ناوانه یه خسیری خاکن، به نیزه ی قامیش دهوریان دراوه و به لق و هه شگه ل سه ریان پوشراوه.

ههتا جوّگه ئاوی به وشکی دهبینم ئهلّنی منیرگی روخساری کیژنیکی کال و مناله به کووزی تهمهن جاره جواننیکی پر خهوش و خاله، تهشهنداره جهرگی برینم.

ميرگ: چيمهن _ گياجار _ بهلام ليرهدا وهك كينايه كهلكى لـێ وهرگيراوه.

كووز: تهختهى باريك له شو كردنى زهوى.

كووزى تهمهن: مهبهست سهرهتاى تهمهنه، ئهودهم كه تازه زهوى تهمهن دهكيلدري و كووزى ليدهدري.

خەوش: عەيب ـ كەمايەسى.

همتا جوگه ئاویکی به ویشکی دهبینم همر پیم وایه که میرگی روخساری (روخساری که گیانی تیدابی و...) کچیکی مندالکاره که له سمرهتای تهممندا جاریکه جوان به لام پر له خال و لهککه. به دیتنی ئمو دیمهنه جهرکی برینم تهشهندار دهبی و زووخاو دینیتهوه.

*

بهٽن دووره گهرمٽني دهريا

بهلِّي: وایه کانی ههژارن

ئەزانم

ئەوانەي كە پاراوى ئاون بژارن.

ئەزانم لە ريگا،

مهترسی گهلی ژونگ و ژاون.

پاراو: تيراو

به لنی راسته که گهرمینی دهریا دووره و ئهوهش راسته که کانی هه ژارن (واته کهم ئاون و به زه حمهت ده توانن بگهن به دهریا) هه روهها ده شزانم که له ریکای دهریادا زور مه ترسی وه ک مانه وه (ژهنگ هینان) و له ناو چوون، چاوه روانی ئاوه کانه.

بهلام كاكه ئهو گشته عهقلى خهسارن

له ناو ئەو ھەموو ئاوە ھەر چاوەيەك

باوی هەنگاوی خۆشە

به تهنیا ئهوه شارهزای کوسپ و کهندالی ریپه

هەوەڭ مەنزڭى زىيە، ئاواتى بەرزى زرىيە

باوی ههنگاو خوش بوون: باش رویشتن ـ له سهر رهوت بوون.

زێ: چۆمى گەورە ـ رووبار.

زرى: دەريا.

به لام کاکه ته واوی ئه و ئاوانه به فیروده چن و عهقلی خهسارن (عهقلیّك که له ریّگای راست کهلکی لی وهرناگیریّ) له نیّو ئه و ههموو ئاوانه دا ته نیا یه ك چاوه ئاو، به ته وژم و تینه و ته نیا ئه ویشه که ههموو ههوراز و نشیّوی ریّگا به باشی ده ناسی و ریّگا ده پیّوی. ههوه ل مه نرلیّك که ئه م ئاوه ده یه وی پیّی بگا، رووباره و ئاواتی ههرهگهوره شی (که ده بیته دووهه مه نرلی) گهیشتن به ده ریایه.

ئەزانى لە ھەلدىدە ھانى بە ھىنزى

له ئەسكونى و چالايە ھەلدان و گنيژى

پەرۆى شىنى سەرشانى دەريايە ژينى كەريزى

ئەسكوند: ئەسقوند ـ حاللەتىك لله جىگ كاتىك كله لله سلەر نووكەكلەى دەچەقى ـ لىلىرەدا مەبەسلىقى شاعىر بلىنلدايى واتلە ئەسلىكوند و چالا كەوتوونەتە بەرابەر يەك.

هملّدان: بهره و بهرزی فریّدان یا روشد کردن.

ههلدير: ليرهدا مهبهست تاڤكهيه.

گێڗ خواردن: سوورانی باو ئاو به دهوری خویاندا.

پهروّی شینی سهرشانی بوون: مایهی ماتهم و غهم بوون. قهدیم له کاتی تازیه و ناره حهتی دا پهروّیه کی شینیان له سهر شان دهبهست.

كەريز: رينگه ئاوى به ژير زەوىدا كيشراو ـ قەنات.

تهنیا ئهویهك ئاوهیه كه دهزانی بو ئهوهی بهوپهری هیزی خوی بگا دهبی كهند و لهند ببری و ههروهها دهشزانی كه ئهگهر ئاویك به شیوهی كهریز بژی، له حهقیقهتدا وهك پهروی شینی سهر شانی دهریای لیدی، واته دهبیته مایهی ناره حهتی و پهژاره و نهنگی دهریا.

ئەزانى لە پىناكەوى پىيە پىلاوى تا سەى پىياسەى لە پى بى نەومستى بە دەستى

که خاراوی ئیش و سواوی سوی بی

پێلاو: كەوش. پيتاو.

پیاسه: گهشت و گهرانی به پییان.

خاراو: راهاتوو له كار

سواو: ساوياگ.

سوى: ئازار و ژان ـ داخ و عەزرەت ـ تاسە.

ئهزانی ئهو پیهی که تامهزروی گهران و رویشتن بی و کهوشی حهزی رویشتنی دهپی کسردبی ههرگیز ناوهستی. نهوهستان (رویشتنیکی ههمیشهیی) به دهستیك پیکدی که له کار کردندا خارابی و به ئازار و ژان سوابی.

له همر شویّنی راماوه، داماوه، کاری تمواوه

ئەزانى ئەبى ھەر بىرى و باژوى، تا بىرى تا بەێنى ھەناوى بە ھەنگاوە، نەسرەوتنە كوولەكەى رووحى ئاوە

رامان: دهبیرهوه چوون ـ مات بوون و بیر کردنهوه.

دامان: تىمان ـ ماتى و سەرگەردانى.

ئاژۆتن: ليٚخوړين.

باژوێ: لێخوٚڕێ ـ تاوبدا.

لهههر جیکایهك که ئیستیك بمینیتهوه یا بو شتیك تیبمینی ئیر کاری تهواو دهبی، و دهبیته ئاویکی راوهستاوی گهنیو. ئهم ئاوه ئهزانی که بو ئهوهی بمینی دهبی ههر له حالی رویشتن دابی و بهرهوپیش باژوی چونکه نهفهسی ئاو لهگهل ههنگاوهکانیهتی و کوولهکه ی رووحی ئاو، ئارام نهگرتن و بهرهوپیش چوونه.

تێؠؠينى؛

مانای زوریهك له وشهكانم راستهوخو له "ههنبانه بورینه"ی ماموستای خوشهویستم "ههژار" وهرگرتووه.

۱ـ ئهو قسهیه دهگهرینتهوه سهر ئهفسانهی کوردی که له هیندیک له چیروکهکاندا ئـــاوای باس لیدهکری: رووحی دیو له نیو کوولهکهیهکدایه، ئهو دیوه دهسهلاتی به سهر ههموو شتیک دهشکی، قارهمانی چیروک تا رادهیه کی زور جهزرهبه دهدا، تهنیا ریگای بهزاندنی ئهو دیوه ئهوهیه که کوولهکهی رووحی بشکینی یا بیدری چونکه ههرکاتیک کوولهکه بشکی رووحی دیوهکهش دهفری و ئیتر دیوهکه دهمری. لهم شیعرهدا کاک سواره دهلی "نهسرهوتن" کوولهکهی رووحی ئاوه، واته ههرکات نهسرهوتن له ناوبچی وهک ئهوهیه رووحی ئاوهکه فریوه و خویشی مردووه.

سواره

محهممهد حهمهباقي

التيبيني ال

ئهم وتارهی که له ژیرهوه دهیخویننهوه له ژمارهی دووههمی گوواری "نووسهری کوردستان" له سالی ۱۹۸۱ی زایسینی و به قهلهمی کاك "محهمهد حهمهباقی" بلاو کرابووه. کاتیك چاومان بهم وتاره کهوت خوشحال بووین که بینیمان سیزده سال لهمهوبهر، کاکه حهمهباقی ئاوری وه سواره ئیلخانیزاده داوه تهوه. ئیستا که له ژمارهکانی تازهی سروهدا باسی کاك سواره هاتوته گوری، به پیویستمان زانی که نهم وتارهش بخهینه بهرچاوی خوینهران.

دەستەي نووسەران

سواره 250

ئهگهرچی رووناکبیرانی کوردستان به گشتی، هیشتا تهواوی ئهو چهند شیخرهکهمهی سواره ئیلخانیزادهیان نهدیوه، به لام له روانگهی ئهو مشتهوه، که نموونهی خهرواریکه، (سواره) سهرهتای سهرههلاانی ریبازیکی تازه بوو له شیخری کوردیدا. ئهو شیخرهی له کوردستانی ئیراندا باو بووه و، ئیستاش له دنیای شیخری (هیمن) و (ههژار)هوه ئهبینری، لهسهر دهستی (سواره)دا، له سالانی پهنجاکانهوه بهدواوه، سهروبن ههموو بناغهکانی ههلوهشایهوه و، لههمموو رووهکانی تهکنیك و کیش و سهروا و، مهودای وشهوه، شهقلی تازهی به سهردا هینا...

ئهم شاعیره، بۆ یهکهم جار له کوردستانی ئیراندا، رچه لاسه ی و چه اولیکهری شهری شهری شهری ده ده ده بیر کردنی تازهبوونه وه شیعری هه کلکرد... تازه که حردنه وه که شیعری که وردی له که وردستانی ئیراندا، ئهگهرچی له چاو تازه کردنه وه که شیعری که وردی له کوردستانی عیراقدا، به دواتره، به لام بو کوردستانی ئیران، که شیعری فارسی، زور دهمیک بوو، شاعیرانی فارس، شورشی شیعرییان تیاکردبوو، ئهبوایه شیعری کوردیش، شاعیرانی فارس، شورشی شیعرییان تیاکردبوو، ئهبوایه شیعری کوردیش، له و پارچهیهدا، شتیک بکات. (سواره)ش به و هویه و که له کولیژی (حقوق)ی تاران ئهیخویند و، رووناکبیریکی هوشیار بووه، ئاگاداری شورشه ئهدهبی هکانی گهلانی دوور و نزیک بوه، و زور زیرهکانه له شیعر ئهگهیشت.

ئهو سالانهی سواره، ئهم ئهرکهی تیاگرته ئهستو، درندهیهتی رژیمی دیکتاتوری شای ئیران، له لوتکه دابوو... بویه شیعرهکانی سواره، پرن له وینه و رهمزی شاراوه... ئهمجوره شیعرهش که له یهك کاتدا، دوو نیسشان ئهپیکی: یهکهمیان شکاندنی رچهی شیعری پیش خوی و، دووههمیان له

ئامێز گرتنی ئهو ههموو مهبهستانهی له چوارچێوهی رهمز و هێما و ئیشاراتی شاراوهدا، شێعرێکی قووڵ دارێژراو و پرنهێنی ئهبن... شێعرێك که به راگوزاریانه و به سهر پێی و خێرا نهخوێندرێتهوه و لایهنه جوانهکانی، به پهله، خوٚیان نهدهن به دهستهوه... شێعرێك که به پێوانهی درندهیهتی سهردهمهکه، ئهبێ به شێعرهکهشدا شوٚربێتهوه... شوٚربوونهوه بو ناخنراوهکانی ئهو رهمز و نیشانانه... لهبهر بو ناو بێشه چرو تهنگ و ئاخنراوهکانی ئهو رهمز و نیشانانه... لهبهر ئهوه له خوێندنهوهی ههموو شێعری (سواره)دا، وا ههست ئهکهیت که وشهکان زوٚر توندوتوڵ، خراونهته پاڵ یهك و رستهکانیش تووندتر به یهکهوه نووسێنراون که بهم کاره، تێکرای ههموو شێعرهکه، شێوهی پتهوی و توندوتوڵی پێوه ئهبینرێ... شێوهیهك (ئهدوٚنیس) واتهنی: تهکنیکی شعرهکه ئهوهنده تونسدوتوڵ بێـت، وهك پایـهی خانوویـهك، گـه شینوهکه ئهروهنـده تونسدوتوڵ بێـت، وهك پایـهی خانوویـهك، گـه شهرووخیّ...

به کورتی شیّعری سواره، دیاردهیه کی تازه و تایبه تی یه و مسوّرکی (سوارهیه تی) پیّوه دیاره...

من لام وایه، ئهگهر ئهم شاعیره، لهو تهمهنهدا (۳۸) سال، جوانهمهرگ نهبوایه، تازه بوونهوی شیعری کوردی کوردستانی ئیرانیش، وا زوو جوانهمهرگ نهدهبوو... چوانهه ئهوهی ئهم جوانهمهرگ بوونه، ئهسهلمینی، کیبوونهوهی تازه بوونهوهکهی سوارهیه...

ئیستا، ئهگهر له کوردستانی ئیراندا چهند دهنگیکیتری جیاواز له دهنگی سوارهن و هیچیان دهنگی (هیمن و ههژار) ههبن، ههر ههمان رییچکهی سوارهن و هیچیان نوقلانهی دریژهپیدانی تازه کردنهوهکهی سواره، به گویی شیعری کوردیدا

سواره 252

ناچرپینن... به پیچهوانهی ئهو دیارده و شوین پهنجهیهی که شیعری (گوران)، له سهر شیعری سهردهمی خوی و دوای خوی له سهر شیعری تا ئیستای شاعیرانی کورد، بهجیهیشت...

لیّرهدا، ئهگهر لهنگهریّك بگرین و بلیّین: بوّچی شیّعری (گوّران)، له سهر دهمی (گوّران) خوّیدا و، تا ئیستاش، شویّن پهنجه و تارمایی به سهر شیّعر و تاقی کردنهوهی (سواره)، به سهر شیّعری کوردی و شاعیرانی دوای خوّیهوه، دیار نیه!؟!

له وهلامدا ئهليين:

۱ـ تاقی کردنهوهی تازهگهرییهکهی (گۆران)، تاقی کردنهوهیهکی ئاوهکی و نامۆ نهبوو، له ئهدهبی کوردیا. چونکه (گوران) ئهگهر ههندی چاولیکهری و تاقیکردنهوهی شاعیرانی ئهو سهردهمهی (تورك)ی پهیرهو کردبی... به لام له بنه رهتدا (گۆران)، ئاوری له ئهدهبی فۆلکلۆری کوردی و کیش م خومالییهکانمان دایهوه... که بیر هینانهوهی ئهمجوره تاقیکردنهوانه، گهرانهوه بوو، بو سهر چاوه روونهکانی دیرینهمان و جهماوهری خوینهرانیش پییان خوش و چاك بوو.

نفوس)، رەمزى مەلا مارف... كە جگە لەمى دواييان، ئەوانى تريان، تەمەن و تاقيكردنەوەى شيعرييان، پيش (گۆران)يش بوو... لەمەش تايبەتىتـر، ئاوردانەوە و دەسپيشكەريى ديرينه و زيرەكانەى (پيرەميرد) لە كيش ـ ە خۆمالىيەكانمان و گەنجينەى شيعرى دەولامەند و تەمەن دريرى شيعرى شيوەى (گۆرانى)، كە ئەم شيوە زمانە، لە چاو شيوەكانى تىرى زمانى كوردىدا، بەتەمەنى و رەگ داكوتاوتر بوو...

۳ لسه ئاكسامى تاقىكردنسەوەى واگسەورە و بەكۆمەلسدا، خسەرمانى تاقىكردنەوەكەش، گەورە ئەبىخ... بۆيە جىخ پەنجەى چەند شاعىرىكى ئاواگسەورە و بسە توانسا و پرتاقىكردنسەوە، كسە ھسەموويان پىيش تەقسەللاى تازەگەرى، شىخىرى كلاسىكى ـ يىسشىان پىسەيرەو كسىردووە، لسە سسەر سەردەمەكەو، دواى خۆيشيان و رەنگە تا درەنگانىكى ترىش ھەر بەينىخ...

به لام تاقیکردنه وه شیعری های کسهی (سسواره)، ئاکسامی بسهمجوّره نه شکایه وه، چونکه:

۱ـ ئهو گهنجینه شیّعرییهی که (سواره) تیایدا تهقهاللی دوزینهوهی کیشوهریّکی تری ئهدا، ههر به تهنیا گهنجینهی شیّعری کوردی نهبوو... به الکوو چهند پهنجهرهیهکی تیا بوو، که ههر یهکیان، به سهر تاقیکردنهوهی تردا ئهیانروانی، وهك تاقیکردنهوهی دهواهمهند و دیرینهی شیّعسر و ئهدهبی فارسیشهوه، پهنجهرهی تر بو سهر تاقیکردنهوهی ئهدهبی ههمه جوّرهی گهالنی دنیا...

۲ـ تاقیکردنهوهی (سواره)، تاقیکردنهوهیهکی تاکه کهسی و تاقانه بوو، که له تهمهنیّکی ئاوا کورتدا خــهرمانی گـههوره و دهولهمهنـدی وهك سهردهمهکهی (گوران) لهدوای خوی بهجی ناهیّلیّ. که نموونهکانی ئهم

سواره 254

به لگهیه مان، تاقیکردنه وهی (ههردی)یه، لای خوّمان و تاقیکردنه وهی (رامبوّ)یه، له فهرهنسا.

٣ـ ئەو رۆژگار و سەردەمەى (سـوارە)، ئەم تاقىكردنەوە شيْعرىيــەى تیا ئەنجامدا، بـ مبـ مراورد لەگـەل رۆژگـار و سـ مردەمی (گـۆران) و دەسـتە هاوریکانیا، دوو روّژگار و سهردهمی جیاواز بوون، چونکه روّژگاری گوّران و پیرهمیّسرد و هاوریّکانیسان، روّژگساری راپسهرین و ههلّسانهوهی بسیری نهتهوایسهتی و زمسان و ئسهدهبی کسوردی و هاتنسه دنیسای چسهندان و بسه یهکهوهی روّژنامه و گوّفاری کوردی بووه و بهرههمی تازهگهرییهکهیان هـهر خيّـرا و بهندازهيـهكي بـهرين و بـهربلاو، بهچـاپكراوي، بهسـهر خۆينەراندا بىلاو بۆتمەوە... بىەلام رۆژگار و سىەردەمى تازەگەريەكمى (سواره)، رۆژگارى گەمارۆدانى بيرى نەتەوايەتى و قات و قىرى رۆژنامە و گۆڤارى كوردى بووه. و له هەمان كاتيشدا، ژمـارەى خوێنـەرانى ئـەدەب و فهرههنگی کوردی، له ههر دوو سهردهمهکهدا، جیاوازی نیّوان ئاسمان و ریسمانه... له بهر ئهوهی روزگاری تاقیکردنهوهی پیرهمیّرد و گوران له ژێر سێبهری یهکهمین دهسه لاتداریه تی کوردی دا، بهرابه رایه تی (شیخ مهحموود) بووه، که خوێندنی کوردی، کرایه زمانی رهسمی دهوڵهت و دواتریش و دوای تیکچوونی دهسه لاته کوردییه کسه ش، نسه توانرا زمسانی كوردى قەدەغە بكرى... بۆيە ژمارەى خوينەرانى تازەگەرىيەكەى گۆران و هاوریکانی تا هاتووه بهربلاوتر بووه. بهلام به پیچهوانه، ژمارهی خوینهرانی زمان و ئهدهبی کوردی و له ههمان کاتیشدا، شیعری (سواره)، تا ئیستاش رەنگدانـهوەى دژوارى، لـه نیـشتمانى (سـواره)دا، لـه سـهر پهرهپیدانی زمان و فهرههنگی کوردی ههیه...

لهبهر ئهوه، لهم ههموو گهمارۆدانهی (سواره)دا، گهورهیهتی (سواره)، لهوهدا دهرئهکهوی، که لهشهوهزهنگیکی تاریك و سامناكدا، به تهنیا و تاکه کهسی، پچهو پیبازیکی تایبهتی شکاند... که به دلانیایییههای، ئهتوانین بلایین: تازهگهری (سواره) یان به واتهیهکی تر، ئهتوانین بلایین: چهند مهزنه (سواره)، ئهو شاعیرهی له یهکهمین تهقهللای تاقیکردنهوهی داهینانیکی تردا، بازنهی شیعری چاولیکهری و یهکتر جوونهوه و، باوی بهجیهینشت و له دهرهوهی ئهو بازنهیهدا بانگهوازی دوزینهوهی نیشتمانیکی جیاواز و تایبهتمهندی پاهیشت و نهخشهیهکی تازهی خسته سهر جوگرافیای شیعری هاوچهرخی کوردی... و به تهنیا و له دهرفهتیکی کورتدا، چهپکه گولی شیعری خوی، له گولدانی شیعری کوردی یا داناوه، بون و بهرامه و تایبهتمهندی خوی پیشکهش سهردهمهکهی کرد... کمدلانیاین سهردهمهکانی داهاتووش، دهستاودهست و پشتاوپشت، بو

ئهم شیّعرهی سواره (خهوهبهردینه)، وهك كاك سهلاحهدین پیشهكی بو نووسیوه (۱)؛ (سهرگوزوشتهی ئهو ئاو و سهرچاوانهیه، که به هیوای یهکتر گرتنهوه، بوون به چوّم و رئ دهکهوتن و به تهمان بگهن به دهریا... بهلام له ریّگا، ههرکام به دهردیّك دهچن و ههر یهك به لایهكا، لادهدهن... تهنانهت ئاوی وا ههیه، راستهوخو دهبیّته دژی خوی، دهبیّته بهرد... خهونی بهردین دهبینی. تهنیا سهرچاوهیهك تهواو شارهزایه، ههم ریّگای خهونی بهردین دهبینی. تهنیا سهرچاوهیه کهوره و ههم وره و باوهری بهتینه، ئهزانی له پیشا لهگهل جوّگه و جوّباری له یهك نزیك ئهبی یهك بگریّتهوه وببی به چوّم ـ زیّیهکی گهوره

سواره 256

ـ، كـه گەلەكـەى خۆيـەتى... پاشـان هـەموو چۆمەكان پێكـەوە بـچنـەوە، تـا دەرياى بەشەريەت...

ئهگهر ئهو پێشهكىيهى كاك سهلاح، كليلى كردنهوهى دهرگاى رهمز و هيماكان بێت بو تێگهيشتن و شهرحى شێعرهكه. من ههندى لايهنى ترى شێعرهكهم مهبهسته:

شیعرهکه به پیشهکییهکی دریژ دهست پینههکات. پیشهکییسهکی پسپ وینه و دیمهنی شاعیرانه. نهم دهست پیکردنانه، بهو جوّره پیشهکییانه له شیعری داستان و بهیته فوّلکلوّرییه کوردییهکاندا بهکار هیننراون. گهلی شاعیری تریشمان وهك: مهولهوی و پیرهمیرد وکامهران، بو شیعری کورت و نیستاش زوّر و کهم و جاروبار، شاعیرانمان، نهم کاره نهکهن... له راستیدا پهیرهو کردنی نهم پیشهکی نووسینانه، نهگهر بو هینندی بابهتی شیعری پیویست بکات، له شیعری تازهی جیهاندا، بهکار هیننانی زوّر کهم بوتهوه، به شیوهیهک که شیعرهکه راستهوخو و برووسکه ناسایی، دهست پینهکات، به کهمترین وشه و رسته، مهبهستهکان نهوترین.

۲ ئەوەى جێى سەرنجە، ئەم شێعرە، سەرومڕ سىماى ڕۆمانسىيانەى پێوە دىارە. كە ئەم سىمايە، بۆ شێعرى ڕەمـزى زۆر ناتەبان... شاعىرە ڕۆمانسىيەكان كەمتر توخنى بابەتى رەمزى ئەكەون و، بە پێچەوانەشەوە شاعىرە رەمزىيەكان، ئە رۆمانسىيەت دوور ئەكەونەوە... (سوارە) ئەگەلىڭ شێعرى ترىدا، ئەم توێژاڵى رۆمانسىيە بە سەر شێعرەكانيا زاڵە و ھەنـدى جار تارمايى و جێ پەنجەى شێعرە رۆمانسىيەكانى مەولەوى تاوەگۆزى و ھەنىدى جارى تریش بۆن و بەرامەى (دوو ھاوینە گەشتەكەى ـ گۆران) ئەشخىرى سوارە ـ دا ھەست يې ئەكرى:

وهكوو نهرمه ههنگاوی لاوی بهرهو ژووان
لهجی ژووانی زیندوو به گیانی کچی جوان
وهكوو گهرمهیاوی قهشهی دهستی تاراو
له بژوینی دهریای بلوورینی بهروی
بهخور خو به دیواری کیوا ئهدا ئاو
لهگهال گاشه بهردا، سهر ئهسوی، سهر ئهسوی...
یان

ئەڭنىن تاجى زمروتى دوورگەى لە سەر ناوە دەريا ھەتا چاو ھەتەر كا شەپۆلە، لە بوونا... لە چوونا بە ئاھەنگە سەربەندى بزونىى خۆشى لەبەر خۆرەتاوا ئەڭنى سىنگى ژىنە ئەھاژى ئەڭنى ھەستانە دەنگى خرۆشى...

۳ به لام له ته کنیك دا، له مهوله وی و گوران جیاواز تره مهودای وشه، رهت و بلاوه. له پشتی وشه کانیه وه، چه ند دنیا و مانای تر هه ن... ئه مه ره گهزیکی شیخری تازهیه، وشه له و جیگایه گهوره تره، که تیای دا دائه نری ... له م باره یان دا قایل نابی ئهوه نده ی خوی بی ... حه ز ئه کات له و جیگایه گهوره تر بی که تیایدا دانراوه. حه ز ئه کات له یه که مانا و زاراوه گهوره تر بی ... به لیکوو چه ند مانا یان چه ند مهودایه که خوی دا کو بکاته وه به حوریک ئه گهر که تیکرای شیخریک له مبابه ته بخوینیته وه، هه ست نه که میت تیکرای شیخره که چه ند مانایه کی هه یه و هه مووشیان هه ست نه که میت تیکرای شیخره که چه ند مانایه کی هه یه و هه مووشیان

سواره 258

جوان و شیاون، به پێچهوانهی شێعری مهولهوی و گوران ـ هوه، که (وشه) ههر مانا فهرههنگییهکهی ههیه... با سهیری ئهم دوو وینهیهی مهولهوی و گوران بکهین:

مەولەوى:

بوّی بالات ههرزان وه دهشت و ههردان نـمهز رای لای تـوّم ومکـام گـوزمردان؟

گۆران:

قـــــــرُ کالی لیو ئالی پرشنگی نیگا کال ئهی کچه جوانهکهی سهر گونا نهختی ئال

لای ههر دووکیان (وشه) کوت و مت، ههر ئهو مانایه به دهستهوه ئهدات که له دیّرهکاندا نووسراون. مانایهکیتر له پشتیانهوه نیه کهچی لای (سواره)، بهمجوّرهیه:

بهلی، دووره گهرمینی دهریا بهلی، وایه کانی ههژارن ئهزانه، ئهوانهی که پاراوی ئاون، بژارن ئهزانه، له ریگا مهترسی گهلی ژهنگ و ژارن

٤ سهره رای ئه و تویژاله رو مانسیه ش که به سه ر شیعره که دا زاله، ئهبوایه ناوه روکی شیعره که له وه روونت ر بوایه که چاوه روان ئهکری. که چی له ههمان کاتدا جوره تهمیک به سه ر مانای شیعره که وهیه... واتا ههر چهنده شیعره که رو مانسییه، به لام ئهبی زور له سه ر دیره کان رابوه ستیت و ورد ببیته وه، ئه وسا دوای شی کردنه وه دیره کان، له مانای شیعره که ئه گهیت. ئهمجوره شیعرانه، له و بابه تانه ن که زوو ده ستهمو نابن، سرکن... ئهبی ماندووت بکهن. رهنگه ئهم سرکی و ده ستهمو نابن، سرکن... ئهبی ماندووت بکهن. رهنگه ئهم سرکی و ده ستهمو نابن، هوی مانا فه لسه فی یه کهی بیت که تیکرای شیعره کهی له ئامین گرتووه.

جیا لهم سهرنجانهش، ئهوهی جینی دیخوشییه، لهم شیعره و ئهو چهند شیعرهی (سواره)، که من دیومن، ئاسوی بیری نهتهواویهتی و نیشتمانی سواره، بهرینتره له ئاسوی تهسکی نهتهوایهتی ئهو شیعره کوردییهی له کوردستانی ئیراندا باو بووه. بهتایبهتی له شیعرهکانی (هییمن) و کوردستانی ئیراندا باو بوه، بهتایبهتی له شیعرهکانی (هییمن) و (ههژار)دا... ئهم شیعره بهلگهیهکی گهورهی ئهو دلخوشییهیه، چونکه ئهو (چوم)هی سواره لهم شیعرهدا مهبهستیتی، نهتهوهی کورده. بهلام ئهم چومه، چومه، چومی تری وهك خوی ناسیوه و لهگهلی تیکهل بووه و به تیکهل بووه و به تیکهل بوون و به تیکهل بوون و به تیکهل بوون و به تیکهل بوونه و نه ازدانه، بوونیان رووباریکی گهوره دروست ئهکهن و بهرهو دهریا ههنگاو ئهنین. که فوناغی دوایی (دهریا)که، مهبهست له ههموو مروقایهتییه... ئهم بازدانه، به سهر سنووری تهسك و داخراوی نهتهوایهتیداو، پهرینــــهوه بــــو تیکهلبوون لهگهل نهتهوه و گهلانیتـردا، نهك ههر مروقایهتی کورد درد نهسهلمینین. بویه ئهمهی دهرئهخا، بهلکوو حهقیقهتی مهسهلهی کورد ئهسهلمینین. بویه ئهمهی سواره لهم شیعرهدا کردوویهتی، جگه لهو سنوور شکاندنهش، راچهنینی سواره لهم شیعرهدا کردوویهتی، جگه لهو سنوور شکاندنهش، راچهنینی

سواره 260

شیعری نهتهوایهتی کوردییه، بو خوناساندنی به شیعری جیهانی و شانازی کردن بهوهوه که نهتهوهی کوردیش چومیکی نهسرهوتهو، ئهرژیته دهریای گهورهی مروّقایهتیههه.

(۱) كاتى نووسىينى ئەم وتارە، شىخىرى خەوەبەردىنەش لە ژمارەى پىستى يانى ژمارەى يەكەمى نووسەرى كوردستاندا بالاوكرابۆوە.

هیندیک تیبینی له سهر لیکدانهوهی خهوه بهردینه

ئەحمەد قازى

نالی به داوه شهعری دهقیقی خهیالی شیعر بۆ ئهو کهسهی که شاعیره سهد داوی نایهوه نالی

دمق و دوغری ده لیم شیعری خهوه بهردینه که له سهرجهمی دیوانی شاعیردا وه ک دوندیکی بهرزی سهرسهوزی زهنویر دیته بهر چاو له باری ئاقار و ئاو و ههواوه ههمان حال و ههوای مه لبهندی شیعره کانی دیکه که شاعیری ههیه و ده کهویته جهغزی جوغرافیایی بیروباوه ری باقی

.. هێندێڬ تێبينی له سهر ... 262

شیعرهکانی سوارهوه. به لام له باری زمان و کهرهسهوه شاعیر تیکوشاوه خوی له "شیعری موتلهق" نزیك کاتهوه و لهم مهبهستهشدا سهرکهوتووه. ههر لهبهر ئهوهشه که ههر کهسیک دهتوانی به قازانجی بیروبوچوونی خوی شیعرهکه لیکداتهوه. واتیدهگهم سواره لیرهدا پهوشتی نالی دهکار هیناوه و له زور جیگا داوی بو خوینهران ناوهتهوه که له باری مانای روالهتی و ناوهروکهوه سهرپشك بن له ههلبژاردنی مانادا.

خـهوه بهردینـه لـهم روانگـهوه لـه نیّو ئاسـهواری شـاعیردا مومتـازه. کموونیـستهکان دهیـانگوت سـواره لـهو شیّعرهدا باسی گهیـشتنی کوّمـهلگای دواکهوتوو، بهلام تیکوشهر، به سوّسیالیزم دهکا. عاریفهکان لیّکدانهوهیهکی دیکهیان لـه شیّعرهکه بهدهستهوه دهدا و پیّیان وابـوو باسـی گهیـشتن بـه خودا و "فنا فی الله"ی تیّدا کـراوه. بی لایهنـهکان دهیـانگوت شـاعیر تـهنیا ویستوویهتی بلّی "لیس للانسان الا ما سعی،" ئادهمیزاد تهنیا بـه تیّکوشان و رانهوهسـتان پیّـدهگا و سـهردهکهوی. هـهمووی ئهوانـهش حـهقیان بـوو و رانهوهسـتان پیّـدهگا و سـهردهکهوی. هـهمووی ئهوانـهش حـهقیان بـوو چـونکه شـیعرهکه وهها "موتلـهق" بـوو کـه دهکـرا ئـهو مانایهنـهی لـی ههلبکریّنی.

کاك مارف له مانا كردنهوه يه يه كه كۆپله دا له ژير سهرديرى "پوخته مانادا" به كورتى و له سهريهك ماناى كۆپله كهى به دەستهوه داوه كه له كۆپله كانى داوييدا تا ئهندازهيهك ئهو ئوسلووبه ى له دەست دەرده چى و دەست دەكا به لايكدانه وهى دوور و دريد ژتر و چىدىكه ريكه وددى "پوخته ى مانا" دەكار ناهينى و ئازادىيه كى زورت به خوى دەدا و له "پوخته ى مانا" دەست هه لاده گرى. ئهوه ش به لاى منهوه له

هیّری شیعرهکهوه سهرچاوه دهگری که نووسهری وتار ناچار دهکا بوّ بهدهستهوه دانی مانایهکی تیروتهسهل، زیاتر پهلهقاژه بکا و بال بکوتی.

۱ـ له کۆپلهی یهکهمدا مانای "سهوزه بهسته" ئهوه نیه که ئاغایی گوتوویهتی کهو بو سهوزایی ناخوینی. مهبهست له "سهوزه بهسته"، بهستهی شاد و دلبزوینه و هیچی دیکه. ئهوهش له "پوختهی مانا"دا ئیشارهی پیکراوه.

۲ـ له دیّری "تهرهی باوهشی تا سهباری بناری"دا "تهره" بیّجگه لهو مانایه که نووسراوه مانایه کی دیکهشی ههیه. "تهره" بهوقوولکهیه دهگوتری که گهلاتووتن یا میوهی نهگهیشتووی تیّدا له تهره دهدهن تا زهردبی و رهنگ ههلبیّنی. له سهر یهك به جیّگاکه و نهوشتهی تیّی دایه دهلیّن "تهره" ههروهك گوتمان کاك سواره له باری واژه و ریّکخستنهوهش وهك نالی کاریّکی وای کردووه شیّعرهکان مانای جیاواز بدهن. نهگهر تهره بهو مانایه بگرین مانای ئهو دیّره دهبیّته:

" له باوهشی یا سینگی کهوهکهدا تا سهباری و مهیلی چوونهوه بو بناری کیّوی تهره بووه و کوبوتهوه "ئهوهش له باری تهرکیبی واژهی دیّره شیّعرهکهوه مانایهکی دروستتره.

۳ـ لیکدانهوهی کاك مارف که ده لی "ئهو کهوه له راستیدا دوو جار ئهسـیره چـونکه بـه دهسـتی دوّم گـیراوه و خراوه تـه ناورکـهش!" لیکدانهوهیه کی نادروسته. دیاره ههر کهس کهو بگری ئهگهر سهری نهبری

.. هێندێك تێبينى له سهر 264

به ههر حال دهیخاته ناورکه. جاچ دوّم بیّ و چ بابایهکی دیکه! ئهسیری و لهرکهدا بوون ههردووك یهکن و ئهم زیّده مانایه لازم نهبوو.

له الهم کوپلهدا تهنیا باسی نهو تاسهبارییه کراوه که دهگهرووی کهوی دوّمدا قهتیس ماوه و باسی نهوهی ناکا که کاك مارف گوتهنی ابهلام نیّستا له نیّو قهفهسدایه و له بناریش ههلبراوه تهواوی جوش و خروّش و تامهزروّیییهکهی دهکاته بهستهو له گهروویهوه دهیداته دهر".

۵ له کۆپلهی دووههم دا که کولمهی کیـ ژ له ژیـر نیگای گهرمی زاوادا سوور ههلاهگهری، کاك مارف دهلی "شهپولیک وهك ئهو رهگه خوینهی که لهسهر کولمهی بووکیک دهنیـشی." رهگه خوین له سهر کولمه نانیـشی و وهك جوگهلهیهك به بن پیستدا تیدهپهری و ئهگهر ههر ئهو رهگه خوینه سوور ههلگهری بووك دهبیته پیریژنی چرچ و چول که رهگی ههلاهستی و تووره دهبی. مهبهستی شاعیر سوورههانگهرانی سهر کولمهی بووکی رهزاسووکه و بهس که شیوهی سووره گول دهدا.

1- له کۆپلهی سێههمدا بۆ "گهرمهیاو" نووسراوه "یاوی به گوروتین" سیفهتی یاوی به گوروتین ههرگیز بۆ "یاو" یا هیچ نهخوشییهك دهكار ناکری و زورتر مانای چالاك و ئازایهتی دهدا.

كهوابوو ئهگهر له ماناكردنهوهى "گهرمه ياو"دا گوترابا "تهبى زۆر" يا حالهتيك كه نهخوش لهبهر ياو "وهك ئاور دايسى" باشتر بوو:

۷ به بروای من ئهگهر لهم دینره شیعرهدا "لهگهل گاشهبهردا سهر ئهسوی" "سهر ئهسوی" دووپات نهکریتهوه وهزنی شیعرهکه تیکده چی و لهنه کا دهبریته وه و لهنگی و سهکته پیک دینی.

۱. گهرووی وشك و چاوی سپی چاوهكانی دمرووی روونی ئاوه.

کاك مارف ده ليکدانهوه ک ځهم دوو ديرهدا مانای نه پيکاوه و تهفرهمان دهدا و به ليکدانهوه يه گهم و دووره زهين به سهر شيغرهکهدا تيپه پيوه. شاعير ده لين: دهرووی پيووني ځاو، ياني که لين و ده رفه تي پزگار بوون بريتي په له گهرووی وشك و چاوی سپی چاوه کانی په ك که بهويدا ديته دهرهوه. ليره دا شيکر دنهوه په ك لازمه. "دهرووی پيوون." ياني هيوا يا دهرفه تي پزگار بوون. په ك به يه کې ده لي هيچ دهرووی پيوونم نيه، که به هه له له هينديك شوين دا بوته "هيچ دهراوی پيوونم" ياني هيچ پيگه هه له له هينديك شوين دا بوته "هيچ دهراوی پيوونم" ياني هيچ پيگه پرزگار بوون يا ده رباز بوونم نيه کهوابوو مانای ځهم دوو دي په شيعره ځهوه په الگهرووی وشك و چاوی سپی بووی (مردووی) چاوه کاني پيگه ی دهرباز بووني ځاوه. به پيچهوانه ی بي پووی (مردووی) چاوه کاني پيگه کهورباز بووني ځاوه. به پيچهوانه ی بي پهوانه که ده گيري دا نيه.

٩_ ئەلئى بورجى خاپوورى مئيژووى لەمئيژين.

ئهم دیّره شیّعره ویّنهی ئهم چیا و ئهشکهوت ورهوهزه به دهستهوه دهدا که ئیاوه که نیاوه که دیّری دووههمدا که ئیاوه که دیّری دووههمدا ئهوجار باسی زهمان ده کا و له مهکان و زهماندا دهنگی ئیاو وهك "دلوّپهی چیهی پولی پهریان" به گوی دهگا.

۱۰ـ سیفهتی "روح سووك" بۆ چپه و سرته دروست نیه.

۱۱ له کوتایی ئهم کوپلهیهدا نووسیویهتی: "کهوابوو ئاویک که له مانگه شهویکی خوشی بههار یا هاویندا (که ولات سهرسهوزه) ئاویک له دهستی کیو رزگار بووه." هیچ ئاویک به هاوین (که ولات زهرد و سووتاوه)

هينديك تيبيني له سهر .. 266

له ئهشکهوت و چاوهکانی نایهته دهرهوه. چونکه هاوین وهرزی هه نخورانی کانیاو و چوماو و ئاوهکانه. ئهوجار ئهگهر سهرتاسهری شیعرهکه چاو لایبکهین ههمووی ههر باسی بههاره: (تروسکهی بروسکهی شهوی دهم بههاری به ههوره... یا "دهگهل ههر بههاریک که راده چلهکن سهوزه لانی... له ههر گاز و ریبازی وا گازی ئاوی دهگاتی... نیازی ههزاران گهزیزهی بهنازی وهدی دی) وهک برانین گهزیزه یهکهم گونی سهره بههاره و... کهوابوو باسی هاوین کردن دژایهتی دهگهل گیانی سهوز و زهنویر و بههارانهی شیعرهکه ههیه.

۱۲ ئهم دیره شیعره "سنووری شهوی دوینی ئهوروی بهیانی" دهبی بخریته نیو دوو کورته هیلهوه و ئاوا بنووسری:

ـ سنووری شهوی دوینی، ئهمرو بهیانی ـ

لام وانیه (ئەورۆى ـ) دروست بى. پیتى (ى) زیادىيــه و بــه هەلـــهى دەرانىم.

لیّرهدا باسیّك له داهاتوو نیه سواره دهلّی له مهرزی دویّنی شهو (که لهبهر وهزنی شیّعر کردوویهته "شهوی دویّنی") و ئهمروّ بهیانیدا. یانی له نیّوان شهو و روّژ دا یا له تاریك و روونی بهیانیدا.

۱۳ ریکهوهندی "زیو ئاژن" دهسکردی سواره نیه و له زبانی کوردیدا زور دهکار دهکری. قهدیم موّدنه سیغاری زیّو ئاژن زوّر ههبوو.

۱۵ـ ده لیکدانـهوهی ئـهم دیـرهدا "بـه خـور زهمزهمـهی هـهالبریوه". نووسـراوه "بـه تـهوژم و ههیبهتـهوه ئاهـهنگ و زهمزهمـهی هـهالبریوه". لیرهدا به بروای من ریکهوهندی "به تهوژم و ههیبهتهوه" لیکدانهوهیهکی جـوان نیـه. واژهی "ههیبهت" بـو دهنگ کـهمتر دهکار دهکـری. زورتـر بـو

دیمهن و دیتنه. باشتر بوو له واژهگهلیّك وهك "گشت، گور، گهرم و گور" کهلّك وهربگیریّ.

١٥ لهم دوو ديره شيعرهدا كه دهلي:

ئەبووژێتەوە دارى چاكى بەودمى ھەناسەى شىنىدى نىدرمە لاوێىنى دەمىباى ئىدخاتىي

کاك مارف، داری چاکی به و "داره ویشکه که له سهر مهزرای پیاوچاکان ده عهرزی روده که و شالی پیوهیه..." مانا کردوته وه. من شهوه رهد ناکه مهوه به لام شهوه ده لایم له کوردستانی ئیمه دا داری چاکی، بریتی یه له دار بووز یا دار به روو یا دار بنیشتیك،داره به نیك که لهبن سهری پیاوچاك ده چه قیندری. شهم دارانه شه غلهب کهم گه لا و بی گه شه و نه شه ن چونکه جیگه که یان و شك و بی شاوه به لام زیندوون. سواره ده لی شهم داره تینووه کهم گه لایانه به ودمی هه ناسه ی شاو ده بووژینه و و لق و پوپی نه رم و شلکی تازه ده رکه ن.

کاك مارف لهم ليكدانهوهيهدا بهسهر ريكهوهندى "نهرمه لاوين"دا تيپهريوه. له قهراغ چومهكانى موكرياندا چهشنيك "بى" ههيه كه پيى دهلين "لاوين". ئهم چهشنه "بى"يه زور ئهستوور نابى و دهيكهنه سهله و سهوهته. داريكى ناسك و نهرمه و له قهراغ چومان به دهم ئاوهوه شين دهبى و ولات دادهگرى و به شنهى با دهشنیتهوهو كهرویشكه دهكا. ئهم چهشنه "بى"یه له قهراغ تهتههوو و جهغتووى نیزیك بوكان زوره و سوارهى سروشت پهرست ئهم تهركیبهى لیرهوه دهست كهوتووه. كهوابوو له ماناكردنهوهى ئهم دوو دیره شیعرهدا دهلیین:

" داری چاکی به ودمی ههناسهی ئاومکه دمبووژێتهوه و

.. هێندێڬ تێبينی له سهر ... 268

لق و پۆی وەك نەرمە لاوێنى دەم شنە با ئەشنێتەوە."

كاك مارف "لاويّن" به لاواندنهوه مانا دمكاتهوه.

17 له مه رئه مد د د رئه شیعره وه: "لهبه رخوره تاوا ئه لیّی سینگی ژینه ئه هاژی." نووسه رکه ده گاته لیکدانه وه ی ائه هاژی" ده لی امروف که زیندووبی و گیانی ده به ردابی سینگی ده هاژی، بو چونکه قه لبی لیّده دا. و ئیّستاش له روانگه ی شاعیره وه ده ریا زیندووه و خروشانی شه پوله کانیشی به لیّدانی د لی ده ریا شوبهاند و و ها.

به پیچهوانهی ئهم بوچوونه "هاژان یا هاژین" بو لیدانی قهلب و دلهکوته دهکار ناکری و بهتایبهتی بو نهفهس کیشانی به پهله و کورت دهکار دهکری. دیاره کاتیک پیاو ماندوو دهبی و توند، توند، نهفهس دهکیشی دلهکوتهشی ویدهکهوی بهلام هاژان کاری بهدل نیه و تهنیا بو ههناسهکیشان دهکار دهکری.

كەوابوو بۆ لێكدانەوەى شێعرەكە دەبى بێڗين:

دەريا وەك سينەى ژيان دەھاژى، ھەلادەسىتى و دەنيىشىتەوە. چونكە شەپۆلان دەدا.

- ١٧_ "كويّرهكانى" يانى كانى كهم ئاو.
- ۱۸ بۆ "شەوارە" لێرەدا ماناى "سەرلئشێواو" پر بە پێستە.
- ۱۹ "به هیوان بگرمینی ههوری بههاری " دهگهریتهوه سهر "زنه دهم به هاواره دروزنهکان" نهك کویره کانییهکان.
- ۲۰ـ رێکهوهندی "کهچی" مانای "ئهگهرچی" نادا. زوٚرتر هاومانای "در حالیکه"ی فارسییه لێرهدا باشتر بوو "بهلام" مانا بکرێتهوه.

۲۱۔ همتا بیری تالی گراوی

به دلما گهراوه،

همتا یاد ئمکمم ئاوه بمو ورمه بمردینه کاری کراوه.

ئەڭيم سەت مەخابن

وهجاغی که رپووگهی ههزاران نزای شینه باهوی بهتاسهن

ومبووژێنهومی ههست و هان و همناسهن.

چلۆنە كە بىژووى گراوان ئەبىنن.

له نێو چاوی ئهو خانهدانه

له هي بۆچى پيتى براوه؟

گراو بهو ناوه مهعدهنییه ده لاین که تامیکی تالا و سویری ههیه و ناوهکه پره له خویی جوراوجور (املاح) و پاش ئهوهی وهریکهوت ئهم خوی گهله دهبنه بهرد و چین چین دهکهونه سهریهك و نایه لان ناوهکه کوبیتهوه سهریهك و جاری بی. مهبهست له "ورمه بهردینه" ده شیعرهکهدا ههر ئهم خوی گهلهن که دهبنه بهرد و ناوهکه بلاو دهکهنهوه و کاری دهکهن یانی له ناوی دهبهن. شاعیر شکایهت لهم ورمه بهردینهیه دهکا که ناوی له تایبهتمهندی ئاو بوون، که وهریکهوتن و مهزرا و شیناوهرد تیراو کردنه، بیبهش کردووه. کاك مارف ورمه بهردینهی به شیناوهرد تیراو کردنه، بیبهش کردووه. کاك مارف ورمه بهردینهی به شیناوهرد تیراو کردنه، بیبهش کردووه. کاك مارف ورمه بهردینهی به شیناوهرد تیراو کردنه، بیبهش کردووه. کاك مارف ورمه بهردینهی به

.. هێندێڬ تێبينی له سهر ... 270

واژهی "وهجاغ" بینجگه لهو مانایانه که ئاغایی بهدهستیهوه داوه زورتر مانای خانهدانی شیخ و سهید و پیاوچاکان دهدا. ده لین فلان کهس وهجاغه جنیوی پیمهده. یانی له بنهمالهیه کی سهیده، یا نهوه شیخ و شتی وایه. کهوابوو باری مهزههبیش له "وهجاغ"دا ههیه. بهتایبهتی که باسی دوعاونزا و رووگهش له شیعره که دا نهو زهمینه یه بهده سته وه دهدا.

لیّکدانهوهی "بیژووی گراوان دهبینن" ئهوه نیه که ناغایی گوتوویهتی. لیّرهدا مهبهست له "بینین" خستنهوه و زانه. دهلیّن فلانه ژن دوو مندالی دیوه یانی دوو زگ زاوه. له فوّلکلوّردا دهلّی: (بانه و مهریوان ئهو دیوه و دیوه ـ رهحمهت لهو دایکهی توّی بوّ من دیوه). یانی رهحمهت لهو دایکهی توّی بو من هاورده سهر دنیا. دیاره لازمه ئهوهش بیّژم که زوّرتر بوّ مالات ئهوه دهلّیّن له شیعرهکه دا شاعیر دهلّی سهد مهخابن چ قهوماوه که بنهمالهی رهسهن و پیروّزی ئاو له جیات روّلهی رهسهن بیژوویان دهبیّ؟! بیثهمالهی رهسهن و پیروّزی ئاو له جیات روّلهی رهسهن بیژوویان دهبیّ؟! بیژووی گراو.

٢٢ لهو شيعرهدا:

ومهایه که ههر گیایه لهو دمشته شینن

له سهر ماتهمی ئاوه بهردینه، سهر شین و سهرگهرمی شینن

لیّرهشدا ئهم ههلّهیه دووپات بوّتهوه که "ئاوه بهردینه" به ئاوی نیّو دیواری بهردین یا ئهشکهوت مانا کراوهتهوه. کهچی مهبهست ئاوی گراوه که لهبهر ئهملاحی زوّر ناتوانی برواو له جیّگاوه دهبیّته بهرد و ئهلحهق ریّکهوهندی "ئاوه بهردینه" داهیّنانیّکی هونهرمهندانهیه.

٢٣ لهم ديره شيعرهدا:

که بی دمرفهتی پیکهنین به سهد بهرزگی زمرده ماسی:

کاك مارف ده لئي "ماسی كاتیك دیته سهر رووی ئاو وهردهگهریته سهر پشت. و بهرزگی كه رهنگی سپییه وهدهردهكهوی". پیویسته بگوتری كه زهرده ماسی ههرگیز نایهته سهر ئاو. زورتر به بنی چومهوه دهنووسی و دیت و ده چی و له تهنگاوان دهلهوه ری ئهم خو وهرگیرانه شهر له بن ئاودا ده كا و پیی ده لین سپیاو كردن (ماسی سپیاو ده كا). رهنگه هوی ئهم كاره خو رزگار كردن له چهنگ ملوزم (ئهنگهل) بی، چونکه ماسی خوی رهبهرد و خیزی بن ئاو ده خشینی، یا گهرادانان بی كه ماسی دهیهوی گهراكان وهبن خیز بدا.

۲۲ له كۆپلەي ژيرەوەدا:

بهڵێ: دووره گهرمێنی دهریا

ئەزانم،

ئەوانەي كە پاراوى ئاون بژارن.

ئەزانم لە ريكا،

مهترسی گهلی ژهنگ و ژارن.

لهم كۆپلهيهدا شاعير سهرجهمى باسهكه وينك دينيتهوه بو مهبهستى ئاخر (نتيجهگيرى) و دهيهوى پهيامى خوى بدا به خوينهر و پيى دهلى:

به لى راسته دهريا دووره و ئهوهش راسته كه كانى هه ژار و به قهولى كاك مارف ئاويان زوّر نيه و بـ ژارهكان لهو ئاوه بهناحه ق پـاراو دهبـن (ئـهم ديره ده ليكدانه و هكدا له قهلهم كهوتووه) ديسان ئـهوهش راسـته كـه لـه

.. هێندێك تێبينى له سهر

رِیْگای گهیشتن به ئاواتدا (دهریا) مهترسی تال و تیـ ژ و رِزا و توقین زوره به لام:

كاكه ئهو گشته عهقلّی خهسارن

"عهقلی خهسار" ئهوه نیه که کاك مارف گوتوویهتی، مهبهست عهقل و تهجرهبهیهکه که پاش زهرهر کردن وهدهست دهکهوی. یانی ئهزموون و تهجرهبهیهکه که پاش خهسارهت و زیان دیتن. یانی دهبی له چارهنووسی گراو یا گوله قهتیس ماوهکان و دروزنه دهم به هاواره، چهواشهکان تهجرهبه وهربگیری که ئهو کانییهی وا باوی ههنگاوی خوشه، چارهنووسی ئهوان دهزانی و تهجرهبه وهردهگری و بهره و دهریا خو دهکوتی.

۲۵۔ ئەزانى ئەپى ناگەوى پىيە پىلاوى تاسەى پىاسەى ئەپى بى نەكەرى نەپى بى نەكەرى ئەپى بى نەكەرى ئەپى بى نەكەرى تاسەي ئەرەستى بە دەستى

که خاراوی ئێش و سواوی سوی بێ.

من، پینم وایه نهم کوپلهیه شیعری سوارهی نهمر نیه، باشم لهبیره کاك سواره که نهو شیعرهی بلاو کردهوه و نوسخهیهکیشی به من گهیشت نهو کوپلهیهی تیدا نهبوو. رهنگه دوایی خوی لیی زیاد کردبی. یا کهسیك نهو کارهی کردبی.

سهبك و شيوهى ئهم كۆپلهيه له بارى وهزن و هۆنينهوه و ههلبرزاردنى واژه زۆر وهشيغرهكانى ديكه دهچن، بهلام له ديرى دووههمدا واژهى انهوهستان تهگهر به ماناى كۆلنهدان و ماندوو نهبوون بى، شيغرهكه ماناى دروستى نابىخ، بهداخهوه ههموو ئهو نوسخانهى بهدهستمان گهيشتوون "نهوهستان" بكهينه "كه،

وهستان" شیّعرهکه مانای دروست بهدهستهوه دهدا. یانی دهبیّته ئهوه که کانییه به هیوا که ئهزانی:

لەيى ناكەوى...

که وهستان ئهوهستی به دهستی که خاراو بی

له کوتایی ئهم وتارهدا، تکام له دوستان و شیعر ناسانی خوشهویست ئهوهیه ئهگهر بیرورا و بوچوونی تایبهتییان ههیه، یا پییان وایه ههلهیهك لهباری لیکدانهوه و ماناکردنهوه لهم وتارهدا رووی داوه. پیمان رابگهیهن دهبهست لهم نووسین و لیکدانهوه تهنیا ناسینی باشتر و زانینی ههراوتری شاکاری "خهوه بهردینه"ی سوارهی نهمره و بهس.

ولامي ردخنه

مارف ئاغايى

تێبيني:

له ژماره ۸۶ و ۸۵ی گوفاری سروهدا، وتاریک به ناوی "لیکدانهوهی خهوهبهردینه" (مارف ئاغایی) بلاو کرایهوه. له سروهی ژماره ۱۹۹۶ بیرورای کاک "ئهحمهد قازی" مان سهبارهت بهم وتاره خویندهوه. لهم ژمارهیهشدا وهلامی کاک مارف دهخوینینهوه.

(دەستەي نووسەران)

کاتیک کاک ئه حمه دی قازی وه ک نووسه ری گوواری سروه، "لیکدانه وه کاتیک کاک ئه حمه دی قازی وه که نووسه ری گوواری سروه، الیکدانه وه خهوه به ردینه "ی خوینده وه بانگی کردم و فه رمووی: لیکدانه وه که م زور

پێجوانه به لام له چهند شوێندا پێم وایه به ههڵهچووی، پێت خوشه وتارهکهت ئیسلاح بکهم یا وتارێکی سهربهخوی، وهکوو رهخنه، له سهر بنووسم. منیش داوام لێکرد که به شێوهی رهخنه بینووسی و ئهویش وتی به یهك شهرت که ئهگهر ئهتوش ولامێکت ههبی بینووسییهوه، بو ئهوهی نههیّلین باسی "سواره" له سروهدا جێگای بهتال بی.

کاك ئهحمهد ولامهكانی خوی ژماره لیدابوو که منیش به پینی ئهژمارانه زور به کورتی بیرورای خوم دهنووسمهوه.

۱ـ من به سرنج دان به فهزای شیعرهکه هیندیک له وشهکانم مانا کردوّتهوه. له پیشدا وتوومه بهسته یانی گورانی سووک و لهبار که... پاشانیش وتوومه سهوزهبهسته یانی ئهو بهستهیهی که سهوزایی و ژیانی لیدهباری. بو سهوزایی دهخویننری. بو چونکه کهو له بههاردا که له سهوزایی دوور کهوتوّتهوه ئهو بهستهیه دهخوینی. کاک ئهحمهد بوخوشی بهم شیوهیه ههر لهم وتارهدا "شهواره"ی مانا کردوّتهوه. نووسیویه لیرهدا "شهواره" یانی "سهرلی شیواو". که من پیم وایه دروسته، ههرچهند شهوه مانای مهجازی شهوارهیه و مانای فهرههنگییهکهی شتیکی دیکهیه.

۲_ کاك ئەحمەد مانايەكى دىكەشى پى زياد كردووە كە جوانە.

۳ کاك سواره ده لاخ "کهوى دوّمى يه خسيرى زيندانى دارى". دهيتوانى باسى دوّم نه کاك موك کاك ئه حمه د وتوويه کهوى يه خسير ههر يه خسيره. به دهست ههر که سيك بخ، به لام کاك سواره ته ئکيد له سهر ئه و قسه يه ده کا... که من پيم وايه به عهمد ئه و کاره ی کردبی.

٤ له بهندی چواردا کاك ئهحمهد دهڵێ کاك سواره تهنيا باسی ئهو تاسهبارییهی کردووه که له گهرووی کهوی دوّمدا. قـهتیس مـاوه و باسـی

ولامی رەخنه 276

ئهوهی ناکا که مارف گوتهنی: "به لام ئیستا له نیو قهفه سدایسه و لسه بناریش هه لبراوه و ته واوی جوش و خروش و تامه زرویی یه کسه ده کاته به سته و له گهروویه وه دهیداته دهر."

من ده لنیم ته واوی ئه و شتانه ی نووسیومه له زمان شیعره که وه یه و هیچم له خومه وه نه نووسیوه. ده لیلیشم ئه وه یه که کاك سواره له (نیو قه فه سدایه)، پاشان ده لی "پری سه و زه به سته ی خروشانی باری" که وابو و جوش و تامه زرویی هه یه تا بیکا به سه و زه به سته ، پاشان ده لی "ته ره ی باوه شی تا سه باری بناری" دیاره که له بناریش هه لنر اوه.

۵ کاك ئه حمه د دهنووسى: "رهگه خوين له سهر کولمه نانيشى و وهك جوگهيهك به بن پيست دا تيده په رئ و ئهگه ر هه ر ئه و رهگه خوينه سوور هه لگه رئ بووك دهبيته پيريژنى چرچ و چول که رهگى ههلادهستى و تووره دهبي."

من ده لایم: مهبهست له رهگه خوین ئه و رایه له باریك وسوورهیه که به سهر کولامدا دهگه ری، ئه م شتانه مه جازین. من پرسیاریک له کاك ئه حمه د دهکه م: ئهگه ر رهگه خوین بووك بکا به پیریژن، ئه دی جوگه خوین (که کاك ئه حمه د و توویه) و شه پولی خوین که کاك سواره و توویه چ له گونای بووك دهکه ن ؟!

٦- ئێمه دهڵێین فلانی یاوێکی توندی ههیه. بو ناتوانین بڵێین یاوێکی بهگور و تین فلانکهسی داگرتووه؟

٧_ كاك ئەحمەد دەفەرموى ئەگەر لەم ديرەدا:

لهگهل گاشهبهردا سهر ئهسوی، سهر ئهسوی "سهر ئهسوی"یهك لابهرین وهزنی شیعرهکه تیکدهچی. بهلام من دهلیم وهزنی ئهم شیعره

"فهعوولون"ه و"سهرئهسوئ" به تهنیایی یهك "فهعوولون" و له شیعری نوی له سهر وهزنی عهرووزدا هیچ قهراردادیک نیه بو ئهوهی که له دیریکدا بو وینه دهبی چهند "فهعوولون" ههبی، که وابوو به لابردنی ئهم "فهعوولون"هودوندیکه تیک ناچی.

٨ـ بۆچوونەكەى كاك ئەحمەد دروستە.

٩_ بهم شيوهيه شهرحهكه كاملتر دهبي.

۱۰ سیفهتی "روّح سووك" بوّ چپه و سرته دروسته. تهعبیری بهم شیّوهیه له شیّعری کوردیدا زوّره. چپه و سرته دهتوانی روّحی ههبی. چونکه زوّر جار دهلیّین له روّحی ئهو بابهته یا ئهو قسهیه نهگهیشتم. ههر شتیکیش که موجازهن روّحی پی بدری دهکری بلیّی روّح سووکه یا نا...

۱۱ لهم کوّپلهیه دا کاك ئه حمه د په له ی کردووه. سابیتی کردووه که وهرزه که هاوین نهبووه به لکوو به هار بووه. ئه وه هه مان شته که هه ر له و وتاری دا به لام چه ند ستوون دواتر من به م شیّوه یه باسم کردووه: "پیشتر وتمان به هار یا هاوین، به لام لیّره دا روون ده بیّته وه که ئه و وه رزه ی ئاوه که ی پیدا ده روا به هاره. چونکه شاعیر ده لیّن نیازی گه زیزه ی وه دی دی و گه زیزه ش گولیّکه که ته نیا له سه ره تای به هار ده روی".

۱۲_ ئەم بەندە دەگەرێتەوە سەر جياوازى نوسخەكان كە بىروراى كاك ئەحمەد دروستە.

۱۳ کاك ئه حمه د فهرموویه" ریکهوه ندی زیوناژن دهسکردی سوارهی نیه". منیش نهموتووه دهسکردی سوارهیه وتوومه: "دهرزی ئاژن مان ههیه که به مانای زور دهرزی تیرا کردنه، زیوئاژن بوچوونیکی

ولامی رهخنه 278

شاعیرانهیه به مانای ئهوهی که رهنگی زیّوئاسا ههموو لایهکی داگرت، زیّوکاری کراو.

۱۵ لهم بهندهدا بو سیههمین جار، یهك مهسهله دینته گوری و ئهویش ئهوهی که من وتوومه به تهوژم و ههیبهتهوه ناههنگ و زهمزهمهی ههلبریوه "کاك ئهحمهد وتوویه تهوژم و ههیبهت بو دهنگ، لیکدانهوهیهی جوان نیه." که وهك وتم من پیم وایه دروسته.

١٥ ئەو شەرحە دووھەمەى كاك ئەحمەدىش پێويستە.

١٦_ بۆچوونەكەى من ھەللە بوو.

١٧_ لهم بهندهدا قسهى من و كاك ئهحمهد ههر يهكه.

۱۸ لیه پیشداش وتم که "سهر لیشیواو" لیبرهدا مانی مهجازی شهوارهیه.

۱۹ پیم وایه دهگهریتهوه سهر ههردووکیان (ههم زنهی ... و ههم کویرهکانی)

۲۰_ بۆ ماناى "كەچى" بۆچوونەكەى كاك ئەحمەد دروستە.

۲۱ کاك ئه حمه د ده لائ "مهبه ست له ورمهبه ردینه ده شیعره که دا هه و که ده نه می گه نه و که ده نه به و که ده که ده به به و که ده به به و که ده به به و که ده به نه ده به نه ده به نه ده به نه نه ده به ده به نه ده به داد که د

من دیسان دهلیّمهوه کهورم یانی خهو (به زاراوهی ههورامی) ورمه بهردینه یانی خهوه بهردینه و ئهویش یانی خهویّکی وهك بهرد بی (بهردین). من ورمه بهردینهم به ئهشکهوتی بهردین مانا نهکردوّتهوه.

بۆ بیژووی گراوان پیم وایه همر دوو مانا دروستن.

۲۲ پیم وایه ناوهبهردینه، زورتر مهبهستی ئهو ناوهبی که له نینو ئهشکهوتدایه. فهزای شیعرهکه له خهو دهدوی. ناویک که بووبیته بهرد نه فهزای شیعرهکه به ناویک که ناویک که بووبیته بهرد نه خهوتووه, به ناویک که نه نهشکهوت دا یه خسسر بووبی، خهوتووه، چونکه جاری ماهییهتی خوی نه دهست نهداوه.

دروشانهوهی سواره

شهماڵ

ههرکات دهمههوی بلیم خزمینه بو پیشهوه ای خیرا بیری خلیسکان، لاری بوون، تلاسکه بهستن و ههلنهستانه وه وهکوو تهزیک له بهری پیم را دهس پیده کا و له توقی سهرم ده چیته ده را

ئهو کهسانهی بهرهو ئاسۆی به ههودای ترووسکه چندراو بهرێوهن و چاویان بریوهته دیمهنی بیربزوێنی بهیانی که داوێنی پاك و ساکاری کردوّته پایهندازی روّژێکی نوێ و ژیانێکی تازه، ههقیانه ترسیان رێنیشێ و توزی پهژارهیان لێنیشێ! ئاخر روّژداهاتن تهنیا روالهتی ههلسوورانی

دهفه بیدهنگهکهی خور نیه!؟ وا ههیه روزیش داهاتووه، به لام ژیان پیراهاتووه و برستی به تیخی جهللادی زهمان داهاتووه!

جا بۆیه تاقمی خهنیم و جهرده، فریودهر و هه لخه له تین و گیره شیوین ههردهم بو سهیان ناوه تهوه و مهترسیان له کویستانی روحا دهنگی داوه تهوه!

نامههوی پیشهنگی کاروانی پیشکهوتن ههنه و سلکهم و له کار و کردهوهی دوودن کهم، به لام دهنیم بو برینی نهو رییه نوییه ناوردانهوه بو دهسکهوتی میژوو پیویسته! مل پیوهنان ناشیرن و نادروسته!

رابردوو ئەزموونە، ئەزموونى تاڭ، ئەزموونى شىرن! وەلانانى شەرم و شوورەييە و رێز لىخ گرتنى مەزنيە. كاكلى بە كەلكى مێژوو خەزێنەيەكى ھەرگيز نەبراوەيە و محەكێكى پەسند و جێى متمانەيە!

ئهگهر بخوازین له بهستینی ئهدهبی ئهمروّی دنیادا که وا تیکهاوی سیاسهت بووه، خهریکه نهیناسینه وه و ریّی تیبهرین، دهبی ئاگادار بین له بار ودوّخ، قوّناخی ژین، ژینی گهلان! ئهوسا له خوّمان رامیّنین، ئاستی بوونمان ههالسهنگینین، دوایه حوکمی بهرهوپیش و بهرهودوا، له بان کالاو روّژنهی تهنگهبهری زهمانیمان را داتهکیّنین!؟

له ئهدهبیاتی و لاتانی ئورووپایی دا، له ناو گهلانی له خوبایی دا، ههر رفزه می شیوه و شیوازیک ههیه، سهیر و سهمهره، چاک و جینی سرنج، بی سهره و بهره، بهلام قهت نهبووه ئهدهبیاتی کون، شرت و گوم کری و "دین هه دهرخون"! ههر داهینانیک به ئامیانی پاکی رابردوو ههوین

282 دروشانهوهی سواره

نهکرابی، سست و بیپیزه و بویان چا نابی، با ههزار مت و موور و سلسله و خشلی یی ههلوا سرابی!

بۆیـه باسـی ههنـدهران دهکـهم هـهتا خومـانم وهبـیر بیتـهوه و بند نیـوی رووناکبیری، دهسکری جـوان و نهخـشینی خـون لـه بـیر نهجینتهوه!

ههبوو نهبوو، شاعیری بوو، نووسهری بوو، خاوهن ههست و شعوور و بیر، پیاوی ئازا و به وهج و ژیر، له ههریمی هونهروهری و ئهدهبیاتا جینی راوتهگبیر!

ئهو توانی کهولی "گوران"ی لیّره بخاته سهرشانی، بیباته نیّو تویّی شیعرهوه و بیکاته کری پهخشانی و تهنانهت پریش پیهه لاچی، ببیته نوور، بال بگری و له دهواری شهوگاری پشووبر راچی!

یه کی ههبوو، یه کی نهبوو، شاسواری بوو، کاسواری بوو، سه حهت سووك و لهبهر دلان، که لامی له پهلکی گولان، که چی بیناز و په پیوهی مهلبهندی قهتیسی بیدهنگی!

نازانم بو ههرکات دهمههوی باسی شیعر یا کورته چیروک و پهخشانی کاک سواره ئیلخانیزاده بکهم، بال دهگرم و دهلیّی به مهلبهندی ئهفسانه دا راده بورم. له ریّوه خواوهندی شیعری یونانییهکانم دیّتهوه یاد و ههرا و گرمهی ورووژانی عالهمم لا زیندوو دهبیّتهوه!؟

بلنی چ رازیک بی، چ تهلیسمیک بی و تا ئیستا نهشکابی؟! بوچی سواره چهند دهیه پاش مالاوایی ئیستاش ههر تاقهسواری مهیدانی شیعری نوییه؟! خو ئهو له راسته رییانی لانهداوه، کهچی چوکی به وشه داداوه و

سواره و پهخشانی کوردی

به ویستی خوّی تهقله و جلیتیّنی پیکردوون و بهرهو قوّناخیّکی تری بردوون.

تو بلیّی سواره ههلکهوتهی دهور و زهمان نهبی چما ئهگهر وا نیه، بو کهس زات ناکا به ئاشکرا خو له قهرهی بدا!؟

چما چ شتیک غهیری زمان و بیری تیژ دهستاویژی ویژهوانه ؟! زمانی پاراو، بوچوون و لیکدانه وهی نوی و دلگر و بیر کردنه وهی فهیله سووفانه، دیارده ی ههره به رز و به رچاوی قه له می سواره ن.

ئهوی راستی بی ئهو باش وهستای زهمانه بوو که توانی وشه به وردی تیفهدا و له شوینی خوی دهکاری کا، کهسایهتی و دهمار بدا به هیندیکان و رووحیان وهبهر بینی و له خهمیان برهخسینی!

کهلامی سهربهخو، وینهی ئاشنا بو زهین، وینواندنی تاییبهت و خهیالی ناسك بوونه رایه و پوی شوینهوارهکانی، که دهتوانین بلین زوربهیان خومالی و خوشهویستن.

گهرچی له نیّو ئهدهبی کوردی دا پتر به شاعیریّکی بهرز و خاوهن شیّوازی سهربهخو ناسراوه، به لام ئهوهی جیّگهی شانازی و رهزامهندییه و بو سرنج دهبی، پهخشان و داستانی کهم ویّنهیهتی!

ئهو شوێنهوارانهی که له پهنجهرهی نیوهتاکی "تاپو و بوومهلێڵ"ی بهیانا پێشکهشی کردون، گهرچی بهرنامهیهك بوون بو رادیو نوسراون و ههر له وێوه بلاو کراونهوه، بهلان زوٚربهیان نوسراوهیهکی سووك و بازاری نین و نهبوون!؟

گهر بمههوی بو ههریهك له بهرنامهکانی شتیك بنووسم، دهبی چهند هیندی نووسراوهکهی کوبه و پهراویز لی بنیم و هیشتاش ناتهواوه ؟!

284 دروشانهوهی سواره

خوينهرى چاوهروان و تامهزروّ!

بو ئموهی لهگهلام هاودهنگ و ههنگاو بی ئومیدم وایه به یارمهتی یهزدان و خزمان و دوستانی کاکه سواره ههر وا لهبهرهوه، بو دهولهمهندتر کردنی ئهدهبهکهمان و رینوینی نووسهران، چهند نموونه کورته چیروك و پهخشان و لیکدانهوهی ئهدهبی لی بلاو کهینهوه.

لام وایه ئیتر حه شار دانیان گوناهیکی روّز گهورهیه و قه لهمی شاعیران و نووسهرانی دهروهست هی گهله و ملکی تایبهتی که سی نیه و دهبی بیته وه نیّوه گهلی!

سبهی چۆن دەبئ و چ دەقەومى، نازانىن!؟

ههتا دهرفهت له کیس نهچووه و مهبهستهکانیش رهنگیان نهگوراوه، دهی با دهس به کار بین و تهیار بین!

دو صمیمی

صلاح الدین عربی (آشتی)

میتوان مرگونه کشتی راند بر دریا.
میتوان مستانه با یاری بَلَم در خلوت آرام
دریا راند.
میتوان زیر نگاه ماه با آواز قایقران سه
تاری زد، لی بوسید.

شاملو

بدون تردید «فروغ فرخیزاد» (۱۳۱۳ _ ۱۳۴۵) را میتوان یکی از سیرایندگان برجیسته شعر معاصر ایران قلمداد کرد و در میورد تعابیر، تصاویر، پیامها و دیدگاههای وی پیس از یک انقلاب فکری و درونی _ از سال ۱۳۳۹ به بعد _ به عنوان یک پدیده خاص به مجث و تبادل نظیر پرداخت. به نظر آقای محمّد حقوقی، ـ «فروغ یک چهره دارد با دو نیمرخ. نیمرخی که آینه شاعر «اسی»، «دیوار» و «عصیان» است و نیمرخی که آینه چهره شاعر «تولدی دیگر» و «ایمان بیاوریم»!»

«آینه نیمرخ اول، آینهای کوچک در خانهای محدود، نماینده زنی تنها و معیرض، با تموج و تلاطم احساسات زنانه و مادرانه در قیام در برابسر آداب و سینن معمیول و معهدود خانوادگی...!»

«و آینه نیمرخ دوم، آینه ای است در جهانی نامحدود، نماینده زنی همچنان با سریان و جریان تخیل و تفکری جهانی، در شعرهایی آزاد و با خط محتوایی که در عمق حرکت دارد...!»

من در اینجا قصد روانکاوی واژه ها و یا بررسی عناصر بسامدی اشعار فروغ را ندارم و تنها برآنم که در حد توان به مقایسه یکی از سروده های آن شاعر «لُر» بنام عروسک «کوکی» و شعر «یك صمیمی» از سروده های فارسی «سواره ایلخانیزاده» (۱۳۱۴ _ ۱۳۵۴) شاعر توانمند کُرد، باعتبار تفکرات عمیق فلسفی، سیاسی و جامعه شناسی وی بیردازم.

شاعری که به سبب ذوق و سلیقه و استعداد فطری و خاستگاه اجتماعی، با سپری شدن بیش از دو دهه از کوچ نابهنگامش, باید هنوز وی را در کردستان یکی از چهرههای درخشان شعر امروز کُردی ینداشت.

گرچه آفتاب شعر نو کُردی نه چندان دیرتر از شعر فارسی طلوع کرده بود، اما این روند تنها زمانی تعالی یافت که سواره و هم قطارانش با بهرهگیری از انقلاب شعر فارسی و تلفیت آن با ادبیات کُسردی در راستای تجددگرایی پا به عرصه وجود نهادند، و بر آن بودند که جریانی اصیل، پویا و بالنده پدیـد آورند.

ولی با کمال تأسف این روند دیری نپایید و میتوان گفت با مرگ سواره در کردستان ایران سیر نزولی پیمود و هنوز هم بدان جایگاه رفیع دوران طلایی گذشته خویش صعود نکرده و اکنون به واسطه یک رشته از میسائل مهم در حیطه ادبیات و نوع نگرش سطحی میتعیان شعر، همچوشعر فارسی در حال گذر از یک مجران است!

خواننده عزیز!

این پیش درآمد تنها زمینه آشنایی مختصری بود جهت برخورد منطقی یا دیدگاه های فردی و غیرکلاسیک در این برآورد.

شکی نیست کته سواره نیبز همانند «فبروغ» دارای دو نیمرخ کاملاً متفاوت و متمایز است. او در نیمرخ اول جوانی است پرشبور، حساس و دنباله رو و تحت تأثیر اشعار کلاسیک کُبردی بیادی محدود...!

در نیمرخ دوم، او انسانی است با بینشی عمیق، آزاداندیش و متأثر از جریانات و تحولات خاص سیاسی جهان، ایسران و کردستان. این انقلاب درونی در بافت کارهای این دوره یعنی اشعاری که از سال ۱۳۴۱ به بعد سروده, به خوبی نمایان است.

آشنایی سواره با دیدگاهها و اشعار نغیز پدر شعر نو کُردی «گۆران» و تحیولات شعر کلاسیک فارسی که توسط «نیما» پایهرییزی و از سیوی «شاملو»، «اخوان»، «فروغ» و دیگران دنبال شده بیود، او را در دنیایی تازه و پیر از اعجاب و اعجاز قرار داد.

«گۆران» بىا گىام نهادن در راه يىك نىوع نوگرايى ويژه كه ميتوان آنرا اساساً گونهاى «بازگشت به خويشتن» دانىست، با درآويخىت بىه دو صمیمی 288

دامن شعر هجایی و به کنار گذاردن اوزان عروضی و همچنین ایجاد فیضایی کاملاً ملموس در اشتار شاملو از تیصاویر و تعابیر تازه میتوانست برای سواره «کُرد» یگانه سرمشق و راهنما باشد...

اما از سوی دیگر «نیما» و پیروانش نیبز در تأثیرگذاری بر ساختار، تعابیر و تصاویر اشعار سواره نقش بسزایی داشتند، خصوصاً که دانیش آموختن وی به زبان فارسی بود! سواره با اینکه نسبت به تحول شعر در کردستان عراق کاملاً آگاه بود و نیک میدانست که وزن هجایی یکی از بارزترین خصیصه های داستانهای منظوم فولکلوری کُردی است و حتی در چندین مقاله تحلیلی در خصوص ادبیات کُردی وقوف خویش را بر لزوم رهایی از وزن عروضی اظهار میدارد و ضرورت بازگشت به آن وزن اصیل را امری طبیعی، منطقی و اجتناب ناپذیر میداند، اما باز در این راه گام برنداشت و سرودن شعر در باز در این راه گام برنداشت و سرودن شعر در قالب «عروض نیمایی» را نتوانست رها کند.

چنانکه قبلاً اشاره شد «فروغ» با انتشار مجموعه «تولدی دیگر» که شامل سروده های سالهای ۱۳۳۹ تا ۱۳۴۲ میباشد و شعر «عروسک کوکی» نیز در آن به چاپ رسیده است، دریچه ای بله سوی جهانی دیگر گشود و بله جانب جاودانگی گام برداشت.

«عروسک کوکی» که با کلامی آمیخته به طنیز سروده شده و یکی از شاخصترین اشعار مجموعه مذبور است، با تعابیر ملموس و شاعرانه، بیانگر دیدگاه انسانی ملتهب، ناراضی و عاصی است. فیروغ در این شعر با تکرار فعل «میتوان» که ذهن خواننده را هرچه بیشتر به جانب خویش معطوف میدارد، با بیانی شیوا،

انسان را به وادی «توانسن» دعوت مینماید. «توانستنی که بیشتر نمایانگر حرکت غریای خواسته های آدمیی و در جهت نمایاندن مظاهر مادی و حسی زندگی پیش میرود و در انتها به سوی بازگشایی دریچه هیای معنوی در حرکت است...

او زندگی را با غم خاموشی میآغازد و با نگاههای خیره و بدون هدف مشخص گام برمیدارد و در کنار پنجرهای باز میایستد، اما بسان کوران و کران.

دوباره در این طریق، پرخاشگر و خیشمگین و آنی آزرده فریاد کاذب بودن «دوست داشت» های آنی را سر میدهد و آلودن دامن عفیف عیشق را در یک همآغوشی گذرا، یک نوع حرکت چندشآور

میپندارد. نفسهای هوسانگیز و تنهای پژمرده در این گونه فضاهای ممکن و متعفن برای او کاملاً آشنا هستند. گوش فرا دادن به این نوع اکاذیب حیلهگرانه در نظرش نوعی پستی بشمار میآیند...

و آیا این طنین همان صدای کاذبی نیست که فروغ را با اینهمه درک و فهم به زندان تاریک تنهایی و پوسیدن در پیله بیهودگی سوق میدهد و او را به نوشتن غمنامه اعمال و افعال خویش و بیگانگان وا میدارد.

فروغ میداند که رخنهها و شکافهای موجود در زندگی محصور را میتوان با صورتکها و نقشهای رنگین پوچ پوشانید و خود را بیخبر از درزهای واقعی نشان داد، اما آیا این «خود فریبی» میتواند رضایت خاطر وی را جلب نماند؟!

او آگاه است که میتواند همانند یک عروسک کسوکی بسدون درک و فهم و احساس سسراز هسر ناکجاآبادی درآورد، اما آیا این «بودن» این «فریاد خوشبختی» زهرخندی نیست بر تار و پود دو صمیمی 290

این بازیهای تکراری و چندشآور؟! چـرا، بـه نظر من این همان «بودنی» است کـه تعـدادی از هنرمندان مـا را بارهـا و بارهـا و بارهـا دچار تزلزلات فکری کرده و به جانب تردیـد و سردرگمی سوق داده است...!

شعر «عروسک کوکی» عصیان است علیه جبری تصنعی که روح و روان جامعه را درنوردیده و همین امر است که «سواره» را بر آن داشته که بیه «استقبال»، «تکمیل» و یا «تفسیر» آن بیردازد.

گرچه جای هیچگونه بحث و گمانی نیست که فکر اولیه توسط فروغ ابراز و انتشار یافته و حتی انعکاس برخی از تصاویر وی در شعر «یک صمیمی» کاملاً مشهود است، اما به جرأت میتوان گفت که چگونگی پرداخت و تعابیر و نتیجهگیی «سواره» چنان رساست که یک قدم پا فراتر نهاده، یعنی میتوان گفت «سواره» در برخی از تصاویر به تفسیر و تکمیل تفکرات فروغ پرداخته و دیوار بلند این زندان ملال آور را در هم ریخته و مخاطب را آسوده تصر با مسئله در هم ریخته و مخاطب را آسوده تصر با مسئله در هم ریخته اساخته است.

«فروغ» برای القاء پیام خویش چندان سر در پی کلام کاملاً ادبی ننهاده و بسیار ساده و بی پیرایه سخن میراند، گلو اینکه در محفلی قلم میگوید، در حالی که سواره به دنبال تلماویر کاملاً بدیع و شاعرانه مرکب میراند و چابک سواری است آشنا در سرزمن «بودن».

«میتوان

خط غباری کن سم اسب سوار رفته ای برخاست سالها و سالها و سالها چون سفر عودت خواند!» سواره و پهخشانی کوردی

گرچه تصاویر و گرته برداریها گاهی آنچنان آنی است که ممکن است انسان متوجه این قیضیه نشود، ولی استثمار فعل «توانست» در یک وزن و مجر مشترک، این راه را هموار میسازد. حتی در پاره ای موارد تکرار کلمات و ترکیبات بیسیار آشکار است،

«میتوان گودال بارانهای دوشن را با صفای بچه معصوم گفت: اقیانوس یا که چشم میشی مغموم در وایسن نگاه انگاشت.»

«سواره»

«میتوان چون آب در گودال خود خشکید.»

«فروغ»

«میتوان در کوچههای خاکی مهتاب بازتاب سکهای را کز میان کیسه چرکین کور عابری افتاده در راه قرص مه ینداشت.»

«سواره»

«میتوان با سکهای ناچیز ایان یافت.»

«فروغ»

دو صمیمی 292

«سواره» با پیروی از فروغ نیش طنیز را در پیکر بیتفکر و پوسیده جامعه ای جملو از پیوچی و پوچگرایی فرو میبرد که تا شاید بتوانید رعشه ای بر آن وارد سازد و یا تعبیری عمیق از «زیستن» و «جاودانه بودن» و «جاودانه ماندن» را ارائه نماید.

سواره، زندگی را با نشان دادن اولین تصویر که همان کور عابری است آغاز میکند. انسانی که نعمت و لخت دیدن زیبایی و زشتیها را باخته و حتی از توان دوباره برداشتن سکه سعادت تکدیگری بهره ور نیست. سکه بیارزشی که میتوان در نظر آدمهای خیالباف همچو «قرص ماه» چهره بنمایاند...!

این کیست که مرتکب چنین تصوری میشود؟

آیا این تنها همان آنسان نابیناست که بواسطه بخت برگشتگی بازتاب و انعکاس صدای چندین سکه برای او بهتر از درخشش مهتاب است یا اکثر قریب به اتفاق افراد ساده انسدیش و ساده لوح جامعه نیز چنین فکر میکنند؟!...

تصور این نکته هرچه که باشد، این آغاز راه است، آغازی بسیار تلخ...!

او در ادامه به دنبال توانستنها در خیال خود بر مزار نیکنامان تأملی دارد و معنویت و پاکی را برای هر دو جهان توصیه میکند، ولی با تمسخر آن «اندیشه کلیشه ای» را کسسه میتواند یکی از عوامل انحراف جامعه باشد، به باد انتقاد میگرد.

«سـواره» در سراسـر ایـن راه گـاه سـهل و کوتاه و گاه سخت و طولانی به دنبال گمشده ای است که در عبور دادن خواننده از پیچ و خمها و فراز و نشیبها میخواهـد بـه او بفـهماند کـه فـکر کـند و از چالشـها، لـذات جسـمانی و تصـورات مـادی به گونه ای محـسوس بکاهـد و رهسپار دنیای معنویات کـه همانـا یـافتن «یـک

صمیمی» است، گردد...! این همان تصور متعالی است که «سواره» با استقبال از «فروغ» برده اذهان عموم ترسیم مینماید، تصوری متعالی و روحانی از عالم وجود.

«سواره» تنها با طرح صورت مسئله جواب را که یافتن یک صمیمی باشد، بعنوان یک هدیه غیرمنتظره و مقدس تقدیم میدارد، هدیه ای کسته خود او در یافتنش تردید دارد، اما این گمان، خود، پیدا کردن شاهراه یک زندگی کاملاً روشن و آسودگی خاطر از دغدغه تنها بودن را دریی دارد...

كوا شەنگەسوار؟

سەلاحەددىن عەرەبى (ئاشتى)

گوا شەنگەسوار؟ گە درەوشانەوەى پەرى سەرى ئەسپى چاوێك بخاتە بىرى تلووعێ!

بهرهبهیانیک، مروّقیکی رووناکبیر، له پهنا پهساریک به تهنیایی دانیشتووه و بیر دهکاتهوه. خهیالی زهمانیک ههلیدهگری که ئادهمیزادی شابالی بالندان شهلالی کانیاوی ههتاو دهکا و مزگینی ئهنگووتنی بهیانی پییه!

سواره و پهخشانی کوردی

به بۆچوونی شاعیر، ئهو ئینسانه، رەمىزى بزووتنهوەيهكه كه دەتوانى له زەمانىڭكى ئەنگوستەچاو دا، تىشك و سۆمايى بى بۆ نىگاى باوەرىكى پيرۆز.

لیّرهدا باس باسی ئاسو و دهروویه کی روونه له تاریکستانی ژیانی گهلیّکی کوّن و چهوساوه و دواکهوتوودا. وا دیاره نهبوون یا دیار نهبوونی ئالاههلگری کاروان، کوّست و قوّرتیّکی گهورهیه، بوّیه شاعیر وا گهرم و پهژار ده لالیّتهوه و له قوولایی بیریدا به شویّنیا دهگهری؛ دهگهری بهلکوو داشدار وهدوّزیّتهوه! به لام ههزار مخابن، له مهیدانی ژیاندا سوّراغی ناکا!

شهپول و لهرهی دهنگی دووره متمانه و ههور و ههالای رووحی دانهسهکنیوی شاعیر، له دهماری کهالامی گهراوه و زهین له ریده و وریدهگری و تویژیك توری نیگهرانی به سهر دهکشی!

به لام با دیسانیش ههست راگرین و بزانین ئه و شیعره بو رسکاوه!؟ توزیک به ره و دوا دهبینه وه!

_ كوا "شەنگەسوار"؟

کامه سوار؟ شهنگهسوار کێیه؟ داخوا ههر خهیاڵ و زیندهخهوێکه باسی دهکرێ، یا نا، مهبهست تهواو خوٚیایه و راستهوخوٚ باسی قارهمانێکی ناسیاوه و هاتووه و تیژ تێپهریوه و داخی له سهر دڵی شاعیر داناوه! وا

296 شەنگەسوار؟

دەردەكـهوى قـهدەر حـهياميك بـه سـهر كۆچـى سـوورى سـوارا گـوزەراوه و ئىستا ھونەروەر كۆنە برينى كولاونەوە و تاسەى دەكا!

باسی پهیامی تاقانهکهی ـ که ترووسکه و رووناکییه ـ بو کومهل دهکا. کومهلایکی که خوی ریگای تیداچوون لهوی تهخت کرد! بویه ئهوین و دلهرواکهیهکی نههینی که سهرهتای شیعرهکهی پیداگیرساوه، دهگوری و دهتهقیتهوه و دهبیته رق و توورهیی:

ـ ئەى سەرزەوى پروپووچ ئەى ھەر ھەنايەسەك نەفەسى دوايىت!

تەرمى ئەچى!

ژنی ژانی منالی پییا دیا

ئاخۆ ھەموو ئەمەبوو ئەمبىست؟!

دامٽيني ژيني ئادمميزاد

هەلناتەكى لە منال

له ژیانی کرچ و کاڵا

ولات یهکسهر مژوتهمه، ژیان ههلادیر و ئهستهمه! مروق ههتا ملان به زهلکاوی نهزانی و نهفامیدا روچووه و خهریکه تیدا دهچی و سوری ون دهبی! کومهل به دهستی خوی ههلکهوتهیهك دهناخی رودهکا و مچورکیشی پیدا نایا!!

روشنبیریک له نیو ئهو جهغزهدا دهسووریتهوه، دلتهنگ و ئاگاداره و ناتوانی بیدهنگ بی.

چاوسووری چوو. چ بکا؟ روو دهچی کا غهیری فهلسهفهی بوون و نهبوون؟! بو ئهوهی دیـق نهکا دهبی به جوریک دلنوایی بکا. ددان به

سواره و پهخشانی کوردی

جهرگی دادهگری و ئارامییهك به سهری دهکشی. پشوویهك نوی دهکاتهوه و ئههوهن دهبیّتهوه و دهلی: _ کاتیّك مهرگ ههیه و به بهر چاومانهوه تهرمی خوشهوی ستیک دهبهن، بزانن ژیانیش ههیه و وهجاخ ههروا به هاسانی کویّر نابیّتهوه. ئهوهتا، "ژنی ژانی منالی پییا دی"! ژان ژانی گهله و ژیان له شویّنیّکی دیکهوه دهست پیدهکاتهوه و نابریّتهوه؛ بهلام ژیانیّکی "کرچ و کال"، ههبوونیّکی نوی و ساوا، که پیویستی به زهمان و کامل بوون ههیه.

شهنگهسوار له تهنگهژهی قوناخی تاریك و نووتهكدا بووژهله بـووه و له كل هاتوتهدهر! له خووه سهری ههلنهداوه و ههروا "له پری، نـهبووه بـه كوری"!

شاعیر راز و نیاز ده کا و برهتینیک له دهروونی گهراوه. به خهیالی روانی داری هیواوه کهیف خوشه، ئهمما هینده نابا و له پر دهنگیک وهخوی دینیتهوه.

۔ دیتم که پرمه دی! من گهرمی بیر و هیوا بووم! پرمهی کهحیّلی سواری مهریوانه؟! بیّچاره خوّم! پرمهی گرینی گهنجی عهشیرمت بوو!

ههر به خهیالی ئارهزووی زیرپینهوه رادهپهری، ئوقترنیك بهناخیدا رادهبری و ئوستوورهی ئازایهتی و پیاوچاکی ــ که دوانزه سوارهی امهریوان"ن ـ دینه یادی! های لهو خوشییه، وهی لهم بهختهوهرییه! وا دیاره ههلی دهرباز بوون له زیندانی محالاتیش ههلدهکهوی!

 298

تۆزىك رادەمىنى، باشى ھەست رادەگرى، ھەموو ئەندامى دىن بە گوى كەچى ھەى داد، ھەى بىلىداد، خو ئەو دەنگە، پرمەى شىن و شەپۆرى جەماوەر بوو! ئەو كەسانەى قەرارى ئەوتۆيان نەكردبوو...! گريان بۆچى و بۆ كى؟؟

وا دیاره ئهم چهرخ و خوله دژ به ویست و داخوازی شاعیر ههلادهسووری بویه هاوار دهکا:

د ئهی سهردهمی ههموو باراوهژووا داخی، مهغابنی، خهفهتی بو حاوی شینی تازه بههار کوا شهنگهسوار؟ وا کهوته بهر ته لهزمی سماتهی غار ئاسمان ئهوهنده خولهمره فاز و قزرینگ تهپوتوزاوین! حهخماخهدانی ههوری نهزوک شهدی و بهرد و پووشوون بهده بیری لهرزوک! بهدهستی پیری لهرزوک!

هوّنهر دهستی بهرداونهوه؛ لهو شین و روّیهدا وا دهردهکهوی نهدیو بوو و نهمانی شهنگهسوار راستهقینهیهکی ژههراوییه!

سواری چاوئاسمانی له ئهشکوّلْیّدا کهوتوّته بهر فرکه فرکی پریشکهی شالاّوی غهیان و رووحی بهرزی سپاردووه و ههرهتی لاوی نهبواردووه! به سواره و پهخشانی کوردی

دیتنی ئهو کارهساته ناکاوه، ئاسمان لیّل و داگیراوه و پوّل پوّلی بالندهی سهربهخوّ و کوّچهریش، توزی خهفهتیان له سهر نیشتووه!

لهم قوناخهدا شهری چاکه و خراپه ململانیّی نوور و تاریکی دوایی پیهاتووه و بهلای ناخوش دا شکاوهتهوه.

بهداخهوه سوار ئهو سهفهره گهوره و گرانهی پیّوه نههات. بریسکهیه ک بوو رابردو ههلومهرجی چهسپیوی بی ئهوباره و بار نهکرا! گهردوونی چهپگهرد به ویستی نهگهرا و تلی پیّدا. ههولیدا. بسهلام ئساگری بسو ههلنهگیرسا، ههروه ک پیرهپیاویّکی کهنهفت و کلوّل که بیههوی لهوپهری بیدهسهلاتیدا شان وهبهر کاریّکی قورس و ئهستهم بدا و بوّی نهکری! ئهو نوکتهیه ناله ی ههناسه ساردییه له گهماروی چارهنووسیّکی شوم و بهسهرهاتیّکی تال و تووندا. قسه له تیکچوون و خاپوور بوونی پهنامهکی کوشکی ئاواته!

ـ رووخان بهداخهوه بی قرمه رووخان کوشکی له پولا دیواری چین و پهیکهرهی بولههول!

ئهو رووداوه تووش و دزیوه، که بی دهنگدانهوه و رهنگدانهوهیهکی ئهوتویه، بو شاعیر ئهوهنده دلتهزینه، له گوین جمین و رووخانی دیواری گهورهی چین و پهیکهرهی ههزاران سالهی ئهبوولههول وایه. ئهوشهورهی چین و پهیکهرهی هیدز و ژیاری و پاراستنن و لیرهدا شههتهکانیان دهچیتهوه سهر شهنگهسوار، ئهو سفهتانهی نیشانهی نرخ و بایهخی بهرزی چووکهلهسواریکی جوانهمهرگن و ههلدهگری کوتهلی بو برازیتهوه و جوگهلهی فرمیسکی له دوا ههلبهستری!

300 كوا شەنگەسوار؟

۔ ئاخو فرمیسکی روونی دوا باومر بو ممرگی زری برپیژم یا رووباری چووکی بمفیرو چووا؟

وهکوو روونه شهنگهسوار دهبی تازهترین فکری دهوران بوو بیّت که ههنگاوی بهرهو شاری دهریا نابیّت، به لام ههنگاویّکی کهم و کورت و خهماوی. بیری شاعیر بو پچرانهوه و مالاوایی یهکجارهکی ئامادهیه و ئالهدوزهی پاشهکشهیهتی و باوه پیشی تهواو کز دهنویّنی نهو کهسهی به بیستنی پرمهی شیوهنی کوره کورانی هوز به خوّیدا دهشکاوه، هاتوته سهر گریان باشه بو کامیان بگری بو زری یا رووبار تهمیّك به سهر چاوی دهکشی و ئاسوی لی تاریك دهبی.

تۆبلىنى ئەگەر رووبار نەبن، زرى نەبنە دەشتىكى ويىشك و قاقر و شەپۆل نەچنەوە رىزى ئەفسانان؟!

هاواره! هاواره له من و له دهریا و رووبار! هاواره له چوّماویّکی که نهیتوانی شویّنیّکی بهرچاو له خوّی جیّ بیّلیّ و ههلچوّرا!

ئهو وتهیه پتر له دردونگی دهکا، ههتا شینگیّــری! تــامی زاری شــاعیر گوراوه و به نووسینی واتهی "به فیرو چوو"ن، جوولانهوهکهی دهباته ژیّـر پرسیار و دوودنی پیوه دیاره!

وه پی و شوینی شهنگهسوار کهوتن و نهوهستان زوّری پی دهوی. شاعیر ترسی وهبهر نیشتووه و قه لای ئومیدی رووخاوه؛ بهتایبهت که چاویشی به "خیّلی دروّ" دهکهوی کهوا خهریکی پاساو هیّنانهوهن له سهر دریّرْه نهدانی ریّگای پر رهمز و راز!

سواره و پهخشانی کوردی

سەركۆنە دەكا! بەلام ئەو ھەلويستە دەپيش ھەموو كەسدا، پيى خوى دەگريتەوە، با بروانين،

۔ ئەمرۆ ھەر شەويلكە لە كارايە دەس پيرەلۆكى ئارەقى بەرپشتين دل ھەمانەى كولوانە سەر گركە تالە دەمار بى خوين.

له روانگهی هونهرهوه قسهی زل و فهلسهفه تهنینی بیهوودهیه. به بیستنی وتهی بیکردهوه قیزی دهبیتهوه!؟

دلّی ئادهمیزادی وره بهرداو به ههمبانهی حیزی دهشوبهیّنی، که ههتا تیّی بکهی ههر دهیبا و سنووری بو نیه. خویّریگهری به سووك دهژمیّری و له دوو چوونی به نهفامی دادهنی!

لای وایه ئهو کهسانهی ئاوا کهوتوونه گیژاوی قهیرانهوه، میشکیان کاله و تۆوی تال و پووچی تیدایه. رهگی غیرهتیان نابزوی و دهمار نهماوه و "خوین بووه به ئاو".

من ئەلتىم

ههتا ههتایه دهوری جوانییه.

ئەمرۆ گەر ھەتاو كەسپىرەيە. نەماوە ئاگر و گرى.

مێرگى ئاسمان به سووتمانى هەورى لۆكەيى نەزۆك.

پر له خال و قوّبهنه!

جەنگەڭى كە جېيژوانى پۆلە پۆرى بارپىيە.

جێگه مۆڵی کهمتیار و گورگ و رێوییه!

شۆرەبى كە بۆتە دارى چاكى بى نەشە و شنە،

زەلكە گەر تەيارى تىيىر و قۆشەنە،

خۆشەويستەكەم!

له پهنجهردی نیومتاکی بوومهلیّلهوه

چاوی من له دیمهنی کچی بهیانییه!

له حمنجمردی زدمانموه

گویّم له زمزهمهی زولالی خیره وردهکانی کانییه!

هیوایه ک پهری ناسا بال دهنگیوی و له مهلبه ندی ویشک و قاقری ناهومیدییا دهنیشی و به خوناوکه ی نارهناری به هاری ناوپریشکینی گولی ژاکاوی ژیان ده کا.

گوی به بیستنی ئهو زمزمه زولال و نوییه دهلاویته و رووح به لیکدانه و و تهعبیری شهپولی ئه و مووسیقایه بهره و سهما دهچی و درهوشانه و هی نهستیران تیده پهری...

ئهوه تهوهری سهرهکی بیری باریکی شاعیر و نووسهری ههلکهوتهی سهردهم، کاك سوارهیه.

وتهی کاکهسوار بو من ههمیشه چهشنی رههولایک وایه که له زیندانی بی روچنی خهمی ههبوون و دهردی نهبووندا بهرهو سنووری نوور و بوون دهکشی. ههر بهراستی ئهوهندهم شهو و روژ پیتیکخستوونهوه، لیم بوونه بیرهوهری ئهمری ژیانم و سهربهندی گشتی وتهکانم.

دلّ کامه هاواری پیخوشه کاك سواره لهوی رهشمالی خوّی ههلدهدا و به زمانی شیرن و پاراو میوانداری دهکا و نهقل و نهزیلهی دنیای کونه و نوی دهگیریتهوه. لیرهدا بهرامهی سهرخوّبوونی مروّق تومار به تومار ولات دهتهنیتهوه و ترووسکهی بیری ئازاد خوّ دهرده خا و بهرگیرهوهی بو نییه.

نهسری کوردی خهریکه کهسایهتی پهیدا دهکا و کهوتوته سهر راسته پیان. ئهم کتیبه، درید و هو قوناخه شکودارهیه و به دهستی هه لکهوتهیمك له بهرهی ماموستایان: هه ژار, هیمن، قزلجی، زهبیحی و شوکور مسته فا به هیزتر ده کری. به لای منهوه برینی ئه و ریگایه له لایه فاک سواره وه کاریکی یه گجار گرینگ و به رچاوه، بو چونکه چاپ و

بلاوکرانهوهی چاپهمهنی به زمانی کوردی له ئیراندا به دهگمهن به وه به پاریزهوه کاری له سهر دهکرا و تین و گوریّکی وهبهر شهوهی به وردی و به پاریّزهوه کاری له سهر دهکرا و تین و گوریّکی وهبهر ههناوی ئهدهب دهنا، زیاتر دهسنووس و تاقتاقه کتیبی دهستاودهست گهراوی سنوور پهراندووی گهرمیّن بوون و هیچی دیکه. بهلام تیّکهلاوی نزیکی کاك سواره لهگهل کور و کومهنی روّشنبیری کورد و پلهی بنهمالهیی لهو بارودو خهدا توانیویانه بالی به سهر بکیّشن و ههلی بو برهخسیّنن. جا بو دریّژهی مهنتیقی باسهکه پیّویسته لیّرهدا ئیشاره بو رووداویّکی زوّر گرینگ له میّژووی ئیرانا بکری که به "شوّرشی سپی" پودیّر کراوه. ئهم پیشهاته که دهگهریّتهوه سهر گهلاله و زهختی لاوهکی، زیودیّر کراوه. ئهم پیشهاته که دهگهریّتهوه سهر گهلاله و زهختی لاوهکی، ریفوّرمیّک بوو له کوّمهایی داخراو و نیمچه دهربهرگی ولاتا و به بروای زوربهی پسپوّران له پیشکهوتی کوّمهالا دهوریّکی مهزنی بینیوه.

ههلبهت بهر لهوهی نهو ئال وگوره به شیوهی ناشکرا بیته ئاراوه، له ژیره وه جیگا و ریگای بو خوش دهکرا. بو وینه له سالی ۱۳۳۸"ی ههتاوی دا مانگنامهی "کوردستان" به زمانی کوردی له تاران هاته چاپکــــران و سوارهش یهکیک بوو له هاوکارانی، که بهداخهوه تهنیا چهند سالی تهمهن کرد.

ههر لهو سهروبهندهدا بهشی کوردی رادیق کرمانشان کرایهوه و بوو به دریدژهی به رهسمی نووسین و خویندنهوهی کوردی؛ ههلبهت تهنیا لهم چوارچیوهیهدا. زوربهی نووسهران و هاوکارانی مانگنامهی "کوردستان" بوونه کارگیر و هاوکاری رادیق کرمانشان.

به کورتی مهودای سالانی چلی ههتاوی که سواره تووشی زیندان و بگرتن هات و دوای ماوهیهك ئازاد کرا، ههر دهسبهرداری کاری ئهدهبی نهبوو؛ تا ئهو جێيهى كه توانى شوێنهوارى بهنرخى "تاپۆ و بوومهلێڵ" بخوڵقێنێ و له راديۆوه بلاو كاتهوه...

حهقیقهت نهوهیه چونکه تاپو و بوومهایل تهنیا باسیک و دوو باس نییه و پتر له شیست بهرنامه سهربه خویه و له چهند سالان دا نووسراوه، رادهربرین و لیکدانه وهی ورد گهلیک نهسته م دهکا و لکی زور لی دهبنه وه و بیتوو بکهوینه نهو لیرهواره چره، دهرکه و تنمان نهوهنده نه خایه نی که وهرهزی له دوو دهبی و له پیشا باسی تهوهره سهره کی ههلویستی نووسهر کرا و به ههله که دهزانم شهقلی بیرم بخهمه سهر دهقی بو چوون و روانگه سواره و نوگران.

ئادەمىزاد بوونەوەرىكى رەمزاوىيە، جارى وايە دىلى خۆشە، خۆشى بىۆ دىت و روون دەبىنى، لە بازنەى شادىدا ھەلدەسـوورى، ھەسـتى دەبـرۆى و بە ژيانەوە دەخافىلى؛ ھەلى وايە خەمناكە، ھەموو شتىك لەبەر چاوى تەم گرتوويـه و قاپۆرى ژيان بـه زينـدان دەشـوبهينى، ئىنـچەل لـه مابـەينى ھەركياندايە، لە تەنەكەبيـران لا دەدا و قوول دەبىيتەوە، بۆيە لە چيـرۆكى "شـەرگە"دا بـه لىكدانەوەيـەكى عالـمانە شـەر وەلا دەنـى و دەسـكە گولى ئاشتى و پىكھاتن دەكاتە ديارى؛ پىكھاتنىك لە سـەر بناغـەى مرۆۋايـەتى و خۆشەويستى ئادەميزاد.

وهك روونه گيرانهوهى نيوهروكى زوربهى چيروكهكان له زمان يهكهم كهسى تاكهوهيه و دهتوانم بليم خوينهر زور چاك بهدواى خوىدا دهكيشى. فورمى چيروك، تهنز، پهخشان، ليكدانهوه و ناساندنى كهسايهتيكان برى له قهلافهتى ئهدهبى فارسى نيزيكن، بهلام جياوازيان زوره. بهرچاوترين جياوازى سواره لهگهل ئهديبانى سهردهمى خوى ئهوهيه كه سهرهراى

من ئەلايم

زالبوون به سهر فهرههنگی رهسهن و زمانی فوّلکلوّر و زگماکیدا، به بوونی چیّستکهیهکی (زمق) سهربهخوّ و ههلّهکهوته، نووسراوهکانیشی وهکوو شیّعرهکانی پرن له ویّنه ی جوان و خهیال ورووژیّن و وردهکاری زیرهکانه و کهمتر وایه ناوهروّکی نووسراوهکانی گری نهدرابن به مهبهستیّکی گرینگی بهرزی گهلی بیّدهرهتان. کاکه سوار ئهوینداریّکی لهجوّشه و گرینگی بهروش ناسمانی و خوشهویستییا دهبینی. یانی مهلی جوانی پهرهستی رووحی لهوپهری نارهحهتی و کلوّلیشدا، سهرهرای بروا به نهوینی ئاسمانی، هیّشتا نهیتوانیوه خوّی له دوای ئهوینی زهوینی تیژتیّپهر روگار کا و ههتا جیّیهک چوّته پیّش که لوّمهی کراوه!؟

به رای من سهرجهمی بابهتهکانی ئهو کتیبه دهتوانی گهلیک قوژبنی تاریک و ونی رووحی ئهوسای کومهلی کوردهواری، بهتایبهت تویدژی رووناکبیر و خویندهوار و چونیهتی ههلویست و ویستی بهرهنگاری و مل کهچی وهدهر بخا. واته مهودایهک که له نیوان نووسهرانی ئاوارهی کوردستانی روژههلات و ههلسوکهوت و ههلهیستی خهلکا بهدی دهکرا، به بلاوبوونهوهی ئهو کتیبه چاکتر دهردهکهوی و مهیدانی بو لیدوان و شی کردنهوه فرهوانتر دهبیتهوه.

سواره و دوو جار مهرگ

عومهر ئيلخاني

ههیاران ئهی دلّی غافل کهس نیه له من بپرسی ئهری بو دهبی سواره دووجار شهربهتی مهرگ بچیْژی و تاوهکوو وهلامی بدهمهوه بو کلکولّی و سهرلی شیّواوی من. ئهری ئهو دوو کوّچه بیّوادهیه بو ههر له زستانیّکی سارد و بهفراوی دا بوون و بو ئهوهی ملّوزمی چارهرهشی بلیّت بزانه من چهند به تووانا و بیبهزهییم لهم سهرما و سوّلهدا جهرگت ههلادهقرچینم و داغی پیّوه دهنیّم.

"هاوار بوّ خهلکی بیّهاوار". منم که هاوار و دهنگ له گهرووما قهتیس ماوه.

سواره له تهمهنی ژیری چل سالهوه له زستانی رهشی سالی ههزار و سیستند و پهنجا و چوار زور به پهله و بی مالئاوایی بهجیی هیشتین

<u>سواره و دوو جار مهرگ</u>

تهرمی پیروزیمان له گوندی "حهمامیان" ئهسپهردهی خاك كرد. سواره جاریکی تر ههر له ژیر تهمهنی چل سالهوه ههر له زستانی تووش و بیضه و به میوانی دوو خانهخویی دلاوا و به خولی. دوو گیهوردا له سابلاغ بوو به میوانی دوو خانهخویی دلاوا و به خولی. دوو گیهوره پیاوی بلیمهتی كورد، و له لایهن هیمن و ههژار بهخیرهاتن كرا.

"وەرن وەرن شەوە گرتوومى بمگەنى ھاوار" كى بە ھاوارمەوە دى كى بى و بلى ئەرى ئەوە تۆ شىت بووى، دەلى بووى؟ چۆن كەسىك دوو جار ئەمىرى؟ تا جوابى بدەمەوە كاكە گىان تازە ھاتبوو كەم كەمە ھەوەل كەرەتى مەرگى سوارە لە بىر بەرمەوە، كەرەتى دووھەم داللەزىن تىر، گورچووبرتر ھەر نەيگوت خواحافيز و رۆيى و نەگەراوە. ئەرى بۆم نىيە سەودايى بە "خەسارى بىڭەرانەوە" كە شاعىر باسى دەكا ئەمەيە "ئەوانەى كە چوون كوا گەرانەوە" بەراستى وايە.

ئهم جاره "مانی"شی لهتهك خوّیا برد و نهیهیّشت بگهریّتهوه ئهو "مانی"یهی که لهو زستانهدا تهرحی سوارهی وهك تابلوّیهکی رهنگاورهنگ کیّشا و هاوری دهگهل شیّعریّکی بهرز ناردیه ناو بازاری ئهدیب و شاعیران.

بۆ كى بگريم بۆ سوارەى سالى ٥٤؟ بۆ سوارەى سالى ٧٦؟ بۆ دەس و پەنجە رەنگينەكەى "مانى"؟ نا بۆ كۆرپەى ليو بە بارى شيعر دەگريم. بۆ پەخشانى ساواى بى ناز دەگريم كەوا لارەمل چاويان بريوەتە لاوانى ولات.

 سواره و پهخشانی کوردی

گەرمى دەربىنىن و لە شارىكى تىر بىنىنىژن. بىق ئەو دايكە كلۆلە كە لەو شەنگە بالايە ھەر ماچىك و ئۆخەيەكى بىق مايەوە.

خوم بهوه دلداری دهدهمهوه و جووانهمهرگهکانیش ده لاویننمه که رفزیک جیگاتان پر دهبیتهوه. به لام دیسانهوهش دل ههر له کوله و چاو ههر کهیلی سروشکه.

به بۆنەى بىستوحەوتەمىن سالوەگەرى مەرگى شاسوارى شىندى فىلىمىن سالىمىن مەرگى شاسوارى فىلىمىن بولىي كوردى

كوا شەنگەسوار؟

که درهوشانهوهی پهری سهر ئهسپی چاوید بخاته بیری تلووعی!

شەنگەسوار

مهنسوور حاميدي

جاروباره منیش وهك زورانی تر خوم فریو دهدهم و نایشارمهوه و ده ده ناشن منیش ده ناسم! مهگین ههر شهو سوارهیه نالین که شیعری ده نازانن چ شیعریکه! خوه بهردینه"ی گوتووه. جا نازانن چ شیعریکه و ناشزانم چ شیعریکه! ناخر سهیر ترساندوویانم، ههقمه وا بلیم. گویا ههر تهنیا چهن کهس ئیزنیان ههیه و دهتوانن و توانیویانه مانای لی دهنهوه. شهوانیش شهو خرم و دوست و برادهرانهی سوارهن که شهوان سهردهمان خوی میوانی

ماناکهی کردوون و "شاکلیل"ی خستوته گیرفانیان و ده لین بیتوو له وان بیترازی، قسه لی کردنی هه له یه و ئامان! وه ک ئه وهی سواره هه ر نهیزانیبی تهئویل به چ مانایه که و پینی وا بووبی تهفسیر و لیکدانه و و نیشانه و پهرومز و مه جاز ته نیا به که لکی نه قل و نه زیله کانی مه لانه سره دین دین ...

خودا ههلناگری ئه و کهسانهی وا به پاریز باسی کاك سوار دهکهن، زۆرىش ناھەق نىن، بە تايبەت كاتى دەزانىن سوارە كورى كىيە وكەى لە دایك بووه و چلون ناچار بوو ههموو قورسایی لهشی بخاته سهر لایهكی یا به مندالی چهندی مهله پیخوش بووه و کهی زهماوهندی کردووه و چهند کهی تر ... دیاره خوّ دهیناسن. چما ئیّمه کهسانی دهور و بهری خوّمان چۆن دەناسىن. دەى لە مالەوە دەس پى دەكەين، براكەت دەناسە، وەكى ئەوەيە خۆتىم ناسىبى: ھەرچى نووسىوتە با نووسىبىتت، تۆ ھەر ئەو كەسەى كە خالت دراوسيمانە. جا بەم چەشنەيە كە تا ئيمرۆ سوارە ئەو جورهی شیاویهتی نهناسراوه. ئیستاش نهمانتوانیوه ژیانی هونهری و ژیانی ئاسایی هونهرمهندیک لیک جیا کهینهوه و له دوو گوشه نیگای جياوازهوه بوّى بروانين. ويْدهچێ له رووبهروو بوون لهگهڵ سوارهدا زوٚرتر مهبهست خوّ دهرخستن و خوّ ههلدانهوه بئ تا ناسینی سوارهی شاعیر و نووسهر و بهرههمه کانی. ليره هه لاه گرئ گله يه کی دوستانه بينينه ئاراوه. بهراستی ئیمه بوچ کهمتر و به دهگمهن پهی به رادهی گهورهیی گەورەكانـمان دەبـەين؟ لـه چـى دەترسـين؟ بـۆچ پێمـان خۆشـه هەميـشه تهمومژ بالایان بشاریتهوه؟ بلیّی لهبهر ئهوه نهبی تا ههست به بچووك بوونی خومان نهکهین؟ ئهی ئهگهر روزیک له روزان هات و بای بهتهوژمی كويّستان، لابمريّ پمرده لمسمر بالأمان و دمركمويّ همر دمكوژين دوورا و شەنگەسوار 312

دوور، سهر له کامه بهفر رو دهکهین تا کهس نهبینین؟! بهلام سهره رای ئهمه به دلانیایی دهلام سوارهش دهناسری، ئهمما نهك وهك کاك حوسین، تووفروشه کهی جیرانهان که دایه و دهرههم ههر کاك حوسینه و ههمیشهی خوداش ههر تووفروشه. بهلی سواره دهناسری، بهلام کهسیك دهیناسی که مل به بهرمووری وشهی رهنگاورهنگ نهبیت و دهس و پهنجهی کوشتهی ههوای بهرپشتین. کهسیك که ئالبومی عهکسی یادگاری نهبیت و نهیهوی لهگهل سوارهش وینهیهك که ئالبومی عادگری و ئالبومهکهی لیپاولیپ کا له ناسنامهی هونهری. دیاره سواره لهگهل ههرکهسیك وینه ههلناگری، به تایبهتی ئهگهر ئهو کهسه له تایفه و خیلی درو بی، ههر سهیر دهیانرهتینی و دهیانناسینی. له سهیر دهیانرهتینی بهگومانه:

ئێوه کێن؟ خێێؠ دروٚ گهلی دهم پر له ههرا نیشتهجێی شاری به گرمه و دووکهڵ پێیم بڵێن: ئێوه ج کارهن؟

ج کهسن؟

خوزگه ئهوهنده رهپ و راست ماباینهوه که ویرابامان بلیین: از بد حادثه این جا به یناه آمده ایم. چونکوو ئهم توزقاله راستی یهش دهیتوانی ههوه ل ههنگاوی ئاگا بوونهوه و وهخو هاتنهوه با که بهداخهوه نیه. رهنگه ههشبن بلین سواره رووی شیعرهکهی له ئیمه

نەكردووە، ئەوەتا دەڭى: ئىوە ئەى كرمى كتىب / يارى غارى ھۆدە. كەس نەزانى خوا عالمە لە ساڭدا تاقە كتيبيكيش ليك ناكەمەوە چونكوو لەگەڭ میزاجم نایهتهوه. ده خهوم دهکا و دیسانیش ههروا پی دادهگری لهسهر ناسینی سواره. سویّند لهسهر سویّند و سیّ ته لاقیش به دوای دا کـه کـهس وهكى ئەو نەيتوانيوە سوارە بناسى. لەوانەشە بۆ بەلگە چەن پەر كاغەزى "پهناباد"ی که به جهوههری سهوز چهند شیّعریّکی بهستهزمانی سوارهی لئ نووسيبي، ئەوەيش پرھەللە و پەللە، بە سينگماندا بدا كە بابەلى ئىيوە ئيټر له کوێوه هاتوون؟ بهڵێ! چهند دوور ڕاوهستابێ، سواره له سهردهمێك دا هاتهگۆ كە گەلى كوردىش وەك زۆربەى گەلانى رۆژھەلاتى نيوەراست لە حالى تويْرْ هاويشتندا بوو. دنيا ئالوگۆريكى سەيرى بەسەرا هاتبوو. شهپۆلێك ههستابوو كه ههرچى كۆن و كۆنهويىست بوو رايىدەمالى. بىر و باوهر و هونهر و سیاسهت و تهنانهت رووکاری ژیانیش گومانی لی دهکرا. ئەم خەونە خۆشانەي كە لە كاتى خەويشدا بوارى سەرھەلدانيان نەبوو له دلاندا دهگووران و چهکهرهیان دهکرد و سواره و چهند دوّستی شاعیری تری دهبا دلدارییان کردبا، ههلبهت نه به زمانیکی پواو و سواو، بهلکوو به زمانیکی دیکه و ریزی پیشهوهی ئهم "پیشکهوت"هیان بو رووناکبیران چۆل كردبوو و رووناكبير هەر ئەو كەسە بوو كە دەبوو خاوەنى ئەو شتە با که ناوی زمانیّکی دیکه بوو که بهداخهوه نهبوو، که ئهگهر وا نهبوایه "چاوه" نەيدەگوت:

كى هەيە بىيتە يارمەتىم؟ خۆ ھەوالەكەم وەنەوزى خستۆتە خەو ھەوالەكەم، ھەوالەكەم

شهنگهسوار 314

قور به مالهکهم پرخه پرخی خهویهتی راتهکاندنیکی لازمه

ههر ئهودهم ئیمه کهمتر شیعری سواره دهبینین که راستهوخو یا ناراستهوخو، ئهو به روالهت رووناکبیرانهی نهخستبیته ژیر پلاری تهوس و توانج. دهبی چهندیان وهرهز کردبی و چهندیشمان وهرهز کردبی کهوا دردونگ و بیباوهره سهبارهت به ئیمه:

من دهلتيم:

پەپوولەيەك فرى بە باڭى سەوز و سوورەوە

من دهلنيم:

گوٽي به دهم شنهي شهماڻهوه بزهي بزووت

تۆ دەلىي،

چ بوو پەپوولەيەك فرى؟

یانه سوورهگوڵ، زمرده کهوته لێوی ناسکی؟

با لیّرهش نهلیّین که مهبهستی سواره له پهپووله و گول چ بوو؟ خوّ لهمه پیّهٔ شریش نهیانزانی، ئهوانه که دهبوو برزانن چ بوو!؟ بلیّی زانیبیّتمان چ قهوماوه و ئاگاداری ئهو جوولانهوه و سهرههلدانانه بووبین؟ ئهدی بو نهمانههاماند و ئینکارمان کرد و گوتمان چ بوو پهپوولهیهك فری؟! له جیاتی چی باسی چیمان کرد؟ خهو و خهو و خهو و ئالی زالی شهو:

باسی شهو مهکه، نه شایهری شهوم

سواره و پهخشاني کوردي 315

> باسی خهو مهکه له لای هومنیدی فنیره سهررووم پێِم مهڵێ که ئاڵی زاڵی شهو، چاوی بێخهوی چره يٽِم مهڵێ نهھاتنهوه ئهوهي که چوون

لهو سهردهمه ئهستهم و دژوارهدا يهكێكى وهك سواره ئهركێكى گهوره و گرانی لهسهر شان بوو، چونکه دهیزانی:

> لايەكى بىرم لاى ئەو گەنىجەيە به دهمی برین پیکهنی! به شووردی ودك پۆلای لهشی ریگای چهکمهی سووری خوین و دمستی رمشی "بهعسی" تهنی! لايەكى بىرىشم لاي تۆ نا، ئەي ھەنىيەت وەك مانگەشەو

نا، دەرياى مەندى چاوبەخەوا

به راشکاوی دهتوانین بلیّین، شیّعری سواره، شیّعری خوّراگری و راوهستانه دژ به رووخان و ههرهس هینان. شیعری سواره، شیعری هومید و ئیمان و باوهره به ههتاو و رووناکی و سهرکهوتن.

برووسکهئاسا دی و له شهوهزهنگی ترس و سام و شهکهتیدا روونساکی دهخاته دلان و خهو له چاوان دهتاریّنی. هوّنراوهی سواره رکهبهری ئەو كەسانەيە چاو دەقووچينن بۆ ئەوەى ھىچ نەبىنن و ناچار نەبن بهرهو پیش باژوین، بویه ئاوا دهنگ ههلاهبری:

ئيسته وا گرمه له كيوان بهرزه

شەنىگەسوار 316

میش ئهخاته لهشی گا، بوولهرزه ئیوهن و ئیوهن و لوکهی گویتان بهسیهتی، بهسیهتی وا هات، وا چوو

یان:

ئەمرۆ ھەر شەويلكە لە كارايە دەس پيرەلۆكى ئارەقى بەرپشتنين دلّ ھەمانەى كولوانە سەر گرگەتالە دەمار بى خوين!

یان:

ئێوه کهی شێری چیان
بهردهماو خوّری تولّه و گورگی گهرن
قاقره گیانه ههوای بهرپشتێن
شوّرهکاتێکه کوژهی خهلفی دهست
زهلکهیه کوّرهکهتان، ئێوه زملن
ههر به بایهك ئهگهرپّن بیّدمربهست!

شیعر بو یه کی وه که سواره گهپ لیدان و پوز و ئیفادهیه کی پرووناکبیرانه نهبوو. شیعر شعوور و حزووریکی حهسته می کوردانه بوو له زهمانیکی گهلی تال و تووندا. شیعر پهنیجهرهیه که بیوو که لیهوو ده یتوانی بروانیته ههموو جیهانی ژیانی گهلهکه ی و له جیاتی ههموو

> له پهنجهرهی نیوهتاکی بوومهلیّلهوه چاوی من له دیمهنی کچی بهیانییه

> > ***

دممٽيکي وا دادي

به همرچی وا له وزدی سموزی پهنیجمرددا

دلّی به تاسهی من

خەرىكە پى ئەكەنى.

تهوژم و تین ئهگهرا نوتفهدانی پهنیجهرهکان وه مالی بیزگوزا شهنگهسوار 318

پر ئەبوو لە تۆوى بەھار! شنە ھەمىشە وەكوو ويردى زارى پەنىجەرە بوو ئەبوو بە سەربەندى

له قاپی سهوزی زهمهندا!

ههروهها کچ له شیّعرهکانی سوارهدا رهمزیّکی جیّی رامان و سهرنجه و کوولهکهی روّحی ژیان و مانهوهیه:

شەپۆلى لەگوێن خوێنى شەرمى كچانە لەسەر روومەتى ماتى بووكى رەزاسووك ***

ومكوو نهرمه ههنگاوى لاوى بهرمو ژوان له حيژوانى زيندوو به گيانى كچى جوان

ئەلئى بىكەنىنى كچى سەرگورشتەى قەدىمى ئەلئىي بىكەنىنى كچى سەرگورشتەى قەدىمى ئە ئەندامى تاپۆى وەكوو بوومەلئىلى ـ سنوورى شەوى دوينى، ئەورۆ بەيانى ـ بېدچەى قورسى نىسانى ئىنسانى لادا.

شهمالی دمرهی دووره شاری پشووی پر له عهتری بههاری کچی کورد

وہ ع*متری زاری کچی پێوہ* خاکی ماجوومی

له پهنـجهرهی نیوهتاکی بوومهلیّلهوه چاوی من له دیـمهنی کچی بهیانییه! ***

تۆ شۆرەبى نێو شۆرەكاتێكى گەرمى لەبەر نىگاى تاسەبارى ئەويندارا خۆداپۆشيو بە لكوپۆى كەزىدى نەرمى

بەلام ئەى كىژ ئەى جاو نەرم

ئەي خەنىجەرى تۆلەي رق تىير

**

بهلام ئهمروِّ من بهشنیکی کوردستانیم کیژی سهد برا کوژراوی نیشتمانیم

له راستیدا سواره هه ر جوریک ریگای بریبی، شوین پیهه وای جیهیشتووه که ریبواری راستهقینه ههتله نهبی. ههرچهند شیعری سواره لهو پهری ئیجازی خویدایه و ههولی داوه زمانی هونراوهی کوردی له بهندی دووپات بوونهوه و سوان و پوان رزگار کا و شیعریتی زاتی ئهم زمانه دهربیری و به ساز کردنی مووسیقی ژوورهوه و تهعبیری نوی و ئاور

شهنگهسوار

دانهوهی به جی له فولکلور، شیعریکی چهنتوی و چهنمانا بلی، له ههمان کاتا به دانانی رهمزشکینیک که جاروباره وشهیهکه و چهلی واشه دیریک یا چهند دیره و هاوی شتوویهته نیو جهرگهی، لهوی وارده ورده دهوری ههلکشانی توش دهس پیدهکا تا به راستی دهگهیه خوت، وه ک له شیعری "خهوه به ردینه"دا دهبینین که کلیلی کردنهوهی شیعرهکه له لووزهوی قاسیهی کهوی به ندگراوا خو نیشان دهدا:

له چهشنی گهرووی کهو کهوی دۆمی یهخسیری زیندانی داری پری سهوزهبهستهی خرۆشانی باری تهرهی باوهشی تاسهباری بناری

بی گومان همرچی لهم شیعرهدا ههیه و نیه دهگهریته و سهر برزووتن و جوولان و بهرهو پیش کوتان که له شهیولی گهرووی کهودایه. واته شاعیر ده لی دهبی به گهرووی کهودا روّبینه خوار و لهگهل قاسپهی کهوی دوّمی گهروّکی قهفهزچندا سهرهه لاهینهوه. دیاره که باسی گهروو ده کا مهبهستی موّنجی دهنگه، چونکه نهمه چهشنیك مهجازه به عهلاقه ی حال و مهحه ل، یانی باسی مهحه له دهکا و مهبهستی حاله و ههر له دهنگی کهو رایه که دهگهینه رهنگی. نهم خال و میله ی زیندانی به شوول تهندراوی له دهوری لهشی کهو گرتوتهوه و میله ی زیندانی به زیندانی یه شوول تهندراوی له دهوری لهشی کهو گرتوتهوه بی به زیندانی یه هاواریکی نهزه لی بیت له دهس نهم چارهنووسه بی برانهوه یه رهنگه هاواریکی نهزه لی بیت له دهس نهم چارهنووسه شووم و بی فهره ده ماواره ههمان سهوزه به سته کروّشانی باری یه که به هوی دوور بوون له باوه شی تاسهباری بنار به دریّرایی زهمان

دهبیته شهپولیک لهگوین شهرمی خوینی کچانه، که پاک و بیگهرد و پیروزه و به خور خو له سینگی دیواری غار دهدا و لهگهل گاشهبهردا سهر ئهسوی، سهر ئهسوی.

لام وایه مانای شیّعری سواره، قهشهی دهستی تاراوه و به ههموو توّپ و داوی ناگیری. نووسین لهسهر شیّعر و نووسراوهکانی سواره یهکجار کهمن و ههتا دوّستایهتی گهرمیان لهگهل نهگیری و تیّکهلاّوییان له تهك نهکری، کهوی نابن و خوّ به دهستهوه نادهن. خوّشهویستی سواره دنیایهکی بان و بهرینه و نهوینداری ههمردهم نهویندارتری دهوی. نهگهرچی به بهرینه و نهوینداری ههمردهم نهویندارتری دهوی. نهگهرچی به کوّشییهوه ههبوون و ههن کهسانیک که خوّشیان ویستووه و ریّزیان لیّناوه، وهك نهم خزم و دوّست و برادهرانهی زانیویانه سواره کیّ بووه و خوّیان پیّوه ماندوو کردووه. لیّرهدا نهگهر باسی میراتپاریّزهرانی شاعیر، کاک سهلاحهددین ناشتی و خوالیخوّشبوو مارف ناغایی و بهریّز حاجی عومهر ناغا نیّلخانی و بهرهی ناموّزایانی نهکهم، ناجوامیّریم کهرووه. کون من جاروباره پهیدا دهبیّ و خوّ ناسینی سواره. کهچی دیسانیش یهکی وهک من جاروباره پهیدا دهبیّ و خوّ فریو دهدا و دهلّی سواره باش دهناسم. مهگین ههر نهم سوارهیه نالیّن که فریو دهدا و دهلّی سواره بهردینه"ی گوتووه. جا نازانن چ شیّعریّکه ... که سهر شیری دهبینین که سواره ههر وا سوار و چاوهرانه ...

سواره و سیٰ سهرنج

عبدوالخالق يهعقووبي

ئهم یادداشته پێشکهشه به بیرمومری 77 سالهی له دایکبوونی سواره

ا۔"سوارہ و ئەخلاقى پێشرەوايەتى"

سواره ئیلخانیزاده لهو شاعیره بهدهگمهن ههلکهوتووانهی شیعری پۆژههلاتی جیهانه که له ههمبهر ئهرکی شاعیرانهی خوی ههلویستی رهخنهگرانه و تیروانینی فهلسه و خویندنهوهی فیکری بووه و له بهرامبهر ههد ههنگاویک که بو پهرهپیدانی سینووری شیعر ههلیهیناوه ته وه لاپهرهیه کیشی له سهر بوچوونی جوانی ناسانهی خوی له

مەر شىخر رەش كردۆتەوە. بە وتەيەكى تىر سوارە بى ھەر ھەلويستىكى مۆديرنى خۆى له بابەت تازەكردنەوەى چ شيغر و چ پەخشانى كوردى لێكدانهوهيـهكي مۆدێرنيـشي رهگـهڵ خـستووه و تـهنيا بـه ههڵوێـستگرتني رووت رازی نمبووه. بو نموونه سواره وهك ههلویستی تاکه کهسی خوی زۆرى باوەر بە تىكەلى شاعىر و كۆمەللگاكەى بووە و تەنانەت ئەركى ريّپيشاندەرى جەماوەر دەخاتە ئەستۆى شاعير يان ھونەرمەند. من ليّرەدا نامهوی له سهر باری ئهرزیشی ئهم ههلویسته داوهری بکهم، چونکی مهبهستی ئهم یادداشته بهدهر لهم باسهیه، ئهوهی لیّرهدا لام گرینگه ئەوەيـــە كــه ســوارە لــه پــاى ئــهم هەلويــستەى رادەوەســتى و بــه شیکردنهوهیهکی فیکری ـ فهلسهفی، گریمان زوّریش به پیّز یان بیّهیّز، پشتی ئهم بۆچوونهی دهگری و ریکا نادات خوینهرهکهی ئهم قسهیه وهك قسەيەك كە ھەر بە قسيتى دەمينيتەوە وەربگريت بەلكوو بە چەندين شیّوه پاساوی رِهخنهگرانهی خوّی بوّ دیّنیّتهوه، بوّ نموونه دهلّی: "شاعیر نابيّته شاعير تا له پيش ههموو شتيكا نهبيّته كومهاناس، نهبيّته نوینگهی ئاواتی سبهینیی کومهل و مهکوی زانیاری دوینیی کومهل"، "هونەرمەنــد ئەنــدازيارى كۆشـكى ئــاواتى بــەيانى كۆمەڵــە، رچەشـكێن و هاندهر و رِیْ پیشاندهره'''، ''شاعیر نییه ئهو کهسه وا وشه لیزگه ئهکا. ئەو كەسە ھەلبەستەچىيە نەك شاعير، شاعير تا دەردىكى نەبى، تا بروايهك له دهروودنيا نهبئ... شيّعر نالني "تهنانهت سواره بو پالپشتى ئەم ھەلويستەى خۆى ھيرشيكى رەخنەگرانە دەكاتە سەر شيعرى عەرووز و دەلىّ: "له راستىيا داو خواز و نيازى كۆمەل نەبوو كە ئەو ويدرەيەى (واتبه ویدرهی پهیوهندیدار به شیعری عبهرووز) کرد به باو، به لکوو

سواره و سئ سهرنج

پێويـستى كەمايەتىيــەكى ئەشــراف و ئــاريتۆكرات وەك دەرەبــەگى زل و چینهکانی تری حمساوه و تیر و تمسمل بوو که نیازی به ویژهیهکی دوور له تێگهیشتنی چهوساوهکان بوو بو خهلهتاندنیان و گێـژ کردنیان" لهم لیّکدانهوهشیدا ئهوهنده زیّدهرهوی دهکات و تونید دهروات کیه بیهمجوره دەدويْت: "به لاى منەوە شاعيرى عەرووزى شاعير نييە، چونكە جگە لەوە کہ کہوتوتہ شوین شیووی شاعیریکی تر، شاعیرہکہی پیشووش کورد نهبووه." (دیسان لیّرهدا دووپاتی دهکهمهوه که لهم یادداشتهدا مهبهستی داوهریکردن و به هادانانم بو ئهم دید و تیبینییانهی سواره نییه، ههرچهند جیاوازییهکی زوّر ئهبینم له نیّوان دیدی سواره و دیدی خوّم بوّ ئهم باسه.) به كورتى و له سهر دهستى ئهم نموونانهوه دهمهوى بليم سواره لهو ماوه کورتهی که تهمهنی نووسینی رِیْگای پیّدا، وهك شاعیر و نووسەريكى پيشرەو، هيچ كات هەولى ئەوەى نەدا ھەلويستە ئەدەبى و فیکرییهکانی به بی پالپشتی ته حلیلیکی ره خنهگرانه، بمیننهوه. سواره سهرهرای ئهوهی دهیزانی له مهیدانیك دا گوی فیكر و قهلهم دهخاته کایهوه که ریزهی تماشاکهران چهندین قاتی گهمهچیانن و بوّی ههبوو بی ئەو لێكدانەوانەش قسەكانى بربكەن و جێ بگرن، بەلام ئەو وشيارتر لەو بۆچوونه رەمەكىيانە بوو، دەيزانى چاو و گوێى كراوه، كەمىش بن تيژن و پياوي وريا ههميشه ههن. جيا لهمه سواره وانهبوو ههر بو نهوهي خوي بدویّت، ئهو دهیزانی نهوهی نوی بهریّوهن و به گورتر دیّنه مهیدان، ئهو نهوهیهی که له شیّعری ههرمانی خهوهبهردینه دا ناوا باسیان دهکات:

له ناو ئهو ههموو ئاوه ههر چاوهیهك باوی ههنگاوی خوشه

به تهنیا ئهوه شارهزای گوسپ و کهندالی رییه ههوهل مهنزلی زییه ناواتی بهرزی زرییه

سواره له مهیدانی ئهدهبی کوردیدا به گشتی و له پانتایی شیعری نویی كوردستانى ئيراندا بهتايبهتى يهكيك بوو، له پيشرهوانى خاوهن دهسهلاتى فیکری و مهعریفی، جگه لهم راستیه حاشا ههاننهگره سواره پیشرهویک بــووه كــه نــهك هــهر ئــهخلاقى پــێــشرهوايهتى ناســـيوه، بــــهڵكوو بهکردهوهش له ههلویست و رافه و رهفتاری خویدا رهچاوی کردووه و رێزی بۆ داناوه. له "تاپۆ و بوومهلێڵ"دا سواره شهش وتاری، راسـتهوخۆ و ناراستهوخو، له سهر گوران نووسيوه، كهچى تهنانهت ديريك باسى شيعرى خوّی ناکات، ههر چهند گومانی تیّدا نییه که دهیتوانی و مافی خویّشی بوو ـ باسی شیّعر و پهخشانهکانی خوّی بکات، بهلاّم ویّدهچی سواره هیّند سەرسەختانە پابەندى ئەخلاقى پێشرەوايەتى بووە كە رێگاى ئەم كارەى به خوّی نهداوه. سواره نهك ههر حهزی نهكردووه تهنیا باسی خوّی بكات، بهلکوو ههولی داوه لهو دهرفهتهی بوی ههلکهوتووه ـ واته بهرنامهی رادیویی تاپو و بوومهلیّل ـ باسی شانو و شیّعری کلاسیکی کوردی و بهیت و باویش بکات، تهنانهت کومه لیک باسی تیوری ئهدهبی هیناوه ته گوری، وهك ئهو وتارانهى كه له سهر پێناسهو كاركردى شێعرنووسيني يان ئهو باسانهی که تییدا له بههرهی شاعیری دهدوییت، یان باسیک که له سهر "حهقیقهتی شاعیرانه و حهقیقهتی عیلمی" وهریگیراوهته سهر زمانی کوردی. سواره و سئ سهرنج 326

پیسرهوایهتی بو سواره شیرنایی گهمهی خونواندنیکی روشنبیر ئاسایانه نهبوو، به لکوو قوورسایی ئهرکی خو بهخت کردنیکی ئازایانه بوو، خو بهخت کردن له ییناوی فیکر و جوانی و نیشتماندا.

۲_ سواره و خۆزياى "خەوەبەردينە"

"خهومبهردینه" نهك ههر باشترین شیّعری سواره ئیلخانیزادهیه، بهانگوو سهرچلترین شیّعری کوردستانی ئیرانیشه تا ساتهوهختی نووسینی ئهم دیّرانه. به رای من شیّعری "قوربانی توّزی ریّگهتم"ی نالی چهنده پیشاندهری کاکلّی هرز و ئهندیشهی نالییه له مهرنیهشتمان، شیّعری "خهومبهردینه"ش ئهوهنده نویّنهری راستهقینهی بیر و بوّچوونی سوارهیه له ههمبهر کیّشهی نهتهوهیی کورد. سواره له "خهومبهردینه"دا باوهری بهو راستیهیه که کورد "ناویّکه و لهگهل گاشه بهردا سهر ئهسوی" پیّش گریمانهی سواره ئهوه نییه که میللهتهکهی هیّشتا نهگهیشتوونهته فوّتاغی "ئاو بوون"، سواره پیّی وایه گهلهکهی نهك همر ئاون بهلکوو ناویّکن "له چهشنی گهرووی کهو پری سهوزه بهستهی خروّشانی باری". سواره دوّگماتیك و دهمار گرژانه و رهشبینانه بیر ناکاتهوه، به جوّریّك پیّی وا بیّت نیشتمانهکهی شیاوی گهیشتن به دهریا نهبی، ههرچهند دهزانی کهوی نیّو رکه بیت و گهرووشت سهر ریّژی بهسته.

سواره تهنانهت لهو ئاوهدا روالهت و سیمای "کچی نوور" دهبینیّت و دیاره بزووتنی نوور تهنیا بزووتن نیه له ژیر دهسهلاتی گاشهبهردهوه

بهرهو شاری دهریا به لکوو جی هیشتنی تاریکایی ژیرگاشه بهرد و له ئامیز گرتنی رووناکایی شاری دهریاشه.

سواره له هێنانی دهسته واژهکانی "خهوهبهردینه"دا ئهوپهری زانایی و زیره کی شاعیٚریّتی خوّی بهکارهیٚنانهوه، بو نموونه "کچی نوور" چونکی بهرهو شاری دهریا بهریّوهیه دهکری بلیّین ههمان ئاوه، بهلام ئهو ئاوه له سهریّکهوه چونکه کچه، دیاره دهبیّت دوا روّژ ببیّته کانگای پیت و پیرزیی مروّق، ههم مروّقی لهگهل دهژیت وهك شوو، ههمیش مروّقی لی بهرههم دیّت وهکوو روّله، ههم مایهی ئارامی ژیانه، ههمیش ههویّنی دهوامی ژیان، ههم راگری ئینسانه، ههمیش ههلگری ئینسان له سهریّکی دیکهوه چونکی نووره، مانهوهی رووناکایییه، و نهمانی تاریکایی، بوونی گهرمای جیهانه و نهبوونی سههورّلبهندان. نوور به حوکمی ئهوهی گهوههری روّشنایییه خودی ری شاندهره و له سونگهی نوور راسته شهوهی سهرچاوهی روّشنایییه خودی ریّیه. کهوایه کچی نوور راسته شهوی سهرچاوهی روّشنایییه خودی ریّیه. کهوایه کچی نوور راسته "قهتیسی دهسی دیّوی کیّوه" بهلام ههر دهشیّت ریّگای شاری دهریا "قهتیسی دهسی دیّوی کیّوه" بهلام ههر دهشیّت ریّگای شاری دهریا بگریّته بهر چونکی "نهسرهوتنه کوولهکهی روّحی ئاوه."

سواره له "خهوهبهردینه"دا چارهنووسی مروّقی کورد به چارهنووسی ئهو ئاوهوه گری دهدات که ریّگای شاری دهریای لهبهره و بوّی ههیه له نیوهریدا ههرهسی شهکهتی بهسهریدا برووخیّت و ببیّته گوّل و گراو و بوّن بگریّت و جهموّلهی کلوّلی بهروویا بوهری:

گەنى گۆلە لەو چۆلە يەخسىرى خاكن بە روويا گەنا وەك جەمۆلەى كلۆلى وەريون <u>سواره و سێ سهرنج</u>

له لایهکی دیکهوه بوّیشی ههیه ببیّته ئهو چاوهیهی که باوی ههنگاوی خوّشه و:

> ئەزانى لە ھەلدىرە ھانى بەھىرى لە ئەسكوند و چالايە ھەلدان و گىرى

پەرۆى شىنى سەرشانى دەريايە ژينى كەريزى

ئهو چاوهیهی که ناچاره له به دهریا گهیشتن و دیتنی ئهو دیمهنهی که:

له بهرخورمتاوا ئەلتى سىنگى ژينە ئەھاژى

له "خەوەبەردىنە"دا ويدەچى شاعىر بىھەوى حەرەكەتى ئاو لە ژير دەسەلاتى "ركەى دۆل و شيو" بەرەو "مەنزلى زى" يا خود بەرەو "ئاواتى بەرزى زرى" بگيريتەوە، واتە رەوايەتى كۆچ و كۆچبارى ئاو لە بەستىنى بەرتەسكى گۆلىتى و گراويتى بەرەو پانتايى بەرفراوانى شارى دەريا لەمى كۆپلەى يەكەمى شىعرەكەشدا سەرەتاى ئەم "ھەولى ھەلدان"ە يا خود "چارانى چارە وەسف دەكرى، لەو شوينەى كە شيوەكە دەلى:

به خور خوّ به دیواری کێوا ئهدا ئاو لهگهڵ گاشه بهردا سهرئهسوێ

به لام دوا جار و له نیوهی شیعره که دا خوینه و ههست به وه ده کات که شاعیر چیتر شوین پینی ئه م کوچ و کوچباره هه لاناگری و ته نیا به وینا کردنی ئه و حاله تانه قه ناعه ت ده کات که ئه گه ر بگاتی چون ده بی. واته سواره لیره دا به قه ولی خوی حه قیقه ت له واقیع جیا ده کاته وه و گیره به دوا باسی ده کات حه قیقه ت یکه له وانه یه خوی ببیت به واقیع و

لهوانهشه نهبینت به وتهیهکی تر "خهوهبهردینه" له واقیعیکهوه دهسپیدهکا و له قهوارهی حهقیقهتیکدا دهوامی دهبیست. سواره ئهم گیرانهوه سهمبولیکه به شیوهیهکی ناراستهوخو دهکاته زمانحالی بهسهرهاتی میللهت و مروقی کورد.

له خوينهريشي ناشاريتهوه كه ئهم بهسهرهاتهي به لاوه زور تاله:

هەتا بىرى تاڭى گراوى

به دلما گهراوه

ههتا یاد ئهکهم ئاوه بهو ورمه بهردینه کاری کراوه

ئەڭيم سەد مەخابن

ومجاخی که رووگهی ههزاران نزای شینه باهوی بهتاسهن

وه بووژێنهومی ههست و هان و ههناسهن

چلۆنە كە بىژووى گراوان ئەبىنىن

له نێو چاوی ئهو خانهدانه

لههى چۆنه پيتى براوه؟

خوزیای "خهوهبهردینه" خوزیای گهیشتن به شاری دهریایه، چونکی کانی له ژیر گاشه بهرداندا دهبنه گولی دواروژ و گراوی داهاتوو، به لام به گهیشتنه دهریا ئاوی راوهستاوی کانی دهبیته "سینگی ژین" و ئههاژی:

ئەلئین تاجی زمرووتی دورگهی له سهر ناوه دهریا ههتا چاو ههتهر کا، شهپۆله، شهپۆله له بوونا، له چوونا سواره و سئ سهرنج

۳ سواره و دهنگی تاپو و بوومهلیّل

زۆر كەس پێى وايە "تاپۆ و بوومەلێڵ" كۆمەلێك پەخشانى ئەدەبى سواره ئیلخانیزادهن که له ریگای بهرنامهی رادیو پیشکهشی کردوون. راسته ئـهم زنجـیره بهرنامهیـه پهخـشانی تێـدابووه بـهلام لـه "تـایوٚ و بوومهلیّل"دا وتاری رهخنهیی و وتاری لیّکوّلیّنهوهیی و وهرگیّرانی بابهتی تیۆری ئەدەبی و تەنانەت تەنزیشی تیدا بەدی دەكىرى، ئەویش نەك ھەر له بهستینی شیعردا، به لکوو له بواری فهلسهفی و فیکری و له بابهت ژانـرى لـه گـوێن شانوٚيـشهوه و تهنانـهت ههنـدێ جـار كورتـه چيروٚكيـشي، باوهکوو زوریش به مانای وردی وشه، هونهری نهبن، نووسیوه. کهوایه "تاپۆ و بوومەلیّل" تەنيا پەخشانى رووت نييە و كۆمەلیّكى ھەمـە رەنـگ و ههمه چهشنه له بوار و بهستینهکانی جیاجیای ئهدهب و تهنانهت فهلسهفهدا. ئيستا پرسيارى من ئهوهيه سواره بۆچى تاپۆ و بوومهليلى نووسی؟ ههموومان دهزانین ئهو بارودوّخ و فهزا کوّمه لایهتی و سیاسییهی "تايوّ و بوومهليّل"ى تيّدا نووسراوه تهواو درْ به چالاكى فيكرى و ئهدهبى به زمانی کوردی بووه و تهنانهت لهو سهر و بهندهدا گوڤاریٚکی کوردی له ئارادا نەبووە تا بەرھەمى قەلەمى شاعيران و نووسەرانى لـە جۆرى سوارە بلاو بكاتهوه. ئهى چى و كى دنهى سوارەياندا دەس بداتـــه خولقانـــدنى كۆمەلنىك وتارى رۆشىنبىرانەى بە زمان پاراو و بە ناوەرۆك بە پيىز و هاوچهرخانه؟ مهبهستی سواره له هیّنانه بهر باسی بابهتی وهکوو "شیّعر زياتر له فهلسهفه نيزيكه، ههتا مێژوو" چې بوو له كاتێكدا بـــهردهنگي ئه و سهردهمی ویدره و نووسراوهی کوردی به زماره کهم و له عهقلی ئەدەبىدا پلە نىزم بوون؟ ئايا سوارە تەنيا ويستوويەتى ئەركى ئيدارى خوّی جیّبه جیّ بکات، یان نا، مهبه ستیّکی گهوره تر و ناواتیّکی بهرزتری له میّشك و دلّدا بووه؟

خویّندنهوهی وردی "تاپوّ و بوومهاییّل" ئه و راستییهمان بو دەردەخا كە سوارە ئامانجى لـە نووسـينى "تـاپۆ و بوومـەلێڵ" ئەگـەر نه لیّین شورش، بزووتنه وهیه کی ئهده بی و زمانی بووه له خانه ی عمقل و فیکری کوردیدا. سواره ههای بهرنامهی رادیوی قوزتوتهوه و لهم ریگایهوه زنجیره باسیکی ههمهلایهنهی به زمانیکی پاراوی کوردی که له ههمان كات ههلگرى كۆمهلايك باسى تازه بابهتى ئهدهبى و فيكرى بن هیّناوه ته ئاراوه که ههم زمانی کوردی له مهرگهساتی نهنووسین خەلەساندبىّت، ھەمىش ئەدەبى كوردى لە باس و خواسى ھاوچەرخانە و هاوسهردهمانهی جیهان بیبهش نهکردبیت. سواره "تاپوّ و بوومهلیّل"ی کردۆته مەکۆى ئەو ئەدەبەى كە مافى رەواى خۆى بووە لە دەيان گۆڤار و کتیّبدا بوونی دهنگ بداتهوه، بهلام که ئهو بوونه ریّگای لی بگیری، سواره ناچاره له تهختی شاعیریّتی دابهزیّ و بپهرژیّته سهر ئهرکی رهخنهگرتن و وهرگیّـران و پهخـشان و وتـار نووسـین. بـه رای مـن بهرنامـهی "تـاپوٚ و بوومهلیّل"ی سواره دهوری ئهو گوقارانه دهگیریّت که دهبوایه ئهو سهردهم بلاو ببوونایه و ریکا نهدهدرا بلاو ببنهوه سواره "تاپو و بوومهلیّل"ی بۆيە كردە بەرنامەي ئيدارى خۆي چونكە ھەستى بەو غيابە برست برەي نووسینی کوردی و عمقلی کوردی کردبوو.

"تاپو و بوومهلیّل" بو من به لـ گهی به لکهنه ویستی رووناکبیریّکه که کولنه دانی تهنیا له سونگهی سوور بوونیّتی لهسهر نووسین. سواره "تاپو و بوومهلیّل"ی بویه نووسی که بهر لهومی به کوردی بمریّت به

<u>سواره و سئ سهرنج</u>

گوردی ژیابیّت، له سهردهمیّكدا که به کوردی مردن کاری ههموو "پاراوی ئاو"یّك و "خیّلی دروّ"یهك بوو به لام به کوردی ژیان تهنیا له دهسه لاتی ئه و که سانه دابوو که دهیانزانی:

نەومستان ئەومستى بە دەستى

که خاراوی ئیش و سواوی سوی بی
له ههر شوینی راماوه، داماوه، کاری تهواوه
ئهزانی ئهبی ههر بژی و باژوی، تا بژی تا بمینی
ههناوی به ههنگاوه، نهسرهوتنه کوولهکهی رووحی ئاوه

۱ ـ تاپو و بوومهلیّل، سواره ئیلخانیزاده، ۱۳۷۹، نشر پانیز، ل ۸۳.

۲_ ه.س، ل ۸۶.

٣_ هـس، ل ٨٤.

٤_ ه.س، ل ٢٤٤.

٥_ ه.س، ل ٢٥١.

یهکیك لهو کتیبانهی که دهتوانم بلیم بهداخهوه تا ئیستا زور به کهمی ئاوری لی دراوه تهوه، چ له بواری رهخنه و چ له بواری لیدوان، دیوانی شیعری "خهوه بهردینه"، یهکیک له شاکارهکانی ئهدهبی کوردی، دیوانی شاعیری گهورهی کورد، "سواره ئیلخانیزاده" سوارهی شاعیره.

بو قسه کردن له سهر ئهم کتیبهش، میوانداری بهریز ماموستا "سهلاحهددین موهتهدی"مان کردووه که بهریز یهکیکه له روشبیرهکان، جگه لهوهی که له بواری سیاسهتدا کاری کردووه، تهمهنیکی زوّر لهگهلا کاك "سوارهی ئیلخانیزاده" یا دوّست و هاوریّی نزیك بووه. جگه لهوه، ههر لهگهلا کاك "سوارهشا" ماوهیهکی زوّر سهقالی رهخنهی ئهدبی و نهقدی ئهدمی بووه. به ناوی بهرنامهکهمانهوه کاك "سهلاحهددینی موهتهدی" زوّر زوّر بهخیرهاتنتان دهکهم.

و؛ سياستان دمكهم.

پ: راستی بو من فرسهتیکی زیرینه که جهنابت له بهرنامهیهکا ئهبینم و دهتوانم لهگهل جهنابت باس له کاك "سواره" بکهم.

و: سپاست دهکهم. باس له کاك "سواره"، یهکیان ئهوهیه کوّن نابیّت، تا باسی بکهی ههدّدهگری زیاتریشی له سهر بدویّی. دوو، بوّ من تهنیا لیکدانهوه و رهخنهگرییهکی ئهدهبیش نیه و بهس. بوّ من زیندوو کردنهوهی ههموو بیرهوهریهکانمه. بیرهوهری ههر له مندالیمهوه که ئیمه ههم رهفیق بووین، ههم ئاموّزا بووین، هاومال بووین، پیکهوه گهوره بووین، پیکهوه گهنج بووین، پیکهوه دلداریمان کرد، پیکهوه سیاسهتمان کرد، پیکهوه کوردایهتی و ههلاتههلات و گیران و زیندانمان کرد، پیکهوه کاری ئهدهبی و نووسین و شیّعره و رهخنهگریمان کرد.

من له شوّینیکدا ده نیم له باسیکی "سواره"دا ئهو شیّعره دهبی دووپات کهمهوه:

> من و مهجنوون له مهکتهبخانهیی عیشقا دمرسخوّین بووین، ئهمن خهتمی کهلامم کرد لهوه للهیلا بهجیّ مائهو

راستی ئهو له جیکایهكدا بهجینما كه بهداخهوه ئیتر وهختی ئهوه بوو خهلک خهلك چاوهروانی بهرههم و بههرهی زیاتر بوو.

پ. كاك "سەلاح" تاكوو ئيستا زۆر كەم رەخنەگران و نووسەران زۆر بە كەمى بە داخەوە باسى كاك "سوارە"يان كردووە. ئەگەر چى مىن دەبىي لە ميانەى ئەم بەرنامەيە ئاماژە بكەم بە وەى كە لەم دوايانەدا گۆڤارى "ژۆڤار" كە سەردەمدەرى ئەكات ژمارە يەكيان تەرخان كرد بۆ قسە كردن لە سەر سەرجەم بەرھەمەكانى كاك "سوارە". بەلام بە دەگمەن ئەبىنى لەم لاولانە نويسنىدى رەخنەگرانەمان ھەبوو لە سەر كاك "سوارە".

پیت وایه ئهمه بهشیکی ئهگهریتهوه بوّوه که مهسهلهن نووسینی کاك "سواره"، نووسینیکی سهخته، ئهو سهبك و شیوازهی کاك "سواره" شیوازیکی سهخته یانی رهخنهگران دهرهقهتی نایهن یان شتیتر له ئارادایه.

و: وهلا من پیم وایه بهشه زوّرهکهی خوّت باست کرد. شیّعری کاك "سواره" تێگهیشتنیشی دژواره و لێـك دانهوهشـی دژوار و سـهخته، ئهمـه لايمك. خوى زمانيكي واي هه لبراردووه. وه خوى شيوه بهيانيكي واي هه لْبـرُاردووه، ئيْمـه دواتـر باسـى دەكـهين بـۆ. بـهلام جگـه لـهوه بريّـك لـه لیّك دانه و مانیشی رمنگه بچیّته و مسهر جیهانی سیاسه ت و زورگه سیش خوّى ئاماده نەبى لەم جىھانەدا، بىتە ناو مەيدانەوە. سىيھەمى برىكىيان ئیشاراتی تیدا همیه بو رووداوی تایبهت، ئموی ئمو سمردهمه نمزیابی و له ناو رووداوهکاندا بهشداری نهبووبیّت ئیـشارهکانیش تـیٚناگـا، رهنگـه دواتـر ئێمه باسى برێك له شێعرهكانى بكهين كه ئێشاره بوٚ كوێن. ههموو ئهوانه بۆتە ھۆى ئەوە كە زۆر كەس خۆى لە قەرەى ليكدانەوەى شيعرەكانى نهدا. بهلام جگه لهوه، خوشهویستی "سواره" و بهرزی شیعرهکانی زور جار وای لێکردووه کهس پێويستی به وهی نهديوه که رهخنه بگرێت. بهس ستایش و پیداهه لکوتن بووه، رهنگ بی ئهگهر بریک شاعیر له رابردوودا ويـستبيّان ئەمـه بـشكيّنن، هيّرشـيّكي بكەنـه سـەر، جـا راسـتەوخوّ يـا ناراستهوخو لایهنگرانی هیّنده به توبهندی به گری داچوونهوه، وهوا به كۆمەن و دەستەجەمعى جوابيان داوەتەوە. ئيتر كەس نەيويراوە قسەى لى

كتێبێك له گفت و گۆدا

بکا، یا رهخنهی لی بگری. ههموو ئهوانه بوونه هوی ئهوه که بوچی کهم باسی "سواره" کراوه.

پ: كاك "سەلاح" ئەگەر باسى كاك "سوارە" بكەين، دەبى بىنگومان باسى بىزووتنەوەى شىنغىرى نىونى كوردى كوردستانى ئىنىران بكەين. بىزووتنەوەى شىنغىرى كوردستانى ئىنىران. جەنابت دەزانى لەسەر دەمى ئەخىرەوە لەسەردەمى دواى كۆمارى مەھاباد ئەگەر باس بكەين، لە "ھىنمن " و مامۆسىتا "ھەۋار" و لە "سەيد كامىلى ئىمامى" و مامۆسىتا "حەقىقى" و ئەمانەدا خىقى دەبىنىتەوە. بەس ئەم بۆلە شاغىرە كە دەكىرى بلايىن قوتابخانەى موكريان بىنىكدەھىنىن، دواجار "سوارە" لەھەناوى ئەمانەوە دىنتە دەرەوە. ئەو جىن ھىنىشتەوە ئەو دابرانە كە كاك "سوارە" لەھارە" لە وان دەپكات چۆن ئەبىنىيتەوە؟

و: ئێمه دهبێ ئهم دوو مهكتهبی شێعر گوتنه، یا وهکوو ئێوه دهڵێن ئهو دوو مهدرهسهی شێعرییه به تهواوی لێه جیا کهینهوه. "ههژار"، "هێمن"، "خالهمین"، "حهقیقی"، "سهیدکامیل" و "محهممهدی نووری" و همموو ئهوانه ئهو قوتابخانهن که دهکرێ پێی بڵێی قوتابخانهیهك که "سهیفی قازی" رچهشکێن و ماموٚستا و برهوپێدهری بوو.

کلاسیزمی نویی دهتوانین پی بلیّین له ئهدهبی کوردی له کوردستانی ئیراندا، بوّیه پیّی دهلیّن کلاسیسم چونکه ئهمه له باری گوتنهوه، له باری وهزن و قافیهوه شیّوه کلاسیکی به خوّی گرت. وهزنی تیّكنهدابوو، قافیهکانی لهبهرچاو دهگرت، وهك عهرووزهكانی لهبهرچاو دهگرت. بهلام له ناوهروّكدا گورانی هیّنا.

لهباتی تهنیا شیّعری غهزهای و دلّداری و پیداههاگوتنی مهعشووقه بیّت، مهعنا و ناومروّکی کومهلایهتی هیّنا گوریّ. ومناومروّکی سیاسی و میللیشی هیّناگوریّ. له ههلّبرژاردنی وشهشدا لهباتی وشه عهرمبی و فارسییه رمق و تهقهکانی کوّن، کهلّکی ومرگرت له وشهی کوردی پهتی که مهوجوود بوون له ناو کوّمهلگادا. وه شهوه جیاوازیّك دهخا بهینی شهم گوّرانکارییهی که له کوردستانی عیّراق کرا تا کوردستانی ئیّران، له کوردستانی عیّراق زیاتر خهلّکی که ثالاههاگری نوی کردنهوهی بهیانی کوردستانی عیّراق زیاتر خهلّکی شارهگان بوون. شهوانه زیاتر کهلّکیان ومردهگرت له دانان و داهیّنانی وشهی تازه، له بهرامبهر وشه کوّنهکاندا. بهلام خهلّکهکهی که له سهردهمی "سهیفی قازی" به خوّی و به شاگردهکانیشیّوه، زیاتر خهلّکی دیّ بوون، شهمانه زیاتر کهلّکیان ومردهگرت لهو وشانهی له ناو کشتوکالّ، له ناو مهرداری له ناو گهرمیّن و کویّستان کردنی خیّل و عیّلهکاندا بهکار دهبرا و شهوانهیان به شهمانهت ومرگرت و مهعنای تازهیان یی بهخشی. مهعنای تازه له جیهانی سیاسهت، مهعنای تازه له جیهانی سیاسهت، مهعنای تازه له جیهانی تهغهززولدا.

ئهم مهکتهبه کلاسیزمه نوییهی که "سهیفولقوزات" یا وهکوو پاشان پینی دهگوتری "سهیفی قازی" دهستی پیکرد، ههموو ئهو شاعیرانهی سهردهمی جمهوری کوردستان و کومهانهی "ژ.ك." لهو قوتابخانهدا بوون.

ئهم قوتابخانهیه تا دوای رووخانی جمهوری کوردستانیش بو ماوهیه که ده وامی کرد. ئهوه دواتر هاته گوری، لهوانه "سواره" و باقی رهفیقه کانی که بلین له ئاخری دهیه پهنجاکان و من لیره ههتا ده لیم پهنجاکان و

شهستهکان و نهوه به تاریخی میلادی دهیلیّم بو وهی ههموو لایه باشی تیبگهن و موشکیله دروست نهبیّت ـ له کوّتایی پهنجاکان و سهرهتای شهستهکانه وه قوتابخانه یه کی تازه هات، ره چهیه کی تازه هات که نهمه رچه کی شیعری نویی کوردییه. نهم شیعره نوییه ههموو قهرارداده کوّنهکانی شکاند.

پ: ئەو قوتابخانە نوێيە، كە باسى "سوارە" ئەكەى، واتە قوتابخانەى "سوارە"، لەھەناوى شێعرى كلاسيكى نوێى كوردىيەوە، واتە لە ھەناوى "ھـێمن" و "ھـﻪۋار" ئـﻪو قوتابخانـﻪى كـﻪ باسـت كـرد، ھاتـﻪ دەرەوە يـان موتەئەسىر بوو بەو گۆرانكارىيەى كە لە ئێران لە نـاو شـاعىرە فارسـﻪكانـﺎ دروسـت بـووه، يـان موتەئەسـىر بـوو بـﻪو گۆرانـﻪ شـێعرىيەى كـﻪ لـﻪ لاى "گۆران"ى خۆمان لاى "شێخ نورى شێخ ساڵح" ھاتە ئاراوە؟

و: ئهگهر زوّر کورتت جواب دهمهوه، بلیّم وهللا ههموویان تهئسیّریان ههبوو. شیّعری کوّنی کوردی، شیّعری کلاسیکی کوردی، به کلاسیزمی کوّن و کلاسیزمی نوی شیّوه گهنجینهیه کی فهرههنگی بوون بو ئهوانیش و بو ههر کهسی دیکه و ئیستاش ههر بهردهوام وان، تهبعه ههموو کهس کهلکی لیّوهرگرتووه و کردوویهتی به سهرمایهیه که نه زانستی فهرههنگی و ئهدهبی خوّیدا. بهلام سهردهمیّک هات که ههست به ئهوه دهکرا، گوّرانکاری پیّویسته، ئهم ههسته بوّدهکرا؟

شیّعری نویّی کوردیش وهکوو ههموو دیاردهیهکی که له ناو کوّمهلادا سهر ههلادهدا کوت و پر و له ناکاو سهری ههلانهدا، یا بهرههمی زوّرزانی، زیرهکی یا بلیمهتی کهسیّك یا چهند کهسیّك نهبوو بهتهنی، بهلّکوو

رەنىگدانىمومى گۆرانكاريىك بوو كىم لىم نىاو كۆمىمالدا رووى دابوو. جا رەنىگدانمومكمى واھاتم ناو ئەدە بياتيشموه.

کۆمهنگای ئیران رووی کرده گۆران. له ئاخری پهنجاکان و سهرهتای شهستهکانی میلادیوه. کۆمهنگای ئیران له کۆمهنگایهکی عهشایری، ئهرباب و رهعییهتی زیاتر پشت ئهستوور به بهرههمی کشتوکالیهوه گۆرا به کۆمهنگایهکی شارستانی، کۆمهنگایهکی زیاد بوونی ژمارهی خۆیندهوار و خۆیندکار.

پ: له بارهی شیعری "هه لۆ"وه پرسیار کرا داخوا کاك "سواره"، چ کاتیک ئه شیعرهی نووسیوه، به سهر کینی دا یان سهر چیدا وتوویه تی ا

و: ئهو شیعره کاتی خوی "پووشکین"ی شاعیری رووس کووتهیهتی. دوایه دوکتور "فهرهیهدوون [پهرویز] ناتهلیخانلهری" که یهکیک له ئهدیب و شاعیره گهورهکانی ئیرانه، کردی به فارسی. چهند سالیک دواتر که من به پیشمهرگایهتی له کوردستانی ئیرانهوه رووم کرده کوردستانی عیراق و ماموستا "ههژار"م دیت و بووین به هاومال و رهفیقی سالهای لیرهبوونم له کوردستانی عیراق. من توانیم ئهم شیعرهی بو بگیرمهوه.

بهشیکی زوریشم لهبهر بوو، ههر شیّعرهکانیشم بو نووسیّوه، ئهوهی له بهرم نهبوو به پهخشان جیّگا بهتالهکانم بو پر کردهوه. ئهویش له رووی ئهوهوه شیّعریکی کوردی کوت ههر به ناوی "ههلوّ" ـ دیاره شیّعرکی بهرزه و بهناوبانگهوه ـ ههر له سهر وهزنی شیّعرهکهی "خانلهر"یشه.

كاتيك من له كوردستانى عيراق گهرامهوه بو كوردستانى ئيران من نوسخهيهكى ئهم شيعره دهسنووسهى "ههژار"م له لا بوو. "سواره" ويستى

خوی تاقی بکاتهوه لهو مهیدانه، وه چون "ههژار" کردبووی به کوردی، ئهویش جاریکی دیکه شیعرهکهی "ههژار"ی سهر له نوی ریک خستهوه و کردیوه به کوردی. بویه میسرهعی ئهوهای بو ئهوهی که نیشانی بدا شیعرهکهی له "ههژار" وهرگرتووه، و نهانی دزی کردووه، بویه میسیرهعی یهکهمی شیعری عهینی میسرهعهکهی "ههژار" دووپات دهکاتهوه.

ئهو شیعره زوری دهنگ دایهوه. هومیدهوارم ئهوانهی که موسیقا دهزانن و دهنگیان خوشه بتوانن ئهو شیعرهی "ههلوی سواره" بکهن به سروود، چونکه یهکیک له باشترینی ئهو شیعرانهیه که ههلاهگری بکری به سروود.

پ: ئەوكات كە باسى گۆرانكارى، يا فەرھەنگى و رۆشنبيريتان ئەكرد لە ئۆران، ھۆندۆك گۆرانكارى سيايش ھەبوو، بەشدارى كردنى كاك "سوارە" ئەوكات لە بزوتنەوەى خۆيندكارانى چەپى ئۆرانى ئەمانە چ تەئسىر و گۆرانكارۆكيان ھەبوو. ھەر لەو كاتەدا جەنابت دەبىينى بزوتنەوەى "سياەكەل" تەئسىرۆكى زۆرى ھەبوو لە سەر زۆربەى رۆشىنبىران، وە گۆرانكارۆكى زۆرى دروست كرد؟

و: جا با پیت بلیم حهرهکهتهکهی خوینهکارانی کورد له کوردستانی ئیران، پیش ئی "سیاهکهل"یشه وهختیک کومهلگای ئیران گورا، له ناخهوه گورا، پهیوهندی ئابووری گورا، ریکا نهبوو، ئهم گورانکارییه دهبوو تهئسیری خوی بکاته سهر ئهدهب و "فهرههنگ"یش. قسهی تازه هاته

گۆرى مەعناى تازە ھاتە گۆرى. بۆ مەعناى تازە تۆ دەببوو شىنوازى تازەى بەيانى دروست كەى. ئەم قالبە كۆنانەكى شىنعرى نەيەدەتوانى مەعنا تازەكان لە ناو خۆىدا بگونجىنىى، لەببەر ئەۋە پىنويىستى ھەببوو بە شكاندنى قالبە كۆنەكان و ھىنانى قالبى تازە، ۋە ئەمە لە كۆتايى پەنجاكان و سەرەتاى شەستەكانى مىلادىيەۋە دەستى پىكىرد. ئەۋ كاتە يەكىنى خۆيندكارانى كورد لە زانستگاكانى ئىران دروست بوۋ ـ دىارە بە نەينى ـ كە ھەموۋى ئىمە "سوارە"ش و منىش ئەندامى ئەم يەكىتىيە بوون. چالاك بوۋ، ۋە ئەم يەكىتىيە لە لايەكەۋە سىاست بوۋ، بەلام لە لايەكەڭ دىكەشەۋە قەرھەنىگ و نوۋسىن و شىنعر و ئەدەب بوۋ، ئەمانى تىكەلا دەبوۋ دەگەل قىرى چەپ كە لە دنىاى دەرەۋەش دەھات بى ناو ئىران. دەبۇۋ دەگەل قىدى دەگرتەۋە.

ئهمه قۆناغی یهکهمی یهکینی خۆیندکارانی کورده، به لام قوناغی دووهمی دهگه پنتهوه بو ناوه راستی شهسته کان. کاتیک من رویشتم بو پیشمه رگایه تی له ئیرانه وه بو کوردستانی عیراق و سی سالم پیچوو. "سواره" و رهفیقه کانیشی که مابوونه وه ئه وانیش گیران، چوونه زیندان ئه وانیش ماوه یه کیان پیچوو، جاریکی دیکه هم ددووکمان هاتینه وه و له کولییه ی حقووق یه کیرمان گرته وه. ئهمه له ناوه راستی شهسته کانه وه بوو. ئه وجار بیری سیاسی چه پ به سه رهم موو ئیران و به سمر گهنجه کان و خوینده وارانی ئیران دا زال به وه. دیاره به سه رئیمه شدا.

ههر ئهو كاتهش بوو كه "سمايلی شهريفزاده"، "سولهيمان موعينی"، "مهلا ئاواره" و رمفيقهكانيان لهو چوارچيوه كونه تهقليدييهی حيزبی ديموّكراتی كوردستانی ئيران هاتبوونه دهریّ. ههر وهكوو چوّن سازمانی

ئینقلابی حیزبی تووده له حیزبی توودهی ئیران جیا بوّوه، وه ناوی خوّی نا سازمانی ئینقلابی، ئهمانیش ناوی خوّیان نا کوّمیتهی ئینقلابی حیزبی دیّموکرات. له واقیعدا کوّمیتهیه کی ئینقلابی بوو که له در سوننهت و ترادیسیّونهکانی کوّنهکانی حیزبی دیموکرات راست ببوّوه. ئهوانیش هاتنهوه بو ناو کوردستانی ئیّران، به شیّوهیه کی چهکدارانه.

بهینی ئیمه وهك خویندگارانی گورد و بهینی ئهوان وهگوو هیری چهگداری چهگدار پهیوهندی پهیدا بوو. وهگوو ئهوان بوونه بالی چهگداری حهرهکهته که و ئیمهش بووینه بالی تهنزیمی و سیاسی و فهرههنگی بزووتنهوه که. ئهمه جاریکی دیکه تهئسیری کرده سهر شیعری "سواره". ئهم جار شیعرهکانی "سواره"، روون تر و ئاشکراتر خهباتگیرانه تر و شورشگیرانه تر بوو.

حـــادیسهی "سیاهکهل" لــه واقیعدا دوای حــهرهکهتهی "سمایلیشهریفزاده" و وان دهستی پیکرد. بویه یهکیک له بهناوبانگترین شاعیرانی ئهو سهردهمهی ئیران به زمانی فارسی شیعریکی خوشی ههیه که دهلیّی:

راهی باید زین کوهستان سرسخت زی جنگل سرسبز

دەيھەوى بلى لە كولىستانە سەختەكانى كوردستانەوە، پىلوستىە ئىلىمە رىنگايەك بكەينەوە، بۆ لىرەوارە سەرسەوزەكانى مازەندەران كە حادىسەى "سياەكەل" لە وى رووى دابوو. ئەو دووانە تىكەل بوون.

 و: ئموه که "سواره" له خهسته خانه بووبی و پیش سهرهمهرگ و ئاره زووی ئهوه ی کرد بینت که کچیکی جوانی لهگه ل بخهوی. له راستی دا ئهوه زیاتر ئه فسانه یه. به لام ئه فسانه یه ک له حه قیقه تیکه وه سهر چاوه دهگری. ئه و حه قیقه ته شهوه یه "سواره" بنیاده میکی زور دل ته پ بوو. زور ئه هلی دلداری و عاشقینی و حه زلی کردوویی بوو. وه رهنگه من له چه ندین مه قاله دا که گرتوومه و له چه ندین مه قاله دا که له سهر "سواره" منووسیبی قه تنه نه وه نه که م.

"سواره" شاعیریکی عاشقی، ئهوینداری، دلاته پی ههمیشه گهش بوو. وه ئهو کهسهش که ئهو قسهی بو "سواره" ساز کردبی له تهبیعهتی "سواره" زور دوری نیه.

پ: تكايه روون كردنهوهيهكمان بۆ بكهن له سهر بهرنامهى "تاپۆ و بومهليّل".

و: "تاپۆ" يانى "شەبەح، تارمايى"، "بۆومەلێڵيش" دياره "بەرى بەيانە كە ھێستا بەينى تاريكايى و رۆشنايى ولات تەواو دەرنەكەوتووە".

"سواره" لهو دوو مهفهوومه که یهکیان تارمایییه و یهکیان بوومهلیّلی بهیانییه، دهیهویست رهمزیّك یا رازیّك دابنی، بهینی حهقیقهت و بهینی ئهوشتانه که ئهو مهجبوور بوو له پهردهدا بیلی.

پ: كاك "سەلاح" حەز دەكەم كات بە فيرۆ نەدەم بيمە سەر تەفسير كردنى شىيعرەكان، تىق دەزانى دواى ئەوە كە ناوەندى ئىنىلشاراتى "سەلاحەددىن" كە دىوانەكەى كاك "سوارە"يان كۆ كردەوە، ناوى "خەوە بەردىنە" يەكىكە لە جوانترىن بەردىنە" يەكىكە لە جوانترىن قورستىرىن شىيعرەكانى كاك "سوارە"، بۆ ئەم ناوە لەم كتىبە ئايا

ههیمهنهی ئهم شیّعره به سهر ههموو شیّعرهکانی کاك "سواره"وهیه، پیّت وایه ئهم شیّعره لووتکهی نویخوازی، وه لووتکهی ئیبداعی کاك "سواره"یه له شیّعرییا؟

و: وهلا ئهگهر ورد بمههوی قسه بکهم، نهك لووتکهی ئیبداع و داهینانی "سواره"یه له شیعری کوردیدا، به لکوو لووتکهی ئیبداع و داهینانی شیعری کوردییه له کوردستانی ئیران.

هـهر لـه سـهرهتای دهسـتپێکرانـی شـێعری نـوێیڕا تـا ئێـستا، ئهمـه دهلیلێــك. دهلیلێــك دووهم ئهمهیــه، درێــژترینی شـێعرهکانێتی لـه بـاری قـهوارهوه، ســێههمی گــرانټینی، وه هــهروهها پــر رهمــز و رازتــرین و نادیـارترینی شێعرهکانیـشێتی. هـهموو ئهوانـه وای لـێ کـردووه کـه بـه لای منــهوه حــهقی خوٚیـان بـووه ئهگـهر نـاوی دیوانــهکـهیان نـاوه "خـهوه بهردینه".

پ: ئهم شیّعره زور قورسه، وه رهنگه بهشیّکی زور له خوینهرانی کاك "سواره" له راستییا تینهگهن که مهبهستی کاك "سواره" چییه؟ لهبهر ئهوهی تو دهزانی زمانی شیّعرهکه زمانیّکی رهمزییه، ئهگهرچی ئهم شیّعره تارمایی رومانتیّکی به سهرهوهیه یان تهئسیری رومانتیّکی به سهرهوهیه، به لام ئهم شیّعره، شیّعریّکه، وادیاره شیّعریّکی رهمزییه.

دەمهەوى داوا لە جەنابت بكەم، بلام بە دىدىكى رەخنەگرانەوە چۆن ئەو شىغىرە ئەخوينىتەوە؟ چۆن ئەو شىغىرە باس دەكەى. ئەم شىغىرە دەيھەوى لە چى بدوى؟

و؛ کهسیّك باسی شیّعری نویّی کوردستانی ئیّران دهگا، دهبی ئهوه بزانی که هههلومهرجیّك که شیری کوردستانی ئیّرانی تیّدا داندرا، ئه

ههلومهرجه نیه که له کوردستانی عیراق له سالهکانی پیشووه، ههر له دهوره دهوره دهسه لاتی ئینگلیزهکانه وه مهوجوود بووه، ئهم ههلومهرجه شیعر گوتن ئازاد بووه، باسی کورد و کوردستان کران ئازاد بووه. ناچار بووه له ئیران ههر کهس شیعر بلی بهتایبهت شیعری نوی که ناوه پوکیکی سیاسی و کومه لایه تی و شورش گیرانه ی ههبوو، ناچار بوو دهبوو پهنا بهریته بهر ئهم رهمز و رازه.

ئیسته کهسیک شیعری "شهوه"ی "فاتیع" دهخوینیتهوه، یا بهشیکی زوّر له شیعرهکانی کاک "عهلی حهسهنیانی" دهخوینیتهوه سهیر دهکا ههموو ناچار بوون بهو زمانه قسه بکهن.

به لام "سواره" جگه له وه، له راستی خوشی پینی خوش بوو، "سواره" خوی یه کیک له و که ناموه بوو به زمانیکی پر له راز و نهینی، به زمانیکی نیوهشاردراوه، نیوهنهینی، نیوهئاشکرا قسه بکا. وه به زمانیک قسه بکا که خوینه مهعنای جواروجوری بتوانی لی وهربگری و ههر که به زهوقی خوی بتوانی لیکی بداته وه.

پ: رهنگه ئهوه زورترین داهینانی کاك "سواره" بی له شیعرا! و: بهلی رهنگه ئهمه زورترین داهینانی ههموو شاعیره کوردکانی دنیا بیت.

پ: له یهك مهرحهلهیا یهك دابران دروست دهكا له زمانا، كه ئهیههوی یهك بونیادی تر، یهك خانووی تر بو زمانی كوردی دروست كات، كه ئهو خانووه، خانووی زمانی "هیمن"، یا زمانی تهنانهت "گوران"یش نییه!

و؛ نا. که شیعری کوردی رچهی خوی دوزییهوه له کوردستانی ئیران، له راستیدا سهردهمیک بوو، دوای ئهو گورانه کومهلایهتیهی له کومهلگای

پ: حــهز دهكــهم كــاك "ســهلاحهددين"، باســێك لهســهر شــێعره فارســێــهكانى كــاك "ســواره" بكــات كــه هــهر وهكــوو دهزانــين شــێعره فارســـێـــهكانى كــاك "ســواره"ش كاريگــهرێكى زوٚريــان هــهبووه لــه حهرهكهتهكانيك كه كاك "سهلاحهددين" بو خوّى ئامهژهيان پيدهكا.

بهتایبهت ههر وهك دهزانین که زوریش له گوفاری "خوشه"دا که شاعیری گهورهی فارس "ئهحمهد شاملوو" بلاوی دهکردهوه، بلاو دهبووه. جا حهز دهکهم له روانگهی کاك "سهلاحهددین"نهوه کاریگهری ئهم شیعره فارسیانه بزانم چونه؟

پرسیاری دووهم ئهوهیه کاك "سهلاحهددین" پیمخوشه شی بكاتهوه که میزانی تهئسیر پهزیری تهئسیر وهرگرتنی کاك "سواره" تا چ رادهیهك له شیعری نویی کوردی له کوردستانی عیراق بوو؟ وه تا چ رادهیهك له شیعری نویی فارسی بوو له ئیراندا؟

و: ئەمن لە پرسیارە دووھەمەكەیەوە دەست پیدەكەم. چونكە خوشم ھەر لە سەر ئەوە خەریك بووم بروم. لەو لیکولینهوه كه ریبازی شیعری كوردی دەبی چون بی ئیمه چیمان لهبهر دەست دابوو؟ دیاره كه دەلیم ئیمه، ئەمن شاعیر نەبووم، بەلام من رەخنەگری ئەدەبی بووم، كارم لەگەل

ئهدهبیات بوو، کهسانی وهکوو "سواره"، وهکوو "فاتیح"، وهکوو "عهلی حهسهنیانی" زهوقی شیعریان ههبوو، ههموو قسه لهوه دهکرا ریبازی شیعری نویی کوردی چ بی، تهنانهت کهوتبووینه سهر ئهوه زیندوو کردنهوهی بهیته کونهکان، کهلک وهرگرتن له حهیران. ئایا ئهوانهن که ئیمه دهخهنه سهر رچهیهکی نویوه، نهجاتمان دهدهن له دهس وهزنه عهرووزییه کونهکه.

شیّعری فارسی ئیّران لهبهر چاومانه، شیّعری فارسی نویّی ئیّران له انیما یوشیج"وه له "نیما"وه تا "شاملوو"، همروهها تهرجهمهی شیّعری ئورووپایشمان لهبهر دهست دابوو که به زمانی فارسی بالا و دهبووه. ئیّمه لهو بهزمهدا بووین که دوو دیوانی شیّعری کوردی هی "گوران"، یهکیان "فرمیّسك و هونهر"، یهکیان "بههشت و یادگار" کهوته بهردهستمان. ئهمه دنیایه کی دیکهی تازهی به ئیّمه نیشان دا و دهرگایه کی تازه و همراو و بهرینیشی بو کردینهوه. له راستیدا ئیّمه زانیمان شهو شتهی که لیّی دهگریین شهمهیه. چونکه زانیمان پیّش ثیّمه خه لمّیکیی زوّر کاریان کردووه بو دوزینهوهی ریّباز و رچهی شیّعری نویّی کوردی و کاری گهورهیان کردووه و دوزینهوهی ریّباز و رچهی شیّعری نویّی کوردی و کاری گهورهیان کردووه "گوران" بوو به بوتیّك لهبهر چاوی ئیّمه. وه من له بیرمه شهو کاته "سواره" له تهوریّز بوو، من له تاران بووم، وه ههر یهك دیوانیشمان کهبوو، لای من بوو، من ههر به پازده روّژ، بیست روّژ جاریك شیّعریّك له شمر شیّعرهکانی "گوران"م ههدلدهبژارد، بوّم دهنارد، وه بوّچوونی خوّمم له سهر دهنووسی. شیّوهی شیّعرهکهی، چوّن ئیّمه دهتوانین چاوی لیّ بکهیّن، چوّن دهنوانین کهاکی لیّ وهربگرین، جاریّ، ده، بیست لاپهرهم له سهر شیّعریّك دهنوانین کهاکی لیّ وهربگرین، جاریّ، ده، بیست لاپهرهم له سهر شیّعریّك

دهنووسی و به ههمان قهواره، و به ههمان شیّوه "سواره" جوابی دهداوه. یانی ئیّمه کهوتنیه سهر لیّکولینهوهی شیّعری "گوران".

لهبهر ئهوه کاتێك له تاران جارێکی دیکه ههموو کو بووینهوه، بهو حیسابه گهیشتین که شێعری نوێی کوردی، "گوران" رچهکهی شکاندووه، پێویست ناکا ئێمه بیگورین یان گورانکاری گهورهی لێ بکهین، مهگهر ههر ئهوهنده که ئیقتیزای موحیته نوێیهکهی خوّی بێ. ئیقتیزای کوردستانی ئیران بێ. جگه لهوه شیٚعری نویٚی فارسیشمان لهبهر چاو بوو. گومانی تیٚدا نیه، "سواره" تهئسیری زوٚری وهرگرتوه له شاعیره نویٚیه فارسیهکان، که وهکوو دواتر پیاو دهتوانی باسی شیٚعره فارسیهکهی بکا، که کاك "وریا" داوا دهکا باسییی ئهوه بکهین. بهلام من داوا دهکهم ئهوه وهختیک بچین که پرسیارهکه بیّته سهر باسی شیٚعری فارسی "سواره". ههر به بهراوهردیّکی کهم بلهم، "سواره" ئهوهند به توانا بوو له زمانی فارسیدا. یهک ئهوه یه مومکین نیه کهسیّک شیٚعری فارسی "سواره" فارسیدا. یهک ئهوهیه هیچ مومکین نیه کهسیّک شیٚعری فارسی "سواره"

پ: بهراوهرد ئهگهر بکهی له نینوان شینعره فارسییهکانیا و شینعره کوردییهکانی خویا، حهز ناکا به دیویک له دیوهکان ئهیههوی ههمان پهیام که ههیهتی، به زمانی کوردی، به زمانی فارسیش بیگهیهنیت. ئهوه شینعری "خیلی دروّ"مان ههیه، له لای کاک "سواره" یانی ئهو پهیامهی که دهیههوی بیگهیهنی حهز ناکا له شیعریکی تری فارسی یا دهیههویّت؟

و: راسته، به لی راسته، ئهوه زوریش تهبیعییه. شیعری کوردیکهش و شیعری فارسی به کهشت و له یه کهست و له یه که ست و له یه که داخوازی و له یه که نومید و نامانجه وه سهر چاوه دهگرن.

شیّعری "خیّلی درۆ" تۆ دەبیّ بزانی ئیچ سەردەمتیّکه. سالّی ۱۹۶۷ و ۴۸ ئهو حهرەکەته چدکدارییهی که من بۆم باس کردی له پیشدا. هیّزه چهکدارییهکهی "شهریفزاده" و "مهلا ئاواره" و "سولهیمانی موعینی" و باقی تیٚکوشهرانی سیاسی کوردستانی ئیّران دهستی پیٚکرد بوو. ئیّمه وهکوو هیٚزیٚکی خوّیندگاری لهگهلیّان له پهیوهند دابووین. له سهردهمیّكدا ئهوان داوایان له ئیّمه کرد که به هوّی ئهوه بریّك له سهرگردهكانیان شههید کراون، وه توانای ئیدامهدانی شوّرشهکهیان نیه، ئیّمه بچنیه ناویانهوه، وه خویّنیکی تازه بخهینه بهر ئهم حهرهکهته چهکدارییه. ئهوه بزووتنهوه خویّندگاری و سیاسیه چهپهکهی ئیّمهی ـ که دیار ئیّمه بزووتنهوه خویّندگاری و سیاسیه چهپهکهی ئیّمهی ـ که دیار ئیّمه بزووتنهوه یهکی سیاسی، خویّن دکاری چهپی کوردی بووین ـ ئهم حمرکهتهی له وانهیه بلیّم دوو لهت کرد.

ئیمه بوونیه دوو دهسته: دهستهیه دهمانگوت با بچین. ئیمه خوشمان که ئهم برزووتنه وهمان دامهزراندووه، بهرنامهمان ئهوه بوو کاتیک گهیشتینه ئهوهنده خهنکی چهکدار و ئهوهنده خهنکی کادر، دهبی دهست بکهین به بهرپاکردنی شورش له کوردستانی ئیران. ئیستا خو ئهوانه هاتوونهوه، چهکدارهکانیان ههیه. ئیمهش خومان کادرهکان به ئهندازهی کافی ههین، دهبا دهست یی بکهین.

جهماعهتیك بهرامبهر به ئیمه راوهستان و دهیانکوت نابی بچین، چونکه ئهوانه به ئهندازهی پیویست چهپ نین، به ئهندازهی پیویست مارکسیست نین، وه خومان تهربیهتمان نهکردوون، خومان ئامادهمان نهکردوون، لهبهر ئهوه نابی بچین. یانی له واقیع دا بو نهچوونی خویان، بو ناشورشگیریتی خویان دهلیلی چهپیان دههیناوه. به ئایات و ئهحکام و

پرەنيسپەكانى چەپەوە چەسپا بوون، "سوارە" لەوە دايە كە حەملەيان پى دەكا:

ئٽيوه کٽين؟ خٽيلي درق

ئەى گەلى دەم پر لە ھەرا

رەنگە ئەمن مىسالىكت لىرە بى بىنىمەوە لە خىلى درۆكەى، كە ئىسارە دەكا؛ ئىوە لە وشەى چەپ، وە لە ئىستىلاحاتى چەپ كەلك وەردەگرن بى خى دزينەوە لە شۆرش. لە حالىكدا چەپ پىويستە، وەسىلەى بەرپا كردنى شۆرش بى نەك خى دزينەوە لە شۆرش. بى نەك خى دزينەوە لە شۆرش. بى يەرپا دىلىنى:

ئٽيوه ئهي کرمي کتٽيب

یاری غاری هۆده

به گهرووی قاسیهی کهوی کهو تاریّن

جاری کام گوم بوو ئەدەن وا بە ھەڭپەو بە دەھۆ؟

ئٽيوه،

ميراتگري كام جيّ لهوورن؟

ئٽيوه،

حاشاگری رووبهندی وشه

بووکی بن تارای سوور

دهیههوی بلی خه لک رهنگی سوور ده کا به ئالا و هه لی ده کا، ئیوه کردووتانه به تارا و به سهری خوتان داداوه بو خو دزینه وه.

پاشان له جێگايهك دهڵێ:

مل به بهر مووری وشهی رونگاورونگ!

خه لك وشه ده كاته گولله و له سينگى دوژمنى هه ل ده كا، ئيوه وشه تان كردوّته به ر مووريّكو بو خو جوان كردن و خو رازاندنه وه و خو دهرخستن ئهم وشانه به كار ديّنن. ئينجا له شوّنييّك دا ده ليّ:

خوا نه کا بای به تهوژمی کویستان لابهری پهرده له سهر بالاتان دمر ده کهوی ده دوورا و دوور دمر ده کهوژن دوورا و دوور بویه ده کی ده ده کی نیزیک خهسار" نیسته وا گرمه له کیوان بهرزه میش نه خاته لهشی گا بوو لهرزه

تاقه میشیك دهتوانی ئهگهر له سهر پیستی گایهکی گهورهش نیشت، لانی کهم بوولهرزهیهکی له لهشی گایهکهدا دروست کا، دهتوانی لهرزه بخاته ئهندامی گایهکی گهوره. بهلام ئیوه ناتوانن لهرزه بخهنه ناو ولاتهکهی خوتان:

ئێوەن و ئێوەن و لۆكەى گوێتان بەسىيەتى ... بەسىيەتى واھات ... واجوو

جا ئهمه "سواره"، جاریکی دیکه له شیعریکی دیکهی فارسی دا دهیلاتهوه، بهلام دیاره له شیعره کوردیهکهدا زیاتر تهعبیرهکان کوردستانین، وه مهوزوعی بهحسهکهش کوردستانیه. بهلام له شیعرهکهی دیکهدا، "زرد، سیاه، رنگی" زیاتر جیهانیه، زیاتر ئهنترناسیوناله. له ژیپ تهوژمی ئهم حهرهکهته چهپه شورشگیرییهی که له دهیهی شهستهکان و کوتایی شهستهکان ههموو دنیای گرتبوه. خیلافی بهینی دوو ئوردوگای

گهورهی جیهانی کوّمونیزم، خیلاق بهینی شوورهوی و چین. وه سهرهه لاانی چین وهکوو پالهوپشتیکی گهوره بوّ حهرهکهتی شوّرشگیّرانه له موقابیل ئارامی و مهندی سیاسهتی سوّقیهتیدا ئهوکاته، وه ههروهها ئهو حهرهکهته گهورانهی که دهزانی له ههموو ئورووپا بهتایبهت بهوهی پیّی ده لیّن مانگی مهی، شوّرشی خویّندگاران له پاریس له مانگی مهی لایی ده لیّن مانگی مهی، شوّرشی خویّندگاران له پاریس له مانگی مهی مهی مهریکای لاتین ههموو ئهوانه تهئسیری کردوّته سهر سواره وه تهئسیری کردبوه سهر ههموومان. ئهوه عومقی ئاگاهیکهیهتی، جگه لهوه ئهمه ئیقتیزای شیّعره فارسییهکهیهتی که زیاتر جیهانیه، شیّعره کوردییهکهی زیاتر شوّرشیکی کوردستانی لهبهر چاوه. به لام لیّرهدا ههموو دنیا زیاتر شوّرشیکی کوردستانی لهبهر چاوه. به لام لیّرهدا ههموو دنیا موخاته به قهرار دهدا و ده لیّ:

زرد ـ سیاه ـ رنگی من و تـو مر دو به طفلي ميانديشيم که بر سینهی ما بیدار است با تنی از تب آتش گرم شر خون میطلبد و مادر فرهنگش را میخواند من و تو مر دو با یك خون می اندیشیم من و تو هر دو به صَبحی می اندیشیم که طلوعش را مثرده از راست انگشت دهیم من و تو مر دو نیك آگامیم که شب سنگدل ینبه به گوش به جز از بانگ مؤذن روی گلدسته صبح با سرود آتش و اذانی از تر

بیدار نمیگردد من و تو مر دو نیك آگامیم که دمانهای انباشته از باد جدل را باید بست و فصاحت را در رواق کومستان از خطیبی که کلامش سربی است باید آموخت تو ظریف زرد، من رنگي، برادرمان زنگي همه نیك آگاهیم صورت عیسی را که بر آن نقش هزاران سیلی است در کوثر نفرت باید شست و دروغن سحر صلح بن گرگ و بره را بر فراز دار فلق خونی بالد آونجت

ئهمه ههمان شورشگیرییه که له "خیلی درو"دا ههیه. به هم له "خیلی درو"دا ههیه. به هم ا "خیلی درو"دا سه حنه و ساحهیه کی کوردستانی لهبهر چاوه. له "زهرد و سیاه و رهنگی"دا و به پانایی ههموو جیهان و ههموو شورشگیران و ههموو نه ته وه زورلیکراوانی جیهان موخاته بده کا.

لهگهل ماموستا به پنز، ماموستا "سهلاحه ددین موهته دی" له سهر یه کنک له باشتین شاعیره کانی یه کنک له باشتین شاعیره کانی کور دستانی ئنران، یه کنک له شاعیره نویخوازه کانی کور دستانی ئنران، کاک "سواره ئنلخانی زاده" که می قسه مان کرد.

به داخهوه ماوه زوّر کورت بوو، وه نهمانتوانی مافی تهواو بدهین به شیّعرهکانی کاك "سواره". بوّیه من ههر ئهو کات ئهو بهلیّنهم له کاك

"سهلاحهددین موهتهدی" وهرگرت که جاریکی دیکه له خزمهتیا دانیشینهوه. وه بتوانین تاوتویی بهشیکی زوّر له شیّعرهکانی بکهین. بویه به خوّشییهوه ئهم شهو به خوّشحالیوه ئهو بهلیّنیهمان هیّنا جیّ. وه له خزمهت کاك "سهلاحهددین موهتهدی" داین بو ئهوهی بتوانین بهشیّك له شیّعرهکانی بخهیّنه ژیّر گفتوگو و راقه کردنهوه.

پ: سهرهتا به ناوی بهرنامهکهوه بهخیر هاتنی جهنابت دهکهمهوه، کاك "سهلاحهددین موهتهدی"

و: سپاست دمکهم.

پ: زور پهلهمه لهوهی که بچینه سهر بابهتهکه. حهز دهکهم سهرهتا به وه دهست پی بکهین به خویندنهوهی "خهوه بهردینه"، شاکارهکهی کاك "سواره ئیلخانیزاده"، خویندنهوهیهکی شیکاریانهی جهنابت.

و: به سهرچاو، له راستیدا، ئهوه ئاواتیکی دیرینی من بوو که دهرفهتیکم بو ههلبکهوی و جاچ به خویندنهوه بو تهلویزیون، چ به نووسین بو روژنامه و گوفار، وه له ناو کتیبدا، من له سهر "خهوه بهردینه" قسه بکهم.

قسه له سهر "خهوه بهرینه"، ماوه و موّلهتی زوّر و دوور و دریّری دهویّت. ماوهیهك لهمهوپیّش گفتوگوم لهگهل کرا، بهلام رهنگه له سی چوار سهعات من لهو بارهوه قسهم کردبی، بهلام ئهوهی ئهورو ههلاهگری له بهرنامهیه کی تلوویزیونی دا بیلیّی، من ههر وهکوو داوام لیّده که به سهرچاو وا دهکهم. ههم "خهوه بهردینه" دهخویّنمه وه و ههم حهول

دەدەم لەگەل ھەر برگەيەكىش شى كردنەوەيەكى كورتى پى ئىزافە بكەم. "سوارە" يادى بەخير دەلى:

له چهشنی گهوره کهو،
گهوی دوّمی یه خسیری زیندانی داری؛
پری سهوزه بهستهی خروّشانی باری
تهرهی باوهشی تاسه باری بناری
شهپوّلی له گویّن خویّنی شهرمی کچانه
له سهر روومهتی ماتی بووکی رمزاسووك
به تینی بتاویّنی روانینی زاوا
گهرمتر له پرشنگی تاوی بههاری
ومکوو نهرمه ههنگاوی لاوی بهرمو ژوّان
له جیّ ژوّانی زیندوو به گیانی کچی جوان
ومکوو گهرمه یاوی قهشهی دهستی تاراو،
له بژویّنی دهریای بلوورینی بهرویّ
به خور خوّ به دیواری کیّوا نهدا ناو

لەگەن كاشەبەردا سەر ئەسوى سەر ئەسوى.

پ: بمبووره ئیقاعی ئهو شیعره، ریتمی ئهم شیعره، پیم وایه کهمیک کاریگهره به ریتمی شیعریکی "گوران"، که باسی پهردهی شانو دهکا.

و: دهگونجی، چونکه من له جاری پیشودا له باسی سهرهه لدانی شیعری نویی کوردستانی ئیراندا ئه وهم بو باس کردی، که دوای گهرانیکی زوری ههموومان به دووی ریبازیکی نوی بو شیعری کوردی و به

دووی سهرمهشقیک که له رووی ئهوه را بتوانین ئهم رچهیه پهیدا کهین، سهرهنجام گهیشتینه "گوران". وه "گوران" بو بهو کهسه که زورترین کاریگه ری له سهر شیعری نوی له کوردستانی ئیران دا ههبوو. لهبه رئهوه دهگونجی لهگه ل جلوه ک شانوی "گوران"یشدا ئیقاعیان لیک نیزیک بیت.

پ: "سواره"، دهيههوي له "خهوه بهردينه"دا چي بليّ؟

و: "سواره" دميههوي له "خهوه بهردينه"دا باسي ئاويك بكا كه جاري له ناو دلّی کیّودا قهتیس ماوه. ئهم ئاوه تهبیعهتی ئههویه دهیههویّ بیّته دەرى، تەبىعەتى ئەوەيە بەبزوى و بروا. لەبەر ئەوە لە ناو خوىدا حەرەكلەت دەكيا و دەبىزوى و دەھياژى و، وەكلوو خىۋى دەللى: "سلەر بلە گاشەبەرد دەدا بۆ ئەوەى بىتە دەرىّ." جا لە ئەم چەند برگەى كە من خۆينەمــەوە بــه چــەند تەســويرى جــوان و جۆراوجــۆر ئــەم تــەلاش و تێڮۆشانى ئاو بۆ ھاتنـﻪ دەرێ ﻟـﻪ ﺯﻳﻨﺪﺍﻧﻪﻛـﻪﻯ ﺧـﯚﻯ ﻧﻴـﺸﺎﻥ ﺩﻩﺩﺍ. ﻭﻩﻙ ﺑـﯚ خوّى دەلىّ: "لە زىندانى بەردىنى غارا" دەيھەوى بىتە دەرى لەم زىندانـە. له پێشدا تهشبیهی دهکا، دهنگهکهی تهشبیه دهکا به دهنگی کهوێك، کـهوی دۆمنىك كە گيراوە، لە قەفەس دايە، بالەفرى دەكا، دەيھەوى بىتە دەرى. كە ناتواني بيته دەرى. دەخىۋىنى، دەقاسىپىنى، كەي وەكوو ئەو كەوەي لە بناری کیویک دایه و، وهکوو ئهو کهوهی خوی گهنجه و له سهردهمی بارییهتی دایه. ئهم دهنگه خوشهی ئهو کهوه باره تهتشبیه دهکا به دهنگی ئاوەكـە. ئـەنجا لـە بەشـى دووەمدا، باسـى شـەپۆلى ئاوەكـە دەكـا. شـەپۆلى ئاوەكە دەشوبهينى بە خوينىك كە دىتە سەر روومەتى ماتى بووكىكى رەزاسووك كاتيك زاوا سەيرى ئەكات. كە گەرمىرە لە پرشىنگى تاوى

بههاریی. چۆن ئهم خوێنه له سهر روومهتی ئهو بووکه دێ و دهچێ و شهپۆل دهدا.

له جیکایهك تهتشبیهی دهکا به لاویک، کوریکی گهنج، که ههنگاو ههلا دینیتهوه بو ئهوهی بچی بو جی ژوان، جی ژوانیك که زیندووه به گیانی دوست و یاریکی خوی.

جاریکی دیکه بهراوردی دهکا و دهیشوبهینی به دهستیک، دهستهکهش تهشبیه دهکا به ماسییها وه خوی ده کی قهشه و قهشه جوریک ماسییه وه چون ماسی له ئاو، له دهریا دوور به کهوید ههده مهدی دهستی ئه و کوره شهده ده ده ده ده ده کوره شهده ده ده و بزوتنه وه و جوولانه وه که هدید ده ده که کوره شهده ده وایه، به لام دوور کهوتوته وه له چی ئه م دهسته له دهریای "بلوورینی بهروی" یانی له دهریای سینگ و بهروکی دوور کهوتوته وه که دوور کهوتوته که دوور کهوتوته که دوور که ته تشبیهی کردووه به و ماسییه نهوه خوی له ته شبیهی سووه مدا ده بیته ناوه که که ناو کیوه که داید.

له واقیعدا تو دهبینی، سی تهشبیهی کردووه. ههر لهو برگه چکولهدا ئاوهکه تهشبیه دهکا به دهستیک که له سینگ و بهروکی یار دوور کهوتوتهوه، که وتوتهوه، وه ئهو دهستهش که له سینگ و بهروکی یار دوور کهوتوتهوه، جاریکی دیکه تهشبیه دهکا به ماسییهک که له دهریا دوور کهوتوتهوه. ئهمه ههر سیکیان جاری تهشبیهی ئاوهکهیه، کاتیک له ناو کیوهکهدا خهریکه به خورخو به دیواری کیوادهدا.

پ: ئەگەر وايە كە خودى ئاوەكەش خۆى رەمزە، ھيمايە بۆ شتێكى تر؟

و: بیکومان ئیستا ئهمه ده چینه سهر ئهوه که مهبهستی لهو ئاوه چیه؟ کچی نوور قهتیسی دهسی دیوی کیوه له نوور قهتیسی دهسی دیوی کیوه له ئهنگوسته چاوی دلی خیوی کیوا بهرهو دهر، بهرهو شاری دهریا بهریوه.

ئینجا خەرىكە بىتە دەرىخ. ئاوەكە تەشبىھ كراوە بە كچى نوور، دىارە ئاوەكە تەشبىھ كراوە بە نوور و نوورىش تەشبىھ كراوە بە كچ. ئەمەش دووبارە سى تەشبىھ لە سەرىەك لە يەك دىرى شىخرىدا. ئىنجا خەرىكە بىتە دەر، بى كوىخ، بەرەو شارى دەرىا. چونكە مەبەستى ھەموو ئاويىك ئەوەيە بگاتە شار ـ شار لە بىرت بى لە شىخرى "سوارە"دا ـ لە ئەكسەر جىگادا دوو مەعنا دەبەخشى، شار، ئەو مەعنا ئاشكرا و دىارەكەى شارە يانى ولاتىك كە خەلكىكى زۇر تىدا نىشتەجىن.

به لام شار، له یاری کردنی مندالان و گهنجانی کوردهواریشدا، به و مهقسهده، یا به ئاخری کایه که ده لان که پیاو له را کردندا، یا له کوتایی یاری دا دهبی بیگاتی، ده لی دهبی بگاته شار.

لهبهر ئهوهی، ئهو دهریایه وهکوو شار وایه که ئاو دهیههوی بیگاتی. بو ئهوه که بیگاتی بیگاتی بو ئهوه که بیگاتی به کویدا تیده پهری؟

گەرووى ويشك و چاوى سپى چاومكانى دەرووى روونى ئاوە

دیاره گهرووی وشیکه، چونکه هیشتا ئاوی پیدا نههاتووه. چاویشی سپییه، چونکه چاو له ئینتزار و چاوهرانیدا سپی دهبیّت، وه ئهو کانیّش

که هیشتا ئاوی پیدا نههاتووه عادهتهن خیزهکانی سپین. ئهوه گهرووی روونی ئاوه، ئاو به ویدا هومید دهکا که بیته دهری:

به فانوّسی ئەستێرە بەر چاوی روونه لەبەر پێی حەریری كەوەی سێوەرە به یوی مانگه شەو چندراوه.

جا ليّره دايه كه دهلّى بو ئهم كچى نووره پيشوازى دهكريّت. ئهم پيشوازييهى چوّن لى دهكريّت. ئهستيّره دهبيّته فانوٚسيّكوو، رووناكايى بوٚ رادهديّريّت.

پ: ئهم تهشبیه زوّر سهیره، یانی له شویٚنیٚکا کچی نوور دیّته دهرهوه، وه له شویٚنیکا ئهستیْره که ئهویش ههر نووره، پیٚشوازی لی دهکا ئهمه پیٚت وانیه تا ئیّره ئه تابیه تیه تایبه ته به شیّعری کاك "سواره". سهیرکه کاك سهلاح مهسهلهن مومکین نیه له شیّعری شاعیریٚکی دیکه دا تو شتیّکی به جوان تهشبیه کهی و جوانه کهش به جوانیّکی که تهشبیه کهی. و: تو جوانی بو چووی کاك "راسان"، ههر ههموو "خهوه بهردینه" یهکیک له تایبهتمهندییهکانی ئهم خهساله تهیه. "سواره" به یهك تهشبیههوه ناوهستی، جاری وایه دوو و سیّ و چوار تهشبیهه دیّنی. له بهینی ههر چواریان دا موناسه به ساز ده کا و جا ئهم جاره که مهرامه کی خویی، که ناوه کهیه یا تهسویریّکه، که دیههوی نهو تهسویره به گویّی خویّنه ربگهیهنیّت بهیان ده کا.

پ: له پشتی فانوسیشهوه یهك پرسیاریتر دروست دهبی، فانوس تیشکیکی کهم ئهدا، رووناکایهکی کهم ئهدات، بو ئهوهنده به شتی وردهوه

ئەچەسىپى كاكى "سوارە"؟ بىۆ بىە كانى يىمكى پىچووكەوە ئەچەسىپى، لە جىاتى رووناكايەكى زياتر، دى بە فانووسىكى بچووكەوە دەچەسىيى.

و: له بيرت بي "گوران"يش دهٽي:

کانییهکی روونی بهر تریفهی مانگه شهو؛

له بنیا بلهرزی مرواری زیخ و چهو،

جوانتره له لای من له دهریای بیّسنوور،

شەپۆلى باتە بەر تىشكى رۆژ شڭپ و ھوور.

شاعیران ههمیشه لایهنگری عهزهمهت و گهورهیی نین، جاری وایه زیاتر ئاشقی جوانی و جهمال و ئارامین. جگه لهوه له بیرت بی ئهستیره نوورهکهی نووریکی ئارامه. به پیچهوانهی روّژ لهبهر ئهوه تشبیهی ئهستیره به فانوس تهشبیهکی زوّر جوان و پر به پیسته له جیگای خوّیدا.

ئەستىرە بۆى دەبىتە فانۆسىكوو بەر چاوى روون دەكا، لە خوارىشەوە سىنوەرە دەلىنى حەربىرىكى كەوەى شىنە راخراوە و تىشكى مانگە شەويش بە پۆى زىدىن چنىوتى.

ئـهوهیش یـهکێك لـه هـهره جوانیهكانـه، لـه زوّر جێگـا تایبهتـه بـه "سواره".

ئەنجا دەگاتە ئەو دەنگە نەرمەى كە لە ئاوەوە دێت. شڵپە نيە، شەپۆل نيە، بەڵكوو دەنگيكى نەرمى ئاوێكە كە جارىيە، ھێشتا نەگەيوەت دەرێ. تەشبيهى دەكا بە چى؟

ئەلٽيى بورجى خاپوورى مٽيژووى لەمٽيژين، له درزى ھەزار خشتى رۆژ و شەوانى

دلۆپەى چىدى بۆلى بەريانى دادا ئەلىكى بىكەنىيى كچى سەرگورشتەى قەدىمى لە ئەندامى تاپۆى وەكوو بوومەلىلى ـ سنوورى شەوى دۆيىنى ئەورۆ بەيانى ـ يەجەى قورسى نسيانى ئىينسانى لادا.

میّرُوو ته شبیه ده کا به چی؟ ته شبیه ده کا به بورجیّکی خاپوور، بورجیّکی کراوی له میّرُینه. ئه م بورجه به چی دروست کراوه؟ به ههزاران خشتی روّرُ و شهو که له سهر یه ک داندراون. زهمانه له ههزاران خشتی روّرُ و شهو که که شبیهی کهین به بورجیّک.

له درزی نهم خشتانه دا که خشتی روّژ و شهون، دهنیی پوّلیک پهری لهو دیـوی زهمانه وه، لهو دیـوی میـژوّوه چپه دهکهن، وه چپهی نهوان وه ک دنوپه یهک له درزی نه و خشتانه وه دهگاته گویی ئینسان. ئهم دهنگه خوّشه ی پوّلیک پهری که لهوپه پی سنووری زهمانه وه دیّته گوی وه وه خوّشه ی پوّلیک پهری که له وپه پی سنووری زهمانه وه دیّته گوی وه دهنگی نهو ناوه ده چی که له ناو کیّوه که دایه. جاریّکی دیکه تهشبیهی دهکاته وه، ههر عهینی شت، جاریّکی دیکه نهم سهرگوزه شته قهدیمانه ی که بوّ نیّمه ی دهگیرنه وه، نهم نهفسانه، نهفسانه ی کوّن تهشبیه دهکا به کچیک، وه گیرانه وه کمی تهشبیه ده کا به پیکهنینی نهم کچه، "پیکهنینی کچی سهرگوزه شته ی قهدیمی". نهم پیکهنینه، نهو نسیانی نینسانه که نینسان ههیه تی به رامبه ربه پابردوو، وه وه کوو په چهیه ک وایه به سهر بیره وه ری نسیانی دادراوه ته وه، بهم پیکهنینه نهم په چهیه لاده دا له کاتیکی دیار و نادیاردا. به پی سنووری شهوی دوّینی، که رابردووه، وه نهوری به یانی که هیشتا نههاتووه. نهمه نهم بووملیّله یه که میّژوو له نهوری به یانی که هیشتا نههاتووه. نهمه نهم بووملیّله یه که میّژوو له

بهینی پیش میر و و دوای میر و و دوای میر و نادیاری میر و نادیاری میر و نادیاری میر و نادیاری میر و در از میر و در از دیاری ده کریت. له و سنووره و کچیک، که کچی سهر گوزه شته کونه کان بین کچی ئه فسانه کان بین بیده که نن، وه ئه م په چه له سهر ئینسانی ئیمه لاده ده و رابر دوو و مبیر ئیمه دیننه وه. ئه م دهنگه خوشه شوه و ده ده و که دا.

پ: مهبهست، کاك سهلاح ليّره بهشيّكى تر ئهوه نيه که مروّقايهتى له فهراموّشيّکى تهواودا ئهژى. ئهم دهنگى ئاوه دهنگيّگه، کچى نوور، کچيّکه که ديّت و ئيّمه لهو فهراموّشىيه و لهو بيّئاگاهيّ نهجات دهدات؟

و: بهرێوهڵلا. بۆ؟ تۆ لهوهدا دهبینی که "سواره" لهگهڵ ئهفسانه زۆر دهراوێنێ. و دهیههوێ ئهفسانه ببهستێتهوه به ژیانی ئهمڕوٚمانهوه. ئهفسانه یا ئوستووره یهکێك لهو شتانهیه که "سواره"، خوی زوّر پێوه خهریك دهکا، وه له شێعرهکانیدا ههر جارێ به جوٚرێك ئیشارهی پێ دهکا، بو چی؟ چونکه ژیانی ئینسان درێژهی رابردوویهتی.

ئهگهر ئینسان وهکوو واحیدیکی یه کگرتووی به شهری چاو لی بکهی، ئینسان ته نیا له حزه دا ناژی، له کاتی ئیستادا ناژی، ئینسان دریژه پیدراوی میزژوویه کی له میزژینه ی چهندین هه زار ساله یه که بریکی له بیره و بریکیش له بیر نه ماوه. وه "سواره" دیهه وی به هوی ئه م سهرگوزشته کونانه وه، به هوی ئه میژوه له میزژینه و له خیلالی هه زاران خشتی روژ و شهودا، ئه فسانه کونه کونه کونه و نوستووره کانمان وه بیر بییته وه، بویه تو ده بینی "سواره"، له که کل "خهوه به ردینه"، دهیان مه به ستی دیکه ش دینیته گوری، جگه له مه به ستی ئه وه ی که بلی ناوه که چون هاته ده ری،

وه چی کرد. به لام ههر یهك له وانه مهبهستیکی تایبهتن. دیاره ناکری له سهر ههمووی زور بروم، چونکه کات زور دهبا.

ئەلئىي دەنگى شەشاللە رەشمالى دۆلى درپيوه شەمالى دەرەى دوورە شارى
پشووى پر لە عەترى بەھارى كچى كورد
بەبلويرى شووشى گەرووى زەرد و زۆلى
لە زەنويرى زيو ئاژنى ساى زرينگانەومى شەو
بە خور زەمزەمەى ھەللېپوە

ݩیرهشدا ئهم تهشبیهانه دووباره تیکه لا دهبنه وه، دهنگی شمشالا، یا خوددهنگی شمشالا که دیاره خوشه. به لام جاری خودی شمشالاه کهیه، شمشالاه که دهاره کهرووی زهرد و زوّلی کچیکی کورد. لهکهی؟ که به پشووی پر له عهتری به هارییوه، له کاتی زریگانه وهی شهو که دنیا سیی و زیوناژنه، وه دنیا زرینگاوته وه. لهم دهشته زیوناژنه به خور زممزه مه هه لده بری کچی کورد، وه له و کاته شدا وه کوو دهنگی شمشالا ده چی.

ئاوهکه تهشبیه دهکا به گهرووی زهرد و زوّنی کچی کورد و ئهم گهرووی زهرد و زوّنهش تهشبیه دهکا به شمشانیکوو، شمشانیکیش که له نیوهشهودا رهشمانی دوّنی دادریوه، دوّن تهشبیه دهکا به رهشمانیک که ولاتی داگرتووه.

به ئیعجازی ئەنگوشتی پاکی موحەممەد شەتی نوور بە رووی مانگی عەرزرا كشاوه.

ئــهوه ئیــشاره بــهو ئهفـسانهیهی "شــهقوولقهمــهر" دهکــا. ئهمــه شهتیکی نووره، به لام له سـهر ئـهوه بـه سـهر مانگا راکشا بیّت، بـه سـهر مانگی عهرزا راکشاوه، عهرز تهشبیه دهکا به مانگیک، شـهتی نوورهکه بـه سهر مانگی عهرزا راکشاوه، نهك بـه سهر مانگی عاسمانا.

ترووسکه برووسکهی شهوی دهم بههاری به ههوره له سهر عاسمانی زهوی راخوشاوه.

جاریکی دیکهش، زهوی لهگهل عاسمان موقاره دهکا. دهلیک ترووسکهی برووسکهی شهویکی بههارییه، بهلام ئاخر ئهم برووسکهی به ناسماندا رادهکشی بهلام لیره نهك له سهر ئاسمانی سهرهوه، له سهر ئاسمانی خوارهوه، له سهر زهوی راکشاوه، چونکه ئاوهکه به سهر زهویدا دی تیده پهری.

پ: ئەم تەشبىھە مەعكووسانە، ئەم تەشبىھە پێچەوانانە، لە شێعرى كاك "سوارە"يا زۆر سەيرە؟

و: له زور جیکادا نازانی چی تهشبیه دهکا به چی. ئهوهی عهرهب پینی دهلین "موشه به هون موشه به هون به" له زور جیکادا جیکاکانی خویان دهگورن. وه خوی سوننهتیک یا رهسمیک یا نهریتیکی تازه دادهنی بو شیعری کوردی، که شهرت نیه لهگهل ههموو رینوینی و ئاموژگاری ئهدیبه کونهکانی زمانی فارسی و عهرهبی و تهنانهت شاعیره کلاسیسهکانی زمانی کوردیش بگونجی. وا تهشبیههکانی تیکهل دهکا، له زور جیگادا زور لی ورد بوونهوهی دهوی تا بزانی لهم دووانه کامهیان تهشبیه کراوه به وی تر.

جا ئەمجارە باسى ئەوە دەكا، ئەگەر ئاو گەيشتى، ئەگەر ھات و ئاو بگا چ دەبىی؟

له ههر گاز و ریبازی وا گازی ئاوی ئهگاتی نیازی ههزاران گهزیزهی بهنازی وهدی دی نیازی ههزاران گهزیزهی بهنازی وهدی دی ئهبووژیتهوه داری چاکی بهو دمی ههناسهی شنهی نهرمه لاوینی دهم بای ئهخاتی.

خو ئهگهر ههر گاز و ریبازیک، ههر شوینیک که دهنگی ئاوی گهشیتی.
گازی دووهم مهعنای دهنگه. که دهنگی ئاو گهیشته ههر شوینیک، نیازی ههزاران گهزیزهی بهناز که ئاواتی ئهوهیانه ئاو بیانگاتی، نیازیان وهدی دیت. داری چاکی که زوّر پیره، وشک بووه بهودمی ههناسهی ئاو به بهرهکهتی ههناسهی ئاو، داری چاکیش دهبووژیتهوه. ئهم داری چاکییه وشک و رهق و پیر بووه، شنهی لاوینیکی نهرمی که به دهم باوه شنهی دی دهکهویته داری چاکیوه. لاوین ئهو داره بیهیه که فهرقی لهگهل داری بی گهوره ئهوهیه، داره بیهکان بن دهکهن و گهوره دهبن، بهلام ئهوانه ههر شوئی تهرن و دهمیننهوه، وه عادهته لهو نهرمه لاوینهشه که قهرتاله و سهوهته و شتی دیکهی داریان دههوندریتهوه، ئهوانه دهبی نهرم بان و شهرکین.

جا دهیههوی بلی ئهو نهرمه لاوینی که به دهم بای شنهی شهمالهوه، شنهی دیت چهند نهرمه داری چاکی وهختیك ئاو دهیگاتی ئاوا نهرم دهبیتهوه و جاریکی دیکه گهنج دهبیتهوه به هوی ئاوهکهوه.

جا ئه ليرهدا ئاو لهبهر خويهوه قسه دهكات. خه لك چاوه روانى ئاوه. ئهى ئاوهكه چاوه روانى چيه ليرهوار، زهوى، دره خت، كيو، ههموو چاوه روانى ئاون. ئهستيره، مانگهشهو، به لام ئهى خوى ئاوهكه نيازى چيه ئاوه كه چ تهمايه كى ههيه ؟

ئاو به هیوایه بگاته دهریا، ئهوه ئامانجی ئاوه، که له دلّی کیّو دیّته دهری، بهو نیازه دیّته دهری سهرهنجام بگاته دهریا. جا دهریا چونه باو هیشتا نهیگهیشتوتی. خوّی دهریا تهسویر دهکا له میّشکی خوّیدا. ئاوا بیر دهکاته وه:

هدتا چاو هدتهر کا، شدپوّله، شدپوّله له بوونا له چوونا

حەرەكەت و بىزووتن و ژيان. ئەم تەسويرەيەكە ھاتۆتە مىنىشكى ئەم ئاوە سبارەت بە دەرياى كە ھىنىتا نەيگرتووە. جا ئەم ئاوە، سەربەندىكى

ههیه. ئهم ئاههنگی دهریایه، سهربهندیکی خوشی ههیه. وهکوو سینگی ژین وایه. تهشبیهی شهپولهکانی ئاوه که ههلاهستی و دهکهوینهوه خواری. تهشبیهی دهکا دهلیّی سینگی ژیانه لهبهر خویهوه دههاژی و ههلاهستی و دینهوه خوار. ئینجا دهلی من سروودی خوناوهی بههارم له گوی دایه. من دهزانم بارانی بههار دهباری. وه دهزانم که بارانی بههار گهیشت من پیی بههیر دهبم، وه پیی دهگهم به دهریا. دلیشم ئیمانیکوو، بروایهکی بهرینی ئهوهی ههیه که دهگهم به دهریا.

سواره لیرهدا دهیههوی نهم مهنتیقه نهم دیالیکتیکه ورده بگهیهنیت. که ههم زهمینه ماددی ههیه بو گهیشتنم، چونکه بههار ههمیشه دهباری، باران ههرگیز تهواو نابیت له جیهاندا. وه بههار سهرچاوهی ناوه، سهرچاوهی بوون و ژیانی ناوه.

دوو، براوی منه بو ئه و ئامانجهم. براویهکی بهرینی به دهریا گهیشتنیش له سینگم دایه و له دلم دایه. بهینی ئهم زهمینه ماددی و ئهم زهمینه مهعنهوییه، نهتیجهیهك دیته بهرههم که گهیشتنی منه به دهریا. بهم تهرتیبه ئهو تهسهووری دهریا دهکا و ئیّر دهلی خیر و خوشی له

ومهایه:

ريما. جا ئهم جار شاعير خوّى دهليّ:

که کانی به هیوا

بههارانه لووزه و ئهبهستن بهرهو شاری دهریا

بهلام داخی جهرگم لهگهلا ههر بههاری

که رائهچلهکن سهوزهلانی

له خاکینه خهونی گرانا

له دلما خهم و داخي ئهم دهرده سهوزه:

که دمردی گرانی ههموو ریبواری ومنهوزه.

کانی ئهو هیوایهیان ههیه، بوّیه ئاوا لووزه دهبهستن و به خور هیّرش دهبهن و روو دهکهنه شاری دهریا. به لام من خهمی چیمه؟

خهمی ئهوهمه ههموو بههاریک که سهوزه لانی وه خهبهر دین و لهم خهوه خاکینهی که تا ئیستا بوویانه له نیو گل و خاك وا وه خهبهر دین و بهرز دهبنهوه، لهو کاته دا خهمیکی دیکه له دلی من دا سهوزه که ههموو ریبواریک مهترسیکی له ریگا دایه، ئهویش ئهوهیه له نیوهی ریگا خهوی لی بکهویت، وه نهوز بدا.

پ: ئەم فەرامۆشىيە ھەمان ئەو شتە نەبوو كە لە كۆپلەيەكا:

ـ سنووری شەوی دۆينی ئەورۆ بەيانی ـ

بهجهی قورسی نسیانی ئینسانی لادا

دهمان گیرییتهوه بو نهو خهمه گهورهی که نینسان فهراموشی دهکا؟ و: که نینسان له نیوهی ریگا پیناگا. که لا دهدا، که واز دینی، ماندوو دهبی، دهترسی و سهرهنجام سهری لی دهشیوی. نهمه چارهنووسی نینسانه.

سواره خهیائی ههیه بلیت جا له نیو ههموو ئهوانهدا به تهنیا یه کیکیان پیدهگا. من دوایه دهگهمه ئهوه. به لام مهترسی ئهوهی ههیه که ههموو ریبواریک، ئهو خهتهورهی له سهر ریگایه که له نیوهی ریگادا خهوی لی بکهویت.

یسهکیک لسه تایبهتمهنسدیکانی شسیعری سسواره، کسه سسهبهبی خوشییهکهیهتی، وه سهبهبی بهرزیکهیهتی جاری پیشووش ئیسارهم پیکرد، یهکیک له تایبهتمهندیکانی شیعری شاعیرانی گهورهی ههموو

جیهان یهکیکیان ئهوهیه که ههر کهس بوی ههیه به دلی خوی مهعنای لیبداتهوه و دهشگونجی، مهعنای زور ههلدهگریت. خو دیاره ئهوهی گویگره خوشهویستهکهی ئیمه دهیلی دوور نیه له ههموو ئهو قسانهی که له شیعرکه دا ههیه.

ئهنجا باسمان کرد که ئاوهکه دیّته دهریّ. هیوای ههیه، بروایهکی بهرینی له دلّدا ههیه و سهرچاوهیهکی ماددیشی بو مسوّگهر بووه له عالهمدا که ئهویش خوناوهی بههاری بهردهوامه. بوّیه هیوای ههیه پیّبگات. به لام مهترسی ئهوه ههیه وهکوو ههموو ریّبواریّک له تاریخدا، لاری بیّت، نهزانی، سهری لی بشیّوی، بترسی، واز بیّنی و ههموو ئهو شتانهی که باسمان کرد.

ئینجا سواره، دهکهویته سهر لیک جیا کردنهوهی ئهم جوّره ئاوانه، ئهم ئاوانه ههموویان له شیّعری "خهوه بهردینه"دا میسالیّکن و رهمزیّکن بوّ حهرهکهتی ئینسان له کوّمهانگادا. ههموو ئهو ئاوانه، جوّاروجوریی حهرهکهتهکانی ئینسان نیشان دهدهن. یهکیّکیان توند و تیژه، یهکیان ئارامه، یهکیان رادهوهستی تا سهرهنجام دهگاته یهکیّکیان که له ههمووان خراپتره. ئهویش ئهو ئاوهیه که گراوه. که سهرهنجام دهبیّ به بهرد. ئهوه ئاوه مهعدهنییهکانن، که دوای ماوهیهک له سهرچاوه هاته دهریّ، چهند ههنگاویّک نارواو وشک دهبیّ و دهبیّ به بهرد.

ئاخر ئاو رەمزى رانەوەستانە، رەمزى بزووتنە، كە چى بەرد، رەمزى وەستان و بىخمەرەكەتيە، تەواو ئەو ئاوە تەبدىل دەبئ بە دژى خۆى. ئەمە ئىتر ئەم كارەساتەيە يا ئەم فاجىعەيە كە جارى وايە روو دەكاتە ئىنسان، كە تەبدىلى دەكا بە دژى خۆى. نايشارمەوە، كاتنىك ئەم شىغرە

دهگوترا، ئیمه دهستهبهندی زوّر کهسمان کردبوو که ههر یه که ناوانه کی یا چ جهریان و یا چ حهرهکهتیک دهگریتهوه. ئهم ئاوهی ئاخر که دهبیت به بهرد و ههر بویهش ناوی ناوه "خهوه بهردینه" ئاویکه که خهو ئهبینی به بوون به بهرد، خهو به بهرد بوونهوه ئهبینی، که تهشبیه مان دهکرد، دهمانگوت ئهوه ئهو کهسهیه که له دژی گهلهکهی خوّی شهر دهکا. ئهوهی ناتوانی، ئهوهی دهوهستی، ئهوهی واز دیّنی، ههرچونیک بی چاریکی بو دهکری به لام ئهی ئهوهی دهبی به دژی خوّی؟

جا سواره له "خهوه بهردینه"دا نیهایهتی خراپیهکهی لهو ئاوه ئاوهدادهبیّنی که گراوهو که دهبیّ بهبهرد. نیهایهتی چاکیّ کهش لهو ئاوه دادهبیّنی که ناوهستی، که ئیتر ئاخری شیّعرهکه بهوه دیّنیّت که "ههناوی به ههنگاوه" نهسرهوتنه کوولهکهی رووحی ئاوه. ئهمه ههره ئاوه چاکهکهیه، دوایه دهگهینه سهر ئهو. به لام ئیستا با بزانین ئاوهکان چون یهکه یهکه دابهش دهکا و ههر یهکه سیفهتیّکی تایبهتی بو دهبینیّتهوه.

لەبەر نوورى خۆرا

گەلى كويىرە كانى شەوارەن

زنهی دهم به هاواری هاری دروّزن ههزارن

که تهسلیمی سیّحر و تهلیسمی بنارن

به بی همولی هدلدان و چارانی چارن

به هیوان بگرمیّنیّ ههوری بههاری

رمها بن

له زیندانی بهردینی غارا

که چی، وا کهوی و دمسته مۆمی دمستهلاتی رکهی دوّل و شیون

لهبهر سامی ریدا به زیووته زیون لهگهل گوچی کردن گزنگی، جهواشهن له ییچی نزارا.

ئهمه باسی ئهوه ده کا گهلیک کویره کانی، خویان له سهر پینی خویان راناوهستن، بههیز و توانای خویانهوه پشتئهستوور نین، وه زور کانی ههن که دهم به هاوارن دهزانی، زنه له لای ئیمه بهو کانیانه ده لین دروزنه، ئهو کانیانهی که بهینیک ئاویان لی دی و زوری پی ناچی وشک ده کهن. بویه ده لی:

زنهی دمم به هاواری هاری دروّزن ههزارن

ئهم زنانه بۆیهش دهم به هاوارن، چونکه له بههاردا ئاویکی یهجگار زۆریان لی دی به خور و به گرمهیه کی زوّر دینه دهری، به لام له ماوهیه کی کورت دا وشك دهبن، ئهمه پییان ده لین دروزنه. ئهوانه له ناو کیوه که دا زوّر ترساون له پیچاوپیچی کیو، ناتوانن ئهم شاخ و کویستانه ته کهن، ناتوانن چوّل بری بکهن و سهخت و کیو بیرن. هیچ حهول نادهن چارهیه ک بو خویان بدوزنهوه. به هیوان ههوری بههاریی بگرمینی _ چونکه بهشیکی زوّر لهو کانیانه ده لین ئهگهر ههور گرماندی سهرچاوه یکانی ده توقی _ ئهوان به هیوان ههوری بههاریی بگرمینی و جا له زیندانی بهردینی غاردا ره ها بن و بینه دهری.

دهشیهینه دهری ههوره بههارییهکهش دهگرمینی، ئهوانیش دین، به لام هیند کهوی و دهستهمو بوون له نیو زیندانی دوّل و شیودا، هیند راهاتوون به ژیر دهستهیی و دیلی و بیدهسه لاتی، توانای ئازادی

ومرگرتنهکهیان نیه. هیوایان به ئازادی نهماوه، بۆیه لهبهر سامی ریش، لهبهر ترسی ئهم ریگا سهخت و دژوارهی ــ که زوّر جا سواره له شیّعرهکانیدا باسی ئهم ریّگای سهخت و دوور و قاقر دهکا ــ لهبهر سامی ریّش هیّنده به زیوو تهزیون، لهگهل بهیانی گزینگیک له سهرانیدا، بو خوّی دهنی: "گوچی کردن" به یهکهمین گزینگی ههتاو چهواشه دهبن له پیچی نزاریکو و سهریان لی دهشیّوی و تازه ناتوانن بروّن. ئهمانه ئهو کهسانهن که باوهریان به خوّیان نیه، که له سهر پیّی خوّیان راناوهستن که به هیوان ههوری بههاریی بوّیان بگرمیّنی، ئهمه نهوعیّک ئاوه.

پ: له سهر زمانی یهكگرتووی كوردی!

و: به لام ئهوه که زمانی ستانداردی یه کگرتووی کوردی به کار دینی یه کیکیک له خهسلاته باشه کانی ئهو ئه ده بیه کوردیی نوییه ی که له ده یه که شهست له ئیران سهری هه لادا. وه له ناوه راستی شهسته کانه وه گهیشته لووتکه ی ههره به رزی خوی و سواره ش، نوینه ریکی، ههره دیار و به رچاویه تی، به لام ئه وانی تریش ههر به شیوی سواره شیعریان گوتووه و ته نانه تا به خشانه کانیشیان ههر ئاوه نووسیوه.

یه کیّك له تایبه تمه نده باشه کانی ره چاو کردنی ئه و ئه ده به کلاسیکییه یه کگرتووه ستاندارده یه لهگه لا ئه وه که بلیّی له دهوری "جمهوری کوردستان" و کوّمه له که "ژ.ك"دا زوّرتری ئه ده بی کوردستانی ئیّران شیّوه ی موکریانی پیّوه بوو، وه یا له زوّر جاردا له شاره کانی تری ئه م پارچه ی ئیستای کوردستانی عیّراقه دا ده بینین، موّرکی ناوچه یی پیّوه دا دیاره، ئه ده بی ده یه کی شهستی کوردستانی ئیّران شیّعری نویّی کوردی و دیاره، ئه ده بی ده یه کی شهستی کوردستانی ئیّران شیّعری نویّی کوردی و

پهخشانی نویی کوردی له کوردستانی ئیران زوری حهولی ئهوه دا که زمانی ستاندارده، یهكگرتووکه به کار بینی و خزمهتیکی باشیشی لهو بارهوه کرد، که ئهم برادهره زور باشی بو چووه.

ئهم جا دهگاته سهر ئهو بهشه ههره ئاوه خراپهکهی که بوّم باس کردی. ئهو ئاوی گراو که دهبی به بهرد، وه "خهوه بهردینه"ش ناوهکهی خوّی لهوه وهرگرتووه.

ههتا بیری تالی گراوی

به دلما گهراوه

همتا یاد ئمکمم ئاوه بمو ورمه بمردینه کاری کراوه

ئەڭيم سەد مەغابن

وه جاخی کهرووگهی ههزاران نزای شینه باهوی بهتاسهن

وه بووژێنهوهی ههست و هان و همناسهن

چلۆنە كە بىژووى گراوان ئەبىنىن

له نێو چاوی ئهو خانهدانه

له هي چۆنه پيتي براوه؟

نه سۆزەى بلاوينى ميرى، خوناوەى بەھارى

نه تووکی برای ریّبواری

له کاسی خهوا، فٽيري راساني ناکهن

له مانا، به ئامان و بریا

پەيشمانى ھەرمانى ناكەن

ومهاگهی لهشی بهوگه بهردینه گاوی دراوه

374

که حیّلیّکه، کوّرژن و حیلهی نهماوه ومهایه که ههر گیایه لهو دمشته شینن

له سهر ماتهمی ئاوه بهردینه، سهرشین و سهرگهرمی شینن.

نا، ئەوەى كە مىرى خوناوەى بەھارىيە، ئەوە ئەفسانەى كۆنە كە دەڭى مىرخوناوە ھەبوو. ـ مىرخوناوە لە واقىعدا بە ئەفسانەى كۆن و متىۆلۆژى كۆن خواى بارانە ـ، نە خواى بارانى بەھارىي، كە داواى لى دەكا و سۆزەى بلاوينى ھەيە، نە براى رىبوارى خۆى كە تووكى لى دەكا و نفرىنى لى دەكا. ئەو براى خۆى كە لەگەل ئاو ھاتۆوە و دەرواو و ئەم بەجى دەمىنى، ئەويش ئاخە ھەزار تووك و نەفرىنى لى دەكا.

جا نهپارانهوهی میری خوناوهی بههار و نه ئهو تووك و نفرینهی برای ریبواری لهم کاسی خهوا که توووشی هاتووه تازه فیری ناکهن. براسی، فیری ناکهن راست بیتهوه و راپهری به ههزار ئامان و بریا، ئامان بروو

بریا هاتبای، فیّری نهم ههرمان و جاویدان مانهوهی ناکهن له ناو بهرد بوونی خوّیدا.

گهی لهشی گاو دراوه، وهکوو کهحیّلیّك وایه، کوّرژنی حیلهی نهماوه. ئهسپیّکی بیّ حیلهیه. جا ئاخرییهکهی دهلّی: ههموو ئهو گیایانهش لهو دهشتهن، له سهر ماتهمی ئهو ئاوهیه شین دهگیّرن و سهرشینیش، سهری خوّیان شین کردووه، چونکه له رابردوودا له تازیه و ماتهمدا سهری خوّیان شین دهکرد.

جۆرىكى دىكە ئاو بەيان دەكا. ئەمجا ئەو ئاوەيە كە رادەوەسىتى و دەبىنتە گۆل، كارى پى ناكرىت. راستە نەبۆتە گراوو نەبۆتە درى خوى، بەلام ناشبزوى.

گەلى گۆلە لەو چۆلە يەخسىرى خاكن

به روو یا گهلاوهك چهمۆلهی كلۆلی ومریون

گەمارۆى زەلى نێزە، و اتەنگى بى ھەڭچنىيون،

که بی دمرفهتی پیکهنینن به سهد بهرزگی زمرده ماسی

لق و يۆپ و ھەژگەلا

ومها دمور و پشتی تهنیون

که بی فرسهتی چاومبرکی

لەگەل عەرشى پاكن.

ئهوهش زور له سهر، رویشتنی ناویّت. وهسفی ئاویّکه که لق و پوّپ و ههژگهلا دهور و پشتی گرتووه و توانای روّیشتنیان نهماوه و بوون به ئاویّکی راکیدی راوهستاو.

ههتا جوْگه ئاوي به وشكى دەبىينم

ئەلئىي مىرگى روخسارى كىيژىكى كال و منالله بە كووزى تەمەن جارە جوانىكى پر خەوش و خالە، تەشەنداوە جەرگى برينم.

ئهمه یهکیّك لهم شتانهیه که باسمان کرد که تهشبیههکان دهکهونه لای یهکتر. ئهو خهیائی ههیه باسی جوّگه ئاو بکا، بهلام جوّگه ئاوهکه تهشبیه دهکا به روخساری کیژیک _ کیژیکی کال و منال _ روخساری کیژهکهش تهشبیه دهکا به میرگیک، چون میرگ دیّنی کووزی به سهر دادیّنی، حووتی به ناو دادهکهی و کووزی به سهر دادیّنی، دهیپرووشیّنی. روخساری ئهم کیژه کال و منالهش ئیستا که بوته ژنیکی پیر، به کووزی تهمهن شویّن شویّن شویّن کراوه، خوّی ئیستا جوان نیه بهلام جاپه جوانه، جاپه جوانیکی پر خهوش و خال. وهبیر دهکهویّتهوه که ئهمه کاتی خوّی زوّر جوان بووه، ئهمه تهشبیه دهکا به جوّگهیهك که ئیستا وشکه بهلام له پرابردوودا ئاوی تیدا بووه. ئهگهر حیسابی کهین ئهمه چوار یا پینیچ رابردوودا ئاوی تیدا بووه. ئهگهر حیسابی کهین ئهمه چوار یا پینیچ

به لئ، دووره گهرمینی دهریا
به لئ، وایه کانی هه ژارن
ئه ژانم
ئه وانه که پاراوی ئاون بژارن.
ئه زانم له ریگا،
مه ته رسی گه لئ ژهنگ و ژارن.
مه ته نه و گشته عه قلی خه سارن

ناله ههر عهقله له خهساریک، ههموو ئهو خهسارانه دهبی بکهون، تا ئینسانیهت ئهم عهقله پهیدا دهکات، عهقلی ئینسان بهرههمی ئهزموونیکی دوور و دریدری پرکهوتن و ههستانهوهیه، وه ههموو ئهو خهسارهتانه پیویستن روو بدهن تا بهشهرییهت ـ وه له ناو ئهوانیش دا دیاره مهبهستی گهلی کورده ـ بتوانی ئهم عهقله پیویسته پهیدا بکات که بو گهیشتن به ئامانجی لازمی دهبیت. جا دهگاته قسهی ئاخر.

له ناو ئهو ههموو ئاوه ههر چاومیهك باوی ههنگاوی خوشه

به تهنیا ئهوه شارهزای کۆسپ و کهندانی ریّیه ههول مهنزلی زیّیه، ئاواتی بهرزی ز ریّیه

ئەمە قسەكەى ئاخرى سوارەيە، بۆيە دەمھەوى لە سەر ئەم بابەتە پىز بدويم.

ئهمه خهباتی گهلی کورده. له ناو خهباتی کوّمهنگای ئینسانیدا. سواره دهنی: ههموو کانیه چکوّنهکان، ههموو پرووباره چکوّنهکان، ههموو شیوهکان سهرهنجام دهگهنهوه یهك جیّگا که زیّیهکی گهوره پیّك دیّنن. ئهوه تهکوینی یهكگرتوویی میللییه بوّ گهلی کورد. له ههموو ئهو ناوچه جیا جیانه، وه له ههموو ئهو خهباته پهپاکهنده و دوور له یهکه، سهرهنجام یهكگرتنهوهیهك ساز دهبیّت، زیّیهکی گهوره پهیدا دهبیّ. وه ئهمه ئهو سهربهخوّیی و ئازادی و یهكگرتنهوهی گهلی کورده که ههول مهنزنیّتی، پیّویسته ئهمه به دهست بیّت.

به لام به وهوه راناوهستی و ده لی جا ئه م زی به شهریای زور زیبی گهورهی دیکه له جیهان دا ده چنه ناو ده ریا، ئه ویش ده ریای به شهرییه ته.

 378

دهریای جیهانیک که دهودا ههموو ئینسان ئازاد بینت. بویه سواره ههموو قسمکانی له سهر ئهوهیه که ئهو ههموو ئاوه به دوو ئامانج دهرون. یهکیکیان ئهوهیه ببن به زییه کهوره، که یهکیکیان ئهوهیه ببن به زییهکی گهوره، که یهکیکرتن و سهربهخویی گهلی کورده، دوایه بچنه ناو دهریایهکی وهسیع و بهرین که ئازادی تهواوی ئینسانییهت بینت.

ئینجا له ناو ئهو ههموو ئاوه، ههر چاوهیهك باوی ههنگاوی خوشه، به تهنیا ئهوه شارهزای كوسپ و كهندانی رییه، یهکهمین سهبهب و شهرتی پیویست بو گهیشتن به ئامانج شارهزایی و پسپورییه، ئهم ئاوه شارهزا و پسپوره. دوو، ههول مهنزل زییه ـ فهرقی بهینی ئامانجی دوور و نزیك دهکا ـ ئهورو که دهستی پیکردووه دهزانی ئامانجیکی نزیك ههیه که سهرکهوتنی گهلی کورده، وه ئامانجیکی دوورتر ههیه که سهرکهوتنی بهشهرییهته، بویه دهدی فهرقی ههوهل مهنزل دهکا و فهرقی ئاواتیکی بهرزیش دهکا.

ئەزانى لە ھەلدىرە ھانى بە ھىرى

ئاو ئەگەر لە ھىڭدىدموم دىتە خوارى تەواو بەھىيز دەبىت لە ئەسكوند و چالايە ھەلدان و گىيژى

پەرۆى شىنى سەر شانى دەريايە ژينى كەريزى

بو دهریا تازه ژینی کهریزی، ژینی ژیرعهرز و به نهینی مایهی شهرمهزارییه، تو ناوهکهت وا فراوان کرد، که میللهتت رزگار کرد، که گهیشتیه نهو نهسکوند و چالایه که لهودا ههلت دا و ههستای و بهرز

بوویهوه، تازه ئیشت به کاری نهینیش نامینیت، تازه ئیشت به ژیانی کهریزیش نامینیت.

ئەزانى ئە پى ناكەوى پىيە پىلاوى تاسەى پىياسەى لە پى بى

ئهگهر پێيهك پێلاوێك له پێ كا، كه ئهم پێلاوه تاسهيهك بێ بو پياسه كردن، يانى مهيلى حهرهكهت له دهروونى خوىدا ههبێت، ههرگيز له پێ ناكهوێ، ههرگيز ماندوو نابێ و ناوهستێ بويهش دهڵێ: نا دواى دياره له چاپهكه دا ئهوهى تێدانيه ـ كه دهبێ وێرگولێك دانێن دواى "نه"يهكه.

نه، ومستان ئەومستى بە دەستى

که خاراوی ئیش و سواوی سوی بی

وهستانیش تازه بهم دهسته ناوهستی، که دهستیک که پاهاتبی به ئیش و ژان، وه سوابی له ناو رهنج و میحنهت و کویرهوهری و مهینهتدا. ئهمهیه که وهستان پیی ناوهستی و تهنیا ئهوهیه که له پی ناکهویت، ئهو ئاوه:

له ههر شويّنيّ راماوه، داماوه، كارى تهواوه

رامان، لیّرهدا مهبهستی بیره بیره و رارایی و واز وازییه، ئهگهر گهوته واز وازی و رارایی ئیتر داماو دهبی و کاری دهکری و له پی دهکهویّت.

ئەزانى ئەبى ھەر بىرى و باژوى، تا بىرى تا بمىنىي

لیّرهدا، فهرقی بهینی بژی و باژوی به نهوهش یهکیک له حه هکه دیالیکیتکانی قسهی سوارهیه بری وهکوو چون مهشکه ده ژی، حه هکهتی ده روونییه. باژوی یانی بروابه و پیش، حه هم هکهتی بیرونییه. نهوی

پێشیان ناوهکییه، ئهوی دوایان دهرهکییه. ئهم کارهی ئێمه، ئهم بزووتنهوهی که ئاو دهیکا، ئهم حهرهکهتهی که حهرهکهتی میللهته و تهشبیه کراوه به ئاو پێویستی به دوو بزووتنهوه ههیه. بزووتنهوهیهکی داخیلی له دهروونی خویدا، وه بزووتنهوهیهکیش بو بهرهو پیش ههنگاونان. ئهوهی که پێ دهڵێن بزووتنهوهی ناوهکی و دهرهکی ـ که دهڵێ تا بژی تا بمێنێ دهبێ ههرگیز نهوهستێت.

ههر بژی و له عهیّنی حالّدا ههر باژویّ

همناوی به همنگاوه، بهوه دهژی که همنگاو بنی، نهسرهوتنه کوولهکهی رووحی ئاوه. ئهمه "خهوه بهردینه" بوو.

به لام من هیوادارم مهعنای لی بدهنهوه، به لام گویگران و ههموو خه لکه ی دیکه دهزانی پیویستی به زور شی کردنهوه ی دیکه بوو، کات ریگای نهدهداین.

پ: پێم خوٚشه ولامی ئهم چهند پرسیاره بدێتهوه:

 دهگهرێتهوه بو گوندهکان، له شێعری شارا، ئهمه زوّر به وازعی بهیان دهکا. وه ئهو جار ئهم له جیاتی ئهوه له دهریاوه ئهم رهوته دهست پێ بکا، له کانێیهکهوه ئهم رهوته دهست پی دهکا، ئهم حالهته چوّن دهبینی؟

و؛ وهلاهی وه رز بوون و بیزار بوون له شار. من خوم لام وایه زیاتر لهوه که بیریکی سیاسی بیت، زیاتر لهوه ههستیکی شاعیرانه و ناسك و خهیالاوییه که دهگه ریته وه بو سهرده می منالی سواره. سواره سهرده می منالی زور خوش و گهش رابوارد. گه ران، سواری، راو، مهله، وه رزش هه موو ئه وانه ی بو فه راهه م بوو، وه ته نانه سهرده می یه که می دلداری و حه زلیکردن و خوشه ویستیشی بوو.

پ: دەتوانى شتىتر لە پشت ئەمەوە بىز؟

و: من خوّم له شیّعره شارهکهی زوّر باوه پناکهم، دیاره ئهوه که باسی شار دهکا دهلیّ: شار رهمزی ئاسن و منارهیه. له ئاسنهکهش و له منارهکهش توقیوه. نایهههوی سهر دابنویّنی بو ئهم خهسلهت و تایبهتمهندی "شار"هکه.

ده لنی: ئهوه یکه دینته دهر له مالی دهولهمهند، ئهوه که مهندی دووکه له. ده لنی: جیاوازی بهینی فهقیر و دهولهمهند زوره له شار. ده لنی: ئهم ته لانه یکه ده یبینم داره ته له کان، ده لایی قه ناره یه و داندراوه، ملی ئیسانی پیوه ده کهن.

سواره خوّی ههموو شتهکان دهڵێ، دهڵێ: تهسکه بوّ ئهوین و بوّ خهفهت ههراو

ئهم دهیههوی، کولانیکی فراوانتر، دهشتیکی زیاتر، دهیههوی ـ ئهگهر بیلایم پیدهشتهکهی قهرهگویز و شاخه بهرزهکهی حاجی کیمی جاریکی دیکه ـ سواره، ئارهزووی باوهشی، ئهم شوینه دهکاتهوه.

پ: یهك شتی دیکه زور بهرچاوه، مهسهلهن له سهر تا پای شیعرهکانی کاك سواره به جوریّك له نهبهزی، به جوریّك ـ بهتایبهت توش "خهوه بهردینه"ت نی تهفسیر کرد ـ زور به گوره، به تینه. بهس له شیعریّکا، له دیوانی "خهوه بهردینه" ئهگهر وابزانم، "شهنگه سوار" لهم شیعرهیا زور رهشبینی زوره یا کهم؟

و: همتا سالانی ۱۳۴۷ و ۴۸ و ۴۹ ی ئیرانی که دمکاته ۲۹ و ۴۹ میلادی، سمردهمی خمبات و بزووتنهوه و چالاکی سیاسی و نهینی بوو. ئیمه همموومان تیدا بووین و سوارهش تییدا چالاك و بهشدار بوو. بهلام ئیمه همموومان تیدا بووین و سوارهش تییدا چالاك و بهشدار بوو. بهلام و له ۹ کی میلادی به و لاوه بهره و ۲۰، دوای ئهوه که مین گیرام و کورهکهمان بلاو بوو، وه همر کهسه ریگایه کی گرته بهر، سواره ناچار بوو به بغ ژیانی خوی، چوو دامهزرا له ئیدارهی رادیو تهلویزیونی تاران بوو به کارمهند. ژیانی کارمهندی ـ ثهوهی که "گوران" باسی دهکا له شیعرهکه که "گوران" باسی دهکا له شیعرهکه که اثریانی وهزیفه وای له سواره کرد که پیشی خوی بگری و جلهوی ههستی خوی راگری. جگه لهوه، ورده ورده تیکشکانی نهم حمرهکهته له سهردهمیکا خو ثهو تیکشکانه بهردهوام نهبوو، دوایه ههستانه وهی به دوو داهات، بهلام تیکشکانی له سهردهمیکدا سوارهی ناهومید کرد. ئهم تیکشکانه له لایه کوه تیشکانی خومان بوو، سواره ناهومید کرد. ئهم تیکشکانه له لایه کوه تیشکانی خومان بوو، سواره دهشین: "رووباری چووکی به فیرو چوو" نهوه ئیمهین. به لام دهشین:

دەرياى فىراوان باوە بە "چىن" كە ئەفكارى "مائۆستۆنگ" ئەو كاتە سەرمەشقىك بوو، بۆ شۆرشگىرى لە زۆربەى زۆرى دنيادا.

پ: باشه پیت وانیه زوربهی شیعرهکانی سواره، بهشیکی زور گهرانه وهی بولادی بهشیکی زور گهرانه وهی بولادی بهشیکی زور دهرباز بوون له شار، موته به سیره له نهفکاری "مائو".

و: با، گومانی تیدا نیه ئهوهی تیدا ههیه، سهره رای ئهوهی که من کوتم، بهشیکی گه رانهوهیه بو بو خوی ده لی بو "عاتیفه" بی خوم. به لام به شیکی تیدا ههیه. سهردهمیک بوو که "مائوستونگ" قسه مهشهووره کهی ههبوو که "موحاسه رهی شار له ته ریقی دی یه کانه وه".

با بچینه سهر "چین". چین ئهم سیاسه تهی بهردا. چین سیاسه تی شورشگیری خوی گوریوه به سیاسه تی سی جیهان. وه بریاری دا لهگه لا دهولاه تانی دیکه ریک بکهویت و تهنانه تی گهلیک له شورشه فراوانه کانی جیهان که چین به شداری تیدا ده کردن فهوتا، له به رئه وه که چین پشتیوانی لی نه کردن. میسر یه کیک له و شونیانه بوو که پیاوی وه کا چهمال عه بدولناسری" تیدا بوو، حه ره که تیکی زیددی ئیستیعماری تیدا بوو.

با پیت بلیّم، "شهنگه سوار"، ئیدئۆلۆژی شکسته، ده زۆر سهردهمدا ئیدئۆلۆژی شکست دیّت. وهختیّك حهرهکهتیّك له سهردهمیّكدا كۆسپی دهکهویّته بهردهم یا تیّكدهشکی یا بو ماوهیهك بیدهنگ دهمیّنیّتهوه، بهلام ئهم ئیدئولوژی شکسته به دوو جور خوی دهرده خا: یهکیّکیان بیّزاری و قسه پی كوتن و پشت تی ههلکردن و ئینکاری راستی و حهقیقه تهکهیه، بهلام بهشیکیانیش خهم بو خواردن و دلّسوزی و پیّدا ههلکوتنه، وه

ناره حمتی یه لموه که بو نه ماوه. دیاره "شهنگه سوار"، به شی دوووه مه. ئیدئولوژی شکسته ـ همرچه ند من پیم وایه ئیستاش شاعیره گهنجه کانی ئیمه له حملقه یه کی ئیدئولوژی شکست دا لمو دیو حمره کهت ده که نیمه که به نیمه که ئیستا شیعری شاعیرانی ئیمه کی که نیستا شیعری شاعیرانی ئیمه کی گرتوته وه، زور فهردی یه تبهر جهسته ده کریته وه له بهرام به کومه لادا، وه ئینکاری زوریک له ئیدئولوژی و بیر و باوه ده کریته وه. من بیم وایه نه وه زهمینه خوش ده کا بو نیدئولوژی تازه، بو سهرهه لادانی تازه.

شیعرهکهی کاك سواره راست ئهو مهزموونه بوو، له ساتی بلیین حهفتاوه سواره دهانی:

ئاسمان ئەوەندى خۆ لەمرە

قاز و قورینگ تهپ و تۆزاوین

ئيتر لهوه زياتر چىتر بلّى بۆ نارەحەتى زەمانە. لە جىڭايەك دەلى:

ئەى سەر زەوى پرو پووچ

ئەى ھەر ھەناسەيەك:

نەفەسى دوايىت

تەرمى ئەچى

ژنی ژانی منائی پییا دی

ئاخۆ ھەموو ئەمە بوو ئەمبىست؟

دامٽيني ژيني ئادمميزاد

هەلناتەكى لە منال

له ژیانی کرچ و کال.
جا له جیگایه کدا ده لی:
چه خما خه دانی هه وری نه زوّك
ئه ستی و به رد و پووشوون
به دهستی پیری له رزوّك.
ر و و خان به داخه وه بی قرمه
ر و و خان کوشکی له پولا
ر و و خان کوشکی له پولا
دیواری چین و پهیکه ری ئه بوله هول

ئەم لىكدانەوە بەشىكە لە وتووىرى كاك سەلاحەددىن موھتەدى، كە فەرىدوون پىنجوينى ئامادەي كردووه.

سیبهری "سواره" هیشتا سیبهریکی سیبهریکی سیبهریکی سهنگینه...

پ: زۆر سوپاس كاك سەلاح ...

ئیستا ئهگهر بتوانی خوت کوکهیتهوه و دووباره بچییهوه ئهو قوناغهی که گوزهراوه و تیپهریوه!!

دهتوانی ئهدهبیّك که لهو سی چل سالهدا کوردانی ئیرانی نووسیویانه، پولیّن بکهیّت به سهر چهند قوناغ و چهند گرووپ و چهند دهستهی جیاوازدا؟ کیّن ئهوانهی دهکری پهنجهیان بخهیته سهر و له ئهلقهیهکدا کویان بکهیتهوه و پیّیان بلیّی نویّنهری قوناغیّك؟ گرووپیّکی تر لهملاوه نویّنهری قوناغیّکی دیکه؟

هـهروهها پـێم خوّشـه قـسه لـه "سـواره" بکـهین... قـسه لـه "هـهژار" بکـهین... قـسه لـه "هـهژار" بکـهین، کـه هـمموویان دوّسـتی ئێـوه بـوون...! ئهگهر بفهرموون لهوێوه دهست به قسه بکهینهوه جارێکی تر...

و: دیاره پرسیاره که تهرکیزی له سهر ئه م چل ساله ی کوتایی ئهده بی کوردستانی ئیرانه، به لام خو ناکری باسی ئه م چل ساله بکهیت ئهگهر نهچیته سهر ئهده بی کوردستانی ئیران له قوناغی پیش ئه م قوناغهدا! له پراستی دا ئهده بی کوردی کون له کوردستانی ئیران، هه ر وه کوردستانی عیراق وابووه. له کوردستانی عیراق "نالی و سالم و کوردی" بوون که شیمری کووردییان خسته سهر ئه م پرچهیه، ئهوان بوون شیوه و شیوازی ئهده بی کووردییان له سهر وهزنی عهرووزی به م قافیه و به م وهزنه نهده براند و خهلک له سهری پرقیشتن... له کوردستانی ئیرانیشدا تا ده پرواته وه سهر دهوره "وهفایی" و "حهریق" به م شیوه پرقیشتووه. ده پرواته و مدرورد بکرین لهگهل هاوده و رهکانی خویان له کوردستانی غیراق!

له نیّوان شهری جیهانیی یهکهم و دووهمدا ورده ورده بیری سیاسی و کومهلایهتی ئهدهبی کوردستانی ئیّرانیشی خسته بهر کاریگهری. ئهمه وای کرد گوّرانکارییهك به سهر شیّوهی شیّعری کوردی دا بیّت، ههم له شیّوازی گوتن دا ههم له ناوهروّکی گوتنهکاندا. ماموّستای ئهو گوّرانکارییه (که ناوهندهکهی موکریانه) "حهسهنی سهیفی قازی" (ئهبولحهسهن سهیفی قازی)یه که له کوّندا پیّیان گووتوه سهیفئهلقوزات"، (له دهورهی پههلهوی دا ئهم لهقهبانه قهده غه کران، ئهم له "سهیف شاوی" ماموّستای شیّوه گوّریی بوّ "سهیفی قازی" ماموّستای شیّوه

سێبهری "سواره" هێشتا...

گوتنیکه که رمنگه پیی بگوتری کلاسیکی نوی له ئهدمبی موکرییانیدا... ههموو شاعیرهکانی دیکه که له سهروهختی کوّمهانی "ژ.ك" و "كوّماری گوردستانی"دا سهریان ههلدا، شاگردی "سهیفی قازی" بوون؛ له وانه: "هەژار، ھێمن، خاڵەمين، سەيدكاميلى ئيمامى، حەقيقى..." ئەو شاعيرانە به شاعیری کومه لهی "ژ.ك" و شاعیری "كوماری كوردستانی" ناسراون! "سەيفى قازى" وەزنى شيْعر (وەزنە عەرووزييكەى) ھەروەھا قافيـەى شـێعر و ئـهوه كـه هـهر دووك ميـسراعهكان وهكـوو يـهك بـن، هـهموو قانونهکانی شیّعری کلاسیکی رهعایهت کرد! بهلام دوو شتی گوری: یهك، ناوهروکی باسهکان، دوو شیوازی گوتنی... وشهی عهرهبی و فارسی گوری به شیعریکی ساکار، که که لکی وهرگرت له وشه رهسهنهکانی کوردی، چونکه خوّی کابرایهك بوو بهشی زوّری ژیانی له گوند دهژیا (لهگهل کاری کشت و کانی و جووت و گا و بهخیو کردنی مهرومالات و چوونی بق كويّستان و هاتنهوه...) لهكهل ههموو ئهوانهدا تيّكهل و ئاشنا بوو، لهبهر ئــهوه ژمارهیــهکی ئێجگــار زوری وشــهی رهسـهنی کــوردیی دهزانــی کــه شاعيرهكاني هاوچهرخي خوى له كوردستاني عيّراق نهياندهزاني... بهمه جياوازييهك كهوته نيوان ئهم شيوه موكرياني گوتنه، لهگهل شيوه گوتني بابان...! شاعيراني سليّماني له نيّوان شهرى جيهانيي يهكهم و دووهمدا كه هەڭكەوتوون، لە شار ھەڭكەوتوون!! بۆيە كەسانىك پەيدا بوون كە زمانى شارهکه باشتر بزانن له زمانی لادی ... بو ئهو وشانهش که له زماندا بوونیان نیپه و تو ئیشت پیّیانه، کهوتنه سهر دروست کردنی وشهی نـویّ! دياره ئەدەبى كوردى بەوە ھەنگاويكى گەورەى ھەلھينا، لە "تۆفيىق وههبى"يهوه ههتا دواتريش... بهلام له كوردستانى ئيران و به تايبهت له

ئهدهبی موکریاندا ئهم حالهته رووی نهدا! ههموو ئهو شاعیره گهورانه یکه له کوردستانی ئیران له نیوان شهری جیهانیی یهکهم و دووهمدا تا سهردهمی کوههلهی "ژ.ك" سهریان بهرز کردهوه، ئهوانه بوون که له لادی گهوره ببوون! ئهمانه گهنجینهیهکی ئیجگار زوری موفردهاتی وشهی کوردییان له لا بوو که خهلکی شار نهیدهزانین، لهبهر ئهوه تهنانهت بو بهیانی چهمکی سیاسی و فیکری نوی، کهلکیان وهردهگرت لهم وشانهی که له ژیانی خویان له گونددا سهروکاریان لهگهلی ههبوو بوو و فیدی ببوون...

پ: کاك سهلاح "شيموّس هينى" ههيه، شاعيريّكى ئيرلهندييه، خاوهنى خهلاتى نوّبله، يهكيّك لهو دهستكهوتانهى كه ئهو پيّوهى دهنازى و ئهديبان و رهخنهگران باسى دهكهن ئهوهيه: "خاوهنى كوّمهلىّ موفرهداته كه له گوندهكاندا بهكار دهبريّن، ههر له (شيره)وه بيگره تا دهگاته ئهدهواتى كشت و كالى!"

و؛ ئەوانىش وەھايان كرد!! شىغرەكانىان جارىكى دىكە ئاماۋەيە بە ۋىانى كشت و كالى بەلام مەتەلى سىاسىيى پى بەيان دەكەن: "كەنگى عەرزىكى دەكىنىن بى شىنى؟! كەنگى تۆوىكى دەچىنىن بى شىن؟! كەنگى چىىنىراوى دەگاتى بىلىد بىلىد بىلىد بىلىد بىلىد كىلىد كى

چۆن له دەرى كشت و كال دەكىرى، دەبى بەروبۆى لى پەيدا بىي لە سياسەتىشدا ھەر ئەمە بەكار دىت.

"خالهمین" لهم بههارییهی خویدا که دهیلی، باسی چوونی خیلات دهکات بو کویستان، باسی گهرمیان و کویستان دهکات (دیاره چاوی له

بههاریهکهی "حاجی قادر"یش ههیه!) ههموو داخوازییه سیاسییهکانی خوی به ئاماژهی سهفهری گهرمیان و کویستان دهستپیدهکات و ههر به وهیش کوتایی دینیی...

"حهسهنی سهیفی قازی" رچهشکین و رینوین و دامهزرینه و ماموستای ئهم ریگایه بوو. "ههژار و هیمن و خالهمین" و ههموو ئهوانی دیکه، ههموو به دووی ئهو کهوتوون ئهمه به سهر ئهدهبی کوردیدا زال بوو تا کوتایی پهنجاکان...

پ: تا كۆتايى پەنجاكان ئەمە قۆناغىكە!

و: ئهمه هۆناغی پهنجاکانی زاینییه، له سهرهتای شهستهکان و له کۆتایی پهنجاکان، گۆړانکارییهکی زۆر به سهر ئیراندا هات، له باری کۆمهلایهتی، له باری ئابووری، له باری سیاسی: "چاکسازی ئهرزی هات، نیزامی دهربهگایهتی وهکوو نیزامی دهسهلاتدار به سهر ژیانی کۆمهلگای گوند و عیلاتی کوردهواریدا کۆتایی پیهات، شان به شانی ئهوه که نرخی نهوت زیادی کرد له دنیادا و پارهی دهولهتانی خاوهن نهوت ئیجگار زۆر بوو و له گهنجینهی دهولهتدا کهلهکه دهکرایه سهر یهك..." دهست کرا به کاری ئاوهدانی... ئهم کاره ئاوهدانییه له شارهکان ئهنجام دهدرا و پیویستی به هیزی کاری همرزان ههبوو! ئهم فهلاحهی که له دابهشکرانی زهوی و زاردا، له چاکسازیی کشت و کالیدا، زهوی و زاری (پیی دهلین: پهشایی یان قسمره!) بهرنهکهوتبوو، بوو به هیزیکی کاری ههرزان و پوویکرده شارهکان... ئهمه وایکرد خهلگیکی زوری کورد که تا نهو کاته ناو ئیرانی نهدیبوو، شارهکانی ئیرانی نهدیبوو، "به فراوانی بلاو بووه به نیو شاره

گهورهکانی ئیراندا! دیاره ئهم خهانکه شتی تازهش فیردهبی، رسم و داب و نەريتى تازەش دينىيتەوە، ھەر لەگەل ئەوە بريك پارەى تازە لەگەل خۆى دیننیته وه بو ئه وهی ژیانی خوی پی بگوری و پی باشتر بکات! هاوکات لهگهل ئهوه قوتابخانه و مهدرهسهی زور دروست کران، زانکوکان بهرهیان پیدرا، مافی ژنان درا و ریکا درا کچ بخوینن و به ئاسانی و به فراوانی بچن بوّ شویّنه زانستییهکان! ئهم گورانکارییه گهورهی ناو ئیّران که هی کوتایی پهنجاکان و سهرهتای شهستهکانه، کاریگهریی زوری له سهر کوردستانیش ههبوو یهکیك له كاریگهرییه ههره گهورهكانی بریتی بوو له: زیاد بوونی ژمارهی ئهو کهسانهی که واردی زانکوکانی ئیران بوون! گهنجیکی زوری كورد بۆ يەكەم جار ھاتنە نيو زانكوكانى ئيرانەوە، لە پيشدا ھاتنە نيو زانکوکانی تارانهوه، بهلام دوایی زانکوّکانی دیکه وهکوو "زانکوّی تـهورێز" و "زانكۆى ورمى" لە پلەى يەكەمدا و... پاشانىش ئەوانى تر "ئەسفەھان و شیراز و مهشههد" پر بوون له خویندکاری کورد!! کو بوونهوهی ئهو گەنجە كوردانە لە دەورى يەكتر، فرسەتتكى ھينا بۆ ئەوەى گەلى كورد كە تا ئەو كات ھەر لە دوورەوە ناوى يەكىريان بىستبوو، لە نزىكەوە يەكىر بناسـن... مــهريواني و سـنهيي زوّر كـهم لـه ميــژوودا بوّيــان ههڵكـهوتبوو شنۆیی و نەغەدەیی بناسىن يان بيانىدويّنن، بازرگانیی كوردستان دەگەلّ يەكىر نىەبوو تا لىە رىڭگەى بازرگانىيەوە ئىلىمە پەيوەنىدىمان لەگەل يەكىر ههبیّت. ریگای ئاسنی گهوره به ناو کوردستاندا تیّنهدهپهری و ئیّستاش تيناپهري. جادهيهكي فراوان و سهرتاسهري ئهو كاته له كوردستاندا نهبوو، ئێستاش تهنها يهك جاده ههيه كه گوايه كوردستان لهم سهر تا ئهو سەرى ببات، پەيوەنىدىگرتن نەبوو. ئىلىمە يەكىرمان نەدەناسى، ئىلىمەى

392 سيٚبهری "سواره" هيٚشتا...

کورد بۆ یهکهم جار ئاوا به فراوانی له زانکۆ یهکترمان ناسی... بۆیه تا ئهو کات که حیزبایهتییش کرابوو ههر هی یهك ناوچه بوو ئهو ناوچههیش "موکریان" بوو. خهنگی موکریان یهکتریان دهناسیی، هاتوچوی یهکتریان دهکرد، دهیانتوانی له ناو دهزگای حیزبدا خویان تهنزیم بکهن. بهلام ئهو ریخخراوه زور به کهمی پهلی دههاویشته دمرهوهی ناوچهی موکریان، که وابوو ههم ژیانی حیزبایهتی، ههم یهکتر ناسین و ئاگادار بوون له دهرد و مهرگ و ئارهزووهکانی یهکتر ئیمه به هوی زانکوکانهوه دهستمان پینی گهیشت و دهسه لاتمان به سهریدا پهیدا بوو...

پ: ئەو ئەدىبانە كى بوون كە لە زانكۆكاندا پەروەردە بوون؟ و: منيش خەيالىم ھەبوو ئەوەت بۆ بلىلىم...

له پهنجا و ههشت بو پهنجا و نو، ئهو ژماره زورهی خهلاک هاتنه زانکوکانی ئیرانهوه، له یه یهکمین دیداردا ئیمه کهسانیک یهکرمان ناسیهه که سهیرمان کرد ههموومان جوریک له پهیوهندیمان به ئهدهب و شیعره وه ههیه، وهکوو: "عهزیزی ژیان"، "عهلی حهسهنیانی"... دیاره ئهوانه ی که یهکمجار یهکرمان ناسی، من له ههموویان کهمتهمنر بووم، بهلام رنگه رابردووی خهریک بوونی من به ئهدهبهوه، له ههموویان لهمیژینه تر بووبینت. به هوی وهزعی بنهماله و عادات و ئارهزووکانی بنهماله، له ههر شوینیکدا شتیک باوه، له شوینی ئیمهدا قسه کردن له نهده و دانیشتن و بهحسی ئهدهبی و سیاسی شهوچهره ی دیوه خان بوو، له بهدر ثهوه من زور له مندالاییهوه لهگهال ئهوه راهاتبووم! که هاتیشمه لهبهر ئهوه من زور له مندالاییهوه لهگهال ئهوه راهاتبووم! که هاتیشمه زانکو پیم وابوو ههر منم ئهو شتانه دهزانم و زموقم لهگهالی ههیه، بهالام

من خهیالم ههیه میژووی سهرههلدانی شیعری نویت له کوردستانی ئیران پی بلیم... راستی له نیو ههمووماندا ئارهزوویهك ههبوو که شیعری کوردی نوی بکهینهوه.

پ: ئهو قسانهی که تا ئیستا له سهر شیعری نویی کوردی کراون، راستکردنهوهیان دهویی، ئایا ئهم قسانهی جهنابهت راستکردنهوهن، یان چی؟

و: جا نازانم چی وتراوه له سهر شیعری نویی کوردی کوردستانی ئیران. من وهکوو قارهمانی چیروکیک دهبم که چیروکهکهی خوی دهگیریتهوه. ئیمه ههموومان زورمان بیر لهوه دهکردهوه چون شیعری کوردی نوی بکریتهوه، لهوانه (ئهوهی که رووبهروو بووین) وهکوو: "عهزیزی ژیان" و "عهلی حهسهنیانی" و من؛ ههر سیکمان به یهکهوه له "کولیژی یاسا" قهبوول بووین و له یهك پولیش بووین.

پ: كەستان رشتەي ئەدەبياتتان نەدەخۆيند؟

و؛ کهسمان رشتهی ئهدهبیاتمان نهدهخویند. "سواره" له "تهبریز" دهیخویند. "فاتیح" له "مهریوان" بوو. ئیمه ئهو سییه (عهای حهسهنیانی و عهزیزی ژیان و من) به یهکهوه قسهی زورمان له سهر نویکردنهوهی شیعری کوردی دهکرد. لهگهل "سواره"ش له ریگهی نامهنووسینهوه. "سواره" ههم هاوریم بوو، ههم ئاموزام بوو.

پ: زوّر له "لمتیف همانمهت" و "لمتیف حامید"ی ئاموّزای دهچن! من له ژمارهیمکی بلاوکراوهی "روّقار"دا که تایبهت بوو به "لمتیف حامید"، بمراوردیکم له نیّوان "سوارهی ئیلخانیزاده" و "لمتیف حامید"دا کردووه. "لمتیف حامید" خاوهنی ئاموّزایهکی شاعیر و داهیّنهره که "لمتیف همانمهه الله قسمه لله همانمه الله قسم الله قسمه لله نیونکردنهوهی شیّعری کوردی دهکات! همر زوّر له یهكدهچن. نمخوّشییهکمی "سوارهی ئیلخانیزاده" و نمخوّشییهکمی "لمتیف حامید"، نمخوّشییهکمی "لمتیف حامید"، دوره ریادی و پیّشمواییهکمی "سوارهی ئیلخانیزاده" و نمخوّشییهکمی المتیف حامید"، دوره ریادی و پیّشمواییهکمی المتیف حامید" زوّر سمیرن!

و: ئهم بۆچوونانهى ئێمه رێگاى نهدهبرده هيچ جێگايهك. واته كه لهبهرێكمان نهدۆزيبۆوه كه لهوێوه واردى ناو دنياى تازه ببين بۆ شێعر. ئێمه نزيكترين شت كه دهستمان دهيگهيشتێ شێعرى نوێى فارسى بوو، مامۆستاى شێعرى نوێى فارسييش "نيما يووشيچ" بوو. دواى ئهوهش خهڵكى تر هاتن كه تياياندا بوو له "نيما"يش بهرزتر بوو، وهكوو؛ "ئهحمهدى شاملوو" كه ناوه شێعرييهكهى "ا. بامداد" بوو، "مههدى ئهخهوان" كه ناوه شێعرييهكهى "م. ئومێد"ه، "سياوهش كهسرايى" رئهمه له دهورى مامۆستايى

"نیما" له جیکای خویدا بوو، به ههر حال دهستمان کرد بهوه که چون دهکریّت ئهم گورانکارییهی شیعری فارسی له شیعری کوردیدا چاو لیبکهین یان تهقلیدی بکهین یان بیکوردیّنین، بیگونجیّنین لهگهل زمان و ئهدهبی کوردی...

پ: له زمانه کوردییه ئهدهبییهكدا بیچینن!

و: بيچێنينهوه و بيكهينه شـێوهيهك شـێعرهكه نـوێ كرابێتـهوه! ئـهو تايبەتمەندىيانەي نوڭكردنەوەي شێعر كە ئێمە لەبەر چاومان بوو ئەوە بوو: خۆمان نەبەستىنەوە بە وەزنە عەروزىيەكەوە، خۆمان نەبەستىنەوە به وهی دوو میسراع به قهد یهك بن، خوّمان نهبهستینهوه به وهی که له دوای همر شیّعریّك دا قافیه دهبیّ جاریّك دووپات بكریّتهوه. ئهمانه له شيّعرى نـويّى فارسـىدا هـەبوون، ئيّمـه لەبـەر چاومان بـوون، بـهلام چوّن ئەمە بهيّنينە نيّو زمانى كوردىيەوە؟ لەناكاو رووداويّكى زوّر خوّش و باش و بهخير و بهرهكهت، به لام زور لهناكاو و كتوپر هاته گوري: اله پيش ههمووشیاندا بو من و "عهزیزی ژیان" که له ئیمه به ئهزموونتر و به تهمهنتر بوو، ماوهیهك پیش ئهوه كارى كردبوو، ههم له بوارى سیاسی و ههم له بواری کومهلایهتی و ههم له بواری ئهدهبیشدا، بهلام دوای ماوهيهك هاتبوّوه سهر خويّندن و لهكهن ئيّمه قهبون بووبوو بوّ ناو "كۆليژى ياسا". "عەزيزى ژيان" پەيوەندى زۆرى دروست كردبوو. خەلك دههاتن بو كوردستانى عيراق كتيبى تازهيان بو دههينا. دوو جهلا كتيبى "گۆران"یان بۆ هینابوو: "بهههشت و یادگار" و "فرمیسك و هونهر" من تا ئەوكات ھىچ شىتىكم لە "گۆران" نەدەزانى، سەرەراى ئەوەى لە مندالییهوه لهگهل زمان و ئهدهبی کوردی خهریك بووبووم و گویم لی

.... سيّبهرى "سواره" هيٚشتا.... 396

بووبوو و باسی ئهدهبم له لا کرابوو، بهلام ههموو ئهوانه تایبهت بووبوون به ئهدهبی کلاسیکی کوردییهوه! ئهوهندهی له سهر "نالی و سالم و کوردی و ومفایی و مهحوی" دهمزانی ههر هیچ شتیکم له سهر ئهدهبی نویی کوردی و شیعری نویی کوردی و نوی بوونهوه نهدهزانی، تا زور پی نهچوو "عهزیزی و شیعری تیبیکی دیکهی بو هات که لیکولینهوهکهی "رفیق حیلمی" بوو له سهر شیعر و ئهدهبی کوردی "بهرگی دووهمی"، ئهوهی له کوتاییدا چاپ بوو.

ئهم دوو کتیبه، به تایبهت ههر دوو جدهکهی کتیبهکهی "گوران" دنیایهکی تازهی لهبهردهم ئیمهدا کردهوه. دیاره کتیبکهی "پفیق حیلمی" بینجگه له "گوران" خهنگی دیکهی وهکوو "شیخ نووری شیخ سالحی"یشی به ئیمه ناساند. ئیستا ئیمه تیگهیشتین که پروسهی نویکردنهوهی شیعری کوردی و دامهزراندنی بناغهیهك بو شیعری نوی، له میژینهیه. شیعری کوردی و دامهزراندنی بناغهیهك بو شیعری نوی، له میژینهیه. ئهوه ئیمه ئاگامان لی نهبووه، دهنا پیش ئیمه خهنگیکی زور ههوئی بو داوه، کاری تیدا کردووه، پیاوی گهورهشی تیدا پهیدا بووه. دیاره ئهمه نائاگایی ئیمهیه، پهنگدانهوهیهکی ئهم دابرانهی کوردستانه له یهکتر، ئهم دابرانه سیاسی و فهرههایی و ئابوورییهی که چهند سالایکه له کوردستاندا تهحمیل کراوه، ئهمه وایکرد بوو ئیمه وهکوو گهنچ هیچ ئاگایهکمان له گورانکارییهکانی ناو شیعری کوردی له کوردستانی عیراقدا نهبوو. بهلام که شیعرهکهی "گوران"مان بینی، بارودوخهکه گورا. من نامبوو. بهلام که شیعرهکهی "گوران"مان بینی، بارودوخهکه گورا. من شاعیر نهبووم، من کارم کاری لیکدانهوه و پخنهگری بوو، نهم پهخنه گرتنه و دوو کتیبهکهی "عهزیزی ژیان" وای لیکردم که من نهمجار به گرتنه و دوو کتیبهکهی "عهزیزی ژیان" وای لیکردم که من نهمجار به چاویکی وردتر و هوولترهوه سهیری ثهم ئهزموونه تازهیه بکهم، کورد

گوتهنی: "به چاوی موشتهری سهیری بکهم." با له پیشدا بلیّم شاگهشکه بووم به دیتنی ههر دوو کوّمهله شیّعرهکهی "گوّران" و تیّگهیشتم که ئهو شته لیّی دهگهریّین ئهمهیه! ئهمهیه تای تهرازوومان بوّ راست دهکاتهوه له بهرامبهر ئهو سهرچاوهیهی ئهدهبی فارسی که له "نیما"وه هاتبوو بوّ نوی کردنهوهی شیّعری فارسی و ئیّمه تهنیا ئهومان لهبهر دهستدا بوو بوّ چاولیّکهری! "گوّران" تهرازووی بوّ راست کردینهوه و تیّیگهیاندین که له زمان و ئهدهبی کوردیشدا ئهم تیّکوشان و ههول و تهقهلایه دراوه، ریّگاکه دوّزراوه و نموونه باشمان لهبهر دهستدایه... من ئهوهندهم پی خوّش بو، ئهوهنده خهریك بووم به "گوّران"هوه تهنانهت دهرس و سیاسه تیشم له بیر چوبوّوه له خوّشیدا...

له بیرمه "سواره" له تهوریز بوو، من ههر له نیوان ههفتهیه یان له نیوان ده روّژ جاریک نامهیه کم بو دهنووسی، نامهیه کی زوّر دوور و دریژ! جاری وا ههبوو ده پازده لاپهره! له ههر یه که لهو نامانه دا کردبوومان به عادمت شیّعریکم له شیّعره کانی "گوران" بو دهنووسی، دوایی بوچوونی خوّم و لیّکدانه وه ی خوّمم له سهر ئه و شیّعره (چهنده دهتوانی یارمهتییان بدات بو دوزینه وهی ریّگا) بو دهنووسی.

پ: ئەو نامانەى دەتنووسىن بۆ "سوارە"، ھىچيان ماون؟ بۆ ئەوەى بزانىن تواناى ئەدەبى و لىكدانەوەى رەخنەگرانەى ئەو سات چۆن بووە و لە چ ئاستىكدا بووە؟ ئەوە يەك؛ دووەم، ئايا وەلامى "سوارە"ت لە لا ماون كە لە ئەرشىفى خۆتدا پارسىتبىتىن و تا ئىستا نەكەوتبنە بەردەسىتى خوينەر؟

و: خوّ ئەگەر مىن لىە كوردستان نەژيابايـەم و لـەو خەباتـە سياسـييەدا بەشداريم نەكردبايە ئيستا ئەوانە سەرچاوەى مادەيەكى زۆر باش بوون بۆ چاپ کردنی کتیبیک، بهلام نهك تهنیا ئهوانهم هیچی نهما و ههمووی سووتا و تالان كران (ههم هي من و ههم هي "سواره") به لكوو كاتيك من له سالی ۱۹۶۸ چوومه زیندان و دوای ماوهیهك که ریگا درا ئیتر نامه ئالوگۆر بكەم و خەلك بىتە دىدارم و جارىكى تىر لەگەل "سوارە" شهرهنامهمان دهستی پیکردهوه، ئهوانیشم ههمووی فهوتا!! دیاره ئهم سەفەرە چوونكە دەمانزانى نامەكانمان دەخويندرينەوە، زۆر بە رەمىز و راز و له تویّی چهندین پهرهدا دهماننوسین! به لام لهگهل ئهوه شدا ئیجگار خوّش بوو!! من و "سواره" ههردووكمان قوّناغيّكمان بريبوو. حهوت ههشت سالّی پیّ چووبوو، یهکهمین نامه نووسینمان له سهر "گۆران" وابزائم له دهوروبهری ۱۹۵۹ ـ ۱۹۶۰ دابوو، بهلام که له زیندانهوه نامهم دهنووسی و "سواره" جوابی دهدامهوه ۱۹۶۸ بو ۱۹۷۰ بوو. لانی کهم نامهکانی "سواره"م لای خوم راگرتبوو له زیندان، به لام کاتی هاتنه دەريّدا هەرچى نامـەى دۆسـتان و رەفيـان و تەنانـەت كـەسوكـار و خزمیشم همبوو که له گهل خوّم بیهانهینمه دمری همموویان دهستیان به سەرداگیرا، ھیچ شتیکیان پی نەھیشتم جگه لهو جلوبهرگی لەبەرمدا بوو!! ريْگايان نهدا هيچشتيْك دهگهل خوم بهينمه دهري، حكوومهت ههمووی برد و دهستی به سهردا گرت! لهو نامانهدا که ئالاوگور دهکران من بۆچوونەكانى خۆم دەگۆت: "چۆن ئەم شێعرە دەتوانىٰ ببێتە نموونە و سەرمەشــقێك بـــۆ ئێمـــە؟ جياوزاييەكــەى چــيە لەگــەڵ شــێعرە نوێيـــه فارسییهکه؟ چهنده دهتوانی یارمهتیدهرمان بیّت؟" "سواره"ش له

بهرامبهردا ههم وهکوو ئهدیب و ههم وهکوو شاعیر بۆچوونهکانی خوی دهگوت. برنیک له بو بۆچوونانهی مین ههبوول دهکرد، برنیکی وهلام دهدایهوه، برنیکی رفت دهکردهوه، ئهمه وای لیکردم تهنیا کابرایهك نهبم خوینهر بم، بهلکوو من له سهر "گۆران" دهست بکهم به کاری لیکولاینهوه و بیکهم به سهرچاوهی ئیلهام بۆ دۆزینهوهی رچه نوییکهی شیعری کوردی له کوردستانی ئیران. بهلام پیش ئهوه له نیو ئیمهدا زیاتر شیعره نوییه فارسییهکه لهبهر دهستدا بوو یان ئهو شیعرانهمان لهبهر دهستدا بوو که به زمانی بیگانه گوترابوون وهکوو: "فهرهنسی، ئینگلیزی، ئهلمانی" دهشزانی بزووتنهوهی وهرگیران له ئیران بزووتنهوهیهکی زوّر بهربلاو و بهنرنی بزووتنهوهی دهورگیران له ئیران بزووتنهوهیهکی زوّر بهربلاو و بهنرخ و دهولهمهنده، ئیمه نموونهی زوّری شیعری کون و نویی بینگانهشمان لهبهر دهستدا بوو که بیکهین به سهرمهشقی شیعری نویی کوردی. وابزانم ئهگهر من ههله نهکهم یهکهمین کهس که به شیوهی نوی گوردی. وابزانم ئهگهر من ههله نهکهم یهکهمین کهس که به شیوهی نوی

پ: هاوقوّناغ لهگهل "گوّران"دا یان (بوّ نموونه) له ژیّر کاریگهریی "گوّران"دا؟

و: به کاریگهربوون به "گۆران"، به لام کاریگهرییه کی جاری سهره تایی بوو. "عهلی" پیش ئهوهش که دیوانه کهی "گوران"مان دهست کهویت، خوی ههولی ئهوهی ده دا نموونه یه کی شیعری نویی کوردی بخاته روو. شیعریکی ههبوو به ناوی "جه لاد" شیعریکی ساکار بوو، به لام شیعریکی پر حهماس و پر شور و بویرانه بوو... شیعریکی تری ههبوو ناوی «بوردوومان» بوو. ههر دوو شیعرهکه ته واو سیاسی بوون. شیعرهکهی باسی

بۆمبارانی دەكرد، يەكەمين رەنگدانەوەى رووداوەكانى كوردستانى عيراق بوو لە سەر ئيمە، دەگەريتەوە بۆ ۱۹۶۰ ـ ۱۹۶۱.

پ: کاك سهلاح من لهم قسانهدا وا تيدهگهم که بير کردنهوه ئيده ده نوی کردنهوه شيعری کوردی، پهيوهنديی به "روانگه"وه نهبووه! و: زوّر راسته. نهك ئاگامان له "روانگه" نهبوو، به لكوو "روانگه" هيشتا نههاتبووه سهر شانوی کوردی، ئهمه دهگاته کوتاييهکانی ۱۹۶۹ و سهرهتاکانی ۱۹۶۰.

پ: که واته دهتوانی "سواره" له پێشی پێشهوه دابنێیت و بیخهیته پێش گرووپی "روانگه"شهوه؟

و: ئهومیان با ئهو کهسانهی لیکولینهوه دهکهن قهزاوهتی له سهر بکهن. با ئهوهش بلیم که بهر له "سواره"، "عهلی حهسهنیانی" شیعره نوییکهی دهستپیکرد، دوای "عهلی"ش ئهوهی زووتر هات (شتیک له "سواره" زووتر هاته ناو مهیدان) "فاتیح" بوو. بهلام هیچیان نهیانتوانی ئهو کاریگهرییه له سهر شیعری نویی کوردی دابنین که دوایی "سواره" داینا. ئیمه ههر ئهوه نهبوو کاری ئهدهبی به یهکهوه بکهین، بهلکوو کوریکی سیاسی بووین و حیزبیکی سیاسیش بووین.

پ: ئەو حيزبە سياسىيە كامە بوو؟!

و: ئیمه له پیشدا (وابزانم ۱۹۵۸ - ۱۹۵۹ دا، لهگهل یهکهمین سالی چونمان بو زانکو) یهکیتییهکمان دروست کرد به نیوی "یهکیتیی خویندکارانی کورد له زانستگای تاران".

"یهکیّتیی خویّندگارانی گورد له زانستگای تاران" ریّکخراویّکی نهیّنی بوو، بهلام ئهوهنده به پهله، ئهوهنده خیّرا، ئهوهنده دهستوبرد، کاری

کرد و له ناو خونندکارانی کورددا له کوردستانی ئیران لایهنگر و ههواداری پهیدا کرد که شهش مانگ یان ئهوپه پی سائیک کهمتری پیچوو، هیچ خویندکاریکی کورد نه له "زانستگای تاران" و نه له هیچ کام له زانستگاکانی ئیران دهستنه ده کهوت سهر به و پیکخراوه نهبیت و ئهندام نهبیت تیایدا همر بویهش دوای ماوهیه کناوی خوی گوری به "یه کیتیی خویند کارانی کورد له زانستگاکانی ئیران" بو ئهوه ی بو ههموو ئیران بینت.

پ: تەقدىرى ئەو رۆكخراوە بۆ ئەدىب چۆن بوو؟ جموجولى ئەدەبى لە ناوياندا چۆن چۆنى بوو؟

و: باوم پر بکه پیکهینه را و دامه زرینه رانی خویان ئهدیب و خویندگار دروستی کردبوو، به هوی ئهوه که پیکهینه ران و دامه زرینه رانی خویان ئهدیب و خویندگار و پرووناکبیر و زمانه وان بوون، وای لیها تبوو باش دهستنیشانت نهده کرد که ئهمه پیکخراویکی خویندگاریی به تهنییه که کاری سیاسی ده کات یان کوپ و ئه نجوم هنیکی ئهده بیلی کوردییه به به به نهم دووه ی وا تیکه هلکیش کردبو و لهگه لیه که ترد نهده ناسرانه وه (ئیستا جیگای باس کردنی نییه) به لام ئهوه گرنگیی ئهده ب و زمان له هیشتنه وه و پاگرتنی بوونی نه تهوایه تیی کورد نیشان ده دا. زمان هه میشه ئه و فاکتره گرنگه بووه که به دریژایی میژووی ئیمه توانیویه تی بوونی نه ته وه ی بیاریزیت.

باسهکه دریدژه... با بجمهوه سهر ئهو بهشه که پاش ئهم یهك دوو شیعرهی "عهلی" ورده ورده کورهکه زیادی کرد. سائی پیچوو "سواره"ش هات بو تاران، ئهمجار کورهکهمان دهولهمهندتر و گفتوگوکانیشمان گهرم

402 سيبهرى "سواره" هيشتا...

و گورتر بوون... "فاتیح" جیاوازیی لهگهل زوّریان ئهوه بوو که به تهنیا شاعیر نهبوو، ئهدیبیش بوو.

پ: (بۆ نموونه) چيرۆكى دەنووسى؟

و؛ نهخیر... لیکولینهوهی لهسهر ئهدهبی کوردی باش و زور بوو، بهلام چیروکی نهدهنووسی... کابرایهکی ئهدیب بوو، کابرایهك بوو سهره ای ئهوهی که ئهوکاته تهمهنی کهم بوو (شتیك له من منالتر بوو) بهلام هاته ناو کوره ئهدهبییهکهوه، زور زوو (وهکو کهسیکی دهرهوهی ناوچهی موکریان) گهشهی کرد...

پ: کاك سهلاح ئهم پێداگرتنه لهسهر ناوی "فاتیح" یان لهسهر ناوی دیکه سهندنهوهی ئهو تیعتیباره نییه له "سواره" و گێڕانهوهی بو ئهو کهسانهی که له ئهسلاا خوێان خاوهنی ئهو ئیعتیبارهن؟

و: نا... ئەمە بەخشىنى زانيارىيەكە بەو كەسەى كە ئەم زانيارىيانەى نىيە. گۆرانەوەى مۆرۈو بەو جۆرەى كە واقعەن بووە ئەركۆكى سەرشانى منە. رەنگە ئۆستا تۆ نەزانى يا خەڭكۆك نەزانى كە "قاتىح" لە ھەرە ئەو كەسانەيە كە من لە بوارى سياسەتدا بەوپەرى توندى رەخنەم لەسەرى ھەيە و لە دوو تەوەرى زۆر لۆك جياواز و زۆر دژ بە يەكتردا راوەستاوين. لە سەر سياسەت، لە سەر مەسەلەى مىللى، لە سەر دوارۆژى گەلى كورد ولايكۆلىنەوە لە سەر بزوتنەوەى رزگارىخوازىى كورد!! "فاتىح" خاوەنى ئەو قسەيەيە كە (بەداخەوە!) دەلى: "ھىچ بزوتنەوەيەكى رزگارىخوازىى كوردى، ئە ھىچ دەورەيەك لە زەماندا، ھىچ حەقانىيەتىكى نەبووە، ھىچ كۈردى، ئە ھىچ دەورەيەك لە زەماندا، ھىچ حەقانىيەتىكى نەبووە، ھىچ كىردى نەبووە، ھىچ دەردى، ئە ھىچ دەرەرەيەك ئە دەرووندا نەبووە و ئەگەر دەبىت بەرگرىيەكى لىڭ بىرگرىيەكى

گرتوویانه و کوشتوویانه و له روانگهیهکی مروّییهوه مروّق دهبی بهزهیی پیدابینتهو"..."کهسیک وا بلی و بوّچوونی منیش دژ بهوه زوّر ناشکرا و دیاره. لهبهر ئهوه من دهمهوی بلیّم: ههلویّستی سیاسیی ئیّستای "فاتیح" نابیّت دهوری گرنگی ئهو له کوّر و کوّمهل و ئهنجومهنه کوردییهکان لهبهر چاو ونکات. نابی دهوری ئهو له داهیّنان و دامهزراندنی ئهو بناغه بههیرزهی که شیّعری نویّی کوردی له کوردستان سهرئهنجام به خوّیهوه گرت لهبیر بکات.

سیاسهتیک له چل پهنجا سائی رابردوو بهردهوام ههبوو و من له دژی راوهستاوم ئهویش ئهوهیه: "دهوری ئهدهبی و هونهریی شهاعیریک دهبهستنهوه به ههنوی سیاسییهکهیهوه." بو نموونه "گوران" که چووهته ناو "حیزبی شیوعیی عیراق"هوه ئیتر وا حیساب دهکرا که ئهمه شاعیری "حیزبی شیوعی"یه و تهنیا شیوعییهکان بویان ههیه پیایدا ههلدهن و ئهوانهی له ناو بزووتنهوهی رزگاریخوازی کوردا بوون، به تایبهتی ئهندام و لایهنگرانی پارتی له نام سائی رابردوودا ههرگیز ناچنه سهر باسکردنی "گوران" و تهعریف و پیداهه نگوتنی.

پ: واته، پینت وایه بزووتنهوهی کوردی غهدری له "گوران" کردووه بهوهی نهیهیشتووه شورهت پهیدا بکات؟! بهلام ههن دهلین: "شیخ نووریی شیخ سالخ" پیش "گوران"یش دهکهویت له داهیناندا! که چی بهو حوکمهی که "شیخ نووری" حیزبیکی به توانای وهکوو "حیزبی شیوعیی تهوسای عیراق"ی له پشتهوه نهبووه، ناوی دهرنهکردووه!! واته، ههن پیچهوانهی قسهی جهنابت دهکهون دهلین: نهوه "حیزبی شیوعیی" بووه که دهوری ههبووه له گهوره کردنی ناوی "گوران"دا!! به ههر حال من

بروا ناکهم "حیزب" یان "ریکخراو" یان "گرووپ" و "دهستهی سیاسی" بتوانن تا سهر ناویک بخهنه ژیری ژیرهوه و یهکیکی تر بخهنه سهری سهرهوه! زهمانه خوّی دواجار ئهم شتانه یهكلایی دهکاتهوه.

و؛ جا ئێستا ئهو زهمانهيه نهگهيشتووهته لاى ئێمه!! ئێمه قسه له ئێستا دهکهين.

من دژی نهو بۆچوونهم که "حیزبی شیوعیی" بهوه که ناوی خوّی خستوّته سهر ناوی "گوران"هوه، مانعی ئهوه بووه "گوران" ئهو جیّگا گرنگه و ئهم مهقامه بهرزهی که به راستی شیاویهتی له ئهدهبی کوردی دا بگریّتهوه. "حیزبی شیوعیی" بوّته هوی ئهوهی که ئهوانهی لهگهل "حیزبی شیوعیی" جیاوازن "گوران" فهراموّش بکهن، وازی لی بیّنن، ناوی نهبهن.

ئهگهر نهبیّته بوّچوونیّکی کان و کرچ یان بوّچوونیّکی توند و تیژ (مروّق له بواری ئهدهبدا نابیّ ئیگجار توند و تیژ و دابراو بیّت) ئهوا من بوّچوونیّکم ههیه له سهر "گوّران": "من دوای "نالی" له ههموو ئهدهبی کوردیدا هیچ کهس نابینم به قهد "گوّران" کاریگهریی له سهر شیّعری کوردی ههبووبیّت! هیچ کهس نابینم به قهد "گوّران" مافی خوّی بیّت که ئهم پاناوکه فراوان و بهرین و قووله له ئهدهبی کوردیدا بگریّتهوه. بهدّم هیچ کهسیش نابینم به قهد "گوّران" غهدری لیّکرابیّت و مافی زهوت کرابیّت! ئهمهش تازه نییه!! له ناوه پاستی پهنجاکان به دواوه، بهتایبهت له پهنجا و ههشت به دواوه، که دهوری سیاسی و چالاکیی سیاسی "گوّران" له ناو "حیزبی شیوعیی"دا به ئاشکرا پهرهی سهند، ئیتر ئهو لیّکدابرانهی بهینی "گوّران" بهینی باقی بزوتنهوهی پزگاریخوازیی کورد رووی دا و

وای کرد "گۆران" ئهو دەوره گرنگهی نهدرێتێ!! ڕەنگه هەنىدێك كەس بۆێن؛ (كە ئە ڕاستىدا ئىنكارىيىشيان ناكەم!!) ئەم گرنگىيەی "گۆران" ئەبەر چاوی من، ڕەنگە ئەبەر ئەوە بىٽت كە ئىمە يەكەم ئاشنايىمان ئەگەل ئەدەبى نوێى كوردى ئە ڕێگای "گۆران" ەوە بووە، يان ڕەنگە پىێيان وابێت من خۆم وەكوو نووسەرێك يان ئىێكۆلەرەوميەكى ئەدەبى، كارى زۆرم ئەگەل شىخىرى "گۆران" كردووە، ئەگەلى ڕاھاتووم، ھەروەك چۆن برێك كەس پىێيان وايە بە ھۆی ئىێكۆلىنەوەكانىم ئە سەر "حاجىقادر" ئىێجگار ئاوا موريدى "حاجى"م، جا قەی چ دەكا؟ رەنگە وابێت... رەنگە وابێت... بەلام مىن پىێىم وايە وەك چۆن شىێعرى كلاسىكى كوردى بە ناوى "ئالى"وە دەناسرێ، شىٚعرى نوێى كوردىيش ھەقە بە ناوى "گۆران" ەوە بناسرێت. چونكە ئەو شىٚعرى نوێى كوردىيى چەسپاند و دايمەزراند و خستيە سەر ئەم رېێچكەيە، با پىێش ئەوە "شىێخ نوورىي شىخ ساڵح" كارى گەورەشى كردبىٽت و يەكەمىن رچەى شىكاندبىٽت، بەلام خىز ھەمىيشە يەكەمەين رچەشكىن گەورەترىن كەس نىيە ئە ناو رچەكەدا...

پ: بــه لکوو ئــه و کهسـه گهورهیــه کــه زوّرتــر لــه نــاو رچــهکهدا دهمیننیته وه...؟

و؛ ئهو کهسهی که زورتر دهمینیتهوه و له ناو رچهکهدا و ئهو کهسهش که کاری بهرزتر دهکا ئهو کهسهی که هونهر و فهنهکهی بهرزتره...

تا ئیستا هیچ کهس له شیعری نویی کوردیدا نهگهیشتوته ئهو هونهره بهرزهی که "گوران" پییگهیشت... به لام سروشتییه که چاوه روان بین له سی چل سالی کوتاییدا، له ئهدهبی کوردی و شیعری کوردیدا، چ له کوردستانی عیراق و چ له کوردستانی ئهودیودا، خه لکی دیکه بین گهشه

بکهن و له "گۆران"یش تێپهرن... بهلام تهنانهت تێپهر بوونی ئهوانیش له "گۆران"، له مهکانهتی "گۆران" کهم ناکاتهوه...

جا با بچینهوه سهر شیعری نویی کوردی له کوردستانی ئیراندا...

پ: با من بیرت بخهمهوه که له کوێوه دهستپێکهینهوه. من پرسیم: ئایا دهتوانیت شێعری کوردی له کوردستانی ئێراندا به سهر چهند قوّناغدا دابهش بکهیت؟

قوناغی یهکهمت باس کرد که قوناغی "هیمن، ههژار و خالهمین و سهید کامیل و..." ئهوانه...

و: که ههموویان به شاگردی "ئهبولحهسنهی قازی" دهناسرین.

پ: پاش ئەوەيش شىخىرى "سوارە" و شىخىرى ئەو گرووپەى كە لە زانكۆكاندا تەشەنە دەكات و جى پىي خۆى قايم دەكات، بەلام ئايا دەتوانى پاش ئەوانىش گرووپىك يان تاقمىكى ترمان بۆ دەستنىشان بكەيت؟

 کات ئیمه نهندامیتی ئه و حیزبه شان وهگرتبوو... جا هه م له لایه ن "کومیته ی حیزب" وه هه م له لایه ن "کومیته ی خویندکاران" وه ، منیان نارد بو کوردستانی عیراق له به ر ثه وه من له گیرانه که دا به شداریی ئه و هاو پیانه م نه نه نه نه نه م کاتیک دوای سی سال مانه وه له کوردستانی هاو پیانه م نه نه نه وه به نه کوردستانی عیراق گه پامه وه بو کوردستانی ثیران و گه پامه وه بو نیبو کوپه که نیبر اق گه پامه وه بو زانکوش ، بو ته واو کردنی خویندنه نیوه چله که م، ثیبر ثه وانیش له زیندان هاتبوونه ده ری و گه پابوونه وه بو زانکو و بو ته واو کردنی خویندنه نیوه و ناچله که یان... نه وسا ئیدی ئیمه نازموونیکی زورمان پهیدا کردبوو (دیاره که ده لیم زور، له چاو خومان له چاو نه وساش)، گیرانمان دیبوو، زیندانمان دیبوو، هه لهاتنمان دیبوو، کوردستانی عیراق به یدام کردبوو له سه ر چونییه تی شوپش و کوردستانی عیراق پهیدام کردبوو له سه ر چونییه تی شوپش و په وابون یان په وانه بود و و باله کانی... هه موو نه و بیر و بوچوونانه مینابو وه بو "زانکوی تاران"، نه وانیش بوچوونه کانی ناو زیندانیان هینابو وه بو "زانکوی تاران"، نه وانیش بوچوونه کانی ناو زیندانیان هینابو وه بو "زانکوی تاران"، نه وانیش بوچوونه کانی ناو زیندانیان هینابو وه بو "زانکوی تاران"، نه وانیش بوچوونه کانی ناو زیندانیان هینابو وه بو "زانکوی تاران"، نه وانیش بوچوونه کانی ناو

پ: ئەى لە سەر شيعر ھيچت نەبردبۆوە بۆ ئەوان؟

و: من له سهر شیعر ههر ئهوهم بردهوه که تو ئیستا ئاماژهت پیکرد... که گهیشتمهوه پیمگوتن: ئهو جورهی ئیمه ئاوا به خوشهویستی سهیری "گوران" دهکهین ئاوا به بهرزی سهیری دهکهین له کوردستانی عیراق سیاسهت نهیهیشتووه ئهو بهرزی و مهکانهتهی ههبیت...

پ: كى بوون ئەوانەى ئەوكات غەدريان لە "گۆران" دەكرد؟

سيّبهرى "سواره" هيْشتا... **408**

و؛ ئهو کات به پلهی یهکهم "بزوتنهوهی میللی و رزگاریخوازی کورد" که "یارتی" سهرکردایهتیی دهکرد...!

پ: کێیان قوت کردبوّوه له بهرامبهر "گوّران"دا خوّ دهبیّ بوّ سهرکوت کردنی کهسیّک ههبیّت له بهرامبهریدا رایگری یان بهرزی بکهیتهوه...!

و: زور کهسیان هههبوو... به لام له پهلهی یهکهمدا "کامهران موکری"...!

ب: "كامهران موكرى"يان بهرز كردبوّوه!!

و: بەلىٰ...١

گهرانهوه بو تاران و ... جاریکی دیکه سهر به یهکهوهنان، ههم بهرههمی سیاسییدا و ههم بهرههمی ئهدهبی... بهرههمه سیاسییدکهی ئهوهبوو: ئیمه جاریکی دیکه قهناعهتمان پهیدا کرد دهبی ئهو کومهلهیهی خومان دامهزرینینهوه، بهلام زهمانه گوراوه، بیری نهتهوایهتی ناتوانی به تهنیا لهم سهردهمهدا کورد رزگار بکات... له بهر ئهوه ههموومان بهو همناعهته گهیشتبووین که ئهم بیره نهتهوایهتییه رزگاریخوازییهی کورد، دهبی موتوربه بکری به بیری چهپ... ئیمه ههموومان کهوتینه سهر موتالایهکی (دهتوانم بلایم) باش و فراوان له "ئهدبیاتی مارکسی"دا و دهستمان کرد به خویندنهوه... قهناعهتمان پهیدا کرد که ههر ریکخراویکی تازه دهبی له سهر بناغهی "مارکسیزم باینینیزم" دایمهزریّت!!

پ: ناشئ به تهمابوون ئهدهبهكهش ههلكينشن له "بيرى چهپ" و "ماركسيستى"؟

و: به لنن، به لام ئه وه له به رئه وه نه بوو که بریارمان دابیت ده بی وا بکه ین. ئه وه له به رئه وه بو و باوه ره کانمان پالی پیوه ده ناین وابکه ین! تو وه ختیک شیعر ده لایت له سهر باوه ری خوت ده یلییت، خو شیعر بو باوه ری خمه کنی نالییت؟! به لام هه ولی ئه وه مشمان ده دا که سنووری بایه خه ئه ده بیه کان نه شیوینین و نه یه کین به قوربانی باوه ره سیاسییه که!!

بیرمه "فاتیح" شیّعرییی خوشی گوتبوو به نیّوی "بهرخه مامز"؛

"بهرخه مامز" شیّعرییی دلّدارانهی غهرامیی ئیّجگار خوش و جوان بوو،
ههرایه کی ساز کرد، لهمهوه حهمله ی پی کرا که: ئیّستا چ وهختی شهو
شیّعره غهرامیهیه، له کاتیّلکدا ئیّمه لهو خهباته توند و تیرژهداین؟!
کوّریّکی بو گیرا، لهو کوّرهدا من زوّر به توندی دیفاعم لیّکرد! (ئیّستاش
که پیر بووم شهو عاده هم ههر ههیه، وهختیک ده چمه ناو جهده لهوه توند
و تیرژ قسه دهکهم، زوّر توند و تیرژیش!!). خوّشییه کهی شهوه بوو "فاتیح"
خوّی لهگهل رهخنه گرهکان بوو، دهیگوت: "بهلیّ کاریّکی خرابم کردووه که
شیّعرهم گوتووه!" من ههرای توندم له سهر شهوه بوو که: "نهخیّر...!
کاریّکی چاکت کردووه و دیسان دووباتی بکهوه و حهیفه شهو توانا و
ناماده ییهی خوّت له بواری دلّداری و شهوین و غهرام و ههست و نهستی
تاکه کهسی و مروّیی خوّت دا به کار نهبه یه تا خوشییه کهی شهوه بوو

پ: تو ئه ههموو ساله پیش ئیستا، بهرگریت له تاکهگهرایی و خودگهرایی شاعیر کردووه له ناو شیعردا، ئیستا سهیره (کهم و زور) دهگهرییتهوه سهر ئهوهی که شاعیران واز لهو زاتیه بهینن و زیاتر

تهرخان بن بو مهوزوعییهت، زیاتر تهرخان بن بو کیشه نهتهوهیی و کومهلایهتییهکان!!

و: ئهگهر وابئ ئيمه له قسهكانی پيشووماندا شوينيك ههيه كه حمتمهن لهو شوينهدا باش له يهكتر تينهگهيشتووين! من ناليم شاعيران با وا بن!! نايلم دهبئ شاعير چ بكهن!! باسی ئهوهم كردووه كه ئهدهبی كوردی به كام قوناغدا تيپه پيوه؟، بو ئهم شاعيرانه وايان كردووه؟ من ئهوهم ليكداوهتهوه كه ئهوه ناچارييان بووه!

پ: ببووره کاك سهلاح... سالانی گهرانهوهتان بو زانکوکانی ئیران (تو له کوردستانی عیراقهوه و هاوریکانیشت له زیندانهوه) سالانی "قوناغی دووهم"ی گرووپهکسهی "تسو" و "سسواره" و "فساتیح" و "عسهلی حهسهنیانی"یه؟

و: به لیّ، "قوناغی دووهم"یهتی به لام قوناغیکه جیاوازیی کهم نه بوو لهگهل "قوناغی یهکهم". ئیمه دوای گهرانهوهی من له کوردستانی عیّراق و دوای گهرانهوهی برادهران له زیندان، له رووی سیاسییهوه جاریّکی دیکه خومان ریّکخستهوه، به لام وهکوو ههموو برووتنهوهیه کی سیاسی که دابرانی به سهر دادیّت و جاریّکی دیکه یهکتر دهگریّتهوه، مهرج نییه ههموو ئهو کهسانهی جاری پیشوو لهگهل بوون بو جاری دووهمیش لهگهل بووبن. ئیمه ههم بریّك خهلکمان لی جودا بووه، ههم بریّك خهلکی تازهمان زیادی کرد، له وانهی که جودا بوونهوه یان گهرم و گوریهکهی جارانیان نهما "عهلی حهسهنیانی"، "عهزیزی ژیان" ... له وانهش که له "دهوری یهکهم"دا لهگهلامان نهبوون (چونکه مندال بوون) و پاشان هاتنه "دهوری یهکهم"دا لهگهلامان نهبوون (چونکه مندال بوون) و پاشان هاتنه ریزهوه: "موسلیحی شیخ ئه لئیسلامی ـ برای فاتیح" (وهکوو لیکولهر ههم

له بواری سیاسی و ههم له بواری ئهدهبدا)، "عهبدوئلای موهتهدی"، "ئهمیری حهسهنپوور"، "بایزی مهردؤخی"... کۆپهکهمان لهژیر باری عاتیفه و ئیحساس هاته دهری. بوار کرایهوه بو لیکوینهوه له سهر ئهدهب له پوانگهیهکی زانستییهوه، تهنانهت بوار کرایهوه بو لیکویلینهوه له سهر بزوتنهوهی پزگاریخوازی کورد له پوانگهی مهعریفییهوه، ههروهها بو لیکویلینهوه له سهر میژووی کورد، شوپشهکانی پیشوو، ههنهکان، تهنانهت شوپشی ئهیلوول و ههنهکانی...، ئهوانهمان ههموو لهبهر چاو بوو. پووداوهکانی ناو شوپشی کوردستان و ناو مینژووی گهلی کوردمان لیکدایهوه و پهنگی دهدایهوه له ناو شیعرهکانماندا! شیعره مهشهورهکهی افاتیح"، "شیعری شهوه" پهنگه زور کهس نهزانن یان تا ئیستا باس نهکرابیت، ئهمه باسیکی شوپشی ئهیلووله که دهنی:

"له پیشدا دهنگیکی زوّر خوش دههاته بهرگویّم، پیّم وابوو ئهمه دهنگی بالندهیهکه که شهو دهخویّنی و مژدهی هاتنی بهیانی دهدا؛ دهنگی کهسیّکه که به ناو لیّپرهوار و جهنگهایدا تیّدهپهرهی و دار و دهرخت دهبری بو ئهوهی ریّگا بکاتهوه و مژده ببات بو هاوریّکانی، یان دهنگی ئاوی کانییهکه که دهرژیّته سهر خیزه وردهکان و له دل کاری دهکا!! بهلام ورده ورده که ئهم دهنگه نزیك بوّوه، لیّی حالّی بووم که نهخیّر ئهمه شهقژنیّکی تاله!! پری کردم له وهحشهت؛ پری کردم له ومحشهت؛ پری کردم له ترس و به چاویّکی پر خوّف و ترسهوه سهیری ئیّستا و داهاتووی خوّمانم کرد ئهمجا لیّم بوو به "شهوه"یهك ئیّستا منی داهاتووی خوّمانم کرد ئهمجا لیّم بوو به "شهوه"یهك ئیّستا منی

شیّعری "شهوه" ئهو حالهته دهگیریّتهوه... به لام دیاره ئهو کات پیّمان باش نهبوو، ئهم شهرحهی له سهر بدری پیّمان وابوو خوشیه کهی له رهمزییه ته کهی دایه، له ناوه دایه، له ناوه داید دایه.

هـهروهها شـيْعرهكهى "سـواره" "خـهوه بهردينـه"، باسـى هـهموو رابردووهكان دهكا كه (چۆن ئاويٚك خهريكه له دهروونى كيٚويٚكهوه له دلٚى كيٚويٚكهوه ديٚتـه دهرێ... ئـهم ئـاوه چـهنده خوٚشهويـسته! هـهموومان چاوهرپٚى هاتنى دهكهين! بهلام كه ديٚته دهرێ لكى زوٚرى لىێ دهبيٚتهوه، بهلام ههموو لكهكان به ريٚگاى راست و رهوادا نـاروٚن! هى وا ههيه سهرى لىدهشيٚوێ، هى وا ههيه بهلارێدا دهروا، هى وا ههيه ئيتكاى به خوٚى نييه، پالپشتى به دهرهوهى خوٚيهتى، بهلام له نيٚو ههموو ئهوانهدا يـهك "چاوگ" ههيه كه به تهنيا ئهو شارهزاى كوٚسپ و كهندالى ريٚيـه...) ئيٚمه ئهوكات پيٚمان وابوو ئـهو ريٚگايـه ئهوهيـه كه ئيٚمه دوٚزيومانهتهوه! ئهمه مانيڤيٚستى "سواره" بوو كه له واقعـدا نـهك هـهر بوٚچوونه ئهدهبييـهكان، مانيڤيٚستى "سواره" بوو كه له واقعـدا نـهك هـهر بوٚچوونه ئهدهبييـهكان، مانيڤيٚستى "سواره" بوو كه له واقعـدا نـهك هـهر بوٚچوونه ئهدهبييـهكان، مانيڤيٚستى "سواره" بوو كه له واقعـدا نـهك هـهر بوٚچوونه ئهدهبييـهكان، بهلكوو بوٚچوونه سياسييهكانى سهردهميشى بهيان دهكرد.

پ: "سواره" له "خهوه بهردینه"دا روّشنتر بنیّی دهیهوی بنی چی؟!
و: من خهیالم ههیه له سهر "خهوه بهردینه" شتیک بنووسم، بهلام تا
ئیستا سهرقائی نهیهیشتووه! سهرقائی له لایهک و دژواریی کوردستان له
لایهک و کاری زوّری سیاسیش که ماوهیهک پیوهی خهریک بووم له لایهک
و له لایهکی ترهوه بیر لهوهش دهکهمهوه، ئایا من ئهم پهردهیه له سهر
ئهو بووکه لادهم، ئهو جوانییهی دهمینی لهبهر چاوی خهنک که ئیستا
ههیهتی؟! یا لیّی گهریّم لهژیّر ئهو تارایهدا خهنک تارماییهک ببینن و
خوّیان به خهیانی خوّیان بیری لی بکهنهوه که دهبی چهند جوان بیّت؟!

"سـواره" لـه شـێعرهكهيدا مانيڤێـستێكى بـهيان كـرد لـه بۆچـوونه سياسييهكانى ئهم سهردهمهماندا...

پ: جگه لهوهی که له دووتویی شیعردا و به شیوهیهکی ناراستهوخوّ "سواره" دهریبریوه، ئایا گرووپی ئیوه له هیچ کام له دوو قوّناغهکهی ژیانیدا مانیقیستیکی روّشن و راستهوخوّ و بهرچاوی دهرکرد وهك ئهوهی روانگه؟

و: نهخیر... له بواری سیاسیدا نا. له بواری ئهدهبیشدا ئیمه پیمانوابوو بهرههمهکان خویان دهتوانن ئهو مانیفیستویه بن! من خوم چهندین چیروکی کورتم نووسی، وهکوو "براپو"، وهکوو "کی پچهی شکاند"، وهکوو "نان و فیشهك"، وهکوو "بهپیوهبهری قوتابخانه"... خهلکی تریش دوای من دهستیان کرد به نووسین، وهکوو "موسلیحی شیخهلئیسلامی"، "مهحمودی مهردوخی"... جگه لهوه لیکولینهوه ههبوو له سهر میژووی کورد، له سهر کاری روژههالاتناسی، ئهمانه زیاتر "ئهمیری حهسهنپوور" دهیکردن، ههروهها "مهحمودی مهردوخی" دهیکردن. ئیمه پیمان وابوو بهم کارانه بیر و باوهپیک دهخهینه ناو جهماوهرهوه که کوردی پی دهناسینیت، بزوتنهوهکانی کوردی پی دهناسینیت؛ ههموو خوردایهتیدا بیری چهپی پیدهناسینیت! ههموو له سهر ئهو شتانه سوور بووین، بهلام بهشی زوری کارهکانی ئیمه له له سهر ئهو شتانه سوور بووین، بهلام بهشی زوری کارهکانی ئیمه له "فوناغی دووهم"دا دهستی ییکرد.

پ: ئيوه لهگهل نهوهى پيش خوتاندا، بهتايبهتى ئهوانهى كه به زياندا بوون، زيندوويى مابوون و ههتا ئهو سالانهى كوتايى ههر له ژياندا بوون، وهكوو: "هيمن، ههژار ..." بهينتان چون بوو؟

و: سهبارهت به "ههژار" ئهو له "كوردستانى ئيران" نهبوو، "ههژار" ئهو كات له "كوردستانى عيراق" بوو. لهو بزوتنهوميه دوور بوو، نه زوّرى دهكيشت، نه زوّرى دهزانى، نه قسهى له سهر دهكرد، نه خوّيشى لهم بواره دهدا...! بهلام "هينمن" لهگهلا ئهوهى كه خوّى ئهم ريّبازهى نهگرتبووه بهر، بهلام پشتيوانيى لى دهكرد. پشتيوانى لى دهكرد و پهيامى بو دهناردين، يارمهتيى دهداين! دياره جارجاريش ئهوهى دهگوت كه وا باشتره ئيوه پيوانهكانى ئهدهبى كلاسيكيى كوردى لهبهر چاو بگرن و لهم ريّنز و پيوانانه دهرنهچن! بهلام به ههر حالا بهينيكى باشمان لهگهلى ههبوو. ئيمهش وهكوو ماموستايهك كه پيش ئيسمه له بوارى شهدوبى كوردىد، بهلام به همورى ناوه بهريزهوه سهيرمان دهكرد، بهلام ئهدهبى كوردىد، بهلام به همورى ناوه بهريزهوه سهيرمان دهكرد، بهلام خهتى ئهو بروين.

پ: پیم باشه باس له ئاوابوونی روّژ و دهورانی دهستهی دووههمی روّشنبیری و شیّعر و ئهدهب له کوردستانی ئیراندا بکهیت.

و: ئەو قۆناغەى كەوا مىن باسى دەكەم (9) ساڭى خايانىد. ئە ساڭى و: ئەو قۆناغەى كەوا مىن باسى دەكەم (9) دەۋە كە مىن ھاتمەۋە ئە پېشمەرگايەتى و ئەۋان ھاتنەۋە ئە زىنىدان تا ساڭنى (9) - 9 - 9 - 9) ئە كۆتايى يان ئە ناۋەراستى زىنىدان تا ساڭنى دىكە پىۋلىس دەستى ئىڭ ۋەشاندىنەۋە... مىن چوۋمە زىندان!

پ: دووباره پهرتهوازه بوونهوه؟!

و: ئهم كۆمەللەيلە پەرتلەوازە بووينلەوە. للهم قۆناغلەدا "سواره" بله تەواوى گەشەى كرد و ھەموو قۆناغەكەى خستە ژير كاريگەريى خۆيلەوە!

هـهموو شـێعره باشـهكانى "سـواره"، هـهوهها هـهموو شـێعره باشـهكانى "فاتيح" هى ئهم "قوناغى دووههم"هن.

"سواره" له بواری شیعریدا دوای ماوهیهك وای لیهات که ئیدی تازه مونافهسه و ململانیی نهکریت ههر له "قوناغی دووههم" هوه ههموومان بومان سهلماند که قوناغهکه له سهر ناوی ئهو سهبت دهکری نهمه قوناغی دووهمه...

پ: "سواره" پەيوەندىي لەگەل ئەدىبانى كوردستانى عيراق ھەبوو؟

و: له راستیدا لهبهر ئهوهی من نیّوه نیّوه له ههنهاتن و خوّشاردنهوه و هاتنهوهدا بووم زوّر ئاگادار نهبووم. بهنّم دهمبیست ئهوان بریّك له نووسراوه کانی ناو روّژنامه کانی کوردستانی عیّراقیان پی دهگهیشت، به تایبه تی له قوّناغی دوای هاتنه دهرهوهی من له زیندان پاش سالّی $(\,^{\,\vee}\,^{\,\vee})$ ، من یه کهم جار (وابزانم سالّی $(\,^{\,\vee}\,^{\,\vee})$ بوو) شیّعریّکی "شیّرکوّ بیّکه س"م خویّندوّتهوه، ئهوه بوو گوڤاریّك کهوتبووه دهست "سواره"، سواره، ئهو شیّعرهی به من نیشان دا! وا بزانم ئهمه سالّی $(\,^{\,\vee}\,^{\,\vee})$ ه، بهنّم ئییتر لهو کاته دا ئیّمه ئهنجومه نه ئهده بییه کهمان وه ک خوّی نهمابوو. "سواره" تازه ئیتر دهوری له شیّعری کوردی دا نهمابوو! "سواره" دوای گیرانی من له $(\,^{\,\vee}\,^{\,\vee})$ به دواوه کهوته ژیّر چاودیّری، ناچار ههم وازی له کاری سیاسی و ههم تا راده یه که وازی له کاری ئهده بی هیّنا...

پ: تەندروستىي خراپ بوو؟

و: تهندروستیشی ههر خراپ بوو، وهزعی مادی و بهرێوهچوونی ژیانیشی له هموویان خرایتر بوو...

پ: وامدهزانی ئهو که کوری خیزانیکی خانهدان بووه، ههرگیز پهکی له یاره نهکهوتووه!!

و: له ههموو ژیانیدا به دهستهنگی و به فهقیری ژیاوه!! باوکی "سواره" لهگهل ئهوه که له رابردوودا پیاویکی به دهستهلات و خاون مولاک بوو، بهلام کاتیک "سواره" گهیشتی هیچ شتیکی نهمابوو! براکانی خوی یارمهتییان دهدا و دهیانژیاند! لهبهر ئهوه هیچی وای بو نهدهمایهوه تا یارمهتیی "سواره" بدات! "سواره" له تاران یهکیک له خویندکاره ههژارهکان بوو! بهلام لهبهر ئهوهی پیاویکی ههتا بلیی دلاتهر بوو، پیاویک بوو ههمیشه خهریکی ئهوین و دلداری و حهزلیکردوویی بوو، پارهیهکی کهمیشی مابایه ههر جل و بهرگی جوانی پی دهکری و خوی دهرازاندهوه و روژی جاریک هیچ نهبوایه دهبوو بچی دلاداریک ببینی، کچیک ببینی، به بینی نهده کرد...

له قوناغی دووهمدا ئهگهر نووسینی پهخشانی حیساب بکهین، چیروّکهکانی من له ههموویان زیاتر ناوی دهرکرد. ئهگهر شیخریش حیساب بکهین شیخرهکانی "سواره" بوون به شیخری قبول کراوی قوناغی دووهم. ههر کهسیکی دیکهش که تازه بهرهو لای شیخر دههات، چاوی له شیخرهکانی "سواره" دهکرد. بویه ئیتر پاش ئهوه تا کوتایی ئهو قوناغه "سواره" بوو به شورهسواری مهیدانهکه! "سواره" له (۲۷)دا پاش ههموو نهخوشی و ناره حهتی و نهدارییه ک ناچار بوو بچیت له شوینیک دابمهزری وهکوو فهرمانبهر. بو ئهم مهبهسته چهند کهسیک کاریان بو کرد و یارمهتییان دا، له وانه: (یادی بهخیر) ماموستای شههید "جهمیل پروژبهیانی" که خوی ئهو کاته له تاران بوو و ئیشی بو رادیو و لاکی

ئيرانى دەكرد. ئەو و كۆمەلايكى دىكە يارمەتىيان دا. "سواره" دامەزرا كە دامەزرا ئىيتر نەيىدەويرا زۆر پركيشى بكا چونكە دەترسا ئىشەكەى لە دەست بچىد واى ليهات لە شيعر كەوتەوەد وەك چۆن مريشك لە ھيلكە دەكەويت "سواره" تازە ئىتر لە شيعر چۆوە.

له دوایین قوناغهکانی ژیانی ئهدهبیی خوّیدا شیّعریّکی بوّ من نارد بوّ زیندان، من ئهو کات حوکمی ئیعدام درابووم، دوای شهش ـ حهوت مانگیّك حوکمهکهم بوو به ئهبهد. یهكجار ریّگایان دا چاوپیّکهوتنم ههبیّ، لهو چاوپیّکهوتنهدا دایکم هات بوّ دیدارم، "سواره" شیّعریّکی دابوو به و ئهویش له ناو چیّشت و ناندا شاردبوویهوه (له ناو یاپراخدا) هیّنای بوّ زیندان، "سواره" ئهو شیّعرهی پیّشکهش کردبوو به من، ئهو شیّعرهیه که دیّی: "من دهریّیم پهپولهیهك فیری به بالی سهوز و سورموه" تیایدا کهسیّك وهیّمی دوستهکهی دهداتهوه که پیّی گوتووه:

واز بنینه دمتگرن و دمتکوژن! فهرموو ئهوانهی که رۆیشتن و گیران چییان به سهر هات؟

ئەمىش دەڭى:

من واز ناهنینم، چونکه منیش واز بنینم خوّ زهمانه واز ناهنینی! "دنیا، دنیای جوانییه، له پهنجهرهی نیوهتاکی بومهلیّلهوه چاوم له دیمهنی کچی بهیانییه!"

ئهمه رهنگه ئاخرین شیعری "سواره" بووبیت که پر به دل گوتبیتی!! له دواییدا "سواره" شیعرهکانی بو بونهیهك دهگوت! یان ئارامتری دهگوت! یا شورشگیرانه و ئاگرین نهبوو! یا جار جار ئهگهر زهوقی ههبایه و

هاوریکانی زور رهخنهیان لی نهگرتایه، شیعریکی به مهعشوقهکانی خوی دا دهگوت! به لام تازه نهکهوتهوه سهر ئهم شیعره!

شيعريكي ههيه "تو دهريامي"، ماوهيهك بوو "سواره"م نهديبوو، جــوابی نــارد کــه شــێعرێکم گوتــووه و لهمێــژه گوتوومــه و بــهلام دەرمنەخستووە، با بۆت بنيرم. من له بۆكان بووم، ئەو لە تاران بوو، گەرمەى نارەحەتى و توند و تيژيى ئێمە بوو، وەزعمان زۆر ناخۆش بوو، خەرىكى كارىكى نهينى بووين و لەژير چاوديرىدا بـووين، ديـارە "سـوارە" بهشدار نهبوو، "سواره" سهری خوّی داخستبوو و له سهر هیّلکهکانی کرکهوتبوو! بهلام که ئهم شیعرهی بو من نارد، من به هوی ئهوهوه که ههم هاوری بووین و ههم ئامۆزا، شهره قسهمان ههبوو، شهره جنیومان ههبوو، لهگهل كۆلٽيك جنيو راسپاردهيهكم بـۆ نـارد كـه: "ئـهم شـێعره دوو بهشه، تو نيومت له كاتيكدا گوتووه، نيومت له كاتيكىتردا گوتووه!..." ديم نیوهی ئهوه کی شتیکی زور گهشتی بوو بو خهبات و بو تیکوشان و بو پیداهه لگوتن به جوانی دا نوسرابوو، به لام نیوه ی دووهم باسی "شورشی كوردستانى عيراق" و باسى "حيزبى بهعس"ى دەكرد، تيكهيشتم ئهمه لهبهر دلّی "حکومهتی ئیّران" دهلیّت، چونکه ئهو کات ئیّران ئهو جوّره شیعرهی هاندهدا! له عیراقیشدا خهانکیان هان دهدا که به خهبات له كوردستانى ئيراندا هه لبدا و خه لك به نيوى كوردستانى عيراقهوه ههندى قسهی خوی دهکرد! من دهمزانی حکومهتی ئیران ئهو شیعرهی پیخوشه، لهبهر ئهوه جوابم لێگێڔٳيهوه گوتم: "نهڵى نهيزانى!!" گوتم: "ئهم شێعره دوو بهشه... له دوو قوناغي جياوازدا گوتووته!!" "سواره" له وهلامدا

گوتبووی: "پێی بلێین بهو "سهگه!" دیاره سیاسهت هێشتا زهوقی ئهدهبیی لێ تێك نهداوه! راست دهكات ئهمه دوو بهشه، به دوو جوّر گوتوومه..." مهسهلهكهش بهمجوّره بوو:

"ومفدیکی کوردستانی عیراق، وابزانم "دارا توفیق" و ئهوان بووبوون، چوو بوون بو ئیران، له وی دمولهت بردبوونی رادیو و TVیان پینیشان بدات، "سواره"شیان ومکوو شاعیر پی ناساندبوون! ومفده که پرسیبوویان: "شیعری تازه چیت ههیه؟" "سواره" گوتبووی: "بهلی شیعریشم ههیه، بهلام ههموو لاپهرهکانی له لای خوم نین، سبهینی ومرنهوه دمتاندهمی." سبهینی ئهو شیعره که کون گوتبووی دابوونی و لهبهر دلی ئهوان بهشی دووهمیشی خستبووه سهر.

پ: جا "سواره" ههر به راست لهبهر رازی کردنی دلّی رژیمیّك ئهو شیّعرهی گوتبوو؟!

و: نیوهی یهکهمی شیعرهکهی: "ئیمه خه تلکی روزهه تاین، فیر نهروین بهزین و دابهزین تیمه خه تلکی روزهه تاین سوورین!" وه ها نه بوو که دهولاتی ئیران ته حه مولی بکات له هیچ شه رایتیک دا!! له به مله فه وه ده بوو ئیزافهیه کی بخاته سه ر، که "سواره"، "دارا توفیق" و ئه وانی دیبوو، به فرسه تی زانیبوو ئه و ئیزافهیه ی له سه ر بکات و شیعره کانی پیشکه ش به وان بکات، بو ئه وه که بتوانی نیوه یه که مهکهیشی با و به وان با به وان با به داره به وان با به داره به وان با به داره به داره به وان با به داره به داره به وان با به داره به در به داره به در به در به داره به در به در

پ: با لێرهدا ڕاوهستين و قوٚناغى دواى ئهو قوٚناغانهم بوٚ باس بكهيت كه جێمانهێشتن.

و: قوناغی دوای ئهوه دهبی له خه لکی تر بپرسیت، من ئهوه که بوم گیرایتهوه، وهکوو که سیکم که له ناو چیروکیکدا و به لام خوی چیروکهکه بگیریتهوه! من لهو قوناغهدا لهگهل بووم.

له حهفتا به دواوه تا حهفتا و نـۆ، وهها خـهباتی سیاسی تونـد و تیـژ بوو له لایهن ئیمهوه، وهها لیدان و گرتن و کوشتن توند بوو له لایهن دەوللەتى ئيرانەوە، ھيچ بواريكى وا نەمايەوە بۆ كۆ بوونەوەى ئەدەبى!! نەك تەنھا بوار بۆ يەكتر بينينەوە نەمايەوە، بەڭگوو كەس نەدەپەرژا تازە به ئەدەبەوە خەرىك بىت!! ئىنمە بۆچوونىكمان ھەبوو (ئايا راست بووبىت يان ههله) ئهوه بوو: "خهباتهكه لهوه توند و تيرتره و لهوه دەستەويەخەترە بچيت لە دوورەوە سەنگەر و سيرەى لى بگرى!! (بۆتە شەرە خەنجر)..." ئىلمە ئەگەر فرسەتمان ھەبايە، ئەو فرسەتەمان بۆ كارى نهێنی، بۆ رێکخستن، بۆ تەشكىلات بە كار دەبرد. برێکمان سوور ماينـەوە له سهر کاری سیاسی، برِلْکیش سوور نهماینهوه وهکوو "سواره". "سواره" خوی له سهر کاری سیاسی ئالووده نهکرد، دوای ئهوهش نههات دژی قسهكانى پيشووى خوى قسه بكات. تازه ئيټر بوار نهمابوو بو ئهم ريبازه شـێعر بڵـێ؛ ئەگـەر شـێعرى بـۆ شـتى ديكـەش گوتبايــە دەبــوو هــەموو شانازیهکانی خوّی تیّك بدات! "سواره" ئهم شانازییهی ههیه که ئهو كارهی نهكرد! لهگهل ئهوهش دا كه له راديو بوو (راديو مهركهزيك بوو له ژير چاودێريي حكومهتدا) و تهكليفيان لي دهكرد شێعر بڵێِت، كهچي سابت مايهوه، هيچي تري نهگوت!!

"فاتیح" کهوته ناو کاریکی سیاسیی زوّر توند و تیژ، بواری شیّعری بوّ خوّی نههیشتهوه! "عهلی حهسهنیانی" چوو له "وهزارهتی ناوخوّ" بوو به

فهرمانبهر، ناردیان بو شویدنیک، دوورکهوتهوه له شیعر (ئهوهندهی من پی برانم)

ئهو قوناغه له دوای حهفتا كوتایی هات. له حهفتا تا حهفتا و نو، به نیسبهت ئیمهوه قوناغی خهباتی توند و تیژی سیاسییه. من لهو قوناغی حهفتا تا حهفتا و نویهدا سی جار گیراوم!! سی جار گیراوم و چوومهته زیندان و هاتوومهتهوه. خهنکهکهی دیکهش کهس حانی له حانی من باشتر نهبووه!

به لام نه لبهته هیچ میللهتیک قسر نابی و له سک و زا ناکهوی، خه لک شتیشی گوتووه، نهسلی تازه هاتووه، ئهم میرژوههی نهسلی تازه خودی نهسلی تازه که دهبی بیگیرنهوه... من تا کوتایی حهفتام بو گیرایتهوه... یهک شتت له حهفتا و نودا بو ثیرافه بکهم، نهوهیه که "شورشی کوردی" یهک شتت له حهفتا و نودا بو ثیرافه بکهم، نهوهیه که "شورشی کوردی" له کوردستانی ئیران دهستی پیکرد، نهیتوانی به پینی پیویست خرمهتی زمان و فهرههای و ئهدهبی کوردی بکات! خهریائبوون به کاری سیاسییهوه، خهریائبوون به شهری پیشههرگانهوه، بوچوونیکی هه له له سیاسییهوه، خهریائبوون به شهری پیشههرگانهوه، بوچوونیکی هه له له سیاسییهوه، خوریائبوون به شهری پیشههرگانهوه، بوچوونیکی هه له له نهشیاندهزانی زمان هوی وجودی مروقه، ههموو نهوانه وای کرد که له خهشا و نووه شتیکی وها له بواری نهدهب و زماندا نهکریت که قابیلی حوان حهفتا و نووه شتیکی وها له بواری نهدهب و زماندا نهکریت که قابیلی جوان دهرکهوتن که "فاتیح" دهیگوت، "موسلیح" دهیگوت، "نهجمه جوان دهرکهوتن که "فاتیح" دهیگوت، "موسلیح" دهیگوت، "نهجمه بازگر" دهیگوت، "سلیمانی قاسمیانی" دهیگوت و کهسی وهکوو: "نهجمه غولامی"، وهکوو "ناسری رهزازی" دهیانکرد به سروود. له وانهیه بلیم غولامی"، وهکوو "ناسری رهزازی" دهیانکرد به سروود. له وانهیه بلیم نهمه ته ته نیا دستکهوتی نهدهبی ههموو نهو قوناغه بوو (که کورد دهسه لاتی نهمه ته نه نیا دستکهوتی نهدهبی ههموو نه و قوناغه بوو (که کورد دهسه لاتی

422 سيبهرى "سواره" هيشتا...

ههبوو!!) ئهو کاته که دهسه لاتمان نهبوو، له ژیر زهخت و زوری حکومتدا بووین، کاری ئهدهبیمان زور بوو! به لام ئهو کاته ی که دهسه لات کهوته دهست کورد و ریگا کرایه وه و روژنامه ئازاد بوو، بهرهمیکی وام نهدیت! یان رهنگه ههبووبیت و من ئاگادار نهبووبم!

پ: له سهر قسهی جهنابت ئهگهر دهیهی نیّوان 9 - 9 دهیهی اسواره" و "فاتیح" و ئیّوه بووبیّت، ئهمن پیّم وایه دهیهی نیّوان 9 1 1 1 شهر بو ئهوان حساب بکهین، چونکه لهم دهیهیهشدا هیچ جم وجولیّکی ئهدهبی له کوّردستانی ئیّراندا نهبووه که شایهنی باس و مایهی دلخوّشی بیّت! تهنانهت دهیهی نیّوان 1 - 1 1 یش من پیّم وایه دهتوانین همر به دیّرهی شکوّمهندییهکانی قوّناغی "سواره و فاتیح و ئیّوه" حیساب بکهین، بهلام له نهوهت به دواوه تا ئیّستا، جموجونیّک له ئیارادا نیّه، دهتوانین ئهو قوّناغه به قوّناغهیی سهربهخوّ حیساب بکهین (ئهگهر دهتوانین ئهو قوّناغه به قوّناغهییی سهربهخوّ حیساب بکهین (ئهگهر کهسیّک ئهمهم لیّ به ئیّراد نهگریّت)...

و: نهخیّر به لای منهوه راسته! من ئهسلّهن ئاگادار نیم ئهم نهسله نویّیه، لهم قوّناغه نویّیهدا، چهند ئاگاداری ئهو کارانهیه که له رابردوودا کراون! من پیّم وانییه زوّر ئاگادار بن، لهبهر ئهوه باوه ر ناکهم زوّر پشت ئهستوریش بن! ههر چهند ئهگهر به تهواوی تهواویش ئاگاداری تهواوی وردهکارییهکانی "سواره" نهبن، بهلام ئهو وهکوو تارماییهکی ئیجگار گهوره و فراوان بالی به سهر ههموو دهیهی نهوهد به دوای ئیّستای کوردستاندا کیّشاوه! من ئهوه له رووی ئهو ههموو باس و گفتوگو و له سهر نوسینانهوه دهلیّم که له سهر "سواره" دهکریّن! جا بریّکی باشی بو چوون و بریّکی باشی بو چوون و بریّکی باشی بو چوون و بریّکی باشی بو نهچوون... زوّر جاران تهعنه دهبینم، (به بی

ئهوهی ناوبینن) به ئیشاره و کینایه ده لین: گوایه ههر که سیک ههیه که ده توانی له سهر "سواره" قسه بکات به لام نایکات! خو ده زانم به کی ده توانی به لام ههموو ئهو قسانه نیشان ده دا که "سیبهری "سواره" هیشتا سیبهریکی سهنگینه" من ههر ئهوهنده ده زانم له ئهدهبی تازهی ئهم سهردهمه...!

پ: من زور زور خوشحال بووم...

ئهگهر فرسهتی ئهوهمان ههبوو جاریکی تر قسهی دیکه بکهین و دریژه به گفت و گوی دیکه دهدوزینهوه بو گفت و گوی به گفت و گوی دیکه دهدوزینهوه بو گفت و گوی به به به نه مه کوتایی باس و خواس و گفت و گوکهمان بیت، ئهگهر قسهیه بو کوتایی باسه، دهتوانیت بیلییت ...

و: من قسمی زورم کردووه و توش کهمت نهکردووه! له بهر ئهوه با ئهمه دوا قسهمان بیّت و سوپاس...

سەرچاوەكان:

- ۱_ گۆڤارى سروه، ژماره ٤، سالى يەكەم، زستانى ١٣٦٤، لاپەرە ٤٤ تا ٤٧.
 - ۲_ گۆڤارى سروه، ژماره ۱۲، سائى سێههم، لاپهره ۱۲ تا ۱۵.
 - ٣_ گۆڤارى مامۆستاى كورد، ژماره ٤ _ ٥، سوييد، ئەستكھلم _ ١٩٨٧.
 - ٤ گۆڤارى مامۆستاى كورد، ژماره ٣، سالى ١٩٨٦.
 - ۵ گوفاری سروه، ژماره ۵۵، لاپهره ۱۳ ـ ۱۹، رینبهندانی ۱۳٦۹.
 - ٦_ گۆڤارى سروە، ژمارە ٦٢، ساڵى حەوتەم، خەرمانانى ١٣٧٠.
 - ۷_ گۆڤارى سروە، ژمارە ٦٦، ساڵى حەوتەم، بەفرانبارى ١٣٧٠.
 - ۱۳۷۰ گۆڤارى سروه ـ ژماره ٦٨، ساڵى حەوتەم، رەشەمەى ١٣٧٠.
 - ۹_ خەوەبەردىنە _ ساڭى ١٣٧١.
 - ۱۰ گۆڤارى سروە، ژمارە ۷۵، ساڭى ھەشتەم، رەزبەرى ۱۳۷۱.
 - ۱۱_ گۆڤارى سروه، ژماره ۸٤، پووشپەرى ۱۳۷۲، لاپەرەى ۳۲ ــ۳٤.
 - ١٢_ گۆڤارى سروه، ژماره ٩٤ _ ٩٣، ساڵى دەھەم.
- ١٣ـ سروه، ژماره ٩٣ ـ ٩٤، خاكهليّوه ـ بانهمهر، سالّى دههم. لاپهره ٢٤ تا ٢٧.
 - ۱٤_ گۆڤارى سروه، ژماره ٩٦ _ ٩٥، ساڵى دەھەم.

١٥ گوفارى ئابيدەر ١٦ _ ٧٦/٩/٤.

١٦ـ گۆڤارى سروه، ژماره ١٤١، ساڵى سێزدهههم، لاپهره ٦٠، خاكهلێوهى ١٣٧٧.

١٧_ گۆڤارى زرێبار، ژماره ٣، جۆزەردانى ١٣٧٧، لاپەرە ٤٢ تا ٤٤.

۱۸ گۆڤارى روڤار، ژماره ۵، سالى ۷۷.

۱۹ تاپو و بوومهالیّل، ئیللخانیزاده ـ سیواره، پیسشهکی سهلاحهددینی عهرهبی (ئاشتی)، لاپهرهی ۹ ـ ۱۳، چاپی یهکهم سالی ۱۳۷۹، بلاوکردنهوهی یانیز.

۲۰ گۆڤارى مەھاباد، ژمارە ۱۰، سالى يەكەم، بەفرانبارى ۱۳۸۰، لاپـەرەى ۱۶ تـا ۱۷.

۲۱ گوقاری سروه، ژماره ۲۰۷، سالی ههژدهههم، لاپهره ۵ تا ۷ و "نوسخهی نووسهر".

٢٢_ بهرنامهى كتيبيك له گفتوگودا _ تهلهويزيونى كوردسات. ٢٠٠٣.

۲۳_ گۆڤارى گەلاوێژى نوێ، ژمارە ۳۶، حوزەيرانى ۲۰۰٤.

وينهكاني سواره

